Where are the 1960/1970s these days in Nijmegen?

A comparison between activists of the 1960/1970s and the activists of today in their use of space and place

Mike van Golberdinge

Bachelor thesis Geography, Planning and Environment (GPE), Nijmegen School of Management, Radboud University Nijmegen, June 2018
Oliver Kramsch
S1011355
32809 words

Preface

Before you lies the thesis 'Where are the 1960/1970s these days in Nijmegen?'. This thesis is part of the pre-master Human Geography at the Radboud University which I am following at the moment. From February 2018 until the end of August 2018 I have been working on the research and writing this thesis.

Together with my supervisor, Olivier Kramsch, I have spent quite some time thinking and discussing until we came to the topic of my thesis. Through a detour which brought us to India we eventually came across the topic of the activism as I was expressing my appreciation for the work of Alan Watts. My supervisor then made clear that Alan Watts was part of something bigger of what was happening in the 1960s and the 1970s. Without the pleasant conversations I have had with him about my topic I doubt if I would have enjoyed my research as much as I did now. Every single interview I have had was with interesting people which gave me the energy to go on with the research.

Therefore I want to thank my supervisor for the pleasant and inspiring conversations we had and of course the guidance he has offered me. In addition to my supervisor I also want to thank all the respondents who were willing to be interviewed as they gave me an insight into their lives. Each conversation I have had for my research was tremendously useful and helped me getting this research done. In the end we made this research possible together.

I hope you enjoy your reading.

Mike van Golberdinge

Nijmegen, August 15, 2018

Abstract

When one thinks about activism today it feels like our society has become silent. Of course there are still many people active but when one compares it with the 1960/1970s it seems obvious that society was way more active back then. But the question that pops up: are there really any differences between the activism of those periods? And if so, what are those differences?

The goal of this research is to get an insight into the differences between the current social movement in Nijmegen and those in the 1960/1970s and the experiences of the activists involved. This all will be looked through a geographical lens as they will be compared in their use of place and space. The following research question has been draw up in order to get this insight: *What are the differences in social movement between the current idealistic activists in Nijmegen and those of the 1960/1970s and their use of place and space and the value they address to the use of place and space?* The term idealistic activism is about the activism which want to change the world in a positive way. Therefore this research is about the more left-wing activists.

In order to answer the research question there is made use of an in-depth, semi structured interview which consisted of 2 parts: one was about the actually use of place and space by the activists and the other part about the value they address use of place and space. The design of this research is based on the steps provided by Creswell & Poth (2018) for a phenomenological study. The transcribed interviews were analysed through 3 different steps: first there was the step of horizonalization, then the textural and structural description for each period were made and as last there was an essence made for each period on which the conclusion is based.

The results show that the activism of today is making use of place and space in a more serious way. So it is not that they make less use of place and space but it is more how they do it. These days they often use demonstrations and protest and other organisations have gotten institutionalised. Activists in the 1960/1970s also made use of these more serious way of activism but also made use of place and space in a more creative and 'ludiek' way. Culture and arts were more intertwined with activism than it is today. These differences also have much to do with society that has changed through the years and the disappearance of the opportunity to 'kraak' buildings and the rising of the internet. There were no differences found between the value the activists address to the use of place and space. They all said and thought it is important for their activism and social movement.

For upcoming researches the advice will be to have more respondents and try to get them from more and different organisations or groups. As it is quite hard to get into the activism world it would help when the researcher is active him or herself or knows somebody who is active as it probably gives one an easier way in. Also some contacts from activists in the 1960/1970s will benefit as well as there is not that much to be found on the internet. The recommendations for the activists of today is when it is possible try to be as creative and ludiek as one can.

Table of contents

Preface 2
Abstract 3
Chapter 1 - Introduction 6
Background of the research 6
Main question 6
Sub-questions 7
Goal of the research 7
Overview 7
Chapter 2 - Theoretical Framework 8
Social movement 8
Social movement and spatiality 8
Social movement and geography 9
Place and space 9
Place and space in social movements 10
Examples of place and space in social movement 12
Place and space in the 1960/1970s 12
Today's activism and the internet 14
Chapter 3 – Methodology 17
Sample 17
Research design 18
Procedure 18
Data analysis 18
Chapter 4 - Research results 20
Results – Activism 1960/1970s 20
Textural description 20
Structural description 40
Essence 42
Results – Current activism 44
Textural description 44
Structural description 59
Essence 62
Chapter 5 - Conclusion and discussion 63
Conclusion 63
Discussion 63

Recommendations 64
Afterword 65
Reference list 66
Appendix A 70
Interview – Besselink 70
Appendix B 107
Interview – Celen 107
Appendix C 140
Interview – Rood 140
Appendix D 167
Interview – Verhoeven 167
Apendix E 194
Interview – Mertens 194
Appendix F 213
Interview – Slot 213
Appendix G 234
Interview guide – Activists of today 234
Appendix H 239
Interview guide – Activists of 1960/1970 239
Appendix I 244
Interview guide – English example 244

Chapter 1 - Introduction

Background of the research

In the daily life of the author, the author often comes across situations in society which are confronting. It seems like that we as a society do not care that much about our planet and other human. Think about all the problems with environment such as the greenhouse effect and the plastic soup. Or the pitiful circumstances millions of people have to go through as a result of our current economic system, the wars which are going on and many more problems we face every day. Of course, there are people who do care. There are dozens of people who still stick up for the problems and who believe in a better world. But it feels like there is something missing these days in achieving this idealistic world view as there is almost no change at all. It feels like it so 'silent' these days among the people, as if we as a society do not care at all. We are missing the collective action of a society, the social movements which demands a change of direction. This missing piece was not always lost, at least in the 1960/1970s collective action and social movements were all over the streets in Western Europe and in the United States. People acted together as a community and strived with their idealistic beliefs for a better world. Somehow, this collective action and social movement got lost along the way. These action-oriented beliefs which were fully alive in het 1960 and 1970s are dead these days. At least, it feels like they are dead. How did we become so silent?

So there is a difference between social movement in the 1960/1970s and current social movement. The question is what those differences between those eras and their social movements exactly are. Is there any difference at all between them or does it only feel as a difference? The whole situation is looked through a geographical lens as this research about social movement in Nijmegen is focused on the difference between the use of place and space by activists and their view on the use place and space in their activities. Lefebvre (2014) and Soja (1996) have shown what can be understood with space while Sewell (2001) has shown many different options in how space matters in social movement. Several articles show through examples why place is important for social movement these days. McAdam's (1986) analysis about the social movement of the 1960s gives a fruitful insight how space played a role back then. Gerbaudo (2012) gives a balanced view of how internet influences social movement these days.

There has not been much research about activism and their use of space in Nijmegen or in the Netherlands. So it would be interesting to get an insight into how idealistic activism in both periods made use of place and space and if there is any difference between them. With idealistic activism it is about the activists who want to create a better world with positive intentions, the more leftwing activists so to speak. This distinction is made as there are today also activists who have a more negative approach in changing the world. Further on in the research it will be called activism as it is made clear here that it is about the idealistic activism. So maybe it feels like that activism of the 1960/1970s was way more alive, this research can show if there actually is any difference between them.

Main question

What are the differences in social movement between the current idealistic activists in Nijmegen and those of the 1960/1970s and their use of place and space and the value they address to the use of place and space?

Sub-questions

- How do current idealistic activists in Nijmegen make use of place and space?
- In what way do current idealistic activists in Nijmegen address value to the use of place and space?
- How did the idealistic activists in the 1960/1970s in Nijmegen made use of place and space?
- In what way did idealistic activists in the 1960/1970s in Nijmegen address value to the use of place and space?

Goal of the research

The goal of the research is to get an insight into the differences between the activism in Nijmegen today and the activism in Nijmegen in the 1960/1970s and the experiences of the activists involved. Those experiences are about how the activists have constituted their view on the use of space and place in social movement. So in which way do activists address value to the use of place and space during their activities? What is their experience with it?

Overview

In Chapter 1 the motive for the research will be discussed and after that in Chapter 2 the relevant literature will be discussed. In Chapter 3 the methodology will be showed while in Chapter 4 the results from the interviews will be displayed. In Chapter 5 there will be the conclusion which is based on the results and the discussion.

Chapter 2 - Theoretical Framework

Social movement

Although there have been quite some social movement studies through the years, there has never been one clear definition of the concept. Diani (1992) looked across the definitions and approaches connected to social movement from the 1960s and onwards (Turner & Killian, 1987; McCarthy & Zald, 1977; Tilly, 1984; Melucci 1989). Through this analysis Diani (1992) identified 3 basic elements which were found in the definitions and approaches he went through. The basic elements were: 'networks of relations between a plurality of actors; collective identity; conflictual issues' (Diani, 1992, p.17). Eventually, out of these 3 basic elements Diani (1992) made the following definition: 'networks of informal interactions between a plurality of individuals, groups and/or organisations, engaged in political or cultural conflicts, on the basis of shared collective identities' (p.1). Before the 1960s social movements were about labour which made those movements about money and materialism. In the 1960s there were all kind of social movements which were not about labour. Instead of labour people demanded equality for the black society in the United States or they were about peace and a nuclear free earth to name just 2 examples. Those social movements are better known as New Social Movements (della Porta & Diana, 2006)

In sociology the term 'social movement' gets replaced with 'contentious politics' according to Leitner, Sheppard and Sziarto (2008). So instead of social movement Leitner et al. (2008) used contentious politics with the following definition: "Contentious politics refers to concerted, counter- hegemonic social and political action, in which differently positioned participants come together to challenge dominant systems of authority, in order to promote and enact alternative imaginaries" (p.1). Tilly & Tarrow (2015) use a different definition for the term contentious politics: 'Contentious politics involves interactions in which actors make claims bearing on other actors' interest, leading to coordinated efforts on behalf of shared interest or programs, in which governments are involved as targets, initiators of claims, or third parties' (p.7). The difference between those definitions is that Leitner et al. (2008) are equalling social movement with contentious politics while Tilly & Tarrow (2015) are making a distinction between them. Contentious politics implies there is politics in play with the social movement but the government is not always involved. Just like a social movement does not necessarily mean contention. In their definition, Leitner et al. (2008) are using dominant systems of authority instead of politics. Therefore one could say it is applicable on social movements as well. But social movements are not always about challenging dominant systems of authority, authority is not always the power at play which social movements are fighting against. For instance, a social movement could be challenging a certain stigma in society which is not the dominant authority in society but still affects quite some people. Tilly & Tarrow (2015) have made a definition of social movement as well in order to make their distinction: "We define a movement as a sustained campaign of claim making using repeated performances that advertise the claim, based on organisations, networks, traditions, and solidarities that sustain these activities" (p.11). Although quite some social movements fit well in this definition it does not capture all social movements. Not all social movements are based on repeated performances and not all advocate clearly the claim they are trying to make. The definition aims on the repetitive and organised features of social movement which are thought through while sometimes social movements just emerge. Therefore the definition of Diani (1992) will be used.

Social movement and spatiality

Miller (2013) states that there are several different social theorist that "have observed that all social relations are simultaneously spatial relations" (p.290). The social theorists that Miller (2013) names are: Lefebvre, Soja, Harvey and, Deleuze and Guattari. Before Lefebvre space was seen as a strictly mathematical one, so 'to speak of 'social space', therefore, would have sounded strange" (Lefebvre,

2014). Lefebvre's 'basic position is that theorizing social space is not independent from theorizing society. Society and social space are about each other; they contain each other' (Swyngedouw, 1992, p.317). In the eyes of Lefebvre social space consist of 3 different sorts of space, 'a conceptual triad' (Lefebvre, 2014, p.33): the perceived space (spatial practice), the conceived space (representation of space) and the lived space (representational space) (Lefebvre, 2014). The perceived space 'refers to the socially constructed discourses, signs, and meanings of space' (Martin & Miller, 2003, p.146), the conceived space 'refers to the representation of space as socially constructed through (dominant and alternative) discourses, meanings, signs'; (Della Porta, Fabbri & Piazza 2013, p.28) and the lived space is where the perceived and conceived space are merged (della Porta, et al. 2013). After Lefebvre, Soja and Harvey made some 'major contributions to advancing spatial theory' (Swyngedouw, 1992, p.317) as well. Harvey's with his 'grid (or matrix) of spatial practices' (Miller, 2013, p.290) and Soja with his 'idea of the socio-spatial dialectic' (Miller, 2013, p.290). Deleuze and Guattari are named for their clear 'conceptualization of the social as spatial' (Miller 2013, p.290).

Social movement and geography

In addition to looking at social movement (contentious politics) from a sociological point of view, geographical analyses of social movements are insightful as well. In those geographical analyses one can look at different spatialities connected to the movements. Leitner et al. (2008) name scale, place, networks, positionality and mobility as the spatialities which should be implemented. Nicholls, Beaumont and Miller (2013) are speaking about space and place, territory and region, scale and networks as spatialities. Which is comparable with the naming of spatialities of Jessop, Brenner and Jones (2008): territories, places, scales and networks. Jessop et al (2008) used those spatialities in their strategic-relational approach (SRA) and is called the TPSN framework. According to Miller (2013) the TPSN framework is one of the 'two major interventions in the spatialities debate since the call of Leitner et al. (2008) to examine the co-implication of spatialities' (p. 286). The other intervention is the assemblage approach which is less structured. Both of them address the relation between the different spatialities and how this is connected with social movement (Miller, 2013). Although these scholars emphasize the relations between the different spatialities and 'the complex ways in which they are co-implicated with one another' (Leitner et al., 2008, p. 157), this research will be constructed around the spatiality: space and place. The other spatialities will not be excluded from the research (as they are all related with each other) and there is no distinction in importance of the different spatialities. Because this research will draw a comparison between social movement in Nijmegen in the 1960/s1970s and social movement in Nijmegen now. The focus on space and place enables a more in depth understanding of the differences between the 2 era's and their use and constructing of space and place instead of an overview of the differences between multiple spatialities.

Place and space

Space can be seen as a just a contrast between the imagined space and the real space, seeing them as a duality. But in the eyes of Lefebvre and Soja this duality does not include the complexity of space. Lefebvre (2014) made this clear with his so-called 'lived space' which is the emerging of the perceived and conceived space. Influenced by this theory of Lefebvre, Soja (1996) made this clear through his a third level of space which is called 'Thirdspace'. According to Soja (1996) there is not just a duality, so there is not a clear distinction between 2 options but there is always a third option. Therefore, making an inclusive theory which has common ground with Foucault's 'heterotopia' (Pop, 2014). Soja (1996) makes a distinction between Firstspace, Secondspace and the Thirdspace. The Firstspace is the empirical, objective look on space. It is the physical space as it is mainly about materiality. One can measure and map this space. "The human occupance of the surface of the earth, the relations between society and nature, the architectonics and resultant geographies of the human "built environment", provide the almost naively given sources for the accumulation of (First)spatial knowledge" (Soja, 1996, p.75). The Secondspace is a space which is a conceptualized space. We, as

humans, represent this space and have certain mental images of this space. “This space is felt, assumed and it has very clearly defined meanings, being in fact a perceived space or, in other words, a place”(Pop, 2014, p.281). The Secondspace “is primarily produced through discursively devised representations of space, through the spatial workings of the mind” (Soja, 1996, p.81). Although there is some overlapping between the Firstspace and Secondspace there can be a clear distinction been made between those as Firstspace is focused on perceived space and Secondspace on conceived space (Soja, 1996). Soja (1996) distinguishes Thirdspace from Firstspace and Secondspace but at the same time it arises from the Firstspace-Secondspace duality which he calls thirding-as-Othering. The Thirdspace is the lived space and contains both the real and the imagined, or material and mental spaces (Borch, 2002). Soja (2000) describes the Thirdspace as a “fully lived space, a simultaneously real-and-imagined, actual-and-virtual, locus of structured individual and collective experience and agency”(p.11).. “Thirdspace then is the experience of life in the Firstspace mediated through Secondspace expectation” (Bustin, 2011, p.62). In the eyes of Soja place and space cannot be separated from each other as they together make the lived space.

Agnew (2014) says that there are 3 requirements needed in order to state a space as a place. Those 3 requirements are a location, locale and a sense of a place. There has to be an exact geographical location, somewhere where this place is. The locale is “the setting in which social relations are constituted” (Agnew, 2014, p.28) and where all kinds of human activities find place. The last requirement is a sense of a place and this is the connection to a certain place. So there will be some kind of feeling as attachment to the place.

Places cannot be seen the same as the locale because places are subject to extensive geographically influences which thereby shape the place (Miller,2013). Massey (2005) makes that clear through saying that place is constituted through interaction and all kinds of relations. This can be on a large scale (global) to a way smaller scale. She also says that we should see place “as the sphere of the possibility of the existence of multiplicity” (Massey, 2005, p.9) which means that space is not only about the physicality of it but also the human relations which are finding place there.

Place and space in social movements

Before ‘Space in Contentious Politics’ by Sewell (2001) space was not ignored by the literature about social movement/contentious politics. But in the eyes of Creswell space has not been concerned enough: “With rare exceptions, the literature has treated space as an assumed and unproblematized background, not as a constituent aspect of contentious politics that must be conceptualized explicitly and probed systematically” (pp. 51-52). Sewell (2001) has the following arguments why space should be integrated when analyzing social movements: space is often seen as something given or objective while space changes over time. Because social structures make human agency possible and at the same time human agency can change those structures. “Social movements and revolutions not only are shaped and constrained by the spatial environments in which they take place, but are significant agents in the production of new spatial structures and relations” (Sewell, 2001, p.55). Changes over time as a result of human action are also the case with locations and spatial differentiation. A location is never given. A good example is the gentrification of certain neighborhoods. As a result of gentrification, poor neighborhoods become richer and therefore changing the neighborhood itself and also its inhabitants. Spatial location is also crucial for the enabling of copresence. Spatial location does not only enable copresence but also constraints it. This copresence is mainly in a physical way but is also possible online. When occupying a public space during a demonstration there is visibility and publicity. But also: “the collective experience of the demonstration – the chants, the cheering, the exhilaration – results in the kind of contagious excitement” (Sewell, 2001, p.58) that brings the people that are involved together. The constant changing of time-distance also influences the social movements positively or negatively. Because the time-distance can change through time or there are differences between time-distance as a result of the fact that the spatial environments differ from

each other. Time-distance in that way also influences copresence. Copresence is also constraint and enabled by built-environment. In the first place the build-environment is literally made by humans. But also because the built-environment constructs what is possible and impossible. The question is always where it is possible to demonstrate but also if it is allowed. This question is crucial for social movement. Because when there are no appropriate places to demonstrate or there are no places where it is allowed to demonstrate, the demonstration is doomed to fail. Limitations on free speech and gathering of people in that way have a huge impact on social movements. The built environment of a certain place influences therefore the social movement. But place can also have a certain symbolic value, a meaning given to it. "The meanings of places are crucially important to contentious politics both as contexts and as stakes. Sometimes the normative meanings and uses of places are themselves a significant focus of social movement activity"(Sewell, 2001,p.64). But social movements not only make use of symbolic meaning of a certain protest place but also can change its significance. A protest place once used by a social movement can inspire other social movements to use this place as well. Power is also at play with space. Governments could be trying to stop social movements and therefore are using space as instrument of power, trying to disorganize it. For social movements it is important to have a 'safe place' as well, these safe places are needed in order to organize activities and to keep on growing as a movement. Any kind of surveillance or repression can be devastating for the development of the movement. Other arguments of Sewell (2001) are scale and spatial routines. Scale because the scale can differ and therefore influence the social movement (a bigger or smaller scale can influence the social movement positively or negatively). Spatial routines because "contentious events often arise out of spatial routines that bring large numbers of people together in particular places" (Sewell, 2001, p.62). Spatial routines can also be used for the strategy of movements or can affect social movements in surprising ways. Sewell (2001) believes "that giving voice to this spatial dimension of contentious politics will significantly enrich our understanding" (p.88)

One of the exceptions which Sewell (2001) is talking about is Routledge (1996) with his 'terrains of resistance' which is "a site of contestation" (p.517). "It constitutes the geographical ground upon which conflict takes place, and is a representational space with which to understand and interpret collective action" (Routledge, 1996, p.517). One of the other exceptions is Miller (2000) who compared antinuclear activism in the Boston area. But however, Sewell (2001) was right when he said that "nearly all of them are resolutely in the genre of case studies" (p.52), as Miller (2000) is also a case study.

The possibility of free speech is also an important factor for the success of a social movement. Free speech enables social movement to be visible, to be heard and to reach society. Without any form of free speech it would be impossible for social movements to evolve into a movement which conducts change. However, Mitchell (2013) shows through his 'liberalization of free speech' that free speech gets restricted more and more in different ways. There are 2 features which are essential in order to put free speech to an hold: it makes a difference in where speech happens (spatially) and it makes a distinction between what is said and the possible effectiveness of the speech. Governments can achieve this in different ways. For one: free speech get restricted through the privatisation of public places. Those are the places where people gather and through privatisation it is impossible to protest at such a privatised place. But it is not only the privatised places, also on free spaces there are limitations in free speech. Mitchell (2013) gives an example of a picket at an airport where the picketers were appointed to a place outside of the airport itself. At this place their protest did not make an impact. Also the zoning of protest, restricting the areas where protest is legal, also has a huge impact on the free speech as protest cannot occur anywhere, anytime. In that way free speech is effectively silenced in public spaces. Although the cases Mitchell (2013) describes are all 3 from the United States, the comparison can be made with other countries. In the Netherlands for example, one needs permission from the municipality in order to organize a demonstration or protest. So

restrictions on free speech are made as well. Therefore Mitchell (2013) states: “there are ways to transcend geography, to speak out loudly and incessantly against those who would effectively silence protest in public space. These ways are, more and more, necessarily illegal” (p.64).

Examples of place and space in social movement

Della Porta et al. (2013) have used 3 different campaigns to show how place was used during protest during the building of infrastructures as a tunnel, a bridge and the placement of an US military base. All these demonstrations and protests found place in Italy. Through the analysis of these different campaigns Della Porta et al. (2013) unveiled how social movements and space and place are connected with each other. In all the 3 campaigns there was a physical place where the activists came together where a sense of community was created. Those physical places also had a symbolic meaning. In the ‘No TAV’ and ‘No Bridge’ campaign this was because of the quite violent handling of the situation by the police and a so called militarisation of the valley where the ‘No TAV’ activists were settled. In all the 3 campaigns there were different situations but they all had a physical place with a symbolic meaning where they could come together and which was really important for their social movement. This physical place made it possible to create a community which involved all kind of different people with different cultures because they were the same in their actions. The physical places made it possible to communicate with each other, to build a different live then their daily lives and to influence each other. Without the movement and the physical place there would not have been a sense of community and therefore the movement would have fizzled out as there would not have been any connection between the activists. As Della Porta et al. (2013) stated in their conclusion:

> Protest campaigns develop around contested spaces, but also create their own liberated spaces. In both types of terrains, resistance take place, with its forms and intensity influenced by the social, political and geographical characteristics of the site in which it is located – but it also changes them, liberating them and assigning them different uses and meanings. The protest is therefore an arena, that is, a place where different actors meet, communicate and confront, sometimes with tensions (p.42).

Occupy Wall Street is also an example that indicates the importance of space for a social movement. Hammond (2013) shows that there was of course the symbolic power of the occupation of the park close by Wall Street but it was beyond the symbolic power of the park. Because its power was in the occupation of space and with it creating a ‘counter-space’ which they occupied day and night and therefore creating free spaces. In those free spaces people were building relationships with each other which constituted the occupation. There was face-to-face contact, there were discussions and the place became a small community on itself. Some occupiers had a clear vision when arriving at the occupation while others did not have it all cleared out. Through the physical place they did get a clear view and so “participating in the occupation changed their consciousness” (Hammond, 2013, p.2010). Hammond (2013) argues that the social movement benefitted of the occupation of the park and therefore the loss of the park was a great loss for the movement. After losing the physical place the power of the movement faded out. The occupation of Wall Street shows how important a physical place can be for a social movement.

Place and space in the 1960/1970s

One of the differences between now and in the 1960/1970s is the internet. Facebook, Twitter and all kind of other social media play a big role in our lives. Not only in our daily lives but also during social movements, some say. For instance during protests in Iran in Moldova, according to different news media, Twitter’s influence in these protest was massive. Internet activism gets much praise which is unfairly addressed to its account according to Gladwell (2010). In his eyes the internet and social media are not that important as is often said. He supports his statement with an analysis of the social

movement in the 1960s and gives an argumentation based on this analysis. In his argumentation he makes 2 major points and one of these points is related to place.

Place and space is related because Gladwell speaks about the sit-in's in Greensboro in the year 1960 and refers to the conclusion of McAdam (1986) of the happenings in the Freedom Summer of 1964. During the Freedom Summer hundreds of students came to help the black community in Mississippi for their civil rights. The activities which those students were involved in were so called 'high-risk activism' which meant there was much at stake for themselves as well. They spend 2 months of their summer on a project which was physically and mentally challenging. On top of that they also had to provide themselves financially. It is clearly that the benefits of this project were mainly for others than themselves. Still those students decided to participate and one of their reasons was their idealism. But McAdam (1986) concluded that idealism is not the main indicator for the participation of students. Face-to-face contact, personal friends who participate as well were the main reason for students to participate in Mississippi. Those connections are a strong tie phenomena. When one looks through the lens of this strong tie phenomena at the sit-ins of Greensboro one will find strong connections between the activists as well:

> So one crucial fact about the four freshmen at the Greensboro lunch counter—David Richmond, Franklin McCain, Ezell Blair, and Joseph McNeil—was their relationship with one another. McNeil was a roommate of Blair's in A. & T.'s Scott Hall dormitory. Richmond roomed with McCain one floor up, and Blair, Richmond, and McCain had all gone to Dudley High School. The four would smuggle beer into the dorm and talk late into the night in Blair and McNeil's room. They would all have remembered the murder of Emmett Till in 1955, the Montgomery bus boycott that same year, and the showdown in Little Rock in 1957. It was McNeil who brought up the idea of a sit-in at Woolworth's. They'd discussed it for nearly a month. Then McNeil came into the dorm room and asked the others if they were ready. There was a pause, and McCain said, in a way that works only with people who talk late into the night with one another, "Are you guys chicken or not?" Ezell Blair worked up the courage the next day to ask for a cup of coffee because he was flanked by his roommate and two good friends from high school. (Gladwell, 2010)

The importance of a strong tie phenomena is clear in both the example of Mississippi and Greensboro. These strong ties are constituted through place. The 4 freshman of Greensboro went to the same high school, were roommates and met each other at their dorms where they could discuss and became friends. Those face-to-face relationships and building something together made them eventually step up, just as all those students in Mississippi did. Without a place it was impossible to evolve a strong tie with each other and without this strong tie there would not have been a social movement.

McAdam and Su (2002) have made an analysis of the anti-war protests and congressional voting from 1965 to 1973. Within their disruptive analysis they looked at the power of disruptive protests. The features of protest they used were: "(1) the use of violent tactics by demonstrators, (2) the use of violence by law enforcement personnel, (3) property damage as a result of the protest, and (4) injuries resulting from the protest" (McAdam & Su, 2002, p.701). All those features are connected with the geography of place and space because without place and space there would not have been any violence, damage or injuries. McAdam and Su (2002) want to make clear that there are 2 different forms of disruption: one as where it is used as a tactic by movements in order to make an impact. The other is the kind of demonstrations which eventually result in violence against the movements. So there is a clear difference between those 2 forms while there often just described as disruption. Through their data from the anti-war protest and 1965 to 1973 and their observation of the civil-rights movement led them to the following conclusion: "To be maximally effective, movements must be disruptive/threatening, while nonetheless appearing to conform to a

democratic politics of persuasion" (McAdam & Su, 2002, p.718). Social movements as the civil-rights movements in the 1960s made in a strategic way use of place and space through being disruptive/threatening and therefore successful. Following up on this conclusion McAdam, Sampson, Weffer and MacIndoe (2005) looked at the disruptive nature of protest in Chicago in the period between 1970 and 2000. The indicators they used were injuries, property damage and arrests during protests. Through their data they found out that the prevalence of disruption in 1970 was far more common than in the years that followed. Although disruption was far from the norm during protest in the year 1970 it still stood out compared to the other 3 years that followed. One could speak of a sort of "instutionalisation of protest" as it is happening more controlled than it did in the 1960 and 1970s. Social movement (and protest) has changed through the years as the nature of protests has become less disruptive. And therefore they are not as effective as they potentially are.

Berk (1974) did research about a protest by students of the Northwestern University in Evanston, Illinois in May 1972. Although Berk's intention of the research was from a crowd behaviour perspective, there is quite some information to be found about place and space as well. The reason why the protest started was the war against Vietnam and specific the mining of the Haiphong harbour. There was a meeting organised in order to discuss about this decision in combination with a talk about the raise of dorm rates. But the discussion about the war would be the main topic of the meeting. After the meeting the in total about 400 students would had to go back to their dorms and so they did. During their way back home a handful of students decided to blockade a road as a protest against the war. More and more students decided to join and they even moved the blockade a block. Student stayed the whole night at the blockade and people even gathered where the blockade found place: people had discussions, made music and made fires to keep themselves warm. It is clearly that place was crucial in the rise of this protest in Evanston. To start: the eruption of this protest would not have started if there was not a meeting about the war. All those students would not have gathered in this arena. Secondly, the blockade itself is also a great use of place as well. It eventually became a place where people came together and therefore the blockade, the place, became a symbol of the protest. Thirdly, the nature of the protest is of course disruptive: the road was blocked and cars could not pass. This disruptive nature of the protest and the visibility made that people spoke about it and therefore the message of the protest was spread all over the city. People also came to look at the protest.

Today's activism and the internet

Probably one of the biggest differences between todays activism and the activism in the 1960/1970s is the emergence of the internet and the coming along of the social media. In this world there are more than 4 billion internet users (Statista, 2018c) and there are over 2.62 billion social media users worldwide (Statista, 2018b.). Through our smartphones (13.2 million people in the Netherlands do have a smartphone in 2018 (Statista, 2018a)) we have access to the internet almost everywhere and logically to the social media as well. As the use of internet and social media influences almost our entire lives, it sure does influence social movement and activism as well. It sometimes almost feels like nobody is safe for the internet and social media and its consequences. If those consequences are positive or negative is an issue which is debate about. According to Paolo Gerbaudo (2012) one of the biggest promoters of the positives consequences is Clay Shirky. "Shirky argues that social media are new tools enabling new forms of group formation. These new tools are making our lives easier; making our communication faster and faster, that is, invariably better" (Gerbaudo, 2012, p.7). In the eyes of Shirky there are positive consequences like the lowering of transaction costs or that certain difficulties are not that difficult anymore. "Now that group-forming has gone from hard to ridiculously easy, we are seeing an explosion of experiments with new groups and new kinds of groups" (Shirky, 2008, p.54). But not everybody agrees with Shirky, far from. The contraversion of Shirky is Evgenyi Morozov who believes the internet and its social media does not benefit activism at all. When going through the arguments of Morozov (2011) its seems like the swiftness of the internet

is the common thread in his pessimism about the internet and the combination with activism. Because it is easy for someone to hit the like button and so letting all his or her friends know that he or she is supporting the cause of the Facebook page. But this liking is more about impressing friends than really helping the cause move forward. The same problem arises with donations. Of course donations can be helpful but making donations through the internet will make many people feel like they had their share of action. But what the movements really needs are dedicated members of their movement. Not many people who just donate money. On top of that, most of the people who like a certain cause on Facebook do not even donate money. The swiftness can also be found in the uprising of all kind of different groups and where one can ask the question what is more important: quality or quantity? Also the organizing of the movements is getting harder as "that decentralization itself is not a sufficient condition for successful political reform" (Morozov, 2011, p.195). Another problem is the fact that according to Morozov (2011) those internet activists do not have their ideas based in a solid ground in society. It is more what they believe that is the right thing to do. Those who are speaking up are not doing it on the behalf of all the people. Therefore making the internet activists sometimes even more known outside than inside the country they are operating in. But the swiftness of social movements and its negative consequences are quite clear in the comments of 2 Iranian after the social movement in Iran. This is quoted from a Iranian commentator: "A protest movement without a proper relationship with its own leaders is not a movement. It is no more than a blind rebellion in the streets which will vanish sooner than you can imagine" (Mozorov, 2011, p.197). And the quote of a Iranian who participated in the movement and its protest:

> "Cell phone, cameras, Facebook, Twitter . . . seem . . . to be making everything happen much faster. There's no time to argue what it all means—what the protesters want, if they're ready to die. The movement rolls forward, gathering speed, and no one really knows where it's going," (Mozorov, 2011, p.197)

Gladwell (2010), who was mentioned earlier, argues that social media does not bring the strong ties which are needed for high-risk activism. It does bring weak ties, which can be important in their own way as well. Social media can play a decisive role as it is a place where people can meet and connect with each other. But those connections are weak ties and those hardly bring forward high-risk activism. Social media could be a (small) part of the answer but is far away from being the answer on itself. Let alone being nominated for the Nobel Peace Prize (Gladwell, 2010).

While Shirky, Mozorov and Gladwell clearly chose a side in the debate about the use of the internet and social media in social movement, Gerbaudo (2012) is settling himself more in the middle of the debate:

> My key contention is that the introduction of social media in social movements does not simply result in a situation of absolute spontaneity and unrestrained participation. On the contrary, influential Facebook admins and activist tweeps become 'soft leaders' or choreographers, involved in setting the scene, and constructing an emotional space within which collective action can unfold (p.5)

In his conclusion Gerbaudo (2012) focuses himself on 3 different questions which emerged from his study: "the emotional character of social media use in social movements; the tension between spontaneity and organisation; and the threat of evanescence" (p.159). He argues that the power of social media is mainly in its emotional character instead of its tactical. Through the use of Facebook and Twitter a social movement is capable of creating a "emotional narration capable of motivating individuals to take to the streets" (Gerbaudo, 2012, p.162). The organisation of a social movement and all the tactical uses for collective action will always be in the hands of the activists themselves as the true collective action comes down to the occupation of a physical space instead of an online space. In the second part of its conclusion Gerbaudo (2012) shows that there is a certain tension

between spontaneity and organisation. It is often believed that some social movements erupt from the spontaneity enabled by social media. The horizonalisation which social media enables is celebrated. But covered up by this 'spontaneity' there is always a deeper layer of organisation and leadership which are needed in order to make the movement to a success. As Gerbaudo (2012) puts it:

> "Rather, we need to invent new concepts and practices better suited to capturing the fact that, for all its participatory ideals, the process of mobilisation always involves inequalities and asymmetries in which there are people who mobilise and people who are mobilised, people who lead and people who follow, and the two categories only ever partly overlap"(p.165)

The last part is about the consequences of the evanescence of action through social media. Gerbaudo (2012) says that as the movement cannot longer rely on a certain physical central point it can be hard for them to keep playing an important part. The temporary features of the internet can be harmful to the fixity of which a social movement benefits from. Tweets which cannot be found through the search function as they are older than 5 days are just en example of this evanescence. But social media can also create a fixation on a place which harms the movement as well. Gerbaudo (2012) gives the example of the movement in Egypt where everything was focused on the Tahrir square, the place where it all started. But if the movement wanted to be successful they had to look beyond the square.

Gerbaudo (2012) shows that the internet and the social media are not just mainly positive or mainly negative. It all comes down to the way the social movements makes use of the internet and social media. Internet and social media have brought a whole new assortment of opportunities and pitfalls. An important note is that Gerbaudo (2012) based his analysis on interviews with activists from Occupy Wall Street (New York), 15-M movement (Spain) and the Revolution in Egypt. All of those movements have found some foundation in social media but only received real visibility through their use of place and space. It eventually all comes down to the physical use of space.

Chapter 3 – Methodology

In order to find the differences in social movement between the current idealistic activists in Nijmegen and those of the 1960/1970s and their use of place and space and the value they address to the use of place and space, a qualitative research has been implemented. The data was collected through field research.

Sample

This field research consist of in-depth semi-structured interviews with activists who were active in the 1960/1970s, activists who were active in the 1960/1970s and still are active today and activists who are only active these days. The activists of today were found through looking on the internet for organisations and from insider information from other activists. The activists from the 1960/1970s were found through an internet page about an exhibition about communes in Nijmegen. Every activist who was willing to be interviewed has been contacted as it was difficult to find enough activists. Except for 2 activists who did not responded in time, all the activists who are interviewed were the only activists who were able or willing to be interviewed in the specific time which was proposed by the researcher. Most of the activists are mentioned by a pseudonym as only Besselink gave explicit permission to use his full name.

Activists from today:

- Slot: activist from the Internationale Socialisten Nijmegen who fight for a more socialistic world.
- Mertens: at the moment active as an environmentalist which acts nationwide. Before that she was also active with Just People.
-

Activists from today and the 1960/1970s:

- Rood: he was an active member of an action group from his hometown (Gendringen) which was against the nuclear power plant in Kalkar. When he moved to Nijmegen he became involved with the environment activists in Nijmegen what eventually became de Broeikas.
- Verhoeven: when he was a student he was involved with theatre groups, Diogenes and as a 'kraker' he had all kind of different actions and action groups he was involved with. Since the 90s he is active with Stichting Gast.

Activists from the 1960/1970s

- Besselink: was a member of the Kabouters in Nijmegen. After his Kabouter period he became one of the founders of O42, an art cinema.
- Celen: was a member of the Kabouters after the Kabouters she was not active anymore.

The interviews were semi-structured interviews and were based on the information gathered from the theoretical framework. In the interview there were several subjects in which social movements, or activists, can make use of place and space. The conversation with the activist was the guidance. If needed the interview guide, with all the subjects, would help with asking the questions which would give more insight into the activists use of place and space and the value they address to it. There was an interview guide for the activists from 1960/1970s and a guide for the activists who are active today. The difference between those 2 guides is the addition of the internet in the version for the activists who are active today. Both interview guides had 2 parts. The first part of the interview was about how they used place and space during their activist activities. Also why they decided to make use or why they decided to not make use of space and place during actions and activities. The second part of the interview was about their view on space and place and the use of it during activism. Do they think it supports them in their activities or do they think space and place are not that important in their activities? This part was mainly about how much the activists value the use of place and

space in their activism. During the interviews it turned out that these 2 parts are partly merged as the activists also expressed the value they address to place and space through telling how they made use of place and space.

Research design

The design of this research is based on the steps provided by Creswell & Poth (2018) for a phenomenological study as we are trying to grasp the experiences those activists from different eras have with the use of place and space during their activities. However, one of these steps is the process of bracketing which is trying to set one's own experience as a researcher aside from the research. Basically this means removing oneself from the research in order to get a fresh perspective as much as possible. From the authors personal beliefs as a researcher, trying to bracket oneself out of the research is impossible as the researcher is intertwined with the research. Therefore, instead of trying to get oneself out of the research the author has been made himself aware of his position. Being aware of where the author stood as a researcher helped the author realise which position he or had and makes the author transparent. With the process of bracketing it is always the question to wat level the author is capable of getting a fresh perspective.

The position the author before the research:

> *The author thought that the activists of 1960/1970s made way more use of the physical place and space. The author also thought that the activists of today would meet with each other not as much as the activists of the 1960/1970s as a result of the internet. Because one can make appointments through the email. That is also why the author believed that the activists of today would made quite some use of the space of the internet and believe it is important.*

Procedure

The interviews were based on the 2 questions which are central in interviews with a phenomenological study. The first question was focused on what is experienced with regard to the use of place and space in their activism. The second question was focused on what situations and context influenced question one. So what situations and context influenced their experiences with regard to the use of place and space in their activism (Creswell & Poth, 2018)? Although it are 2 separated questions, in the interviews those 2 questions blended together through the stories of the activists. All the interviews have been audio-recorded and they have been fully transcribed. The interviews were between 45 minutes and 1 hour and 45 minutes long.

Data analysis

The phenomenological data analysis consist of the following steps: the first step is horizonalization (Moustakas, 1994) . This horizonalization is highlighting all the sentences or quotes that give an insight into how the respondent experienced their view of the use of place and space during their activism. We call these sentences and quotes "significant statements" (Creswell & Poth, 2018). In the interviews, which one can find in the appendix, this horizonalization phase is shown through highlighting those parts in the interviews. Quotes and sentences with information which is explicitly about the use of place and space or the value they address to it in the 1960/1970s is made green. Quotes and sentences with information which is explicitly about the use of place and space or the value they address to it today is made blue. The following colors are used:

- 1960/1970s
- Today

Those significant statements are formed into themes (Creswell & Poth, 2018). "The significant statements and themes are then used to write a description of what the participants experienced

(textural description)" (Cresswel & Poth, 2018, p.79). In addition to the textural description there also has been made a structural description. This is the description of the context and how this context influenced the respondents view on the use of space and place. For each period, 1960/1970s and today, there is a textural and structural description. The textural and structural descriptions are used in order to create the essence of their view on the use of place and space during their activism. This essence is about the underlying structure of the experiences of the respondents of each period. The differences between the essences of those periods will be the conclusion of the study (Creswell & Poth, 2018).

Chapter 4 - Research results

Results – Activism 1960/1970s

In this part the following sub-questions will be answered through the textural description, structural description and the essence:

- *How did the idealistic activists in the 1960/1970s in Nijmegen made use of place and space?*
- *In what way did idealistic activists in the 1960/1970s in Nijmegen address value to the use of place and space?*

Textural description

Demonstration and protest

For Verhoeven (activist of Stichting Gast[1]) and Rood (activist of de Broeikas[2]) who were active in the 1960/1970s and who are today, demonstration, protest and blockade seemed like one of the most important tools for their activism back in the day:

"…in that time, the beginning of the 70s, that was also the beginning of the actions against nuclear power and nuclear weapons. With the other theatre group we were for example active in Dodewaard at the mass demonstration over there. To the demonstrations in Kalkar we went with the bicycle just like in Volkel where we protested against the nuclear missiles which were stored there. To Dodewaard we went on foot from Nijmegen with 8000 people, big groups." (Verhoeven, 31 May, 2018)

> *"…dat was in die tijd begin Jaren 70 ook begin van de grote acties tegen kernenergie en kernwapens. Met een andere theatergroep waren we bijvoorbeeld actief in Dodewaard bij de grote demonstratie daar. In Kalkar, de demonstraties daar op de fiets gingen we ook naar Volkel om tegen kernrakketten, die daar lagen, te protesteren. Dodewaard ging lopend vanuit Nijmegen met 8000 mensen, grote groepen." (Verhoeven, 31 May,2018)*

"So the size of the demonstrations increased while we were on the way. From everywhere people would join, also with those bicycle demonstrations to Volkel, people would join from a number of villages in Noord-Brabant and the big core came from Nijmegen. But all those villages had their own action group and joined the demonstration." (Verhoeven, 31 May,2018)

> *"Dus veel demonstraties namen echt toe onderweg. Dat overal mensen zich aansluiten, ook bij die fietsdemonstraties naar Volkel, dan kwam een aantal uit Noord-Brabantse dorpen en de grote kern kwam nou uit Nijmegen. Maar al die dorpjes hadden hun eigen actiegroepje en die sloten zich aan." (Verhoeven, 31 May,2018)*

One of those local action groups was the group from Gendringen, the group which Rood was active with:

[1] Stichting Gast is an organisation which helps asylum seekers who did not get asylum from the Dutch government and therefore are living in difficult circumstances. Stichting Gast provides medical, social and legal help and they also offer them food, some money to live from and a place to stay. All of this is done by volunteers (Stichting Gast, n.d.). Their office can be found in de Grote Broek.

[2] De Broeikas is an environmental centre and their volunteers want to make Nijmegen more sustainable. They are trying to achieve this through education, action, reaction and participation within the society of Nijmegen. De Broeikas has strong ties with Milieudefensie which means they often act together (Milieu Centrum de Broeikas, n.d.). Their office can be found in De Grote Broek.

"… and that has to do with that the municipality of Gendringen, or Oude IJsselstreek, that is the Dutch municipality which is the closest to Kalkar. (…) We had a really active core group against the nuclear energy." (Rood, 29 May, 2018)

> *"… en dat heeft er mee te maken dat dat die gemeente Gendringen, of Oude IJsselstreek, de Nederlandse gemeente is die het dichtstbij Kalkar ligt. (…) We hadden daar een hele actieve kerngroep tegen kernenergie." (Rood, 29 May, 2018)*

The following quote shows that the demonstrators and the local citizens were all quite dedicated:

"When you talk about space, there were some farmers who made their land available for us. But, for example in Kalkar, some people purchased land around Kalkar in order to make those demonstrations possible. Because we camped there, I think we have been there for a whole week." (Verhoeven, 31 May, 2018)

> *"Als je het over ruimte hebt, dan waren daar boeren die hun land ter beschikking stelden. Maar bijvoorbeeld in Kalkar hebben we ook, mensen grond gekocht rondom Kalkar om die demonstraties mogelijk te maken, hè. Want ja er werd gekampeerd daar, hebben we een hele week gezeten denk ik" (Verhoeven, 31 May, 2018).*

Each day the representatives of the different groups from Nijmegen would meet each other and discuss which actions would be taken that day. The action group from Gendringen was also involved with blockades:

"But often it was quite clear that we were going to do blockades for 3 days long and the staff would go home for 3 days. And yes of course, there had to be some safety personnel inside in order to, but that was accepted. (…) Because yeah, you had tried to hold back as much as possible, you really hope that they had to shut down." (Rood, 29 May, 2018)

> *"Maar vaak was dan ook wel duidelijk van we gaan 3 dagen blokkeren en dan ging het personeel 3 dagen naar huis. En ja natuurlijk moest er altijd wat veiligheidspersoneel binnen zijn om, maar dat werd geaccepteerd. (…) Want ja je had toch geprobeerd dat zoveel mogelijk tegen te houden, je hoopt dat, dat dingen echt stil gelegd moest worden." (Rood, 29 May, 2018)*

The situation in Volkel was the reason for 2 big demonstrations in Amsterdam and the Hague. The demonstration in the Hague is the biggest demonstration ever seen in the Netherlands. Verhoeven was involved with way more demonstrations and protest. With Onkruit[3] they demonstrated against the 'Rotterdamsche Droogdok Maatschappij' which eventually led to occupying the building. Those examples are from other cities in the Netherlands than Nijmegen but the following quotes shows that there was plenty to do in Nijmegen as well:

"…that was embedded in your life so yes, there were at least dozens of actions a year you took part in." (Verhoeven, 31 May, 2018)

> *"…dat was ingebed in je leven dus ja, het waren in ieder geval tientallen acties per jaar waar je bij betrokken was." (Verhoeven, 31 May, 2018)*

"People from de Rozenbuurt for example, they have occupied the Graafseweg a few times, blocking all the traffic. They had occupied the Keizer Karelplein for a few hours. (…) But there were many

[3] Onkruit was an action group which consisted of people who were against the compulsory military service. Although there was the law of conscientious objections the people of Onkruit thought that this law was not enough and was even a punishment for having conscientious objections. So they were still fighting against the military service through all kind of different actions (Andere Tijden, n.d.).

resident groups which were taking action like that. The Graafseweg goes through Wolfskuil and those people really wanted attention for the poor social situation." (Verhoeven, 31 May, 2018)

> "*Mensen van de Rozenbuurt bijvoorbeeld, die hebben een aantal keer de Graafseweg bezet, al het verkeer tegengehouden. Aantal uren het Keizer Karelplein bezet houden. (…) Maar dat waren veel bewonersgroepen die dat soort acties voerde. De Graafseweg liep door de Wolfskuil heen en die mensen wilden echt aandacht voor slechte sociale situatie." (Verhoeven, 31 May, 2018)*

And when there was a demonstration, just like in the situation as described above, almost every time the traffic would be blocked which would lead to disruptive nature of the demonstrations:

"With the bigger demonstrations the traffic was always blocked. The demonstration would always ran across the middle of the street. When you arrived at the Keizer Karelplein the demonstration would always occupy the Keizer Karelplein. (…) And then often there would be a line of very angry people who would try to push their car through the demonstration. And then stopped by the police. And the activists were not afraid to kick some dents into the car. No, those things were pretty disruptive." (Verhoeven, 31 May, 2018)

> *"Bij die grotere demonstraties werd het verkeer altijd geblokkeerd. De demonstratie liep midden over straat. Als je bij het Keizer Karelplein was liep de demonstratie over het Keizer Karelplein. (…) En toen stond daar ja een rijtje met wel regelmatig hele boze mensen die nou met hun auto door de demonstratie heen probeerde te duwen. En dan door de politie weer tegengehouden worden. En actievoerders schroomde niet om wat deuken in de auto te trappen. Nee, die dingen waren behoorlijk ontregelend." (Verhoeven, 31 May, 2018)*

The most infamous demonstration in Nijmegen would be the one of the so-called Piersonrellen[4]:

"Because those are yes the biggest demonstrations which there ever have been in Nijmegen. As a result of those riots there were many solidarity demonstrations where thousands of people were joining." (Verhoeven, 31 May, 2018)

> *"Want dat zijn ja de grootste demonstraties geweest die er ooit in Nijmegen waren. Daar kwamen echt heel veel solidariteit demonstraties op gang waar duizenden mensen aan mee deden." (Verhoeven, 31 May, 2018)*

Besselink, the activist from the Kabouters[5], who did not join the riots but was involved with those solidarity demonstrations described above (after his Kabouter-period):

"And it was then, do not get scared, a war zone. Helicopters were in the air, tanks on the Oranjesingel." (Besselink, 4 June, 2018)

> *"En het was toen, schrik niet, oorlogsgebied. Helikopters in de lucht, tanks over de Oranjesingel, jaha." (Besselink, 4 June, 2018)*

[4] The 'Piersonriots' were violent confrontations between the authority and the krakers and their supporters. At stake was the build of an parking garage which the krakers were against. The police force used much violence during the whole situation and there were even tanks and a helicopter. (Ariens, 2006)

[5] The Kabouters and the Kabouter movement was launched by Roel van Duijn. The Kabouters wanted that the humans would live in harmony with nature and had different groups which were active in different cities. One of those cities was Nijmegen. In some of those cities the Kabouters would participate in the local elections (van Kessel, n.d.). In this thesis, when speaking of the Kabouters, it is about the Kabouters of Nijmegen.

Police and government

Those solidarity demonstrations were, along with other things, against the violence used by the police during the Piersonrellen. Police violence against the krakers[6] was common in these days:

"But on the flipside, there were also krakers, the tough krakers, those yeah, those who caused conflict but also the police who would intervene disproportionate on the 'krakers' like at the Nieuwmarkt in Amsterdam, a long time ago, those were massacres and battlefields. The Vondelstraat in Amsterdam, '80, the Vondelstraatrellen, well you have to look it up on YouTube, those are intense clips." (Besselink, 4 June, 2018)

> *"Maar er was ook wel een keerzijde hoor, er zijn ook krakers, de harde krakers, die eh ja, die conflicten niet, ja veroorzaakte maar ook de politie die onevenredig ingreep op krakers zoals de Nieuwmarkt in Amsterdam, al heel lang geleden, dat waren slachtpartijen en slagvelden. De vondelstraat in Amsterdam, '80, de Vondelstraatrellen, nou moet je maar eens op YouTube kijken, dat zijn geen misselijke beelden." (Besselink, 4 June, 2018)*

Nijmegen was no exception during the Piersonrellen and other kraak activities:

"The Pierson was really a fight with the guards, which was war. But in the neighbourhoods you had of course the officers for that specific neighbourhood. And with kraken, yeah you just knew you could ask the police to come and take a look. Those would behave themselves then but if a building needed to be cleared then they would barricade the building with bed spirals which were weld onto the heating pipes, if there were heating pipes. And so on. And then it would be rough. Many people would throw with rocks." (Verhoeven, 31 May, 2018)

> "*De ja Pierson dat was echt een gevecht met de bewakers, dat was oorlog. Maar in de wijken had je natuurlijk de wijkagenten. En met gewoon kraken ja wist je gewoon dat je politie kon vragen om een kijkje te komen nemen. Die gedroegen zich dan wel maar als een pand ontruimt moest worden dan eh werd er gebarricadeerd met bedspiralen die werden vast gelast aan de verwarmingsbuizen en meestal hadden we geen verwarming. Enzovoorts en dan ging het er heet aan toe. Dan kwamen ook veel mensen stenen gooien." (Verhoeven, 31 May, 2018)*

At the time of the Piersonrellen Besselink was at O42[7], the art cinema which he is one of the founders of, and he saw the effects of this 'war':

"But there were wounded people at our place, on the Oranjesingel. People who were terribly beaten up and then brought to there. At night, the video was relatively new, we had made video recordings, those recordings were displayed in the cinema." (Besselink, 4 June, 2018)

> *"Maar ik had, ik heb gewonden gehad ook bij ons op de, op de Oranjesingel. Lui die dus eh ontzettend in elkaar geslagen waren en die werden dan daarheen gebracht. We hebben 's avonds, toen was de video net in opkomst en dan kwam, hadden we een video-opname gemaakt, die werden 's avonds in de filmzaal gedraaid." (Besselink, 4 June, 2018)*

And also the Kabouters had to deal with violence of police as well after doing a kraak close by Utrecht:

[6] Kraken: occupying a building or other place without permission of the owner (Cultureel Woordenboek, n.d.). Someone who kraaks is called a kraker.

[7] The Political Cultural Centre 042 opened its doors in 1977. In 042 there were different organisations situated which operated politically and culturally, for example Wi Na Wan and the magazine Tegenspraak. The goal of 042 was to make connections between the city and university as they were traditionally divided (Huis van de Nijmeegse geschiedenis, n.d.-b)

“And indeed the bell was rang to late and then by the state police, marines and mobile brigades we were thrown out, punched out of the building. Good Lord.” (Besselink, 4 June, 2018)

> *“En inderdaad de bel die werd te laat geluid maar goed toen zijn we door de rijkspolitie, mariniers en mobiele brigades zijn we er uitgepeerd, uitgeslagen. Tsjonge jonge jonge.” (Besselink, 4 June, 2018)*

In addition to being confronted with police violence there was also the change of being arrested and taken into custody. As well as Verhoeven as the Kabouters had to deal with this violence:

“And I think I was in custody for 2 days but I did not had to give my name and on that balcony it was clear that I was, as it were, locked up. And I did not lock anybody else up so I was released very quickly. (…) And eventually there were some occupiers who were convicted, especially because of the vandalism.” (Verhoeven, 31 May, 2018)

> *“Ik heb toen denk ik twee dagen vast gezeten maar ik hoefde mijn naam niet op te geven en daar op dat balkon was duidelijk dat, als ware dat ik opgesloten was. En ik had niemand anders opgesloten dus ik kwam heel snel vrij. (…) En uiteindelijk zijn een aantal van de bezetters wel veroordeeld voor, vooral vanwege die vernielingen.” (Verhoeven, 31 May, 2018)*

“With quite some intense people, there were some people who spit at the officers behind the gate. Then they would come after us and then I was taken in as well. But yeah nobody could proof that I spit as well, which I did not, so I was released after half a day.” (Verhoeven, 31 May, 2018)

> *“Met nogal wat felle mensen, er waren een paar mensen die spuugden naar de politie achter de poort. Toen deden ze een uitval, toen ben ik ook mee naar binnen gesleept. Maar ja niemand kon aantonen dat ik gespuugd had, had ik ook niet gedaan, dus ik werd na een halve dag weer vrijgelaten.” (Verhoeven, 31 May, 2018)*

“Well eventually we were all arrested and that took a very long time, a few hours, and then we were taken to the police station at the Binnenhof, you have a police station over there. We were all locked up apart from each other, Eva was there as well. Then we were interrogated, we sang a little bit over there and that was not allowed. (…) And then they called with the patrolman, the police officer of Berg en Dal, one police officer. Which we were familiar with. And with the brother of Fred, Niek in Amsterdam, he worked at TNO, he was a professor who had a really good job and he stood surety for the payment of those fines. So he called that police officer in Berg en Dal and that police officer called and after that we were released.” (Besselink, 4 June, 2018)

> “*Nou uiteindelijk zijn we dan allemaal gepakt en dat heeft heel lang geduurd hoor, een paar uur, en toen zijn we op het politiebureau bij het Binnenhof, daar is een politiebureau. Zijn we allemaal apart in de cel opgesloten, Eva was er ook al bij. Toen zijn we verhoord, toen hebben we daar nog gezongen en dat mocht niet. (…) En toen moesten de Ruyssenaars nog een paar boetes betalen, die stonden open. Toen is er gebeld met de veldwachter, de politieman van Berg en Dal, één politieman. Die wij kenden. En met de broer van Fred, Niek in Amsterdam, die werkte bij TNO, dat een hele, was een professor, die had een hele goeie job en die heeft toen garant gestaan voor de betaling van die bekeuringen. Die heeft dus die agent in Berg en Dal gebeld en die heeft daarna gebeld en toen zijn we vrij gelaten.” (Besselink, 4 June, 2018)*

“We were carried off, we all got locked up at the manege of the state police in Driebergen. So we were, with horses you know, a big, enormous sandbox with such high walls you could not get out of it. But we also had there, those were all the inhabitants, there were also people from Paris, French people those were just hippies. They were on transit, they loved to live with us for a while you know. Yeah they were also, they did not know what they were going through, suddenly there in a sort of jail in a sandbox. Anyway, we all were personally questioned and some of us had to pay some unpaid fines.” (Besselink, 4 June, 2018)

"Werden we afgevoerd, werden we allemaal opgesloten in de manege van de rijkspolitie in Driebergen. Dus waren, is er met paarden weet je, zo'n groot, enorme zandbak met zulke hoge wanden daar kun je niet uit. Maar we hadden daar ook dus, dat waren alle bewoners, daar waren ook mensen uit Parijs, Fransen dat waren gewoon hippies. Die waren op doorreis, die vonden het fantastisch om bij ons even te wonen weet je wel. Ja die werden ook eh, die wisten niet wat ze meemaakten man, die zaten ineens in een soort gevangenis in een zandbak. Maar goed daar zijn we allemaal, ook iedereen is persoonlijk ondervraagd en sommige moesten nog boetes betalen omdat die open stonden." (Besselink, 4 June, 2018)

Getting arrested was clearly something that could happen during their activities. However, none of the activists who were interviewed did fear the hazard of getting arrested. To the question if they were afraid of getting arrested and its consequences Besselink answered the following:

"No that absolutely did not play any role. Of course it was like, oh well I have been arrested so many times, that I was putting up posters on spots which was not allowed there and I used water-glass as you cannot get them off then. So also on the windows of the V&D but that was against the census you know. And we organised things on the market of Nijmegen next to the Waagh building to collectively burn down the forms of the census, which we did over there. Well you got arrested then by the police as well while, yeah for me that was an excellent opportunity to emphasize the fact that there were some things which were wrong in the Netherlands. Because the police would lock you up because you want something that is not supposed to happen. So that is also a way of repression of free speech. But, after 10 minutes you are free again. You are taken to the station, they fill in some things and then there is also an old guy who was like: Pff, I can see it all over his face. Get him out of here, please. Harmless." (Besselink, 4 June, 2018)

"Nee dat speelde absoluut geen rol. Het was wel zo dat tuurlijk, oh ik ben zo vaak opgepakt, dat ik affiches aan het plakken was op de plekjes waar dat niet mocht en dan ook nog met waterglas dan kun je ze er niet af krijgen. Dus ook de ruiten van de V&D maar dat was tegen die volkstelling weet je wel. En dat we dingen organiseerden op de markt in Nijmegen bij het Waaghgebouw om collectief de formulieren van de volkstelling te verbanden hè, dat we dat daar deden. Nou daar werd je ook opgepakt door de politie terwijl, ja ik vond het dan een prima gelegenheid om nog eens extra te benadrukken dat het allemaal niet goed is in Nederland. Want dat de politie je opsluit omdat je iets wil wat, niet mag gebeuren hè die volkstelling. Dus dat is ook een vorm van onderdrukking van meningsuiting. Maar, dan ben je na 10 minuten weer vrij hè. Je wordt meegenomen naar het bureau, ze vullen wat in en dan zit er ook zo'n oude man, die zat dan: pff, zie het al aan zijn kop. Weg ermee joh, kom. Ongevaarlijk." (Besselink, 4 June, 2018)

Rood is not even arrested once:

"No, you would always take it into account, it never happened at least, you would take it into account. In that way you had always a phone number of lawyer who you could call or most of the times there would be a lawyer present with organising. There always would be a lawyer who was willing to defend people who were arrested. Anyhow with our group, we did some illegal actions but, or we were more civil disobedience at that time so to speak and not really illegal." (Rood, 29 May, 2018)

"Nee, je hield er altijd wel rekening mee, het is nooit gebeurd in ieder geval, je hield er wel eens rekening mee. In die zin had je altijd wel een telefoonnummer van een advocaat dat je kon bellen of die was dan meestal bij het organiseren. Dan was er altijd wel een advocaat die bereid was om de mensen bij te staan die opgepakt werden. Sowieso was dat bij ons dat, dat is in mijn leven geweest hoor dat wij wel illegale acties deden maar niet, of burgerlijk ongehoorzaam toentertijd zeg maar en niet echt illegaal." (Rood, 29 May, 2018)

One of the activists of de Broeikas did got arrested and decided to bring it to court:

"He eventually had to pay a suspended fine which was about a few hundred euros I believe, with a probation of one day. Also a pretty symbolic sentence, it indicates a little bit how the government, in this case the judge reacted and feels that this is a symbolic action which is not really allowed so there has to be a sentence. But the sentence is not really a sentence." (Rood, 29 May, 2018)

> *"Hij is uiteindelijk veroordeeld tot een voorwaardelijke boete van een paar honderd euro geloof ik met een proeftijd van een dag. Ook een hele symbolische straf, dat geeft ook dan wel weer een beetje aan hoe dan de overheid, in dit geval de rechter erop reageerde die ook heel goed ziet van nou dit is een symbolische actie die eigenlijk niet mag dus er moet wel een straf komen. Maar de straf is eigenlijk zo dat het geen straf is." (Rood, 29 May, 2018)*

In addition to the fine the activist was also, logically, not allowed to paint the city again. A verdict with a little bit of humour by the judge which shows the government can be reasonable in their conviction. The verdict which was a reaction to the following action:

"Well, we were like if it is easier for cars to get into the city centre than with the bicycle that, that is not right. So at a given moment, somebody from our group went to the Stieltjesstraat, which was like in the old situation, and painted a bicycle path himself." (Rood, 29 May, 2018)

> *"Nou wij hadden iets van ja als de auto's verder het centrum in kunnen komen dan met de fiets dat, dat kan toch eigenlijk niet. Op een gegeven moment is iemand van ons ook gewoon, die is in de Stieltjesstraat in de oude situatie nog een fietspad gaan schilderen." (Rood, 29 May, 2018)*

Ludiek

The action of the activist who painted the bicycle path can be described as ´ludiek´ (playful):

"The word ludiek is from that time and ludiek in fact means funny, witty. On a refreshing way denouncing things. That, a ludiek action that is also a little bit artistic, fun. So in that time that was often the case." (Besselink, 4 June, 2018)

> *"Het woord ludiek stamt ook uit die tijd hè en ludiek betekent feitelijk grappig, geestig. Op een verfrissende manier dingen aan de kaak stellen. Dat, een ludieke actie dat is met een beetje kunstzinnig, leuk. Dus in die tijd was dat vaak zo." (Besselink, 4 June, 2018)*

And quite some actions and activities of the Kabouters could be described as ludiek:

"We were more, yeah, they call that ludiek." (Celen, 4 June, 2018)

> *"Wij waren meer, ja, dat noemen ze ludiek hè." (Celen, 4 June, 2018)*

They were for example against a census by the Dutch government which was in their eyes encroachment on their privacy. So they did the following:

"On a certain moment we even had occupied the island of the Hofvijver in The Hague, in front of the Tweede Kamer there is a pond. The island, that island is hijacked by us, occupied. We did put some banners over there. (…) And so we had gathered ourselves, different Kabouters and 2 members of parliament of the then PSP[8], Leo and Otto Boetes. They would take care of a small boat which we could peddle to island, they had a plastic boat, shaped like a bathtub. And then we went peddling each time with 3 people to the island. And then we were there with 14 people or something, 15 people." (Besselink, 4 June, 2018)

[8] PSP is the Pacifistisch-Socialistische Partij (Pacifist Socialist Party) which was founded in 1957. In 1991 the PSP became, together with the CPN and two other parties, GroenLinks (Parlement & Politiek, n.d.-b)

> *"Wij hebben op een gegeven moment zelfs in Den Haag het eiland van de Hofvijver, voor die Tweede Kamer daar heb je zo'n vijver hè, prachtige vijver. Het eiland, dat eiland hebben wij gekaapt, bezet. Daar hebben we spandoeken neergezet. (…) En dus we hadden ons verzameld, verschillende Kabouters en 2 Kamerleden van de toenmalige PSP, Leo en Otto Boetes. Die zouden ook zorgen voor een bootje dat we daarheen konden peddelen, die hadden zo'n plastic bootje, zo'n soort badkuipje. En toen zijn wij iedere keer met 3 man zijn we naar dat eiland gepeddeld. En toen waren we daar met zijn 14'en of zo, 15 man."*
> (Besselink, 4 June, 2018)

In the meantime Besselink also took another boat which was bigger and could hold more people in case when the police would arrive:

"And there were all kind of people along the side cheering and all. And then came the police with a megaphone, not surprisingly, that we had to leave the island immediately. And yeah we then just stand there laughing you know and well yes we sang a song. And well then came the fire brigade with an outboard motor, the police, the municipality police and someone of the mobile brigade, which you had already at that time. And they were really clumsy with the small boat of the fire brigade so we almost laugh them in the face. And on a certain moment they were really getting closer and then we went with 8 of us, 4 stayed on the island, we went with 8 of us on the bigger boat in the direction of the 'Tweede Kamer'. Well I saw a police officer who became red from anger you know. Like god dammit that scum costs us much trouble and hassle. (…) Yes, yes, yes it was really entertaining." (Besselink, 4 June, 2018)

> *"En er stonden al mensen allemaal langs de kant te juichen en zo. En toen kwam de politie met een megafoon natuurlijk dat we er onmiddellijk af moesten en zo. En ja dan staan we daar gewoon te lachen weet je en nou ja toen zongen we een of ander lied. En nou toen kwam de brandweer met een buitenboordmotor, de politie, de gemeentepolitie en iemand van de mobiele brigade, die had je toen al. En die waren heel onhandig met het bootje van de brandweer dus wij hebben ze bijna uitgelachen. En toen op een gegeven moment toen kwamen ze toch echt eraan en toen zijn wij met zijn 8en, zijn er 4 op het eiland gebleven, zijn we met zijn 8en op die vlet zijn we zo richting Tweede Kamer op. Nou die, ik zag die, ik zag zo'n agent die werd rood van woede weet je wel. Van godverdomme dat tuig bezorgt ons last en gedoe en zo. (…) Ja, ja, ja het was heel vermakelijk ook." (Besselink, 4 June, 2018)*

The occupying of the island in the Hofvijver was not the only action they had against the census. Another action they organised was the collective burning of the census papers in the city centre of Nijmegen. The Kabouters of Nijmegen were also against the compulsory military service. But they did not demonstrate or some kind of action like that. They decided to make of use of a place/space in a very creative way:

"The Universal Life Church[9]. And that was, they brought it to the Netherlands. The rights of the church in order to bring it to the Netherlands. And a theological university because then they would have right for subsidy and then they would have students who would just wanted to study at the university and they could even promote. That are the things we have done. And we have, I immediately helped with that, created courses for the members. (…) You would be minister then. (…) Everybody could become a minister for just a stamp of 60 cents. You would get an identity card and even in Africa you could travel for half of the money. You would show it: I am a minister. But there were also people who would be a minister in order to refuse compulsory military service. Because

[9] The Universal Life Church is founded in America in the late 1950s. Their believe is that "we are all children of the same universe" (Universal Life Church, n.d.). They believe that everybody is equal, no matter who you are. Everybody who becomes a member of the church is also a minister, therefore there are millions of the Universal Life Church. (Universal Life Church, n.d.).

many people did not want to be in military service. Because they are firmly and belligerently against it." (Besselink, 4 June, 2018)

> *"De Universal Life Church. En die was, die haalde ze naar Nederland. De rechten voor dat kerkgenootschap om hier iets te beginnen in Nederland. En een theologische hogeschool want dan zouden ze recht op subsidie hebben en dan zouden ze studenten hebben die gewoon aan de hogeschool wilden studeren en zelfs konden promoveren. Dat hebben we allemaal gedaan. En we hebben dus, daar heb ik toen gelijk al aan meegewerkt, cursussen opgezet voor de leden. (…) Dan heette je dominee. (…) Iedereen kon voor een postzegel van 60 cent lid worden van die kerk. Dan krijg je een identity card en daar kon je zelfs in Afrika voor half geld mee reizen. Dat liet je zien, ik ben dominee. Maar er waren ook mensen die omdat ze dominee waren dienst konden weigeren. En dat was toen een heel actief item. Want heel veel mensen wilden niet in dienst. Gewoon principieel niet."* (Besselink, 4 June, 2018)

"… I was the secretary of the metropoliet. Thomas was the metropoliet, not my fiancé. That was the title, we just invented that title here in the Netherlands you know, just like the orthodox. And then we had also created a course which was Doctor of Theology. Because of the freedom of religion you also had, you could determine the interpretation of your church. You could determine it yourself. We had taken it to the Netherlands to be free of the military service. Because every member was also a minister." (Celen, 4 June, 2018)

> *"… ik was secretaresse van de metropoliet. Thomas was metropoliet, niet mijn verloofde. (…) Zo hadden we die titel, hadden we in Nederland gewoon verzonnen weet je wel net zoals bij de orthodoxe. En toen hadden we ook een cursus doctor in de godgeleerdheid gemaakt. Want door de godsdienstvrijheid had je ook, kon je de invulling van je kerkgenootschap. Kon je zelf bepalen. Wij hadden het hier naartoe gehaald uit Amerika om vrijheid van dienstplicht te krijgen. Want elk lid was ook dominee." (Celen, 4 June, 2018)*

So bringing the Universal Life Church to the Netherlands was not only about dodging the compulsory military service but they had a university where people came to study:

"…and later that action of Doctor of Theology, Simon Vinken also participated in it and the AVRO came to film it, it found place in Frascati in Amsterdam. There were 400 people who had enrolled for the course doctor of theology." (Celen, 4 June, 2018)

> *"…en later die actie van doctor in de godsgeleerdheid, deed Simon Vinken ook aan mee en de AVRO kwam het filmen, was in Frascati in Amsterdam. Waren er 400 mensen die zich hadden ingeschreven voor de doctor in godsgeleerdheid." (Celen, 4 June, 2018)*

In addition to the Kabouters and the Universal Life Church they also had Omroep 2000[10]:

"Well we had that church, we had the radio, the Omroep 2000, because we wanted to have a real youth broadcaster with that radio. There were already 20,000 members of that Omroep 2000. And we got a little bit of help from the VPRO. A little bit. So back then I also worked a little bit as freelance radio reporter. I sometimes made reports in Nijmegen and then I would go with my recorder to Hilversum. And then you came on Friday and you went to a mixing table in a studio with yeah I had friends over there, people who I knew for a longer time and then we went and made something. And a half hour later it would be on the radio, that people were like hey, I have heard you on the radio about the Kabouters in Nijmegen and so on." (Besselink, 4 June, 2018)

> *"Nou wij hadden dus die kerk, we hadden het radio, het Omroep 2000 want wij wilden met die radio een echte jongerenomroep hebben. Daar waren wel al 20.000 leden voor die omroep 2000. En wij werden een beetje geholpen door de VPRO. Een beetje zo. Dus toen*

[10] Omroep 2000 was a radio station for the youth established by the Kabouters of Nijmegen (Besselink, 4 June, 2018)

werkte ik ook nog een beetje freelance als radioreporter. Ik maakte soms reportages in Nijmegen en dan ging ik met mijn recordertje naar Hilversum en kwam je op vrijdag en ging je wat in een mengtafel aan een, in een studiootje aan een mengtafel met eh ja ik had daar vrienden, lui die ik al langer kende en gingen we iets maken. en dat kwam zo hup een half uur later, dat mensen zeiden goh ik heb je op de radio gehoord over de Kabouters in Nijmegen en zo, ja." (Besselink, 4 June, 2018)

But they also did smaller actions and activities, one of these was for example that they recreated a pamphlet from the Second World War. This pamphlet warned people at the end of the war that they had to be careful who they would support as Germany was losing the war. They used the same message in their pamphlet which was about the development of a part of the city centre and sent it to the local authority. This time the message was: think about who you support, the developers or the inhabitants of Nijmegen as the Kabouters were not happy about the plans of the development of that part of the city. For another smaller action they had bought a small carriage which was full of pictures of the awful things that were happening in Vietnam as the result of the War in Vietnam. A war which the Americans had started. The same Americans military was also present in the Netherlands and they came through Nijmegen as well. The Kabouters then put the carriage on the side of the road so the Americans could see it. But it is an another action they did for the Vietnamese people which they are most proud of: 'Fietsen voor Vietnam'.

Their action Fietsen voor Vietnam was for the people of Vietnam who were harmed by the attacks of the Americans. As a result of this war they also lived in tunnels underneath the ground. This had of course several complications and one of them was that there was no light in the tunnels. Therefore doing a surgery was very hard. The medical bicycle was designed to resolve this problem: through pedalling the bicycle it was possible to generate enough electricity for a fluorescent tube which enabled the doctors to do surgery with light. In addition to inducing electricity, the bicycle also had a water purifier and some other options. The other bicycle they developed was a bicycle designed for transporting stuff. Their action, the developing of this bicycle, brought Besselink and a friend to the North-Vietnamese embassy in Paris:

"Anyway, we arrived at the North-Vietnamese embassy and that was incredible, I was allowed to park the van in front of the embassy. (…) they would take the bicycles with them onto the stairs and there we would arrive in a hall with a very large carpet. A hall 6 times as big as this room. With marble and all. And there stood all those Vietnamese people and then I saw the people I knew from the news, the faces. Rudicteau, that was the most important one, we got a card from him. I got it from him. (…) But then I told a story like well the Netherlands is a bicycle country, they have proven their value in the Second World War, Vietnam is a bicycle country, we just have to help with that bicycle. And those bicycles they can help you. But the most important part is the idea of the bicycle which is a choice which speaks to all the people in the Netherlands. Because everybody would be feeling connected to it because we, as we make those bicycles for Vietnam, we can tell the story of Vietnam at all those schools where people collect money for those bicycles. And that those Americans are doing terrible things and that is the reason why these bicycles are made, also to help them. And doctors are forced to do surgery under the ground as they live in corridors and tunnels and holes underneath the ground. (…) But they were clapping like: guys what an idea, what an idea!" (Besselink, 4 June, 2018)

"Maar goed wij kwamen dus bij de Noord-Vietnamese ambassade en dat was ongelofelijk, ik mocht die bus voor de ambassade parkeren. (…) hun namen die fietsen mee de trap op en daar kwamen we in een hal met een heel groot tapijt. Een hal 6 keer zo groot als deze ruimte. Met marmer en zo. En daar stonden al die Vietnamezen en toen zag ik die mensen die ik kende van het journaal, de koppen. Rudicteau, *dat was de grootste, daar hebben we nog een kaartje van. Kreeg ik van hem. (…) Maar toen hield ik een verhaal van nou joh van Nederland is een fietsland, in de Tweede Wereldoorlog hebben fietsen ook hun diensten bewezen,*

Vietnam is een fietsland, wij moeten gewoon met die fiets helpen. En die fietsen die kunnen jullie helpen. Maar het belangrijkste is dat het idee van fietsen een keuze is die in heel Nederland aanslaat. Omdat iedereen zich daar betrokken voelt omdat wij, doordat we fietsen voor Vietnam maken het verhaal van Vietnam op al die scholen waar mensen fietsen geld verzamelen, inzamelen, het verhaal kunnen vertellen. En dat die Amerikanen daar vreselijk huishouden en dat daarom die fietsen gemaakt worden, ook om te helpen. En doctoren onder grond moeten opereren omdat mensen gewoon leven in gangen en tunnels en holen onder de grond. (…) Maar zij klapten voor jongens wat een idee, wat een idee!" (Besselink, 4 June, 2018)

Activists from de Broeikas also came up with a ludiek action. They were against the Waalsprong and therefore they decided if they are going to jump across the Waal (as 'sprong' means jumping) we are going to jump into the Waal. Several journalist were attracted to this action of them:

"And there was among others a journalist from the Telegraaf who of course wanted to make a spectacular photo and one of us was already partly over the railing. And on the last moment somebody would get there and told that there were all kind of different chemicals in the Waal and in the end they would call it off. No, we cannot jump into that. And all the journalists loved it except the journalist from the Telegraaf who was really angry that he came for nothing as the other story did not really interested him." (Rood, 29 May, 2018)

"En onder andere ene journalist van de Telegraaf die natuurlijk een spectaculair plaatje wilde en iemand van ons die was al half over de reling heen geklommen. En op het laatste moment kwam er dan iemand en werd er juist verteld wat er allemaal wel niet voor gif in die Waal zat en werd het alsnog afgeblazen. Nee, daar kunnen we toch niet inspringen. En alle journalisten vonden het geweldig behalve die journalist van de Telegraaf die pissig was dat hij voor niets gekomen was want dat andere verhaal interesseerde hem niet echt." (Rood, 29 May, 2018)

Another ludiek action which was told by Rood is the one where the activists of de Broeikas stood along the side of the road with a sign on which they counted how many people were driving alone instead of carpooling. Their slogan with this action was: "You are not stuck in the traffic jam, you are the traffic jam". An action which can be considered as ludiek as well is that time when Verhoeven and others were drumming really loudly on pots and pans to protest against the arresting of several activists.

Culture and art

But the activists from the 1960/1970s who were interviewed, were not only ludiek they also had a strong connection with culture and art. Verhoeven was a member of different theatre groups:

"…with other I re-established the students' theatre of Nijmegen and from there our first political activity was actually in Limburg. The change of the youth work back then, which was really influenced by the Catholic church, to a more general youth work." (Verhoeven, 31 May, 2018)

"…ik heb samen met anderen het Nijmeegse studententheater heropgericht en van daaruit onze eerste politieke activiteit was eigenlijk in Limburg. De verandering van de toenmalige jongerenwerk, wat toen heel katholiek gericht was, naar een algemeen jongerenwerk." (Verhoeven, 31 May, 2018)

After that he became a member of a children's theatre group which was called 'Krikkrak' and through the years he has spent quite some time with theatre groups. He was also involved with the street music days:

"Thousands of people would be attracted by it. And there were at the busiest times at least 30, 40 groups that played through the whole city. You almost had to fight for a place. You were really close

together and you would disturb each other if you would make too much noise. And to this day the band 'Kladderadatsch' still exists for example, which is a result of these music days. And I was a member of the city guerrilla of Nijmegen. They were a choir of mainly students who for example played during the introduction weeks." (Verhoeven, 31 May, 2018)

> *"Daar kwamen duizenden mensen op af. En dat waren ik denk dat naar hoogtijdagen zeker 30, 40 groepen die optraden door de hele stad heen. Dat was echt bijna ruzie om een plekje. Je stond heel dicht bij elkaar dat je elkaar stoorde als je te veel herrie maakte. En nog steeds bestaan de band Kladderadatsch bijvoorbeeld, is daaruit voortgekomen. En ik zat bijvoorbeeld bij de Nijmeegse stadsguerrilla. Dat was een koor van vooral studenten die bijvoorbeeld ook optraden tijdens de introductieweken." (Verhoeven, 31 May, 2018)*

Besselink, after his Kabouter period was also involved with culture and art as he, with several others, established art cinema 'O42':

"Well the art cinema was a quite independent institute, was not affiliated to any political party whatsoever. We had already proven that with our program and the projects we did. Then you had the COC which desperately needed an accommodation, you had Wi Na Wan which was an association in Nijmegen which had its roots in Suriname. A big club, people from Suriname who made music, theatre, discussions, writing articles, comedy you name it. Then you had a new literary magazine which had to come to Nijmegen, which was called Tegenspraak. There were also people busy with that. There would be literary cafe, there was interest in that. A rock cafe. Then you had the association or the music, music association WIM, 'Werkgroepen Improvisatie Muziek'. You maybe have heard from Bo van de Graaf, who became really famous with his Neptet as far as Italy with the playing of live-music by Fellini-movies. He did really well, he has been on tour in Italy that also started in O42. So O42 you can imagine, would in that way became a hotbed of politics and culture, especially at the interface of politics and culture. And that is interesting. And that is so interesting that on a certain moment when it was the opening of O42, really festive of course, that relatively small centre, that people from Amsterdam, for example from the Willem Breuker Kollektief or filmmakers or other people, those were jealous on what was happening in Nijmegen on that moment. Amsterdam did not have that." (Besselink, 4 June, 2018)

> *"Nou het filmhuis dat was toen een vrij onafhankelijk instituut, was niet gelieerd aan welke politieke partij dan ook. Dat hadden we al bewezen met onze programmering en met de projecten die we deden. Dan had je het COC die hadden dringend behoefte aan een huisvesting, je had Wi Na Wan dat was een Surinaamse welzijnsvereniging in Nijmegen. Een grote club, Surinamers die muziek maakten, theater deden, discussies, stukken schrijven, cabaret noem maar op. Dan had je een, een nieuw literair tijdschrift wat in Nijmegen zou moeten komen, Tegenspraak geheten. Dat is ook, daar waren mensen mee bezig. Er zou een literaircafé moeten komen, daar was interesse in. Een rockcafé. Dan had je al de belangenvereniging of de muziek, muziekvereniging WIM, Werkgroepen Improvisatie Muziek. Misschien heb je later nog wel gehoord van Bo van de Graaf, die heeft met zijn Neptet is die heel beroemd geworden tot in Italië toe met het livemuziek spelen bij Fellini-films. Heeft hij heel goed gedaan, hij is in Italië op tournee geweest, dat is ook ontstaan in O42. Dus O42 kun je voorstellen, zou op die manier een broeinest worden van politiek en cultuur met name op het snijpunt van die vlakken. En dat is interessant. En dat is zo interessant dat op dat moment toen het geopend werd, heel feestelijk uiteraard, dat relatief kleine centrum, dat mensen uit Amsterdam kwamen van bijvoorbeeld het Willem Breuker Kollektief of filmers of andere mensen, die waren jaloers op wat er in Nijmegen op dat moment gebeurde. Dat had Amsterdam niet." (Besselink, 4 June, 2018)*

One day the art cinema, as the result of their involvement with the Vietnam movement they attracted a famous movie star from the United States:

"Then we have tried to get Joris Ivens to Nijmegen but that was not allowed. Then we did get Jane Fonda to Nijmegen. Jane Fonda was the most famous actress of the world. (…) She was in America busy with the American Vietnam movement and she had a relationship with a boy, a moviemaker, Tom Hayden who had made a movie in Vietnam. And it was called: 'Introduction to the Enemy'. (…) Well we wanted that movie to be displayed in the Netherlands while Jane Fonda would be present. That movie was not allowed to be displayed in America so that was our change, yeah it was a hassle but eventually she came to Nijmegen." (Besselink, 4 June, 2018)

> *"Toen hebben we geprobeerd Joris Ivens naar Nijmegen te halen maar dat mocht niet. Toen hebben we wel Jane Fonda naar Nijmegen gehaald. Jane Fonda was toen de beroemdste filmactrice van de wereld. (…) Zij was in Amerika met de Vietnambeweging bezig. Zij was van de 'Peace campagin', dat was de Amerikaanse Vietnambeweging en zij had verkering met een jongen, een filmmaker, Tom Hayden en die had een film gemaakt in Vietnam. En die heette: 'Introduction to the Enemy'. (…) Nou wij wilden die film in Nederland draaien met Jane Fonda erbij. Zij mocht toen niet in Amerika draaien dus dat was onze kans dus zij is toen, ja is veel gedoe geweest maar uiteindelijk is zij dus naar Nijmegen gekomen." (Besselink, 4 June, 2018)*

The message they wanted to convey with their movies was the following:

"…to do some kind of missionary work in terms of movie screening but also using it a bit as action instrument. Action instrument in that sense to convince people that the movies which are presented are of relatively low quality, very one-sided, boring but often also wrong. And that many movies although they are made but are not really covered as they are commercially not interesting or are banned politically or undesirable. Well I was really interested by that so I saw a new mission looming." (Besselink, 4 June, 2018)

> *"…om het gevoel van zendingswerk maar dan nu op het gebied van filmvertoning maar ook een beetje als actiemiddel te gebruiken. Actiemiddel in die zin om mensen ervan te overtuigen dat die films die aangeboden worden maar ook heel betrekkelijk zijn van kwaliteit, heel eenzijdig, saai maar ook vaak verkeerd. En dat een heleboel films die weliswaar gemaakt worden maar niet aan bod komen omdat ze commercieel niet interessant of politiek verboden zijn of ongewenst. Nou dat sprak me aan dus daar zeg ik een nieuwe missie opdoemen." (Besselink, 4 June, 2018)*

"But in the break almost the half of the visitors did not came back. And then I said we have set the tone. This are the kinds of movies we need to display, half of the audience has to get out. No, people think hey we are just going to watch a movie. No, you have to know and you have to read, know where you are going. And we are not displaying for you, we are displaying the movies which we find important." (Besselink, 4 June, 2018)

> *"Maar in de pauze is bijna, de helft van de bezoekers is niet meer teruggekomen. En toen heb ik ook van daarna gezegd de toon is gezet. Dit soort films moeten we draaien, de helft van het publiek moet gewoon oprotten. Nee mensen denken van hè we gaan lekker naar de film. Nee, je moet weten en je moet lezen, kijken waar gaan we naartoe. En wij draaien niet voor u, wij draaien de films die wij belangrijk vinden." (Besselink, 4 June, 2018)*

But of course the Kabouters also have a connection with culture and arts through their own radio station called 'Omroep 2000'. At the same time, because of all their activities they also were friends and had many connections with people involved with culture and arts. They knew people from the VPRO and the AVRO which is their connection with 'Hilversum', the centre of media in the Netherlands. And some famous people would visit them as well:

"…that sometimes even, even the people, artist, poets, writers, Jan Lenferink famous from the radio and TV later, he came by often as well." (Besselink, 4 June, 2018)

"… dat soms zelfs mensen uit de stad, kunstenaars, dichters, schrijvers, Jan Lenferink beroemd van de radio en televisie later, die kwam ook vaak langs." (Besselink, 4 June, 2018)

And in their period where they lived close by Utrecht they organised an art exhibition which was visited by Jan Wolkers who is a really famous Dutch artist. Interesting is also the fact that Besselink and Celen did not meet with the other Kabouters on the base of their ideology. They did not meet the other Kabouters with the goal to be a part of the movement. Both of them would meet the group in the nightlife of Nijmegen: Besselink met one of them in Extase[11] and Celen in Doornroosje[12]. In addition to the Kabouters there was also 'Radio Rataplan' which was, according to Verhoeven really active during the Piersonrellen:

"And they broadcast everything from the actions, they had the alternative music and they did call up people. And yeah a real activist listened regularly to radio Rataplan." (Verhoeven, 31 May, 2018)

"En die zonden echt uit over alle acties, die hadden dan de alternatieve muziek en die deden oproepen. En ja een echte actievoerder die luisterde regelmatig naar radio Rataplan." (Verhoeven, 31 May, 2018)

So in all kinds of different ways the activists from the 1960/1970s had different connections with culture and art.

Connection

But the activists were not only connected to culture and arts, they also had a good connection with the society in Nijmegen. The political children's theatre group Krikkrak, which Verhoeven was a member of, did a project to help the youth of Nijmegen in 6 or 7 different neighbourhoods. This children's theatre was also welcome at Diogenes[13]:

"…where the youth from the working-class neighbourhoods could be involved with the student world." (Verhoeven, 31 May, 2018)

"…waar de jeugd uit de volkswijken in de studentenwereld betrokken kon worden." (Verhoeven, 31 May, 2018)

He also gives other examples of situations where students and people from the neighbourhoods worked together:

"But there were about 30 volunteers, mainly students, together with the local residents. Also from the idea that you had to work together. And you noticed that at the demonstrations for better loans against certain employers and so on, in that time they still demonstrated." (Verhoeven, 31 May, 2018)

"Maar dat werkte dus zeg maar stuk of 30 vrijwilligers voornamelijk toch studenten samen met de buurtbewoners. Ook vanuit het idee dat je samen ook op moest trekken. En dat merkte je ook bij de demonstraties voor betere lonen tegen bepaalde werkgevers en zo, in ieder geval hè, in die tijd werd er nog gedemonstreerd." (Verhoeven, 31 May, 2018)

[11] A dancing cafe in Nijmegen which is still open today.

[12] Today Doornroosje is a concert venue with international allure but it started in a farm at the Jacobslaan. Later it moved to the Groenestraat in an old school. Doornroosje became a creative activity centre where all kind of activities found place. They preferred more alternative activities (Huis van de Nijmeegse geschiedenis, n.d.-c).

[13] Diogenes was a student association which was founded in 1957. In contrast with other student association Diogenes was less traditional and was a more open association which even accepted non-students. They focused on personal values and cultural education (Huis van de Nijmeegse geschiedenis, n.d.-a).

"With the Pierson right, '78 I think, that could only become that big because within Nijmegen all those groups were active. So not only the students but also those neighbourhoods, in the beginning of the actions there were for example the guys from our clubhouse, they threw rocks on the barricade against those students. So who were active there but by the passing of the time more and more would come behind the barricade. Just because they thought it was nice and exciting but for a part because it was actually their own fight as well which they had in their neighbourhood against the right wing authority of the Christian people who decided about everything at that time." (Verhoeven, 31 May, 2018)

> *"Naar de Pierson toen hè, '78 volgens mij, dat kon alleen maar zo groot worden omdat binnen Nijmegen al die groepen actief waren. Dus niet alleen studenten maar ook al die buurten, in het begin van die acties waren bijvoorbeeld de jongens van ons clubhuis, die gingen stenen gooien op de barricade tegen die studenten. Dus die daar actief waren maar van lieverlede kwamen er steeds meer achter de barricade. Om eh ja, gewoon omdat ze dat leuk vonden en spannend maar voor een deel omdat het eigenlijk een eigen strijd was ook die ze in hun eigen buurt hadden tegen dat rechtse gemeente gedoe van de christelijken die alles nog bepaalden in die tijd." (Verhoeven, 31 May, 2018)*

"At the Pierson you could sense that an incredibly large number of inhabitants of Nijmegen really were enthusiastic about it. Because those were yeah the biggest demonstrations there ever has been in Nijmegen. There were several solidarity demonstrations which brought thousands of people to the streets." (Verhoeven, 31 May, 2018)

> *"Bij de Pierson kon je merken dat er een ontzettend groot aantal Nijmegenaren daar heel enthousiast van waren hè. Want dat zijn toen ja de grootste demonstraties geweest die er ooit in Nijmegen waren. Daar kwamen echt heel veel solidariteit demonstraties op gang waar duizenden mensen aan mee deden." (Verhoeven, 31 May, 2018)*

"At the Benedenstad, you had all kind of mutual solidarity, it was a working-class fight, emancipation of the working-class children." (Verhoeven, 31 May, 2018)

> *"bij de benedenstad dus, had je allemaal onderlinge solidariteit, het was arbeidersstrijd, emancipatie van de arbeiderskinderen hè." (Verhoeven, 31 May, 2018)*

"For example in the Rozenbuurt with the people from the Groene Woudje en we took those people for example to Diogenes, the unemployed people from that neighbourhood. (…) I, for example, was the tea lady for half a year at Diogenes. And then I would pour coffee for the students who would live upstairs and for the people from the Benedenstad. Normally Truus would be the tea lady but she was sick so I continued it." (Verhoeven, 31 May, 2018)

> *"Bijvoorbeeld in de Rozenbuurt met de mensen van het Groene Woudje en die mensen namen we bijvoorbeeld mee naar de Diogenes hè, de werkloze uit die buurt. (…) Ik ben bijvoorbeeld bij Diogenes een half jaar koffiejuffrouw geweest. En dan schonk ik 's morgens koffie voor studenten die boven woonden maar voor de mensen uit de benedenstad, want Truus, die eigenlijk de koffiejuffrouw was, die was ziek en daar kwamen 's morgens uit de benedenstad, die kwamen bij haar koffie drinken. Dat heb ik toen voortgezet." (Verhoeven, 31 May, 2018)*

The Kabouters were also interesting for schools in the Netherlands:

"But as result of that bicycle action, you can imagine that because the Netherlands are really a bicycle country, we became really famous in the Netherlands. There were all kind of different schools which wanted to do something with our project. Because that spoke to those children. Children on a gymnasium in Groningen or a vwo in Zierikzee, there were requests from everywhere." (Besselink, 4 June, 2018)

> *"Maar door middel van die fietsenactie, dat kun je voorstellen omdat Nederland echt een fietsland is raakten wij heel erg bekend in heel Nederland. Daar waren overal scholen die aan*

ons project wilde doen. Want dan spraak kinderen aan hè. Kinderen op een gymnasium in Groningen of een vwo in Zierikzee, er kwamen overal verzoeken vandaan." (Besselink, 4 June, 2018)

Another example that the society of Nijmegen was benevolent towards the Kabouters is the fact that they had the building gekraakt with permission from the owner. As they had renovated the building the owner of it had no problems with it. Although both activists of the Kabouters think he was not really aware of all the things that happened over there. Besselink, after his Kabouter period, also came in contact with the Turkish community in Nijmegen trough his efforts for O42:

"I have displayed movies in the van Slichtenhorststraat. You had there a really, really big room, was the centre of the migrant workers, they called it like that back then. That is where I displayed Turkish movies, Turkish spoken (…) Oh fantastic. After that I had to come to their place and I had to eat there, I was big friend of all those Turkish people." (Besselink, 4 June, 2018)

"Ik heb films gedraaid in de van Slichtenhorststraat. Daar had je een heel groot, grote zaal, was het centrum voor de gastarbeiders, zo heette dat toen. Daar heb ik Turkse films gedraaid, Turks gesproken. (…) Oh fantastisch. Ik moest mee daarna en moest ik bij ze thuis eten, was ik een grote vriend van al die Turken." (Besselink, 4 June, 2018)

And of course Rood and his action group in his hometown Gendringen also had a connection with the people there as they were fighting against the reactor in Kalkar. However, as there were many positive ties between the different activists and their surroundings, not all of them were positive:

"But the other side of the right-wing politics was not happy with it and the whole middle class and all those were against the krakers and such like." (Verhoeven, 31 May, 2018)

"Maar de andere hoek van de rechtse politiek was er niet blij mee en de hele middenstand en alles die waren allemaal tegen die krakers en toestanden." (Verhoeven, 31 May, 2018)

There was also of course a connection between all the different actions groups in Nijmegen as Verhoeven said:

"Well the most important was I believe that you had all kinds of quite obvious groups which communicated with each other and at that time it was not really hard to get a really big group together for a demonstration. When there was some Third World action, for countries within Europe and Iran and countries like that. Well the Third World centre was the place to highlight something like that. And the members of those groups communicated with each other through the clubhouses. They knew each other, there was much struggle between those different groups but on certain moments they knew how to find each other, to take counter measures." (Verhoeven, 31 May, 2018)

"Nou het belangrijkste was denk ik dat je allerlei vrij duidelijke groepen had die onderling communiceerde en het was in die tijd niet zo heel moeilijk om een hele grote groep bij elkaar te krijgen voor een demonstratie. Hè, als het derde wereld acties waren, zulke van binnen Europa en Iran en dat soort dingen. Nou als derde wereld centrum was dat de plek om dat aan de kaart te brengen. En de bevolkingsgroepen die communiceren onderling via de clubhuizen. Die, ja die kende elkaar, er was veel strijd tussen die bewonersgroepen maar op bepaalde momenten wisten ze om elkaar te vinden, om tegenacties te ondernemen." (Verhoeven, 31 May, 2018)

The Kabouters were merely on themselves but now and then worked together with other groups from Nijmegen:

"Because you had for example the communists supporters, CAN and ML, Communistische eenheid and Marxistische Leger, those were quite big here. (…) We did worked together with them because

there were people from the Vietnam-movement, they called it the broad Vietnam-movement here, so they had different views. But we worked together with them but we were always independent." (Celen, 4 June, 2018)

> *"Want hier was bijvoorbeeld de communistische aanhang hè, CAN en ML, communistische eenheid en Marxistische Leger, die waren hier supersterk. (…) We werkten wel met ze samen want er zaten mensen bij de Vietnam-beweging, de brede Vietnam-beweging heette dat hier, die dus andere denkbeelden hadden. Maar werkten er wel mee samen maar we waren altijd onafhankelijk."* (Celen, 4 June, 2018)

Outside Nijmegen they of course had contact with other Kabouter groups in other cities in the Netherlands. Also other activist groups would visit them at the Kabouteruniversiteit:

"…you had for example the Actiegroep Medicijnen from Amsterdam, 100 students, boys and girls, they would come and study for a weekend with us." (Besselink, 4 June, 2018)

> *"…daar kwamen dus bijvoorbeeld de Actiegroep Medicijnen uit Amsterdam, 100 studenten, jongens en meisjes, die kwamen bij ons een weekend studeren ja." (Besselink, 4 June, 2018)*

And one time, through a mistake from the bank, they got 30,000 gulden subsidy for Omroep 2000 while it belonged to another organisation. They knew if they would not use any of it for themselves they could not be prosecuted:

"…we went as lunatics to Amsterdam in order to give it to the (inaudible) student association. At least 20,000 in order to pay for the Maagdenhuis fines[14]. They were convicted 150 gulden each and they did not had any penny." (Celen, 4 June, 2018)

> *"… wij als gekken ermee naar Amsterdam om daar aan de (onverstaanbaar) studentenvereniging te geven. 20.000 in ieder geval om de Maagdenhuis boetes te betalen. Die waren veroordeeld voor 150 gulden per persoon en die hadden geen cent." (Celen, 4 June, 2018)*

So to speak, there was not really a preconceived cooperation between all the different action groups in Nijmegen but they did find each other when needed. And there was some kind of loyalty between them and other groups in the Netherlands, they were connected somehow for sure. Rood did not mention any cooperation with any other organisation but logically in his Gendringen-time his action group worked together with action groups from other villages and Nijmegen as they demonstrated together at Kalkar.

In addition to the connection between the society and other activist groups you have of course the ties among the activists in their own groups. Rood said the following about his time with the group from Gendringen:

"Yeah certainly when you are involved with that kind of actions, then you have to be close with each other and trust each other. So that is yeah the workgroup does not exist anymore but I still know the people. And for example last week I ran into someone at the Music meeting (…) then you are catching up and thinking about that time." (Rood, 29 May, 2018)

> *"Ja zeker als je met dat soort acties mee doet dan, dan moet je ook een goede band hebben met elkaar en op elkaar kunnen vertrouwen. Dus dat is toch ja de werkgroep bestaat niet meer maar ik ken de mensen nog wel en bijvoorbeeld vorige week op de Music meeting toen*

[14] In 1969 some students occupied the Maagdenhuis building as they wanted more democratisation at the university and wanted to have more influence in their studies. After 5 days the police stopped the occupation (Het Maagdenhuis in 1969 van bezetting tot ontruiming, 2015)

was ik iemand tegengekomen (…) dan sta je nog steeds met elkaar te kletsen toch ook nog wel de, die tijd op te halen en zo." (Rood, 29 May, 2018)

"You need to trust each other, not that we never really expressed it though. (…) Yes you could say that we became friends in that time. Who would see each other outside the actions so to speak, we would see each other in the local discotheque and that sort of things. There were people on school who you would hang out with more and so on. (…) Yeah you come together just as people who are a fine group together and before that we did not really knew each other." (Rood, 29 May, 2018)

"Je moet op elkaar kunnen vertrouwen niet dat dat ooit zo uitgesproken is hoor maar ja. (…) Ja was ook wel een vriendenclub op een gegeven moment in die tijd. Die ook elkaar buiten de acties zeg maar, buiten de acties om, kwamen elkaar in de plaatselijke discotheek tegen of zo en dat soort dingen. Er zaten mensen op school bij waar je wel wat meer mee optrok en zo. (…) Ja je komt gewoon bij elkaar als mensen die prima bij elkaar een groep zijn en daarvoor kende je elkaar eigenlijk niet." (Rood, 29 May, 2018)

Rood and his group also had a structure for their meetings which were once in the month or once in the 3 weeks. Sometimes they did meet each other in other ways through passing flyers or putting stickers for instance. Verhoeven said the following about how often he would meet:

"Yes within those groups we would go out with friends and I compared Nijmegen at that time always with one big village. All those activists knew each other. And then you had groups within Diogenes, within de 'krakers' movement, within the clubhouse of the Havenstraat, clubhouse which was gekraakt, we were there at least 3 evenings a week in the cafe or at someone's home with drinks. And then with quite large groups." (Verhoeven, 31 May, 2018)

"Ja binnen die groepen gingen we op stap met vrienden en ik vergeleek Nijmegen in die tijd altijd met een groot dorp. Al die actievoerders die kende elkaar. En ja dan groepen binnen Diogenes, binnen de krakersbeweging, binnen clubhuis van de Havenstraat, clubhuis wat we gekraakt hadden, daar zaten we toch zeker wel 3 avonden per week in het café of bij mensen thuis te drinken. En dan met vrij grote groepen." (Verhoeven, 31 May, 2018)

And said this about the relationships:

"The groups were around 40, 50 people who would discuss things together where you had many good friends or good relatives. I would call it, the theatre group was way closer but those basis groups were all good relatives." (Verhoeven, 31 May, 2018)

"Dat waren groepen van 40, 50 mensen die dan samen dingen bespraken waar je dan heel veel goeie vrienden of goeie kennissen had. Ik zou het eigenlijk, theatergroep was heel veel hechter maar die basisgroepen waren allemaal goeie kennissen." (Verhoeven, 31 May, 2018)

But the strongest ties were between the members of the Kabouters:

"No it was mainly a yeah, these days you would call it an action centre but to us it was really a family." (Celen, 4 June, 2018)

"Nee, het was vooral een ja, nu zouden ze dat een actiecentrum noemen maar het was toch gewoon echt van een familie uit." (Celen, 4 June, 2018)

"…but that was place where we really felt a connection with each other. A strong tie. We were just a really close group by then." (Besselink, 4 June, 2018)

"…maar dat was een plek waar we ons heel erg aan mekaar verbonden voelden. Gebonden. We waren gewoon een hechte club toch wel." (Besselink, 4 June, 2018)

And throughout their active years they never had an official meeting:

"No meeting, we never had any meeting. We just talked, we were drinking coffee or we were, we would regularly smoke a joint." (Besselink, 4 June, 2018)

> *"Geen vergadering, wij hebben nooit vergaderingen gehad. Wij praatten gewoon, wij waren koffie aan het drinken of we, we waren wat, een jointje rookten we regelmatig." (Besselink, 4 June, 2018)*

Place and space and the value they address to it

All the 4 activists who were active in the past think place and space are really important for a social movement, for their activism. Rood spoke about the importance of their place, the so called Energiewinkel[15]:

"I think when you have to do it every time at somebody's home, yeah you have, you do have less options, it will be limited to meetings. And there we had a place and that was, initially it was just voluntary service and the shop would be open every afternoon for people, it were office hours and people could just walk in. (…) but yeah a place where you can meet, where always somebody is present or most of the time, where you can stow your stuff which is accessible at all times. That is something which makes a movement more permanent and offers more possibilities, more stable you could say." (Rood, 29 May, 2018)

> *"Ik denk als je dat steeds bij mensen thuis moet doen, ja dan heb je, heb je toch minder mogelijkheden, dan blijft het beperkt tot vergaderingen. En daar was een plek en dat was, aanvankelijk was het gewoon vrijwilligersdienst en de winkel was gewoon iedere middag open voor mensen, was een spreekuur en mensen konden gewoon binnen lopen. (…) maar ja zo'n plek waar je elkaar kunt ontmoeten, waar altijd iemand is of toch wel vaak iemand is, waar je je spullen op kan slaan waar iedereen dan altijd bij kan. Dat is toch wel iets waardoor bijvoorbeeld een beweging wat vaster wordt en wat meer mogelijkheden krijgt, stabieler blijft kan je misschien zeggen." (Rood, 29 May, 2018)*

Verhoeven also shows the importance of a place in his answer to the question if they felt free from any authority whatsoever:

"Diogenes was really a building where you could organise all kind of things, O42 was also a building like that, CPN[16] group was based over there from where you could organise all kind of things. And those buildings which were gekraakt were places where you were free from anything (…) which were fully against the establishment." (Verhoeven, 31 May, 2018)

> *"Diogenes was echt een pand waar je van alles kon organiseren, O42 was zo'n pand, daar zaten grote CPN groep bijvoorbeeld van waaruit je alles kon organiseren. En de kraakpanden waren natuurlijk soort vrijstaatjes, (…) die ook echt helemaal tegen het establishment waren." (Verhoeven, 31 May, 2018)*

But in addition to the buildings described above by Verhoeven he also mentioned the use of several gekraakte buildings. The bigger buildings were the action buildings, the buildings where the people came together for action and organising. The smaller buildings were buildings where people could live together. Place also played a big role in the activism of the Kabouters, as there were several

[15] The Energiewinkel was a place in Nijmegen where people could come in and could ask for instance questions about the whole situation of nuclear energy. They also organised the 'Energie Vierdaagse' which wanted to educate people about nuclear energy, give information and show them other options. (Regionaal Archief Nijmegen, n.d.)

[16] The CPN was the Communist Party of the Netherlands. Between 1946-1986 they had between two and ten seats although they were always in the opposition. In 1991 the CPN became, together with the PSP and two other parties, GroenLinks (Parlement & Politiek, n.d.-a)

buildings which they had gekraakt. There was the building close to Utrecht, which was the biggest kraak ever and the building at the Sophiaweg in Nijmegen which they called the Kabouteruniversiteit[17]:

"…the most important period of my life but also for Eva was on the Sophiaweg, the Kabouteruniversiteit, headquarters of the church, the basis of Omroep 2000 but mainly the Kabouteruniversiteit." (Besselink, 4 June, 2018)

> *"…de belangrijkste periode uit mijn leven en maar ook voor Eva op de Sophiaweg, de Kabouteruniversiteit, het hoofdkwartier van de Kerk, de basis van Omroep 2000 maar vooral de Kabouteruniversiteit." (Besselink, 4 June, 2018)*

Both the activists from the Kabouters spoke about how beautiful the Kabouteruniversiteit was. And at the same time it was a place which was really useful as well:

"That was also possible. We had big halls, we had a library, we had a study room, we had a lecture hall, we had sleeping arrangements, we had an enormous garden with beautiful surroundings where people could walk in groups. But in the garden, especially in the garden, it happened most of the time in open air. And at night we would organise, in the house with all that space, very nice parties. (…) So that was really nice but also useful, useful." (Besselink, 4 June, 2018)

> *"Dat kon ook. Wij hadden zalen, we hadden een bibliotheek, we hadden een studiezaal, we hadden een lezingenzaal, we hadden slaapplaatsen, we hadden een enorme tuin en een prachtige omgeving waar mensen in groepjes gewoon konden wandelen. Maar in de tuin, vooral in de tuin, het speelde zich heel veel in de open lucht af. En 's avonds organiseerden we gewoon in het huis met al die ruimte de gezellige feestjes. (…) Dus dat was gezellig maar ook nuttig, nuttig." (Besselink, 4 June, 2018)*

Their home base located at the Sophiaweg was known by many people in Nijmegen. Celen herself for instance, had read about the group in the newspaper before she had met them. Besselink explains why the place itself and how it looked like also played its part:

"Places are incredibly important. The Kabouteruniversiteit was, that place (…) because you could do what you wanted but also because it gives a certain status. It is better to be on a good and nice place than you have to be in a basement or a small attic. That is just the case. I just mean glamour, I mean functionality. We were there, when there would someone who wanted something for us or had a good idea and when you would arrive at our house, yeah you were impressed. Like wow a library and wow beautiful all those stairs and yeah there is our living room but there is the film studio and the sound stage, come inside and take a look. Well if they would see what the possibilities were and that was all, it looked very neat you know. No expensive stuff but everything was very nice and clean and really no mess." (Besselink, 4 June, 2018)

> *"Plekken zijn ontzettend belangrijk hè. Dat was die Kabouteruniversiteit, die plek (…) omdat je daar kunt doen wat je wilt maar ook omdat het geeft ook een zekere status. Het is beter om op een goeie en ook mooie plek te zitten dan dat je in een kelder zit of op een zoldertje. Dat is gewoon zo. Ik bedoel gewoon glamour, ik bedoel gewoon functionaliteit. Maar dat je, wij zaten daar, als er iemand kwam die wat van ons wilde of een idee had als je dan in ons huis kwam, ja dan was je onder de indruk. Van goh een bibliotheek en oh mooi die trappen naar boven en daar ja daar is onze salon, onze huiskamer maar daar is de filmstudio en geluidsstudio, kom maar binnen en kijk maar. Nou als je dan ziet wat daar de mogelijkheden waren en dat het allemaal, het zag er keurig uit weet je wel. Geen dure spullen maar wel alles netjes en echt geen rotzooi." (Besselink, 4 June, 2018)*

[17] The Kabouteruniversiteit is the building that the Kabouters of Nijmegen had occupied on the Sophiaweg and was the headquarters of their group. (Besselink, 4 June, 2018)

And for O42, which is of course a place on itself, Besselink gives much credit to the role of place. He answers the following to the question if place plays an important role for a movement:

"Yes it really is. (…) because, like how O42 was for example. That influenced each other enormous in a positive way. (…) It is fantastic right, when as a film exhibitor that you become involved with music which is developed over there, with poetry, with literature. A film has so much to do with literature, it is indescribable. And poetry as well. And film has so much to do with political discussion which are active." (Besselink, 4 June, 2018)

> *"Ja enorm. (…) omdat, zoals O42 nog was als voorbeeld. Dat heeft elkaar zo enorm beïnvloed in positieve zin. (…) Het is toch fantastisch als je als filmvertoner te maken krijgt met de muziek die daar ontwikkelt wordt, met de poëzie, met literatuur. Wat heeft film niet te maken met literatuur, dat is niet te beschrijven. En poëzie ook. En wat heeft film niet te maken met ook de politieke discussies die lopen hè." (Besselink, 4 June, 2018)*

O42 and the Kabouteruniversiteit were both places where things came together and especially in O42, the fusion of all kind of different initiatives. According to Besselink O42 and the Kabouteruniversiteit were both places which were open to outsiders:

"Yes all the initiatives were really accessible and indeed there was always a certain satisfaction when somebody wanted to be informed or wanted to know what you were doing. And that created, yeah if we were interested that would open up new things. There are many things which were arisen spontaneously." (Besselink, 4 June, 2018)

> *"Ja alle initiatieven waren heel toegankelijkheid en inderdaad er was altijd wel een tevredenheid als iemand zich wilde informeren of weten waar je mee bezig was en ontstond er ja wel of niet zin om, iets samen te doen of zo. Er zijn veel dingen spontaan ontstaan." (Besselink, 4 June, 2018)*

Having a physical place played a major part in all the 3 organisations or groups of the 4 different activists. People could come in, they lived there and it was the base of most the activities and actions they would do. Therefore it seems logically that they all think a place is important for their movements.

Structural description

As first it is important to notice that the society of Nijmegen was going through a change at that time. There were 2 major shifts which each played its part in Nijmegen. First, the Catholic church became less dominant in Nijmegen and other parts of the south in the Netherlands, especially among the youth and younger people:

"There was quite some activist movement in Nijmegen, all those action groups, and to us,(…) to us that resulted from the gigantic Catholic terror, repression, education you know, it supposed to be like this and this is the way we do it and mainly keeping everything under control. (…) here it was a liberation from the Church its tyranny." (Celen, 4 June, 2018)

> *"Er was best een hele activistische beweging in Nijmegen, al die actiegroepen, dat kwam voor ons, (…) kwam dat voort uit het gigantische Katholieke terreur, onderdrukking, opvoeding weet je wel, zo hoort en zo moet het en vooral flink onder de duim. (…) hier was het een bevrijding van de juk van de kerk." (Celen, 4 June, 2018)*

In addition to the liberation of the Catholic Church there is also the fact that at time it was getting easier to access the university. The university was no longer merely for the upper-class:

"…it was the battle of the working-class, emancipation of the working-class children. We were, I was from the south of Limburg, from Zuid-Limburg the first generation, really the first generation of students (…) that really working-class children went studying and that is until after the war (…) that became real. (…) studying was then suddenly possible for the working-class children which happened very limited before the war. It was in that sense also an emancipation movement of the working-class." (Verhoeven, 31 May, 2018)

> *"…het was arbeidersstrijd, emancipatie van de arbeiderskinderen hè. Wij waren, ik kwam uit Zuid-Limburg, vanuit Zuid-Limburg de eerste generatie, echt generatie studenten zeg maar (…) dat echt arbeiderskinderen gingen studeren dat was pas na de oorlog (…) werd dat een ding. (…) studeren was toen opeens mogelijk voor arbeiderskinderen wat voor de oorlog heel gering gebeurde. Het was in die zin een emancipatie beweging ook van arbeiders." (Verhoeven, 31 May, 2018)*

The possibility for the working-class to go to university and study changed the whole dynamic of the university. Before that the university was more something for the upper-class and now suddenly all those students from the working-class would study as well. They knew where they came from and where they had to fight for. And they were willing to fight for it.

At that time the cost of living was also way less expensive than it is these days. Celen had to pay 75 (or 150) gulden for a building with six floors in Gendt. Not only was the cost of living way less expensive, it also was way less structured. The mistake which was made by a bank and gave the Kabouters 30,000 gulden of subsidy seems less likely to happen today as everything is more controlled. The following quote from Verhoeven shows the cost of studying was way less and life was not as structured as it is today. He, just like the Kabouters, found a loophole with the military service:

"I was studying theology but I did not wanted to be in military service so I had to pay 50 gulden in order to be enrolled. After basically 2 year I quitted studying but I have kept being enrolled until I was 28 because as a theology student at the Radboud University in Nijmegen I was free from military service." (Verhoeven, 31 May, 2018)

> *"Ik studeerde theologie maar ik wilde niet in dienst en ik moest 50 gulden betalen om ingeschreven te staan. Na 2 jaar ben ik in feite opgehouden met studeren maar ik ben tot mijn 28e ingeschreven gebleven omdat ik dan niet in dienst hoefde als theologie student aan de Radboud Universiteit in Nijmegen." (Verhoeven, 31 May, 2018)*

Instead of studying Verhoeven went working. Because there was enough work at that time it was easy for him to get a job. The fact that he could get a job so easy contributed to his activism:

"I was registered at a temp agency, when I would go there at 4 o'clock you would had the change I could work at that night. Or at least the next day. It almost never happened that I would had to wait a week before I got a job. And then I would work for 3 weeks and I would had money for 6 weeks or so. And I could use those weeks for taking action, quite some theatre but also really, really loads of action came along. Which is unthinkable for a student these days." (Verhoeven, 31 May, 2018)

> *"Ik stond ingeschreven bij een uitzendbureau, als ik daar zeg maar vandaag om 4 uur naar toe ging dan had je kans dat ik s 'nachts al kon werken. Of in ieder geval de volgende dag. Het is bijna nooit voorgekomen dat ik een week moest wachten voordat ik een baantje had. En dan werkte ik 3 weken en dan had ik geld voor nog 6 weken of zo. En die kon besteden aan onder andere aan actie voeren, heel veel theater maar ook heel veel, heel veel actie bij. En dat is voor een student nou ondenkbaar." (Verhoeven, 31 May, 2018)*

Another important context of that time is the fact that there were many buildings which were left unoccupied. So that means there were many options of building which people could kraak. As kraken was not illegal at that time it also happened very often. The fact that kraken was an option at that

time was really crucial for all the 4 activists who were interviewed. The Kabouters with their Kabouteruniversiteit, de Broeikas with their Energiewinkel and Verhoeven lived with others in gekraakte buildings and the headquarters of all those groups were also gekraakt. Kraken offered them a place where they could meet, hang out, invite and receive people and could even live there. Because the Kabouteruniversiteit was an impressive building it even offered the Kabouters also a higher status as they occupied a beautiful building in a rich neighbourhood. The fact that kraken was possible meant that all the activists could make use of place in that matter that they really owned a place themselves.

And of course the fact that there was no internet means that things were entirely different than they are today. The Energiewinkel has become redundant as people will call or look on the internet for their information which means that a place where encounters happen is gone. These encounters were back in the 1960/1970s way more alive. As Verhoeven says:

"…but yes you did an awful lot together. Yeah you did not watch any TV and there was no internet. (…) If we had a night off and we did not had anything to do then I would go to Diogenes at 8 o'clock and there were always some people." (Verhoeven, 31 May, 2018)

> *" …maar ja je deed ontzettend veel samen. Ja je keek geen televisie en geen internet. (…) Als we een avond vrij hadden en we helemaal niks te doen hadden dan ging ik naar Diogenes om 8 uur en dan trof je daar altijd mensen." (Verhoeven, 31 May, 2018)*

As last, Besselink also mentioned another positive aspect of not having internet:

"…because you could work in peace without that the whole world knew immediately." (Besselink, 4 June, 2018)

> *"…omdat je ook wel rustig kon werken zonder dat de hele wereld het gelijk wist." (Besselink, 4 June, 2018)*

Essence

First, there was in Nijmegen this unique mixture of people who were finally free from the authority of the Catholic Church and the fact that the working-class children could go to university, which was not allowed before the Second World War. Another important context is the fact that it was possible to occupy buildings through kraken. This would give them a place where they could live, where they could organise things, where they were free from everything and where people could come over. It also constituted that they could hang out in a more relaxing way without being busy with actions and activities. Now and then they organised parties. Although demonstration and protest was really common at that time there were also many actions and activities which were creative and ludiek. Especially the Kabouters had actions and activities which you can describe like that. This meant that they were interesting for other people as well and the fact that many students were working-class children and therefore the working-class and student world were connected as well. Police violence was common these days. Especially during kraak activities the police would crack down on them. But the activists talked about it as something that just happened. In addition to being creative and ludiek they were also intertwined with culture and art. Some famous people would visit the Kabouteruniversiteit or activities the Kabouters did (like Jane Fonda and Jan Wolkers) and of course, as an art cinema O42 is involved with art as well. Verhoeven was a member of different theatre groups and the street music days are all about art. O42 was a place where all kind of different organisations and people came together. Just like what was happening in Nijmegen at that time. All kind of different groups and organisations were fighting for several causes and when needed those different groups, organisations and sometimes even the people of Nijmegen (Piersonrellen) worked together and spread the message. Not only activism itself at that time was interesting but also the society and artist were interested in activism.

All 4 activists who were active in the 1960/1970s said that place and space are important for activism and a social movement. They did this mainly by giving examples from their own experience and their use of place and space and how that benefited them.

Results – Current activism

In this part the following sub-questions will be answered through the textural description, structural description and the essence:

- *How do current idealistic activists in Nijmegen make use of place and space?*
- *In what way do current idealistic activists in Nijmegen address value to the use of place and space?*

Textural description

Actions and activities

When we look at the instruments the activists of these days use those are mainly demonstrations, protest, blockades and spreading information and knowledge about the cause they are fighting for in different forms. This information sharing can be through handing out flyers and self-made newspapers, a stand on a market or university for instance and the internet (which includes Facebook). The knowledge is transferred through discussion and debate gatherings or visits to a school. This information and knowledge sharing can be considered as a quite innocent use of the place and space. In order to really get what they want they use more drastic measures. Slot, the socialist activist, answered the following on the question if they use demonstrations often:

"Demonstrating is really one of our core activities, also because with that we also try to attract people who maybe do not know us already and also because we want to make that point politically" (Slot, 29 May, 2018)

> *"Demonstreren is wel echt een van onze kernactiviteiten, ook omdat we daarmee, wat ik net zei, omdat we daar ook mensen mee proberen aan te trekken die ons misschien nog niet kennen en omdat we ook dat punt politiek gezien willen maken." (Slot, 29 May, 2018)*

With the '1 May' demonstrations the demonstration is paired with dance and music but in other demonstrations it is about the message they want to convey. For example the message against Pegida, a far-right group:

"So we absolutely do not want that to be considered normal. So we want to be there with a large group in order to show that we do not let these guys walk." (Slot, 29 May, 2018)

> *"Dus we willen absoluut niet dat dit normaal gevonden wordt. Dus we willen met een grote groep daar staan om te laten zien: we laten deze figuren gewoon niet lopen." (Slot, 29 May, 2018)*

Slot clearly states that it is not only important to occupy a place or space on itself but it is also about in which way you occupy it. In their eyes the number of people who occupy the place/space. The messages in their demonstrations are mainly an anti-message as the demonstrations mentioned are against 'Black Pete', far-right, capitalism and governments.

Mertens shares the same opinion about occupying a place/space with many people. She calls this a mass action:

"Mass action because it is good to be with many people and also to show that many people here, that it is important for many people. And then for myself it is also about some kind of empowerment (…) yeah just breaking the power of the big cooperatives" (Mertens, 30 May, 2018)

> *"Massa actie omdat het gewoon goed is met veel mensen te zijn om te laten zien ook dat hier veel mensen, het voor heel veel mensen belangrijk is. En dan voor mijzelf gaat het ook om een soort van empowerment (…) ja gewoo*n de macht van die grote coöperatie breken" (Mertens, 30 May, 2018)

Mertens also believes that fighting for their cause is the most effective through physically occupying a place/space. Claiming a place/space back through a blockade or mass action is in the eyes of Mertens the best answer left to confront cooperatives and governments with their devastating behavior for the environment:

"I think that many people have tried it in many different ways and that this is some kind of focus as still nothing happened. You can see that the global warming increases, you can see that certain things are not happening which makes many people feel like that this is the next step. Otherwise we will not be heard, we will not be seen, nothing happens." (Mertens, 30 May, 2018)

> *"Ik denk dat heel veel mensen dat op heel veel manieren hebben geprobeerd en dat dit een soort toespitsing is van, dat er niks gebeurd. Je ziet dat de klimaatwarming steeds erger wordt. Je ziet bepaalde dingen niet gebeuren en daardoor veel mensen het gevoel van ja dit is gewoon de volgende stap. Want anders worden we niet gehoord, niet gezien, er gebeurt niks." (Mertens, 30 May, 2018)*

1960/1970s

Demonstration and protest were also important action instruments for the activists of the 1960/1970s. In addition to some smaller demonstrations you also had the demonstrations in Kalkar and Dodewaard and the Piersonrellen. These demonstrations mobilised many people. Not only the activists themselves and acquaintances but people who wanted to demonstrate for the cause the demonstration was for. The demonstration and protest in that period of time also tended to be more disruptive given the size of the demonstration and protest and the fact it was easier to disruptive the daily life of society as there would be less consequences.

Creative use of place and space

Although the use of demonstration, mass action and protest are maybe one of the first things that come to mind when people think about activism, the reality is that it has so much more to offer. Or as Rood from de Broeikas states it:

"…within certain limits you certainly have different options in order to, even today, be creative in your actions." (Rood, 29 May, 2018)

> *"…binnen bepaalde grenzen heb je wel degelijk wat mogelijkheden om nu ook creatief actie te voeren." (Rood, 29 May, 2018)*

Through the interview he gave different examples in which his organisation indeed made creative use of place and space. One of those actions was the handing out of vegetarian appetizers in the city centre of Nijmegen. With this action they wanted to introduce people with vegetarian food and inform people about it. Another action was:

"A few years ago we had the gate of Elactrabel[18], which will be taken down now, I was involved with that, that was an action at which people climbed in the chimney and they hanged a very big banner there. I know the staff were like finally they have come to us. They were happy, like why did it took so long." (Rood, 29 May, 2018)

> *"Wij hebben een aantal jaren geleden de poort van Electrabel, die nu wordt afgebroken, daar ben ik bij betrokken geweest, dat is een actie geweest waarbij mensen in de schoorsteen geklommen zijn en die hebben daar een heel groot spandoek opgehangen. Ik weet dat het personeel zoiets had van eindelijk zijn wij ook een keer aan de beurt. Dat ze blij waren, van waar blijven ze toch." (Rood, 29 May, 2018)*

[18] A coal-fired power station in Nijmegen which is closed now.

Although she now only is involved with environmental activism, Mertens was also a participant of Just People[19]. Just People is more about the small-scale, creative activities. From the examples she gave of their actions and activities it was clear that they also make a more creative use of place and space. She mentioned a jam-session and a women's meeting and also that there are workshops about so-called 'direct action' which include theatre plays in the city as well. Although she did not witness it herself very often. Verhoeven also gave some creative ways in order to take action. Stichting Gast has for example the Asylum University[20] which enables asylum seekers who have exhausted all procedures to follow classes and has a kitchen garden, bicycle workshop, sewing workshop and Dutch language lessons. Another example he mentioned is the 'Nacht van de Vervanging' where people invite refugees to stay over for one night. But currently this night cannot be found anymore in Nijmegen.

1960/1970s

Actions of the activists of the 1960/1970s, especially those of the Kabouters, were ludiek. Those ludiek actions were often creative. Think about the Fietsen voor Vietnam and the Universal Life Church which both are a totally different way of taking action compared to protest and demonstrate. But the painting of a bicycle path can also be considered as creative and ludiek. But in addition to the ludiek actions and activities there were also quite some theatre groups which is a creative use of place and space as well. O42 is another good example as it integrated culture (film and music) with politics.

Media

During their actions and activities the activists of these days are having their struggle with the media. A struggle which might even can be described as a fight on itself as well. Or at least that is how it feels like to the activists who are only active these days. The media and the consequences of their information spreading can also be seen as a space which have an impact on activists and their actions and how society sees them. To Mertens and Slot it feels like the media does not always portray them in the best way possible:

"But for example, I do not know if you have seen the G20-protests. And there was suite some media attention for the violence in one part of Hamburg. Violence against the police and burning cars and so and so. And I do not want to judge that at all if it is right or wrong. But there was also a peaceful demonstration from about 90,000, 90,000 people! And there was nothing about it in the media, just nothing while you could not see an end of the demonstration." (Mertens, 30 May, 2018)

> *"Maar bijvoorbeeld, ik weet niet of je de G20-protesten hebt gezien. En er was daar heel veel media-aandacht voor het geweld in het ene deel van Hamburg zeg maar. Geweld tegen de politie en auto's die branden of wat dan ook. En ik wil daar helemaal niet over oordelen of het goed of fout is. Maar daar was ook gewoon een vredige demonstratie van ongeveer 90.000, 90.000 mensen! En er was niks over in de media, gewoon niks terwijl je echt gewoon, je kon geen eind aan die demonstratie zien." (Mertens, 30 May, 2018)*

"And I think that the Netherlands are a quite extreme example of uncritical media. Because in Germany I really have seen that there was a backlash against the government there from jurists, lawyers, photographers and journalist who all said that hey what happened here is not right at all." (Slot, 29 May, 2018)

[19] Just People, with their slogan: Solidarity, Direct Action & Diversity, is an action group for refugees in Nijmegen and relies on volunteers. They have different activities for the refugees (for instance the woman's meeting) and are trying to raise awareness for the situation refugees have to live in. Not only the situation in Nijmegen and the Netherlands but also in Lesvos for instance (Just People, n.d.).

[20] Asylum University is a Network at the Radboud University in Nijmegen that brings refugees in contact with higher education and brings refugees closer to students (van den Broek, 2015)

"*En ik denk dat Nederland wel een redelijk extreem voorbeeld is van kritiekloze media. Want in Duitsland heb ik wel echt gezien dat er een backlash kwam tegen de regering daar van juristen, advocaten, fotografen en journalisten die allemaal hebben gezegd van hé wat hier gebeurd is, dat deugd voor geen meter." (Slot, 29 May, 2018)*

The media is therefore a space in which activists have to operate as well. To the activists who are only active today, Slot and Mertens, the media really feels like a hostile environment because they can portray them in any way they want to. But they can also decide to not show certain actions or activities. There is also a power in which article will be shown on the front cover and which will not. The media does more harm than good to the cause they are fighting for in the eyes of Mertens and Slot. So much harm that Slot goes as far as calling them their biggest opponent:

"Because when only, if the government is the only one which are bothering you then there are always people to win. But the media sets a story, they define okay this is how you have to think what happened. And the police can beat us of the street but thereafter it is about the message to the world what exactly happened over there. And that is the major role of the media." (Slot, 29 May, 2018)

"Want als je alleen, als de overheid de enige is die jou dwarszit dan zijn er altijd mensen te winnen. Maar de media bepalen een agentief, zij bepalen gewoon oké dit is hoe je moet denken wat er is gebeurd. En de politie kan ons van de straat slaan maar vervolgens is het aan de boodschap naar de wereld toe van wat is daar nou eigenlijk gebeurd. En dat is de grote rol van de media." (Slot, 29 May, 2018)

But Rood mentions a more positive side of the media. In his eyes it is important to come up with activities which draw the attention of the press. He gives an example of getting a statement from an alderman about a food caravan in Nijmegen:

"And I am little bit trying to found out if, because I know the alderman wants to do something with it as well, that you try to get an statement from the alderman on that day like: we are at least going to do that and which happens then. But then you have a moment to the press which comes from the municipality of Nijmegen and which makes you interesting for the press as well." (Rood, 29 May, 2018)

"En wat ik een beetje aan het kijken ben, want ik weet dat de wethouder daar eigenlijk ook wel wat mee wil, dat je probeert dan om op die dag een uitspraak van een wethouder te krijgen van: 'wij gaan in ieder geval dat doen' en wat dan ook is. Maar dan heb je een moment naar de pers toe wat van gemeente Nijmegen komt en dan wordt je ook interessant voor de pers." (Rood, 29 May, 2018)

So in that way the media offers different perspectives to the activists and their actions and activities. In contrast to Slot and Mertens, Rood shows that there is something to get from the media and press as well. But it is important to keep in mind that the nature of the action and activities dictates if the attention of the media will be positive or negative. And of course which media write about the action or activities. An anecdote Slot shows how media can influence the perception of a story:

"…at the anti-Pegida demonstration a police horse had died. While we say for years to the police that they should not use a horse as a weapon, we are also against using animals as a weapon. Still they bring those horses and the concerning rider chose a path which is not accessible for horses. That horse stumbled and then they told the story entirely different. But that horse died as a result of a cardiac arrest or something like that. But 'Geen stijl' was immediately there to say that extreme left killed a horse. We were not even close to that place at that moment, it was not accessible for us." (Slot, 29 May, 2018)

"…bij de anti-Pegida demonstratie was er een politiepaard omgekomen. Terwijl wij al jaren tegen de politie zeggen gebruik paarden niet als een wapen, wij zijn er ook tegen dat dieren als wapen worden ingezet. Toch iedere keer komen ze met die paarden en toen heeft die betreffende ruiter, koos een pad wat helemaal niet toegankelijk is voor paarden. Dat paard is gestruikeld en hebben dat verhaal daarna heel anders verkocht. Maar dat paard is daar overleden aan een hartstilstand of iets dergelijks. Maar Geen Stijl stond gelijk klaar om te zeggen extreemlinks vermoord paard. Wij waren daar geen eens in de buurt op dat moment want, wij konden daar helemaal niet komen." (Slot, 29 May, 2018)

This influencing is also more possible because of the internet according to Slot:

"But I do think that the internet offers way more space for spreading on a large scale far-right thoughts. Which in former times, when it had to go through the regular newspapers or television, would not succeed. Because the average citizen, who was not interested in anything particular, would recognize that. But now it reaches, that enormous right extreme propaganda, it reaches the good people and without they are begin rapped over the knuckles like hey, you guys are a medium for everybody or something like that." (Slot, 29 May, 2018)

"Maar ik denk wel dat het internet veel meer ruimte is nu voor het op grote schaal verspreiden van extreemrechtse ideeën. Wat vroeger natuurlijk via de reguliere kranten of televisie niet gelukt was. Omdat dat dan wel ook de gemiddelde burger die nergens in geïnteresseerd is dat zal gaan herkennen. Maar nu bereikt dat, die massale rechtse extreem propaganda, die bereikt de goeie mensen en zonder dat ze op de vingers worden getikt van hè jullie zijn een medium voor iedereen of iets dergelijks." (Slot, 29 May, 2018)

Verhoeven says that the press what they call the right-wing press today was quite big. The left-wing movements made their own journals and publicity:

"But these days this is very, very limited to a small group. Back in the days they spread it willingly." (Verhoeven, 31 May, 2018)

"Maar wat nu ontzettend beperkt is tot een kleine groep. Vroeger werd dat ijverig verspreid." (Verhoeven, 31 May, 2018)

<u>1960/1970s</u>

The activists of the 1960/1970s had their struggles with media as well but not as intense as the activists have today. The activists of today seem to be in some kind of conflict with the media as they feel they are mostly portrayed in a harmful way. In their eyes the media of today is quite right-winged. In the 1960/1970s the left and right would be both represented through their own newspapers or radio station for example. Also the Kabouters had connections with the VPRO and AVRO. And in the 1960/1970s news was not that distributed as it is today as there was no internet.

Police/government/municipality and free of speech

Notable is the fact that during the interviews the activists who are only active now quite fast mentioned the police and the association with violence. And it is not only the violence but also that there is a constant threat of being arrested. The environmental organisation has different teams in order to bear with the police. They have a legal-team which helps people who are arrested or even a team which helps people who are traumatized by police violence:

"A friend of mine who was beaten up really long by 4 police officers, who passed out 4 times. Who can barely remember things as a result of that. I know so many people who just have experienced such intense police violence. (…) So people know the police as a little, little threatening but not really

dangerous, so to speak. Which is differently compared with the experience we have." (Mertens, 30 May, 2018)

> *"Een vriend van mij die gewoon heel lang door 4 politieagenten in elkaar werd geslagen, die 4 keer flauw viel. Die zich bijna niks meer kan herinneren daardoor. Ik ken zoveel mensen die gewoon zulk heftig politiegeweld hebben meegemaakt. (…) Dus mensen kennen politie als een beetje, beetje dreigend maar niet echt gevaarlijk zeg maar. En dat is anders dan de ervaring die wij meemaken." (Mertens, 30 May, 2018)*

That the Internationale Socialisten sometimes take lawyers with them to a demonstration which indicates that they expect police violence. One time Amnesty International even spoke out about the police violence against them. The following quotes make clear that police violence and the threat of being arrested have their consequences for their actions and activities:

"Yes, we chose especially in these days, we often make a safety consideration. Both concerning the police as concerning far-right groups." (Slot, 29 May, 2018)

> *"Ja we kiezen vooral in deze tijd, vaak maken we echt een veiligheidsafweging. Zowel ten opzichte van de politie als ten opzichte van extreemrechtse groepen."* (Slot, 29 May, 2018)

"It has as consequence that people who possibly want to join, they often will not. Because they have a job where they have to be on Monday, the risk of being arrested is to big because they have to call their boss on Monday to tell them they cannot work. People with children who, for example, from safety consideration do not join or people who are just afraid for police violence or violence from far-right." (Slot, 29 May, 2018)

> *"Dat heeft ook als gevolg dat mensen die eventueel zouden willen aansluiten dat vaak niet doen. Omdat ze een baan hebben waar ze maandag moeten verschijnen, het risico dat ze worden opgepakt te groot is omdat ze dan hun baas 's maandags zouden moeten afbellen. Mensen met kinderen bijvoorbeeld die uit veiligheidsoverwegingen niet aansluiten of mensen die gewoon angst hebben voor oftewel politiegeweld of geweld vanuit extreemrechts." (Slot, 29 May, 2018)*

But once again a more positive note comes from Rood after their activity where they climbed in the Electrabel:

"Those are really experienced climbing clubs and that was said to the police like yes you can arrest them but let them climb down themselves because they know what they are doing. I believe that they eventually got coffee from the power station self. And then they came back and then they were arrested and the police were like: well are you going to anything more today? No we are done. Okay well, bye then." (Rood, 29 May, 2018)

> *"Dat zijn hele ervaren klimclubjes dus dat was ook tegen de politie gezegd van ja je mag ze oppakken maar laat ze zelf naar beneden klimmen want ze weten wat ze doen. Ik geloof dat ze uiteindelijk koffie hebben gekregen van de centrale zelf dus. En toen kwamen ze terug en toen warden ze opgepakt en de politie had zoiets van nou gaan jullie nog wat doen vandaag? Nee we zijn klaar. Nou goed ajuus." (Rood, 29 May, 2018)*

This example shows that an action or activity which is (partially) illegal does not necessarily means police violence. But the government also has certain measures which placate the action while there is still something to fight for:

"Back in the days, we would go on the street with Gast when families with children were put on the street. And yes the government has defused this situation by creating 'gezinslocaties[21]'. Where they say nobody has to be on the street, from the refugee centre, when they failed asylum they can go to 'gezinslocaties'. (…) With 'gezinslocaties' you have the danger to be send back because that is where they are focused on. And when that does not work out they let you sit there for years and years with the fear that one day it still will happen." (Verhoeven, 31 May, 2018)

> *"Vroeger gingen we met Gast nog de straat op als er een paar families met kinderen waren met kinderen die op straat stonden. En ja de overheid heeft daar de angel uitgehaald door gezinslocaties te stichten. Waar ze zeggen niemand hoeft op straat want hè vanuit het AZC, als ze uitgeprocedeerd zijn kunnen ze naar gezinslocatie. (…) Met gezinslocatie loop je het gevaar om terug te keren want daar zijn ze op gericht om je terug te sturen. En als dat niet lukt laten ze je daar jaren en jaren zitten met angst dat het toch nog een keer kan lukken." (Verhoeven, 31 May, 2018)*

Another aspect how the government can control a demonstration, mass protest or blockade is through not allowing a demonstration:

"You have of course different parties, the government which, look when I want to protest in front of a factory which, which does something, which discharge to much waste or I do not know, which does something which is not allowed. Yeah the government is not directly a party in it only in the sense of that the government is of course responsible for public policy and public safety." (Rood, 29 May, 2018)

> *"Je hebt natuurlijk meerdere partijen, de overheid die, kijk als ik voor een fabriek wil gaan protesteren die, die iets doet omdat die teveel afval loost of weet ik veel, die iets doet wat niet mag, ja daar is de overheid niet direct een partij in alleen in die zin dat de overheid natuurlijk verantwoordelijk is voor de openbare orde en openbare veiligheid." (Rood, 29 May, 2018)*

But as Verhoeven puts it:

"Pff, people were not that spastic as they are now, now there would be many things which will be connected to terrorism, I think so." (Verhoeven, 31 May, 2018)

> *"Pff, mensen waren niet zo spastisch als nu, nu zou er een hele hoop dingen in verband met terrorisme gebracht worden, denk ik hè." (Verhoeven, 31 May, 2018)*

Although there is not a direct link between not allowing demonstrations and the fear for terrorist attacks in the Netherlands it is possible that they do not allow them as quickly as before. A good example is the martial law in France which makes it harder to demonstrate.

Behind the police there is of course the government which are trying to regulate society in different ways and therefore it is getting harder and harder to demonstrate. Free of speech is being under attack in different ways:

"These days you get a permit for a demonstration and then you have to walk on the sidewalk. And you have to promise that more or less as an activist. And then the activist people themselves keep the people of the street." (Verhoeven, 31 May, 2018)

[21] Refugees, with children younger than 18 years, who have failed asylum will be send to a gezinslocatie. This location and its mentoring is aimed at a departure from the Netherlands. The facilities are very sober (COA, n.d)

"Tegenwoordig krijg je een vergunning voor demonstratie en dan moet je op de stoep lopen. En dat moet je dan ook min of meer beloven zeg maar als actievoerder. En dan houden de actiemensen zelf mensen van de straat." (Verhoeven, 31 May, 2018)

"And yes Plein 44 was back in the days extremely suitable for the bigger demonstrations. These days the square is not really suitable anymore with all those terraces around it." (Verhoeven, 31 May, 2018)

"En ja Plein 44 was vroeger toch uitermate geschikt voor wat grotere demonstraties. Tegenwoordig is het plein niet erg geschikt meer hè, al die terrassen er omheen…" (Verhoeven, 31 May, 2018)

"… the demonstration was in Maassluis and we would gather in Rotterdam and there we were already surrounded by the police and we were told we could not go to Maassluis." (Slot, 29 May, 2018)

"… de demonstratie was in Maassluis en wij zouden verzamelen in Rotterdam en daar werden we al door de politie ingesloten en werd ons verteld dat we niet naar Maassluis mochten." (Slot, 29 May, 2018)

"But then was that martial law in France still a thing. And under the guise of that law they said like you cannot come here and demonstrate." (Slot, 29 May, 2018)

"Maar toen was die staat van beleg was in Frankrijk nog wel een, een ding. En onder dat mom hebben ze toen gezegd van jullie mogen hier niet komen demonstreren." (Slot, 29 May, 2018)

But not only the government restricts free of speech, also organisations such as a university tries to do the same thing:

"…and then comes the security you are not allow to stand here and then I say we are allowed to stand here, freedom of speech, political debate. What is a better place to do this then on a university? And then they say no you have to ask permission. (…) But then we just discuss with them and we just push it and say yeah we just stay where we are now. Then they say alright, then we have to call the police and then we say like alright, call the police and then we are curious what the police will say. The police never comes so then you know you are right." (Slot, 29 May, 2018)

"…en dan komt de beveiliging jullie mogen hier niet staan en dan zeg ik we mogen hier wel staan, vrijheid van meningsuiting, politiek debat. Wat is een betere plaats daarvan dan op de universiteit? En dan zegen ze nee je moet toestemming vragen. (…) Maar dan gaan we gewoon de discussie aan en drijven we het ook op de spits en zeggen we van ja we blijven gewoon staan. Dan zeggen ze ja dan zullen we de politie moeten bellen en dan zeggen wij van ja bel de politie maar en dan zijn wij benieuwd wat de politie gaat zeggen. De politie komt dan nooit dus dan weet je dat je goed zit." (Slot, 29 May, 2018)

<u>1960/1970s</u>

Just like the activists of today the activists of 1960/1970s also had to deal with police violence, especially when it came to reactions of the police to kraken. But during the interviews the activists of the 1960/1970s did not really focus on the police violence. It was more something which goes hand in hand with activism. But for them the consequences of being arrested were not as big as the consequences for the activists of today. There was less at stake back then. There was also more possible in the 1960/1970s as the government did not regulated it as much as they do today. Activism was quite new then and society was not as developed as it is today. The activists of the 1960/1970s therefore were not as much limited in their free of speech as the activists of today.

Institutionalised

At the same time the municipality of Nijmegen can be co-operative as well. Something which is experienced by Rood as their goal has common ground with things the municipality of Nijmegen wants to achieve. This means getting advice from Rood and his organisation, giving them subsidy and giving them a place such as 'de Klinker'[22]. Rood explains the co-operation through a comparison with a dog:

"…are you the watchdog which needs to be sharp, who needs to bite back or are you someone who joins consultation situations? Or are you somewhere in between? And of course it is often in between but sometimes you have to be a little bit sharper in order the bring things under the attention and sometimes you can just think along with the municipality." (Rood, 29 May, 2018)

> *"…ben jij de waakhond die scherp moet zijn, die van zich af moet bijten of ben jij iemand die in overlegsituaties zit? Of je zit je daar ergens tussenin? En dat is natuurlijk wat je vaker hebt maar soms moet je toch, toch wat scherper zijn om dingen onder de aandacht te brengen en soms kun je ook gewoon met de gemeente meedenken." (Rood, 29 May, 2018)*

"But I think that these days, especially with the environment movement it is, you need less of that sort of actions which has to do with the development that 'Milieudefensie'[23] (…) that the environment movement is institutionalised and also received another role and that the government consider them more as a partner." (Rood, 29 May, 2018)

> *"Maar ik denk dat tegenwoordig, zeker de milieu beweging is het wat minder dat je echt dat soort acties nodig hebt dat heeft toch meer te maken met die ontwikkeling dat Milieudefensie (…) die milieu beweging is geinstitutionaliseerd en heeft ook een andere rol gekregen en wordt ook door de overheid meer als partner gezien." (Rood, 29 May, 2018)*

Kind of the same development happened with Stichting Gast. They are also getting subsidy from the municipality of Nijmegen and they are not doing as many actions as before:

"… it is so to speak for a big part taken out of the action. So it has become more just relief effort than action and also the people currently working with us do their utterly best to relief effort as good as they can, there, but to really consider that as action is almost not doable anymore." (Verhoeven, 31 May, 2018)

> *"…het is zeg maar toch voor een groot deel uit de actie getrokken. Dus het is meer gewoon hulpverlening geworden dan actie en ook de huidige werkende bij ons doen ontzettend goed hun best om zo goed mogelijk hulp te verlenen als dat kan, daar, dat echt als een actie zien dat is bijna niet meer te doen." (Verhoeven, 31 May, 2018)*

1960/1970s
Activism in the 1960/1970s was not institutionalised as it was still in its infancy. The activism as we know it today had only just started.

Distance

[22] De Klinker is a political cafe and is the meeting area of de Grote Broek. There are meetings, information evenings, displaying of movies and you can eat there as well. De Klinker relies on volunteers and is non-profit so when there is any profit the money will go to actions and project throughout the whole country (De Grote Broek, n.d.-b)

[23] Milieudefensie wants to achieve a sustainable and a fair Netherlands and is an organisation which operates almost 50 years. At the moment they are focussing on the biggest problem of today: climate change (Milieudefensie, n.d.-b). Since 1996 there is a local department in Nijmegen with 10 volunteers and a network of supporters who are willing to help. The main focus of the local department are traffic and food (Milieudefensie, n.d.-a)

While de Broeikas and Stichting Gast are coming closer to society through cooperation with the municipality there is still a distance sensible between the activists and society. With Stichting Gast this distance comes mainly because of their target group which are considered illegal by the Dutch government.

"And from me very, very conscious you of course always talk about those who failed asylum. A tendency says that we just have to talk about refugees because those who failed asylum, illegal it might scares people. But that tendency is a little bit sensible. In the beginning of the 2000s there was a real solidarity with those who failed asylum which made that many people took action. And now it is mainly yeah, transferring money and people who have to bring in the money are a little bit hesitant to make really clear that they are people who have failed asylum." (Verhoeven, 31 May, 2018)

> *"En van mij uit heel, heel bewust heb je natuurlijk altijd over uitgeprocedeerde asielzoekers. Een stroming die zegt we moeten gewoon over vluchtelingen praten want uitgeprocedeerde, illegaal het schrikt misschien af. Maar die tendens is er wel een beetje hè. Als je, in het begin van de jaren 2000 was het echt solidariteit met de uitgeprocedeerde waardoor veel mensen in actie kwamen. En nou is het vooral ja, geld overmaken en mensen die het geld binnen moeten halen zijn een beetje huiverig om heel duidelijk te zeggen dat het uitgeprocedeerde asielzoekers zijn." (Verhoeven, 31 May, 2018)*

Just like Stichting Gast, the office of de Broeikas can be found in de Klinker, the place where activist Nijmegen can be found and where they meet. Rood says that organizing an activity in de Klinker is not always the best option:

"…because you can also have discussions in this building in de Klinker below here. But then you know that many people will not come because many people, yeah a house squatting bastion, there are anarchist and so on." (Rood, 29 May, 2018)

> *"…want je kunt hier in dit pand ook discussies houden in de Klinker hieronder. Maar dan weet je dat heel veel mensen niet komen omdat heel veel mensen, ja krakersbolwerk, daar zitten allemaal anarchisten en zo." (Rood, 29 May, 2018)*

The distance from society is way more felt by the activists who are only active these days as they also use de Klinker as well and their actions are more drastic. But the nature of the reactions, which sometimes are positive as well, depends on the situation says Slot:

"When you for example organize an action around Black Pete, at that moment we are really the bogeyman society wide. The media but also the people who want to see it mainly as a children's party and then become really mad. So then we do get a many comments and so on. With other actions that can be a little less. We have tried for instance in Nijmegen and other cities to block Pegida-marches. And then it is often that bystanders join us, that people are positive. So it really depends on the context as well." (Slot, 29 May, 2018)

> *"Als je bijvoorbeeld een actie rondom zwarte piet organiseert dan zijn wij heel erg de boeman maatschappij breed. De media maar ook mensen die het vooral als een kinderfeest willen zien en dan heel erg boos worden. Dus dan krijgen we ook wel echt commentaar enzovoorts. Bij andere acties kan dat wat minder zijn. We hebben bijvoorbeeld in Nijmegen en ook in andere steden geprobeerd om Pegida-marsen te blokkeren. En dan is het vaak wel dat we omstanders erbij krijgen, dat mensen positief zijn. Dus het hangt ook wel heel erg van de context af ook." (Slot, 29 May, 2018)*

But Mertens thinks that the activism does not fit into the social norm our society holds:

"That people think that it is not right or righteous or something that does not fit into what is normal. And that that is why people do not come. Because it, because it so far beyond of what, because they

think it is so far beyond of what, of what society is that we are a sort of outcasts. And I, that, that people cannot identify themselves with it because they think we are some sort of crazy outcast who just do things without purpose." (Mertens, 30 May, 2018)

"Dat mensen denken dat het niet goed of rechtvaardig of iets dat niet past binnen wat mag en wat hoort. En dat daarom mensen niet komen. Omdat het, omdat het zo ver buiten of dat ze, omdat ze denken dat het zo ver buiten valt van, van de maatschappij dat we een soort van outcast zijn. En ik dat, dat mensen zich daar niet kunnen identificeren omdat ze dus denken dat we een soort van gekke outcast zijn die maar iets doen zonder reden." (Mertens, 30 May, 2018)

1960/1970s

Although not everybody was on the same side, the distance between the activists of the 1960/1970s and society was not as big as it is today. Students were concerned with the well-being of the working-class and schools were interested in the action 'Fietsen voor Vietnam' of the Kabouters. Back then there was more exchange between the activists and society.

Relationships

When we look at relationships it seems like that all the activists have a good relationship with each other within their organisations. Both Slot and Mertens feel like they stand up for each other. And although she is not really active anymore within Just People, Mertens still is friends with the people there:

"… I am now still friends with many people there." (Mertens, 30 May, 2018)

…daar ben ik ook nog zo met heel veel mensen bevriend" (Mertens, 30 May, 2018)

So with Just People it is more than just being activists together. With her current organisation it is a little bit different, although it is specific for herself:

"With this organisation, I think it does apply to many people but that is some kind of hard core because it started in Amsterdam and many people live in Amsterdam. But because I do not live in Amsterdam I do not have that. And I am a little bit saddened so to speak." (Mertens, 30 May, 2018)

"Bij deze organisatie, ik denk dat het voor veel mensen wel geldt maar das wel soort van harde kern omdat het dus in Amsterdam is begonnen en veel mensen wonen in Amsterdam. Maar doordat ik zelf niet in Amsterdam woon heb ik dat niet. En dat vind ik zelf een beetje jammer zeg maar." (Mertens, 30 May, 2018)

The hard core of the organisation is also not easy to reach as they are afraid of infiltrators. This does not make it harder to become active but creates a certain distrust and it takes some time before you are in the hard core of the organisation. But at the camps of the organisation this distrust is not felt which makes everybody feel at ease and are getting closer to each other:

"And I had those people in Germany at the environment camps, that I had a feeling of being home." (Mertens, 30 May, 2018)

"En ik heb deze mensen in Duitsland wel gehad dat bij de klimaatkamps of zo dat ik een gevoel heb dat ik me daar gewoon thuis voel." (Mertens, 30 May, 2018)

The Internationale Socialisten also have to deal with infiltrators in their organisation. Just like the environmental organisation they are aware of it. But it does not make it any harder to become a member of their organisation. They try to be open to new people:

"We just assume that it is alright because we do not want to get paranoia because paranoia cannot build up anything. So in the back of our minds there will always be well, the police is capable of organizing something like that, let them do it, it is of course very tedious when you afterwards find out that someone whereby, who you trusted played such a part. On the other side it is a little bit part of it all. So we do not distrust people beforehand." (Slot, 29 May, 2018)

> *"We gaan er gewoon vanuit dat het goed zit want we willen niet paranoia worden want paranoia kan je helemaal niks opbouwen. Dus in ons achterhoofd zal altijd zitten nou oké de politie is er toe in staat om zoiets te organiseren, laat ze dat maar doen, het is natuurlijk heel vervelend als je daarna er achter komt dat iemand waarmee, die je vertrouwt hebt zo'n rol heeft gespeeld. Aan de andere kant hoort het er ook gewoon een beetje bij. Dus we gaan niet op voorhand mensen wantrouwen." (Slot, 29 May, 2018)*

The solidarity is felt between the different activists in both organisations. Both respond positive to the question if within the organisation people stand up for each other when somebody is arrested:

"And I also have, in Germany for example someone of the Dutch group got arrested and was brought to the prison and so on. And many people just slept and eat in front of the prison and showing their solidarity. So even though it is maybe that I am not really friends with them but I really trust those people." (Mertens, 30 May, 2018)

> *"En ik heb ook, in Duitsland werd bijvoorbeeld iemand van de Nederlandse groep opgepakt en naar het gevangenis gebracht en zo. En daar ook mensen gewoon daarvoor geslapen, eten en solidariteit gewoon laten zien. Dus ook al is het misschien niet zo dat ik met die mensen zo bevriend ben maar ik vertrouw die mensen wel heel erg." (Mertens, 30 May, 2018)*

"I for example received so much support when I was in prison. That is just … then you notice that everybody is there for you." (Slot, 29 May, 2018)

> *"Ik heb toen ik vastzat bijvoorbeeld enorm steun gehad ja. Dat is gewoon… dan staat iedereen wel echt voor elkaar klaar." (Slot, 29 May, 2018)*

When the activists of today get arrested and they feel the solidarity, or when others get arrested and they see what other activists do for the arrested ones, they get a feeling of trust as everybody is putting in so much effort. The being arrested together and beaten up by the police also brings another positive effect says Slot:

"Especially when you are arrested together, when you are beaten up together by the police or something similar that creates a connection and then you really got each other's back and each other's safety." (Slot, 29 May, 2018)

> *"Vooral als je samen bent opgepakt, als je samen in elkaar bent geslagen door de politie of iets dergelijks dan schept dat wel een band en dan sta je ook wel echt klaar voor elkaar en elkaars veiligheid." (Slot, 29 May, 2018)*

But in the eyes of Slot and his organisation it is important to make a distinction between friendship and an activist relationship:

"The organisation which I am a member of is quite serious. So with our organisation it is about professional activism before friendship. Also because we have learned from the past that friendships often stand in the way when it comes to political decisions. So within our organisation there are of course friendships because we all know each other and we all have the same ideas. So that easily creates a space to close friendships. So those are friendships but those are not based on friendliness, we do make a difference with comradeship. And comradeship means just that we defend each other and that we fight for each other and things like that. Other groups are often a little more organized on friendships." (Slot, 29 May, 2018)

"De organisatie waar ik lid van ben is vrij serieus. Dus bij ons gaat het wel om professional activisme voor vriendschap. Ook omdat we uit het verleden les hebben getrokken dat vriendschappen vaak juist weer politieke beslissingen in de weg kunnen staan. Dus binnen onze organisatie daar zijn natuurlijk vriendschappen want we kennen elkaar allemaal en we hebben dezelfde denkbeelden. Dus dat schept makkelijk ruimte om vriendschappen te sluiten. Dus daar zijn wel vriendschappen maar dat is niet gebaseerd op vriendschappelijkheid, meer op, wij maken wel een onderscheid met kameraadschappelijkheid. En kameraadschappelijkheid betekent dan gewoon dat we elkaar verdedigen en dat we voor elkaar opkomen en dat soort dingen. Andere groepen zijn vaak wat meer op vriendschappen georganiseerd." (Slot, 29 May, 2018)

All the activists who are active today have de Klinker as their home base. For most of the Nijmegen based organisations it is the place where people meet and organise. It is a place where the activist can feel free from any authority and where they come closer to each other. As activist within an organisation but also as organisation with other organisations:

"Yes absolutely, especially because that is the place where different groups in Nijmegen come together. We are capable of, with all those different directions on left, because we have of course clearly our political differences with for instance the anarchists and the autonomists. But that is basically the place where we find each other and support each other too." (Slot, 29 May, 2018)

"Ja absoluut, vooral omdat daar ook verschillende groepen in Nijmegen samenkomen zijn we wel in staat om met die verschillende richtingen op links, want hij hebben natuurlijk wel echt onze politieke meningsverschillen met bijvoorbeeld de anarchisten en de autonomen. Maar dat is eigenlijk de plek waar we elkaar vinden en elkaar ook ondersteunen." (Slot, 29 May, 2018)

Quite striking is the feeling of Verhoeven who feels opposite of what is described above:

"From the Grote Broek[24], there are many anarchistic people and organisations. But that does not organize together anymore. Stichting Gast, since I stopped with policy work and doing organisation things there, it barely has any relationship with the other groups located in the building. (…) But most of that togetherness, most of it has vanished. (…) Well the people of Gast they are not taking action out of solidarity anymore for example on the first of May. People of de Grote Broek who organise that, because yeah the willingness to take action is basically gone. And the people of de Grote Broek do not ask Gast anymore. And there is for example connection with Mulawan[25]. That is so to speak a club within de Grote Broek that organises dinners of which the profit goes to refugees, partially to Stichting Gast. But the connection between those 2 organisations almost disappeared. (…) No, I find quite difficulty with it." (Verhoeven, 31 May, 2018)

"Vanuit de Grote Broek, daar zitten vrij veel anarchistische mensen en organisaties. Maar dat organiseert niet meer samen. Stichting Gast, sinds ik daar gestopt ben om beleidswerk en organisatorische dingen te doen heeft het eigenlijk nauwelijks nog relatie tot die andere groepen binnen het gebouw. (…) Maar die gezamenlijkheid is voor een groot deel, voor een groot deel weg. (…) Nou de mensen van Gast die gaan niet mee solidair actie voeren

[24] De Grote Broek is the oldest 'kraakbuilding' in Nijmegen and has been bought in 2004 by the municipality of Nijmegen and since then has been rent out to Stichting Grote Broek (Krakersbolwerk Grote Broek in oorspronkelijke staat, 2009). Today you can find different organisations and places in De Grote Broek. For instance Stichting Gast, de Broeikas, de Klinker, Mulawan and Just People but also De Onderbroek (De Grote Broek, n.d.-a) which is a cafe and a culture venue (Krakersbolwerk Grote Broek in oorspronkelijke staat, 2009).

[25] Mulawan is a collective of people who are organising dinners and the profit goes to people who find themselves in an illegalised situation in Nijmegen as the volunteers of Mulawan believe that no one is illegal. The cafe of Mulawan can be found in De Grote Broek. (De Grote Broek, n.d.-c)

bijvoorbeeld op 1 mei. Mensen van de Grote Broek die dat organiseren hè want ja die actiebereidheid is er in feite niet meer. En daar de mensen van de Grote Broek vragen Gast ook net meer. En er is bijvoorbeeld een relatie met Mulawan hè. Dat is zeg maar een club binnen de Grote Broek die eten organiseert waar de opbrengst naar vluchtelingen gaat, voor een deel naar Stichting Gast. Maar de relatie tussen die 2 organisaties is vrijwel verdwenen. (…) Nee, ik heb het er zelf heel moeilijk mee hè." (Verhoeven, 31 May, 2018)

But it is something he does not only feel it in de Klinker, it is something all around him:

"And they organised all of that nationwide. Through the 90s there were at least 20 groups that joined. ´The Night of Replacement' still exists but I think only in Rotterdam, Utrecht and Amsterdam. Places where the problems of people who failed asylum is bigger. But people from Nijmegen, from Gast there is nobody who says: 'We have to go there'. But it does not have priority, we are to busy so it does not happen. So that nationwide action group world collaps." (Verhoeven, 31 May, 2018)

"En dat werd allemaal nog landelijk georganiseerd. Door de jaren 90 waren daar zeker nog 20 groepen die daaraan meededen. De Nacht van de Vervanging bestaat nog steeds maar geloof ik alleen nog in Rotterdam, Utrecht en Amsterdam. Waar zeg maar de uitgeprocedeerde problematiek ook weer groot is. Maar mensen uit Nijmegen, die binnen Gast is er niemand die zegt van: En daar deze groep houdt, daar moeten we heen. Maar het heeft geen prioriteit, we hebben het druk dus het komt er niet van. Dus die landelijke actiegroepen wereld, die stort in." (Verhoeven, 31 May, 2018)

"I think the solidarity is more or less defined by, that you act against something together. In that sense solidarity is almost, the concept actually disappeared I think. The concept solidarity, you can see it of course with the development aid, you have to invest. That is something different than solidarity." (Verhoeven, 31 May, 2018)

"Ik denk dat de solidariteit wordt min of meer gedefinieerd door hè, dat je samen tegen iets anders bent. En die zin is solidariteit een bijna, begrip er feitelijk weg volgens mij. Het begrip solidariteit, dat zie je natuurlijk ook bij ontwikkelingshulp hè, je moet investeren. Dat is toch iets anders dan solidariteit." (Verhoeven, 31 May, 2018)

<u>1960/1970s</u>

The relationships between the activists in the 1960/1970s seems to be in a less structured and a more relaxing way. Being together was not always about activism but also just having fun. Also different groups and organisations would have contact with each other and would work together sometimes, O42 is good example as all kind of different organisations came together in that place. The activists of Stichting Gast made clear that there was more solidarity back then between the groups and organisations. Also quite iconic for the 1960/1970s activism is that there were quite some connections with artists and art and culture.

Place and space and the value they address to it

None of the activists thought that the internet is a more important space than the physical space or was negative towards the use of place and space. All the interviewed activists seem to find place and space important for their activism:

"I think it is extremely important." (Mertens, 30 May, 2018)

"*Ik denk dat het superbelangrijk is." (Mertens, 30 May, 2018)*

"Yes absolutely yes. No I do not think, I do not think this could exist online or something." (Slot, 29 May, 2018)

"Ja absoluut ja. Nee, ik denk niet dat het, ik denk niet dat dit online zou kunnen bestaan of iets dergelijks." (Slot, 29 May, 2018)

Internet is not there to replace the physical space but is more something that is there and therefore the activists make use of it. Only Verhoeven was a little bit more sceptic about the internet. The others saw the negative side as well but also the opportunities it provides. It is best summarized in the following quote from Rood:

"But when we started in 1981 we did not have, there was no internet and today we do have a website and a Facebook page because you know that is where you get to people." (Rood, 29 May, 2018)

"Maar toen wij in 1981 begonnen hadden we, was er geen internet en inmiddels hebben wij ook een website en een Facebookpagina omdat je weet dat je daar de mensen bereikt." (Rood, 29 May, 2018)

So you could say place and space, especially the physical place and space, is important to all the activists who are active today. Slot dedicates a big part of their action and activities to it:

"I think around 70% of what we do we make use of the public space. Which we do very consciously because we want to be there because we want to approach people with who we otherwise might do not get in contact with" (Slot, 29 May, 2018)

"Ik denk wel 70% van wat we doen maken we gebruik van publieke ruimte. Ook heel bewust omdat we daar willen zijn omdat we mensen aan willen spreken die anders misschien niet met ons in contact komen." (Slot, 29 May, 2018)

From all the organisations place and space is probably the most important for Stichting Gast. The people they defend, as this are people who failed asylum, are literally fighting for a place in the Netherlands. In the end their activities are all about getting them a place in Nijmegen. But a place for Stichting Gast itself and its location are also important:

"That physical place for that getting together is important because people see each other there. While, let us say you have 8 houses all spread everywhere and you go with the organisation on Wednesday to that house and on Thursday to the other house to bring them their living money. Those people will not meet each other and that isolates. While now they can make arrange things between themselves and organise things. (…) Because the encountering is incredibly important. It is of course partially taken over because they have WhatsApp groups and a phone is also incredibly important to them. But without that physical contact I believe there almost would not been any WhatsApp groups. Because you only make them when you got to know each other a little better." (Verhoeven, 31 May, 2018)

"Die fysieke plek voor die samenkomst is ontzettend belangrijk omdat de mensen elkaar daar zien. Terwijl, stel je hebt 8 huizen overal verspreid en je gaat daarvanuit je organisatie op woensdag naar het ene huis en op donderdag naar het andere huis om hun leefgeld te brengen dan zien die mensen elkaar niet meer en dat isoleert. Terwijl nu kunnen ze ook onderling afspraken maken en dingen organiseren, hè. (…) Want die ontmoeting is ontzettend belangrijk. Is natuurlijk voor delen overgenomen want ze hebben onderling WhatsApp groepjes en een telefoon is ook wel ontzettend belangrijk voor hun. Maar zonder dat fysieke contact zou er volgens mij bijna geen WhatsApp groepjes zijn. Want die maak je toch pas als je elkaar wat beter hebt leren kennen" (Verhoeven, 31 May, 2018)

<u>1960/1970s</u>

Just like the activists of today the activists of the 1960/1970s believe that place and space are crucial for activism. There is no difference in the value they address to it. The only difference there is the

emergence of the internet but none of the activists of today thought that the place-space of the internet is more important than the physical place and space.

Structural description

As one thing is certain with the passing by of time, it is that not only the activist world will change but the whole society and the world as well. Or as Rood puts it:

"Well yeah you have, what I just already said is that because of the internet you have to deal with an another way of sharing information, there was of course the financial crisis which cost us quite some subsidy and which has caused that people looked on a different way like yeah what are the most important things, what did everybody lose and that made us go to a smaller space. So you are always operating in a field and we exist in the meantime, well we go the 40 years I believe, counted from 1981 onwards. Yeah that is just a really long time and all kind of things happen in society and you have to deal with that. And that also causes change." (Rood, 29 May, 2018)

> *"Nou ja je hebt, wat ik net al zei doordat je met internet te maken krijgt krijg je op een andere manier informatievoorziening, je hebt natuurlijk een economische crisis gehad, waardoor we ineens een stuk minder subsidies hebben en er nog op een andere manier gekeken werd van ja wat zijn nou de belangrijkste dingen, wat is iedereen kwijt geraakt en we nu ook in kleinere ruimtes zitten daardoor. Dus ja je doet altijd in een onveld en wij bestaan inmiddels, nou op naar de 40 jaar gaan we geloof ik, vanaf 1981 gerekend. Ja dat is gewoon een hele tijd en dan gebeurt er van alles in de samenleving en daar heb je ook mee te maken. En dat zorgt ook voor verandering." (Rood, 29 May, 2018)*

One of the differences he mentions is the emergence of the internet. The internet is one of or maybe the biggest change which activist organisations have to deal with. Because the internet does not only offer a new space to operate in, it also changes the physical space and place. Rood answers the following on the question if the internet plays an important part with social movements:

Yes, this is a situation that exists. I can think all kind of things of it but it is just that way and that means you have to adapt to it. I also think that you can see that we as Energiewinkel, back in the days it was also really important to have a good place and many people knew us as well. While, yeah people just walked in and these days that is almost totally gone. Yeah you have to make an appointment for that kind of things and it is now way more a place where you organise things." (Rood, 29 May, 2018)

> *"Ja het is een gegeven voor mij. Ik kan daar alles van vinden maar het is gewoon zo en dat betekent dat je je daar op aan moet passen. Ik denk ook dat je dat ziet dat wij als Energiewinkel, was vroeger ook heel belangrijk om aan een goede plek te zitten en heel veel mensen kenden ons ook. Terwijl, ja dan kwamen ook gewoon mensen binnen en dat is nu bijna niet meer. Ja dan moet je echt een afspraak hebben voor dat soort dingen en het is nu veel meer een plek waar je dingen organiseert." (Rood, 29 May, 2018)*

This quote shows that the internet, as it changes the passing through of knowledge and information, has an influence on the place and space. Back in the days there was a place where people would come in spontaneously to meet and to be informed. These days this place has become unnecessary as everything can be find on the World Wide Web. We still need each other for the information, because there has to be someone who puts it on there but the personal, physical encounter has been removed through this process. Managing a physical place or space is not needed anymore to inform people about your cause so people are less interested to come by.

Also interesting is the latest financial crisis in 2008 and its influence on the use of space and place by the activists. Funke, Schularick and Trebesch (2016) found out that after a financial crisis right parties

gets way more votes than before the financial crisis. Today we are still in the aftermath of the 2008 financial crisis. So this crisis does not only mean less subsidy for certain organisations but also causes an ideological shift of the society to the right-wing parties. This shift probably means that there is less support for the causes this organisations are fighting for and therefore there are less people who want to join the organisation and there will be more negatively reactions to the actions and activities they organize. But although society is still recovering from this financial crisis, if you compare the economy and welfare of today with 50 years ago you can state that the society has grown much in this area. With that the traffic and infrastructure of the municipality of Nijmegen has grown with it:

"With this traffic it is also way more disruptive than then. Because, I do not know, it was maybe one tenth of the numbers of today. If you would do it today you immediately have congestions halfway through the Betuwe and close to Arnhem." (Verhoeven, 31 May, 2018)

> *"Met dit verkeer is het ook veel ontregelender dan toen. Omdat, weet ik veel, het was misschien een tiende van de aantallen van wat er nou op straat rijdt. Als je dat nou zou doen heb je meteen opstoppingen tot halverwege de Betuwe en bij Arnhem." (Verhoeven, 31 May, 2018)*

So certain actions and activities can be more disruptive and harmful to the daily lives of the people. Therefore the government and municipality try to regulate it as much as possible through only allowing it when they have asked permission beforehand. And getting permission means sticking to certain rules in order to not disrupt the daily life. But the growing economy and welfare also means people who are involved with activism have way more to lose:

"The people who now have bought a house is way bigger. And so you take an enormous risk when you have to go to prison because you can lose your house or something. So that are really the considerations that people take on the base of, of materialistic circumstances. And people often say like well, I am not going because I have to work the next day, I have a house and the risk I will be arrested is there and that is a risk I cannot take." (Slot, 29 May, 2018)

> *"De mensen die nu een koophuis hebben dat aantal is vele malen groter. En je neemt gewoon een enorm risico als je vast komt te zitten omdat je je huis kwijtraakt of iets dergelijks. Dus dat zijn wel echt afwegingen die mensen op basis van ook, van materiële omstandigheden nu maken. En dat zeggen mensen ook heel vaak van joh ik ga niet mee want ik moet de volgende dag werken, ik heb een huis en het risico dat we worden opgepakt is gewoon aanwezig en dat risico kan ik niet nemen." (Slot, 29 May, 2018)*

On top of that living has become way more expensive than it was. This development of our society also has an effect on the students and their willingness to be involved with activism:

"That, it is all so organised and expensive and it has so many consequences when you screw up your study. Yeah, that is, it is already difficult enough for students to take action." (Verhoeven, 31 May, 2018)

> *"Dat, het is allemaal zo geregeld en duur in feite en het heeft zoveel consequenties als je je studie verknald. Ja, dat is, het is al moeilijk om voor studenten actie te voeren." (Verhoeven, 31 May, 2018)*

And when students and other people are involved with activism:

"But you see for example nowadays that, well in the years 70/80s people came member of an organisation and stayed there. Now you see way more people register to projects and students are for example busy with a study which they have to do so then there has to be, well we are going to do that and that action in a few months, year or something and people commit themselves with that project. Not with the organisation but to an activity." (Rood, 29 May, 2018)

"Maar je ziet bijvoorbeeld nu ook dat, nou in de jaren 70/80 mensen lid werden van een organisatie en nog bleven, zie je dat mensen zich veel meer inschrijven op projecten en studenten zitten bijvoorbeeld ook met een studie die ze moeten doen dus dan moet er, nou we gaan dan die en die actie over een paar manden, jaar of zo en daar binden ze zich aan. Niet aan de organisatie maar aan een activiteit." (Rood, 29 May, 2018)

It seems like our society developed itself more into a society which is more individualistic. As Verhoeven said: the solidarity is gone.

"Also from the idea that you have to be together. And you noticed at demonstrations for better wages, against certain employers at least, in that time people still demonstrate. By different groups against something together and now you have the teachers that are striking. Then only the teachers are going to that. In that time there would definitely have been students and parents who would support it. While I am really surprised that no parent is joining. Or at least they are not profiling themselves, there will maybe be some parents who walk along. But at least that is not really outstanding." (Verhoeven, 31 May, 2018)

"Ook vanuit het idee dat je samen ook op moest trekken. En dat merkte je ook bij demonstraties voor betere lonen, tegen bepaalde werkgevers in ieder geval hè, in die tijd werd er nog gedemonstreerd. Door verschillende groepen samen tegen iets en nou heb je de lerarenstaking. Dan gaan echt alleen de leraren daar naar toe. In die tijd zou daar zeker studenten bij geweest zijn die dat anders deden en ouders die dat ondersteunden. Terwijl ik mij echt verbaas dat geen enkele ouder mee doet. Of in ieder geval niet zich profileert, zullen er misschien toch een paar ouders tussen lopen. Maar in ieder geval is het niet duidelijk." (Verhoeven, 31 May, 2018)

For Stichting Gast there is one other interesting factor which had an impact on their work as well: the church and its community. In addition to the krakers movement the church is really important for Stichting Gast as well:

"…within our current society, churches are a small group, a place where people come together and where they a stimulated to do things such as for Stichting Gast. (…) There are different churches busy with, I think about 8 churches that work together to, I believe 300, no way more, to make an enormous amount of food packages. But it is some kind of physical activity right, the food has to get there so people have to come together. That sort of things do not arise from Facebook which is way more a one-time thing." (Verhoeven, 31 May, 2018)

"…binnen onze huidige maatschappij zijn, zijn kerken een kleine groep, de plek waar mensen samenkomen en waar ze gestimuleerd worden om dingen te doen onder andere voor Stichting Gast. (…) Er zijn allerlei kerken bezig denk wel een stuk of 8 kerken die daarin samenwerken om ik geloof 300, nee nog veel meer, ontzettend veel voedselpakketten te maken hè. Maar het is een fysieke bezigheid hè, dat voedsel moet er komen dus mensen moeten samen komen. Dat soort dingen ontstaan niet via Facebook en dat is veel meer iets eenmaligs. Maar ja de kerken die nog zo'n geloofsgemeenschap hebben, die hebben nog iets van de oude actievoerders zeg maar." (Verhoeven, 31 May, 2018)

<u>1960/1970s</u>

In the 1960/1970s there were 2 important changes in society: the Catholic church became less dominant and the working-class would have access to higher education. As a result the youth and students felt liberated,the dynamics of the university were changed and the gap between the students and the working-class was not that big anymore. Also in the 1960/1970 society was not as developed as it is today and therefore activists had less to lose and there were less consequences for their actions and activities. And of course, there was no internet back then.

Essence

All 4 activists who are active today make use of place and space in a serious way. The activists who are only active today, their organisations mainly make use of demonstrations, protest and blockades. The activists who were active in 1960/1970s now both are member of an organisation which is institutionalised, which means they for example try to work together with the government or doing some office work, so less demonstrations and protest and so on. Other actions and activities are things such as discussions and debates and the Internationale Socialisten are handing out newspapers as well. Sometimes there are more creative actions such as the handing out of vegetarian appetizers. Also Stichting Gast is using place in a more creative way as they have a kitchen garden, bicycle workshop, sewing workshop and Dutch language lessons, which are other ways of taking action than demonstrations or protest. Life these days is quite complicated: everything has become more structured, for students it has become more structured but also the traffic and our daily lives. This also means that our well-being has increased which is in one way a good thing but then the people who join or want to join activism also have more to lose and are maybe afraid to join because of that. The increase in well-being these days also made us busy, from the students to the organisations themselves. So the solidarity with others has been lost for some part. Not only between activist organisations but also society in general. In the interviews with the activists of today they talked often about the battle they have with the government and especially with the media. The government does not always let them do what they want to do and some media portray them in a bad way or do not show the positive sides of certain actions. This shapes an image of the activists which can harm them as the public opinion will be negative. This eventually even leads to less people who will join. Combined with the fact that they make often use of demonstrations and protest, which are actions that can easily be portrayed in the media as negative, it can all together create a feeling that the activists are some sort of outcast. But creative actions, Rood showed, can also lead to positive reactions from the police and media.

All the activists said that place and space are important for their activism and a social movement. This was made clear through their answers on the question if they thought it was important but also through the many examples they gave when they made use of place and space

Chapter 5 - Conclusion and discussion

Conclusion

This research has looked for an answer on the following question: 'What are the differences in social movement between the current idealistic activists in Nijmegen and those of the 1960/1970s and their use of place and space and the value they address to the use of place and space?'

The results show that there was no difference between the activists from the different periods in the value they address to use of place and space. They all think it is important for a social movement and their activism. The difference between activism in the 1960/1970s and activism today is that these days activism has become more serious. Activism has for a part become institutionalised and on the other hand there is a focus on demonstration, protest and preconceived discussions and debates. And when the activists of today make use of demonstration and protest they are (in their eyes) often displayed in a negative way by the media. This has created a sort of battle between the activists and the media as well. Back in the days those actions as demonstration, protest and discussions and debates were also used but in addition to it you had also way more creative and ludieke actions and activities. Encounters were more spontaneous and the frequency of these spontaneous encounters was higher. Instead of making use of culture and arts, activism back then was more intertwined with culture and arts.

This qualitative research shows that the difference between activism in the 1960/1970s cannot be found in the value that is addressed to the use of place and space. The difference lies in how they are making use of place and space and the value they address in which way they should occupy it.

Discussion

For this research in order to find activists there is made use of insider information from activists and organisations which could be found on the internet. That means that activists were found through information given by other activists and it is possible that some organisations in Nijmegen are overlooked. The reason that there is made use of insider information is that it is hard to find activists who are active today as they are reluctant about their privacy and that information can be used in a wrong way by the government. Also were some of them abroad and others were too busy to make an appointment. Which tells us something about the activism and the activists of today as well. Activists from the 1960/1970s were harder to find on the internet but when they eventually were found an appointment was quickly made. Originally the idea was to interview 3 or 4 activists from today and 3 or 4 from the 1960/1970s. Eventually that became 2 activists from today, 2 from 1960/1970s and 2 who were active back then and are active today. In the process of making an appointment for an interview the interviewees were asked where they wanted to be interviewed. It was possible to do the interview at the Radboud university, their homes or anywhere else where they wanted to hold the interview. In that way making sure that the activists were at ease during the interviews.

The results made clear that the activism of today has become more serious. A possible explanation is that life itself has become more structured and organised which makes that there are less possibilities for the activists. Relevant to this conclusion is the fact that every activist organisation or group has its own goals and its own vision in how to reach that goal. This means that different activists from other organisations could lead to different results. As the Kabouters were really creative and ludiek, while the activists who are only active today, Slot and Mertens, both had a more focus on the more serious part of taking action such as demonstration and protest. The organisations of Rood (de Broeikas) and Verhoeven (Stichting Gast) have become more institutionalised. So each organisation has its own dynamics. Although it seems like the more creative and ludiek an

organisation is, the more interesting it becomes for artists to be involved. As the Kabouters and O42 had quite some connections with art and culture and famous persons.

The interviews show that the society of today seems less connected to activism in Nijmegen. The reason for that could be that our well-being has increased and with that our daily lives has become more structured. There is more at stake and therefore less willingness to participate in activism and less solidarity with other groups and actions as we are busy with our own lives and activities. Other changes in society that influenced the results are the disappearance of the possibility of kraken and the rise of the internet. Kraken gave the activists of 1960/1970s a physical place with all its benefits. While with the internet physical places and its encounters disappear. And the internet is making life even more complex with all its possibilities. On top of that in the 1960/1970s there was a unique mixture in Nijmegen as the youth was escaping from the authority of the Catholic Church and that there were many working-class children studying at the university, which was not possible before.

This research gives an insight into the differences between the activism in Nijmegen in the 1960/1970s and the activism today and their use of place and space. It shows that place and space are important for all the social movements in Nijmegen, back then and now. This research is only a start of trying to understand the differences between the 2 periods and their use of place and space. There has not been that much information about it yet. My advice for possibly upcoming research which will dive into this subject as well is in the first place to get more respondents. Both from the 1960/1970s as from today. Try to get more activists from different organisations or groups from both periods. Possibly even 2 activists of each group or organisation as their stories can complement each other. A good addition to the research would for instance be the 'Stadsnomaden Nijmegen' as they are making use of place and space in a creative way. Stadsnomaden Nijmegen is one of the organisations which is overlooked in this research. That is why it would also be ideal if the research would be done by someone who is an insider of the activist world in Nijmegen or knows someone who is an insider. An insider knows which different groups are active in Nijmegen and the current activists probably trust that person more which makes it easier to get in contact. Knowing people who were active in the 1960/1970s will also be very helpful as there is not that much to be found on the internet.

Recommendations

The recommendations for the activists of today would be that they should not see the conclusion of this research as a guidance. Do not see it as something that is fixed as there is really no right or wrong. See the conclusion and the results as something you can learn from and maybe reconsider the options you have as an activist. When possible try to be creative and ludiek with your actions and activities. On top of that: activism does not always have to be serious. Sometimes the best ideas come from relaxing or partying together.

Afterword

I have experienced the writing of my thesis as a ride in a rollercoaster: it went up and down. Especially in the beginning I have had some struggles to find a topic which I would love to dive into. After some conversations with my supervisor and readings I still was not sure which way to go. Then came that one conversation which eventually became the breakthrough in my search for a topic. It has taught me that reaching a certain point sometimes takes time but that eventually it is all worth it. Because the topic we had found, activism in the 1960/1970s and activism now, was something I loved working on. The focus on space and place has shown me how important place and space are. Not only for activism but for everything in our life. It constitutes everything. The importance of it did not occur to me before and it reminds me to keep on living in the physical place and space. Through the interviews I have learned that being ludiek, humorous and creative keep people interested in what you are doing. I also see that there is always something that you can learn from the past. Although our society changes through the years there is always a lesson which can be taught. Every single interview gave me new insights and made me realise we can learn from each other. Just by being in conversation with each other and listen. The internet maybe has much to offer but it never can express the feelings and experiences which emerge during a conversation . I used to think that you could find everything you needed on the internet. The interviews with the older generation have shown me we can learn from them just by listening to them. Something which was more common before the internet. It all makes me realise that I should not hesitate to learn from the experience of somebody else.

Mike van Golberdinge

Nijmegen, August 15, 2018

Reference list

Agnew, J. A. (2014). *Place and Politics (Routledge Library Editions: Political Geography): The Geographical Mediation of State and Society* (Vol. 1). Routledge

Andere Tijden (n.d.). Onkruit [explanation organisation]. Retrieved 8 August from https://anderetijden.nl/

Ariens (2006, 20 February). 25 jaar na de Piersonrellen. Retrieved 8 August, from https://www.gelderlander.nl

Berk, R. A. (1974). A gaming approach to crowd behavior. *American Sociological Review*, 355-373.

Besselink, J., personal communication, 4 June, 2018.

Borch, C. (2002). Interview with Edward W. Soja: Thirdspace, postmetropolis, and social theory. *Distinktion: Scandinavian Journal of Social Theory*, *3*(1), 113-120.

Bustin, R. (2011). The living city : Thirdspace and the contemporary geography curriculum. Geography, 96(2), 60-69.

Celen, personal communication, 4 June, 2018.

Creswell, J., & Poth, C. (2018). Qualitative inquiry and research design : Choosing among five approaches (Fourth edition, international student edition. ed.). Los Angeles: SAGE Publications.

COA, n.d. Gezinslocatie [explanation of a place]. Retrieved 9 August from https://www.coa.nl

Cultureel Woordenboek (n.d.). Kraken. Retrieved 8 August, from https://www.cultureelwoordenboek.nl

De Grote Broek (n.d.-a). De Grote Broek [explanation of a place]. Retrieved 8 August 2018, from https://grotebroek.nl

De Grote Broek (n.d.-b). De Klinker [explanation of a place]. Retrieved 8 August 2018, from https://grotebroek.nl

De Grote Broek (n.d.-c). Mulawan [explanation of organisation]. Retrieved 8 August 2018, from https://grotebroek.nl

Della Porta, D., & Diani, M. (2006). Social movements: An introduction. John Wiley & Sons.

Della Porta, D., Fabbri, M., & Piazza, G. (2013). Putting protest in place: Contested and liberated spaces in three campaigns, in in Nicholls, W., Beaumont, J., & Miller, B. (Eds.). (2013). Spaces of contention : Spatialities and social movements. Farnham, Surrey: Ashgate 27-46

Diani, M. (1992). The concept of social movement. The sociological review, 40(1), 1-25.

Funke, M., Schularick, M., & Trebesch, C. (2016). Going to extremes: Politics after financial crises, 1870–2014. *European Economic Review*, *88*, 227-260.

Gerbaudo, P. (2012). Tweets and the Streets. *Social media and*.

Gladwell, M. (2010, October 4). Small Change. Why the revolution will not be tweeted.. Retrieved April 23, 2018, from https://www.newyorker.com/magazine/2010/10/04/small-change-malcolm-gladwell

Hammond, J. L. (2013). The significance of space in Occupy Wall Street. Interface, 5(2), 499-524.

Het Maagdenhuis in 1969 van bezetting tot ontruiming (2015, 25 February). Retrieved 8 August 2018 from https://nos.nl

Huis van de Nijmeegse geschiedenis (n.d.-a). Diogenes [explanation of organisation]. Retrieved 8 August 2018, from https://www.huisvandenijmeegsegeschiedenis.nl

Huis van de Nijmeegse geschiedenis (n.d.-b). Politiek Cultureel Centrum O42 [explanation of a place]. Retrieved 8 August 2018, from https://www.huisvandenijmeegsegeschiedenis.nl

Huis van de Nijmeegse geschiedenis (n.d-c.). Stichting Open Jongerencentrum Doornroosje Nijmegen [explanation of a place]. Retrieved 8 August 2018, from https://www.huisvandenijmeegsegeschiedenis.nl

Jessop, B., Brenner, N., & Jones, M. (2008). Theorizing sociospatial relations. Environment and planning D: society and space, 26(3), 389-401.

Just People (n.d.). Retrieved 8 August 2018, from https://justpeople.nl/

Krakersbolwerk Grote Broek in oorspronkelijke staat (2009, 26 maart). Retrieved from https://www.gelderlander.nl

Leitner, H., Sheppard, E., & Sziarto, K. (2008). The spatialities of contentious politics. *Transactions - Institute of British Geographers, 33*(2), 157-172.

Lefebvre, H. (2014). The production of space ([34th printing]. ed.) (D. Nicholson-Smith, Trans.). Malden, MA: Blackwell.

Martin, D., & Miller, B. (2003). Space and contentious politics. *Mobilization: An International Quarterly*, 8(2), 143-156.

Massey, D. (2005) For Space. London: Sage

McAdam, D. (1986). Recruitment to high-risk activism: The case of freedom summer. *American journal of sociology*, *92*(1), 64-90.

McAdam, D., Sampson, R., Weffer, S., & MacIndoe, H. (2005). " There will be fighting in the streets": The distorting lens of social movement theory. *Mobilization: An International Quarterly*, *10*(1), 1-18.

McAdam, D., & Su, Y. (2002). The war at home: Antiwar protests and congressional voting, 1965 to 1973. *American Sociological Review*, 696-721.

McCarthy, J. D., & Zald, M. N. (1977). Resource mobilization and social movements: A partial theory. American journal of sociology, 82(6), 1212-1241.

Melucci, A. (1989). Nomads of the present: Social movements and individual needs in contemporary society. Vintage.

Mertens, personal communication, 30 May, 2018.

Milieudefensie (n.d.-a). Milieudefensie Nijmegen [explanation of organisation]. Retrieved 8 August 2018, from https://milieudefensie.nl

Milieudefensie (n.d.-b). Over ons [explanation of organisation]. Retrieved 8 August 2018, from https://milieudefensie.nl

Miller, B. A. (2000). *Geography and social movements: Comparing antinuclear activism in the Boston area* (Vol. 12). U of Minnesota Press.

Miller, B. (2013). *Spaces of contention : Spatialities and social movements*. Farnham, Surrey: Ashgate.

Mitchell, D. (2013). The Liberalization of Free Speech: or, how protest in public space is Silenced', in Miller, B. (2013). Spaces of contention : Spatialities and social movements. Farnham, Surrey: Ashgate. 47-67

Morozov, E. (2011). *The net delusion: The dark side of Internet freedom*. PublicAffairs.

Moustakas, C. (1994). Phenomenological research methods. Thousand Oaks, Calif.: Sage.

Nicholls, W., Beaumont, J., & Miller, B. (2013). *Conceptualizing the Spatialities of Social movements,* in Miller, B. (2013). Spaces of contention : Spatialities and social movements. Farnham, Surrey: Ashgate. 1-23

Milieu Centrum de Broeikas (n.d.) OVER ONS Milieu Centrum de Broeikas [explanation organisation]. Retrieved 8 August 2018, from http://www.debroeikasnijmegen.nl/

Parlement & Politiek (n.d.-a). Communistische partij van Nederland (CPN). Retrieved 8 August, from https://www.parlement.com

Parlement & Politiek (n.d.-b). Pacifistisch-Socialistische Partij (PSP). Retrieved 8 August, from https://www.parlement.com

Pop, D. (2014). Three Approaches in Defining the Space-Place Relationship. Acta Technica Napocensis: *Civil Engineering & Architecture, 57(*3)

Porta, D., & Diani, M. (2006). Social Movements: An Introduction.

Porta, D., Fabbri, M., & Piazza, G. (2013). Putting protest in place: Contested and liberated spaces in three campaigns', in Miller, B. (2013). Spaces of contention : Spatialities and social movements. Farnham, Surrey: Ashgate. 27-46

Regionaal Archief Nijmegen (n.d.). *Affichecollectie Regionaal Archief Nijmegen* [Databank]. Retrieved from https://studiezaal.nijmegen.nl/detail.php?id=2010300109

Rood, personal communication, 29 May, 2018.

Routledge, P. (1996). Critical geopolitics and terrains of resistance. *Political Geography*, 15(6-7), 509-531.

Sewell, W. H. Jr. (2001) 'Space in Contentious Politics', in R. R. Aminzadem, J. A. Goldstone, D. McAdam, E. J. Perry, w. H. Sewell Jr., S. Tarrow, and C. Tilly (eds) *Silence and Voice in the Study of Contentious Politics.* Cambridge: Cambridge University Press, 51-88.

Shirky, C. (2008). Here comes everyone. Allen Lane.

Slot, personal communication, 29 May, 2018.

Soja, E. (1996). Thirdspace : Journeys to los angeles and other real-and-imagined places. Cambridge, MA: Blackwell.

Soja, E. (2000). Postmetropolis : Critical studies of cities and regions. Oxford: Blackwell.

Statista (2018a). *Number of smartphone users in the Netherlands from 2015 to 2021 (in millions)* [databank]. Retrieved May 18, 2018, from https://www.statista.com/statistics/494636/smartphone-users-in-netherlands/

Statista (2018b). *Number of social network users worldwide from 2010 to 2021 (in billions)* [databank]. Retrieved May 18, 2018, from https://www.statista.com/statistics/278414/number-of-worldwide-social-network-users/

Statista (2018c). *Number of worldwide internet users as of January 2018, by region (in millions)* [databank]. Retrieved May 18, 2018, from https://www.statista.com/statistics/249562/number-of-worldwide-internet-users-by-region/

Stichting Gast (n.d.). Welkom [explanation organisation]. Retrieved 8 August 2018, from https://www.stichtinggast.nl/nl/

Swyngedouw, E. (1992). *Economic Geography, 68*(3), 317-319.

Tilly, C. (1984). Social Movements and National Politics, in Bright, C. and Harding, S. (eds), State-Making and Social Movements: Essays in History and Theory

Tilly, C., & Tarrow, S. G. (2015). *Contentious politics*. Oxford University Press

Turner, R. and Killian, L. (1987). Collective Behaviour. Englewood Cliffs: NJ, Prentice Hall.

Universal Life Chrurch (n.d.). About the Universal Life Church [explanation organisation]. Retrieved 8 August 2018, from https://www.themonastery.org

Van Kessel (n.d.). De komst van kabouters [explanation organisation]. Retrieved 8 August 2018, from https://mijngelderland.nl

Verhoeven, personal communication, 31 May, 2018.

Van den Broek, P. (2015, 17 September). Radboud als echte Welcome University. Retrieved from https://www.voxweb.nl/

Appendix A

Interview – Besselink

Transcriptie interview Besselink – Kabouters en O42

Interview met Besselink
Activist van 1960/1970
4 juni 2018

A: activist
I: interviewer

Stilte: (…)
<…>

A: Oké

I: Oké. Eh nou, van het interview dat zo zal plaatsvinden zal een audio-opname gemaakt worden en deze audio-opname zal anoniem verwerkt worden. Gaat u akkoord met de opname van het interview?

A: Natuurlijk, zeker

I: Top. Ehm dan zou ik u eigenlijk willen vragen of ik eh zou b- willen vertellen in welke periode u actief was, wat u deed, eh wat jullie hebben allemaal gedaan en ik zal daarna gaan inhaken op eh wat u verteld en dan eigenlijk de vraag is vooral op welke verschillende manieren is er tijdens jullie acties en activiteiten eh gebruik gemaakt van plaats en ruimte?

A: Oh, oké. Nou het, het mijn eh, eh bewustzijn eh waar het gaat om, om eh eh, een, een politieke eh stellingname zal ik maar zeggen eh dat eh, eh die ontstond in, in 68, in mei 68. Ja toen was ik al eh 23. Eh, eh toen eh besefte ik dat er heel wat aan de hand was in de wereld.

I: Uhu

A: Ik eh die oorlog in Vietnam begon zich eh, eh behoorlijk te ontwikkelen. Daar eh, daar was ik fel op tegen eh ondanks dat ik eh nog niet in een alternatieve wereld zat. Ik was gewoon eh eh van plan om een garagebedrijf te beginnen. Eh dat was eh dus, dus in, in die jaren daarvoor. Ik heb werkbouwtouwkunde gedaan HTS-werkbouwtouwkunde. Ik heb natuurlijk gespecialiseerd in autotechniek en wat ik wilde eh een, een autobedrijf beginnen en ouwe Engelse auto's eh, eh in Engeland kopen…

I: <lacht>

A: …importeren en die opknappen en die verkopen. Dat, dat was mijn passie. En eh in die tijd eh het was in die tijd dat, dat, dat ik op, op een soort tweesprong stond van, van: ga ik dat doen of ga ik iets anders doen? Ga ik iets artsitieks doen want ik zat al in allerlei artistieke…

I: Uhu.

A: …kringen. Ik had vrienden in de, de, de mode- en designwereld en eh ik trok ook op met eh, eh met, met eh de, de wonderlijke kunstenaars. Nou eh, ik kwam op een gegeven moment en dat was in '69 en toen is het echt begonnen.

I: Ja

A: Toen stond ik op dat, op die tweesprong. Toen ging ik 's avonds een keer uit in Nijmegen naar het Extase, dat was een leuke eh club in eh aan de Grote Straat in, in, hè die straat naar beneden, naar de Waal, in de stad. En daar trof ik eh Ankje Ruyssenaars en dat was een van de eh, het, de Ruyssenaars. En eh die Ankie, die kende ik wel en ik had, ik had, die, die Ruyssenaars kende ik ook wel van horen zeggen.

I: Uhu

A: En kende ik ook van omroep 2000, dat was een radio-omroep die zij op poten wilden zetten. En dat vond ik harstikke interesssant. En eh, toen ben ik eh met Ankie, ja dat was heel gezellig we hebben wat zitten blowen daar <lacht>

I: <lacht>

A: En, en dansen en, en. Toen zei eh zei ze kom mee, ga met me mee. Eh wij wonen in Berg en Dal. Ik zei ja dat weet ik wel, bij een commune, ja. Nou toen ben ik mee gegaan en eh daar ben ik gebleven. Daar ben ik een hele tijd, ik, ik ben niet meer, nou toen ben ik een paar dagen later eens naar huis gegaan, ook om, om schone kleren te halen en zo.

I: <lacht>

A: En een soort koffertje te pakken. En toen zei mijn vader, huh ehh, ik sta garant voor je voor een lening en wat ga je nou doen. Nee ik ga even iets anders doen.

I: <lacht>

A: Naja dat moest ik maar zien, weet je wel. Dat vonden ze verder, ja ze dachten wel van als dat maar goed, maar oké. Dus toen kwam ik in die commune terecht en daar was Eva ook. Het leuke, daar hadden we het afgelopen eh, eh maandag nog even over toen kwam Eva bij me. Toen zei ze weet jij nog hoe dat gekomen is dat we jou Bezem, ze noemde mij de Bezem. En die, die naam als ik in Nijmegen kom…

I: Ja

A: …en mensen zien, hè Bezem hoe is het? Weet je wel.

I: <lacht>

A: Dat is leuk hè? En die naam heeft Eva bedacht.

I: Oké.

A: De eerste dag, de, de, dus ik kwam daar 's avonds met Ankje of in de nacht hebben we nog lekker muziek zitten draaien, plaatjes, de Band, fantastische muziek. Was ik al gek op, zij ook dus dat was al thuis weet je wel. En eh, en Zappa en Pink Floyd en naja, dus toen de volgende ochtend stond ik lekker laat op, lekker uitslapen en ik ging naar beneden. En Eva was daar in de keuken, die was altijd bezig, dat was de echt, die regelde alles. En Eva die keek mij zo eens aan en ik was toen nog lang en dun <lacht>. Ik had zo'n bos met haar, Jimmy Hendrix, en toen noemde zij mij, zij zegt jij bent net een bezem. Als ik jou zo pak dan kan ik zo…

I: <lacht>

A: …dus toen, toen, dat was Eva.

I: Ja.

A: Maar wij woonde daar dus in een, in een, dat was een commune. In een, in een, Berg en Dal, in een eh in een huisje, eenvoudig huis aan het eind van een doodlopende straat. Een huisje uit de vijftiger jaren. En daar was Fred eh Eva, Ank en ik kwam er toen bij. Maar daar woonde ook nog een student op kamers om wat, wat, want ze hadden, ze hadden bijna geen geld en eh, ze hadden wel een auto, een citroën, zo'n, zo'n strijkijzer, prachtige auto. En eh, Morgens Rond woonde daar ook. En toen eh merkte ik langzamerhand, of langzamerhand eigenlijk vrij, in die dagen in de eerste dagen dat er god donder veel gebeurde. Dat was het eh, het centrum van omroep 2000, dat was hun club, daar waren ook andere mensen bij betrokken. Maar die woonden daar niet.

I: Uhu

A: Maar dat was Thomas Leeuwenbergh en eh er zaten nog wat mensen in dat bestuurd Ad Kooyman, die werkte toen bij de VPRO. Dat waren eh, maar goed dat, zij waren het hart, het brein ook want die Fred Ruyssenaars die was natuurlijk niet helemaal normaal, die was nee die was die heeft later ook, die heeft, heeft een eind aan zijn leven gemaakt.

I: Oké.

A: Maar die was wel heel eh, heel erg slim, zo op het randje weet je wel. Maar ik vind dat interessant.

I: Ja <gniffelt>

A: Ik ben gek op die mensen die, die zo eh echt op het randje zitten. En eh Ank die was ook een beetje kierewiet. En naja goed, zij hadden dus die omroep 2000 maar ze hadden ook, ze waren bezig met een kerkgenootschap, uit Amerika, de ULC.

I: Hm.

A: De Universal Life Church. En die was, die haalde ze naar Nederland. De rechten voor dat kerkgenootschap om hier iets te beginnen in Nederland. En wat een theologische hogeschool daar zouden ze recht, geld, recht op subsidie hebben eh en eh dat zouden ze studenten hebben die gewoon eh, de, de aan die hogeschool wilden studeren en zelfs konden promoveren. Dat hebben we allemaal gedaan. En we hebben dus, daar heb ik toen gelijk al aan meegewerkt, curssusen opgezet…

I: Uhu.

A: …voor de leden. Daar waren ook gewoon mensen lid van die kerk. Dan heette je dominee. Toen is ook die beroemde uitspraak van de VPRO of dat gezegde ontstaan: Nederland, domineesland. Iedereen kon voor een postzegel van 60 cent lid worden van die kerk.

I: Uhu.

A: Dan krijg je een 'identity card' en daar kon je zelfs in Afrika voor half geld mee reizen. Dat liet je zien, ik ben dominee.

I: <gniffelt>

A: Maar der waren ook mensen die eh omdat ze dominee waren eh, eh dienst konden weigeren. En dat was toen een heel…

I: Oh

A: …actief item. Want eh heel veel mensen wilden niet in dienst.

I: Nee.

A: Gewoon principieel niet. Mensen van de PSP, hé de Pacifistisch Socialistische Partij, waar ik toen ook eh lid van was. Dat eh, van dat beroemde affiche, misschien weet je het nog. Een koe in een wei met een prachtige vrouw met blode haren, naakt. Die staat zo tegen die koe aan en die houdt zo, daar, en daar staat tussen PSP. Dat was het verkiezingsaffiche.

I: Oké.

A: Hing op iedere studentenkamer.

I: <lacht>

A: Heel mooi affiche. Dat is later GroenLinks geworden.

I: Oké.

A: PSP. De eh GroenLinks bestaat uit PSP, de Communistische Partij Nederland is daar ook in verwerkt, de eh en de Politiek Partij Radicaal, dat waren allemaal partijen in die tijd.

I: Uhu

A: Nou, eh wij hadden dus die kerk, we hadden het radio eh, eh het omroep 2000 want wij wilden met die radio een echte jongerenomroep hebben. Dat waren wel 20.000 leden al voor die omroep 2000. En wij werden een beetje geholpen door de VPRO.

I: Oké.

A: Een beetje zo. Dus toen werkten ik ook nog een beetje freelance eh radioreporter. Ik maakt soms eh reportages in Nijmegen en dan ging ik met mijn recordertje naar Hilversum en daar kwam je op vrijdag en dan ging je wat in een mengtafel, aan een, in een studiootje aan een mengtafel met eh de, ja ik had daar vrienden, lui die ik al langer kende en dan gingen we iets maken en dat kwam dan zo hup een half uur later, dat mensen zeiden goh ik heb je op de radio gehoord over de Kabouters in Nijmegen en zo, ja. Nou dus maar het werd ook het hart van, van de eh Kabouters. En eh die club die wij daar eh opzette heette KAN.

I: Kamp?

A: KAN.

I: Oké.

A: K, A, N. Kabouter Actiecentrum <lacht> Nederland. En wij wilden als Kabouters meedoen aan de verkiezingen in 1971 was dat. Dus dan heb ik het over begin 70 hè.

I: Ja.

A: En wij hebben toen eh, eh proberen samen te werken met allerlei Kabouters in eh, in Nederland. Nou dat waren Kabouters vooral in de provincies die dat eh, eh heel jofel vonden. Die wilden wel meedoen. En eh we wilde gewoon één kabouter in de Tweede Kamer hebben. Om goed te luisteren en eh door te, dus een soort doorgeefluik. Maar Amsterdam och man, Amsterdam was natuurlijk, voelde zich altijd al…

I: <lacht>

A: …Kabouterhoofdstad van maar sowieso hè, Amsterdammers voelen zich eh, eh, het, de, in veel opzichten vaak verheven boven de rest van Nederland. Soort eigen republiek, dat is ook een beetje zo. Met al die deelrepublieken en dat zij dan de, de, de buurt van eh weet je wel. Maar goed ehm, wij zijn op een gegeven moment zijn wij voor een zogenaamde volksraadpleging naar een Amsterdamse Kaboutervergadering gegaan in, in Amsterdam. In hun hoofdkwartier aan de Oude Heerengracht. En eh daar was ook Roel van Duijn…

I: Uhu.

A: …dat was de Kabouter hè?

I: Ja, vanuit de Provo's, ja.

A: Ja. En eh ja Robert Jasper Grootveld en noem maar op. En wij kwamen daar als delegatie uit Nijmegen en we werden eigenlijk uitgefloten en, en een beetje eh geminacht. Toen heeft Roel van Duijn, dat was heel dapper, die stond op en die zei ik ga mee met Nijmegen. Die werd als een verrader uitgejouwd. Naja wij stonden buiten, wij zijn weggegaan en we zei-, we hebben gezegd wij gaan gewoon door en eh, Robert Jasper Groot- eh, eh, Kool. Robert Jasper Schuttink Kool, dat is een Kabouter uit eh dat was een Kabouter uit eh Den Haag.

I: Uhu.

A: Echt, was net een tuinkabouter. Mooi, grote baard…

I: <lacht>

A: … en lange haren. En die zou ook meedoen. Dus we hadden Den Haag en Amsterdam althans, de grote Kabouters, die deden met ons mee.

I: Uhu.

A: Dus we waren gesterkt en eh we hebben doorgezet. Ik weet nog dat, toen wij naar een Amsterdam, die vervelende vergadering hadden dat, dat er buiten een ruzie ontstaan, ik ben toen bijna in de gracht eh gereden door een eh, door een auto van een tegenstander. Een Jaguar notabene. Maar die bleek van, die noemde ze de Krokettenbroer, dat was een CPN'er, dus een communist…

I: Ja.

A: …die, en daar waren de communisten meesters in, die, die claimden een plek binnen een andere beweging om daar gewoon ja hun eigen eh idealen te, te ,te verwezenlijken. En dus de, der waren een aantal communisten in Amsterdam, die waren, die zaten tussen die Kabouters. En die veroorzaakten stampij. Ik heb dat later ook in de Vietnambeweging meegemaakt.

I: Oké.

A: Dat ook eh, een, een, in Amsterdam een tweespalt ontstaan. Amsterdam is altijd aan het kloten met eh. Nee dat is waar hoor.

I: Ja, oké.

A: Dat is echt waar. Eva zal je dat ook eh…

I: <lacht>

A: …fijn uit kunnen leggen. Ehm, we hadden dus die, die eh die Kabouter ja toen zijn we met die voorbereidingen begonnen met eh voor de eh, om deel te nemen aan de verkiezingen. Dus overal contacten gelegd. Ondertussen waren wij als Kabouters ook bezig eh een actie op te zetten tegen de volkstelling. Dat was toen eh een heel belangrijk item ook, dat viel allemaal samen. Was ook in '70, '71 dat weet ik niet precies. En, en, en de, maar in die jaren zo. Eh, Nederland moest massaal eh aan de volkstelling meedoen. En die volkstelling bestond uit vragen waar wij het absoluut mee oneens waren.

I: Wat voor soort vragen dan?

A: Nou dat waren eh, eh vragen die eh, als je die, zoals bijna wat er nu digitaal gebeurd.

I: Hm.

A: Van als eh, als je op, op Facebook zit of, of je, je geeft toestemming voor die cookies of weet ik wat. Voor dat je het weet, weet iemand van ergens van alles.

I: Ja.

A: Nou dat was toen analoog. Met allerlei vragen. Waarbij ze op een gegeven moment een, een eh, wij noemden dat een eh hard nummer konden eh destilleren. En je had een, een nummer, Iedere, iedere eh Nederlander kreeg een nummer dat was het, het zachte nummer. Maar op een moment dat je de hele volkstelling ingevuld had, alle vragen en dat was nogal wat hoor konden ze daaruit een hard nummer maken wat eh, waar coördinaten, waar je woont, hoe je beweegt eh, wat je hobby's zijn, ben je jood, ben je homofiel, eh ben je de, eh zit je in een rolstoel, eh, doet ie het nog?

I: Ja even kijken. Ehm, volgens mij wel maar. Ja, hij loopt nog, gelukkig. Ja. Sorry.

A: Ja, je, je zegt het hij loopt nog alsof het een echte bandrecorder is met…

I: Ja <lacht>.

A: …met rolletjes en wieltjes en tape en zo maar. Dit is eh…

I: Iets anders ja.

A: ... dit is wat anders. Nou wij hebben toen een, dan komt die Fred Ruyssenaars weer even om de hoek kijken, dat was natuurlijk een hele slimme rakker. En die had eh, die heeft daar goed op gestudeerd en die heeft mensen geraadpleegd en was er achter gekomen dat die hele volkstelling eh, eh op een manier verwerkt kon worden door een eh, door een, was toen nog volstrekt nieuw een grote computer. Een grote computer die eh een kamer vulde, de P14000 van Phillips, met van die grote tapes weet je wel. Die kon toen ongeveer even vee wat jij nu met dat ding. Maar daar konden ze uit, uit die gegevens konden ze eh allerlei eh bewegingen, sociale…

I: Hm.

A: …sociaal geografische eh bewegingen hè, dus die, die waarvan jij eh uiteindelijk eh als je ziet wat er mee kan gebeuren is echt van: maar dat wil ik niet, dat is een inbreuk op mijn privacy.

I: Ja.

A: Nou dat was ons thema. Geen inbreuk op de privacy: volkstelling nee! Zeker niet op die manier. Nou daar hebben wij protest tegen gevoerd. Eh vanuit Nijmegen en dat is overal eh heeft dat, is dat eh, eh, de eh, heeft dat zich genesteld.

I: Uhu.

A: Wij hebben op een gegeven moment zelfs in Den Haag het eiland van de Hofvijver, voor die Tweede Kamer…

I: Ja.

A: …daar heb je zo'n vijver hè, prachtige vijver.

I: Mooie vijver.

A: Is een eiland, dat eiland hebben wij gekaapt, bezet. Daar hebben we spandoeken neergezet…

I: Hebben jullie dat heel bewust gekozen die, die plek?

A: Ja, ja,ja.

I: Oké en waarom dan?

A: Omdat dat, dat de plek is waar snel iedereen eh ziet wat je wilt zeggen en eh dan kom je op het journaal of eh en eh je krijgt eh toestanden gewoon en dat, dat wilden we. En eh dus we hadden ons verzameld, verschillende Kabouters en eh twee Kamerleden van de toenmalige PSP, Leo en Otto Boetes. Die zouden ook zorgen voor een bootje dat we daarheen konden peddelen, die hadden zo'n plastic bootje <lacht>…

I: <lacht>

A: …zo'n soort badkuipje. En toen zijn wij eh iedere keer met drie man zijn we naar de, naar die, naar dat eiland gepeddeld. En eh toen waren we daar met zijn 14'en of zo, 15 man. Toen hebben we die spandoeken op, en toen ben ik met het bootje, dat was echt een, een, een vond ik wel een lumineus idee. Ik zag die, die platte vletten, dus, dat zijn die vrachtbootjes, die, die waar ze in eh, van alles op kunnen zetten weet je wel. Die zijn zo, zo'n meter of 8 lang, stalen platten boten. En die lagen aan de muur van de Tweede Kamer daarzo. Toen dacht ik ik moet zo'n vlet hebben.

I: <lacht>

A: Dan kunnen we als er iets gebeurd kunnen we vluchten.

I: Ja.

A: Met zijn allen, want dat kleine bootje dan, dus toen heb ik zo'n vlet, heb ik zo'n, zo'n eh g-gelukkig kon ik een eh slot open eh, ik had een koevoet bij de hand.

I: <lacht>

A: Heb ik toen een heel, heel slecht slot heb ik opengebroken, ketting losgemaakt en toen heb ik zo'n vlet en daar lag een mooie stok, zo'n, zo'n soort eh priemstok…

I: Uhu.

A: …een duwstok en eh ben ik toen mee naar het eiland, toen kwam ik op het eiland aan weet je wel. 'Heeee!' <lacht>

I: <lacht>

A: En der stond al mensen allemaal langs de kant en juichen en zo. En toen kwam de politiemet een megafoon natuurlijk dat we er onmiddellijk af moesten…

I: <gniffelt>

A: …en zo. En ja dan staan we daar gewoon te lachen weet je en, en, en nou ja toen zongen we een of andere eh lied. En eh nou toen kwam de brandweer met een eh bood, met een buitenboordmotor, de politie, rijks eh de eh, de gemeentepolitie…

I: <gniffelt>

A: …en de, iemand van de mobiele brigade, die had je toen al. En die waren heel onhandig met het bootje van de brandweer dus wij hebben ze bijna uitgelachen.

I: <lacht>

A: En toen op een gegeven moment, toen, toen kwamen ze toch eh echt, echt eraan en toen zijn wij met eh zijn 8'en, zijn er 4 op het eiland gebleven, zijn we met zijn 8'en op die vlet zijn we zo richting Tweede Kamer op. Nou die, die ik zag die, ik zag zo'n agent die werd rood van woede weet je wel. Van godverdomme, die tuig bezorgt ons last en…

I: <lacht>

A: …gedoe en zo.

I: En iedereen zag het natuurlijk van de kant gebeuren?

A: Ja, ja, ja, het was heel eh vermakelijk ook.

I: Ja.

A: Het was, het werd een eh, eh, het ontaarde in een soort eh zeeslag.

I: <gniffelt>

A: Heel simpel maar eh ja wij natuurlijk wij allemaal die, die merkwaardige Kabouters. En eh, nou uiteindelijk zijn we dan allemaal gepakt en eh dat heeft heel lang geduurd hoor, een paar uur en toen zijn we op het politiebureau bij het Binnenhof, daar is een politiebureau.

I: Ja.

A: Zijn we allemaal apart in de cel opgesloten, Eva was der ook al bij. Toen zijn we eh verhoord toen hebben we daar nog gezongen en dat mocht niet en het ik weet niet, wat zongen we toch. Misschien dat Eva dat nog weet. En eh toen moesten eh de Ruyssenaars moesten nog een paar boetes betalen, die stonden open. Toen is der gebeld met de eh veldwachter, de, de politieman van Berg en Dal, één politieman.

I: Ah <lacht>.

A: Die wij kenden. En met de broer van Fred, eh Niek in Amsterdam, die werkte bij TNO, dat een hele, was een professor, die had een hele goeie job en die heeft toen eh garant gestaan voor de betaling van die bekeuringen. Die heeft dus die agent in Berg en Dal gebeld en die heeft daarna gebeld en toen zijn we vrij gelaten. En toen zijn we met onze Snoek eh diep in de nacht naar terug naar Berg en Dal gereden en hebben we daar nog eh heel feestelijk een joint gerookt…

I: <lacht>

A: …thee gedronken en toen zijn we geloof ik om half 5 ‘s morgens in slaap gevallen…

I: <lacht>

A: …met een tevreden gevoel. Nou eh dat was dat. We wilden eh dus met die, met die eh, Universal Life Church, maar ook met omroep 2000 en met onze Kabouterbeweging hadden wij eigenlijk een grote ruimte nodig, wij woonden daar in dat huisje en ons oog eh was gevallen op het grootseminarium de **Rijsenburgt** in Utrecht, vlakbij Utrecht, in Driebergen.

I: Uhu.

A: De Rijsenburgt, dat was het grootste seminarie van Nederland, van bisdom Utrecht. Vlakbij de Horst, een sociale academie, die lag daar een paar, een kilometer naast. En daar zaten ook eh Kabouters. Social academie de Horst daar was al veel onrust, protest weet je wel, daar waren…

I: Uhu.

A: …bewegingen aan de gang. Van in, in eind zestiger jaren. Dus eh daar eh. Ja natuurlijk, zeker.

I: <lacht>

A: Dus wij eh zijn op een gegeven moment eh zijn we eh naar Utrecht getrokken met onze auto’s eh aanhangwangetje, een bestelauto eh geritseld bij iemand, met onze boeken, muziekinstallatie, wat een gitaar en nog wat spullen en zijn wij, zijn wij, hebben wij dat gekraakt. Met mensen van die sociale academie.

I: Hm.

A: Maar eh je kunt niet voorstellen hoe groot dat gebouw was. Dat was ongeveer zo groot als het paleis op de dam, zo, kolossaal echt ongelofelijk. Als je der voor stond, allemaal pontificale, mooie ramen, grote ingang, trappen, eh zalen, eh 200 kamers, een theaterzaal, een filmzaal, een keuken met van die grote machines allemaal, alles was er.

I:Uhu.

A: Achter een tuin met bomen van honderden jaren oud, vijvers, ongelofelijk. Daar zaten we met, pff, ik denk eh in totaal 40 mensen of zo. Maar er konden der wel 4000 in hoor.

I: <lacht>

A: Zo groot. Nou daar hebben we eh snel hebben we ons gesetteld. En toen zijn we natuurlijk snel ook affiches gaan drukken om activiteiten te organiseren, om, om die kenbaar te maken. Wij waren soms in staat om met een idee al gelijk daarna een affiche te drukken en het staat erop, dat moeten we doen.

I: Gewoon…

A: Het is niet van we hebben het allemaal geregeld, we gaan nu affiches drukken nee. We drukken een affiche met dat en dat en dat en dan gaan we dat doen.

I: Gewoon spontaan?

A: Bijvoorbeeld eh de antiautoritaire beweging daar waren wij ook mee bezig weet je wel. Van een crèche die moet altijd antiautoritair zijn en kinderen moeten gewoon dus wij waren eigenlijk de, de, ja de vrije school gedachte weet je dat soort dingen. Dus eh wij organiseren daar een, een, een symposium over eh antiautoritaire ouderschap. Kwamen mensen uit, uit, uit Duitsland en, en eh ja uit heel Nederland eh heel veel mensen. Eh we hebben daar eh, eh, wat hebben we eh, een kunsttentoonstelling, Jan Wolkers is daar geweest…

I: Hm.

A: …eh naja, verschillende dingen ehm maar ja wat moest daar komen dat was het allerbelangrijkste, daar moest die theologische hogeschool komen. Die wilde we daar hebben. En daarvoor zijn wij ook eh Fred en Thomas en ik en ik weet niet of Eva daar bij was, ja ik geloof, wij zijn toen naar de minister geweest. Wij lieten ons ontbieden dus Fred die kon, die schreef op onze eigen briefpapier van de Universal Life Church, heel mooi briefpapier, schreef ie prachtig een brief aan de minister.

I: Uhu.

A: Die konden wij dan even zien en dan, en dan werden we inderdaad eh want dat was nogal een gedoe, dat stond in alle kranten dat dat enorme seminarium gekraakt was en dat kon toch niet? Weet je wel Telegraaf heel misselijk schrijven van wat, wat zijn dat voor een Provo's, Kabouters uit Nijmegen notabene die daar eh zo huishouden. Dat was de allergrootste kraak ooit in Nederland.

I: Oké.

A: Nog nooit zo groot gebouw gekraakt.

I: Echt immens dan?

A: *hoesten*. Nou eh, toen zijn we bij de minister geweest eh om, om voor dat verzoek niet alleen voor eh een eh een subsidie voor die hogeschool maar ook om licentiemachtiging voor onze omroep.

I: Hm.

A: *kuchen* Was minister Engels. De staatsecretaris was eh Vonhoff, die is later eh, eh de commissaris van de Koning, Koningin van Groningen geworden. Maar goed, dat is eh dat is

niet gelukt. Ja zoals wij daar zaten ik, ik, ik zie het nog voor me. Wij zaten gewoon als eh, als, als alternatieve arbeiders…

I: <gniffelt>

A: …met, met eh rare kleren en rare haren zaten wij daar eh bij zo'n minister en allemaal van die eh van die, van die eh ja van die mannen, van die haantjes. Maar goed dus daar zijn we eh afg- eh afgevoerd als het ware.

I: <gniffelt>

A: Dus dat is niet gelukt. Maar eh wij kwamen terug en eh dat geeft niet op weet je wel, dat is echt Fred we gaan in hoger beroep of we gaan naar de Raad van State. Dat was we gaan naar de Raad van State dus die was gelijk weer bezig met de Raad van State, hij had een goede kennis en een, een, een enorme jurist van daad kunnen we gebruik van maken. Maar voordat zover was eh werden wij eh op een bepaalde ochtend heel vroeg, we verwachten een, een, een aanval op onze <lacht> op ons pand. En we hadden zelfs bovenin de, de klokkentoren om de bel te luiden als onraad was.

I: <gniffelt>

A: En inderdaad eh de bel die werd te laat geluid maar goed toen zijn we door eh rijkspolitie, eh mariniers en mobiele brigades zijn we er uitgepeerd, uitgeslagen. Tsjonge jonge jonge. Was eh werden we afgevoerd, werden we allemaal opgesloten in de manege van de rijks, van de rijkspolitie in Driebergen. Dus waren, is er met paarden weet je, zo'n groot, enorme zandbak met zulke hoge wanden daar kun je niet uit…

I: <gniffelt>

A: …maar we hadden daar ook dus, dat waren alle bewoners, daar waren ook mensen uit Parijs, Fransen die gewoon hippies, die waren op doorreis, die vonden het fantastisch om bij ons even te wonen weet je wel. Ja die werden ook eh, die wisten niet wat ze meemaakten man, die zaten ineens in een soort eh…

I: <gniffelt>

A: …gevangenis eh in een zandbak. Maar goed daar zijn we allemaal eh ook iedereen is persoonlijk ondervraagd en eh sommige kregen nog eh moesten nog boetes betalen omdat die open stonden en zo, mensen van eh de, de sociale academie die eh die werden opgehaald door hun eh rector. Eh ook vreselijk geschreeuw en alles, die, die wraak, die was heel kwaad. Nou en toen zijn wij dus, toen moesten we terug naar Nijmegen en eh daar hebben we nog even in ons huisje dat, dat was nog net le- dat stond nog leeg.

I: Oh ja.

A: Maar eigenlijk mochten we daar niet meer wonen dus dat, dat vond ik me eigenlijk dat een beetje gekraakt. Maar toen hebben we snel een ander huis in Nijmegen, in Berg en Dal bij Nijmegen gekraakt en dat was eh, dat was de, de, de beste kraak die konden doen. Dat was een, een heel mooi pand op de Kwakkenberg naast de familie Jurgens. Dat is de familie van, van Unilever…

I: Oh!

A: …van de Blue-Band, van de boter. Ik heb vroeger in de klas gezeten bij Frans Jurgens, de zoon van eh. Dus ik kwam, wij kwamen nu naast eh de familie Jurgens te wonen. Dat was

een pand eh, kun je niet voorstellen, zo ontzettend mooi. Met zo'n dak, eh veranda's helemaal een, een bij- ja een Indische villa. Nederlands-Indische, Indonesië weet je wel?

I: Ja, ja ja.

A: Met, met enorme veranda's overkapt om 's avonds lekker loom in een schommelstoel te zitten weet je wel. Oh het huis was eh zo groot dat op zolder konden wel 100 mensen slapen. Zo groot was het!

I: Ja.

A: (…) Oh het is de eerste maandag van de maand.

I: Ik hoorde het ook al ja.

A: Ja.

I: Ja.

A: Toen hebben we dat pand eh gekraakt want dat stond leeg daar waren wel wat zwervers zo nu dan in maar dat was vroeger van de Paters geweest. Maar dat pand was gebouwd ingenieur Bijnes of, of door die familie en dat was een man van de spoorwegen. Ik als treintjesman eh kende die naam. En eh wij hebben ook een brief geschreven aan, aan want hij was eigenaar van dat pand. Toen we het net gekraakt hadden hebben we een brief geschreven. Aan meneer Bijnes, die woonde in Velp en die is toen een keer komen kijken. Maar die is komen kijken toen het tijd was om, om echt te komen dus dat hebben we hem laten weten want we zijn bezig met een broodnodige opknapbeurt, want het was uitgewoon, uitgeleefd en…

I: Uhu.

A: …was eh, was in slechte staat. Nou en wij waren wel van aanpakken, wij hebben dus dat hele huis opgeknapt. Echt, echt de buitenkanten ook eh, de poort, eh mooi eh zachtgeel met donkergroen heel klassiek mooi eh, de oprit, wij hebben de riolering gemaakt de afvoer zat verstopt hebben we uitgegraven, nieuwe eh gresbuizen ingelegd. Heb ik zelf nog eh, tot, tot mijn knieën in de stront gestaan, want dat waren zulke buizen weet je wel.

I: Ja.

A: En wij hebben verder de tuin eh opgeknapt eh we hebben de keukens eh het aanrecht, noem maar op alles was in, in en toen hebben we die man uitgenodigd, die meneer Bijnes. En die kwam met een mooi Jaguar met chauffeur en die vond het fantastisch. Nou jullie mogen hier eh zo lang eh wonen als jullie of als het kan.

I: Ja.

A: Dus eh jullie mogen hier wonen. Dus het was gekraakt met toestemming…

I: Ja.

A: …van de eigenaar. En, en een keurige man van stand weet je wel die zich aan zijn woord houdt. Dus toen begon onze periode, de belangrijkste periode, uit mijn leven en maar ook voor Eva op de Sophiaweg, de Kabouteruniversiteit, het hoofdkwartier van de Kerk, de basis van omroep 2000 maar vooral de Kabouteruniversiteit. Wij hebben daar eh ja we zij- de het paste heel mooi in Nijmegen ook omdat daar eh volop beweging was,…

I: Uhu.

A: …op de universiteit. En die universiteit vond dat heel leuk, of heel leuk, mensen, studenten die vonden het leuk om bij ons alternatief te studeren. En, en wij deden dat niet zozeer dat deden ze zelf…

I: Hm.

A: …maar wij gaven de ruimte. Wij hadden een hele grote tuin waar tafels konden staan, waar honderd mensen aan konden zitten. En dan zorgden wij voor het eten. Eva die kon eh zo goed organiseren, die zorgde dat er zulke pannen waren en vuren en dan maakte ze eh, eh biologische rijst met, met van alles prei weet je wel en, en die, die mensen die vonden het alle-…

I: <lacht>

A: …maal, heel veel mensen hadden dat nog nooit gegeten.

I: Ja.

A: Die kenden dat niet. En we haalden brood eh, eh bij de, de, de biologische bakker in Brummen, vlakbij Zutphen.

I: Hm.

A: Daar kocht half Nederland, alternatief Nederland het brood van.

I: Oké.

A: Dat was echt eh perfect brood. En eh ja dan hadden we natuurlijk eh, de, verder, maar goed daar kwamen dus bijvoorbeeld de actiegroep medicijnen uit Amsterdam honderd studenten, mei- jongens en meisjes, die kwamen bij ons een weekend eh studeren ja. Dat kon ook. Wij hadden zalen, we hadden een bibliotheek, we hadden een studiezaal, we hadden een, een lezingenzaal, we hadden slaapplaatsen, we hadden een enorme tuin en een prachtige omgeving waar mensen in groepjes gewoon konden wandelen. Maar in de tuin, vooral in de tuin dat is, het speelde zich heel veel in de open lucht af. En ‘s avonds organiseerden we gewoon in het huis met al die ruimte eh, de, de, gezellige feestjes.

I: Hm.

A: Met, met eh, eh, eh gewoon muziek uit luidsprekers en enkele keer hadden we iemand die wat tokkelden of zo…

I: Uhu.

A: …maar eh dat was heel leuk, dat zelfs soms mensen uit de stad eh, kunstenaars, dichters, schrijvers, Jan Lenferink beroemd van de radio en televisie later eh die woonde daar ok eh of die, die kwam ook vaak langs. Dus dat was eh gezellig maar eh ook, ook nuttig, nuttig.

I: Mooie combi eigenlijk?

A: Een hele mooie combi ja. En eh toen eh zijn wij, daar zijn we, waren we al iets eerder mee begonnen maar toen zijn wij daadwerkelijk eh die eh fietsenfabriek begonnen. Eh ik heb eh als, als werktouwbouwkundige oorspronkelijk hè mijn vak. Ik ben de techneut.

I: Hm.

A: Altijd geweest, van, van de club. Eh ik heb toen eh een fiets ontworpen die goed te gebruiken was in Vietnam dus ik heb eh een, een, een frame bedacht van zo en zo en daar moeten zulke wielen in en waterdichte naven als ze door het, het, het, de, de blubber rijden. Moet ook sterk belast kunnen worden maar ehm moet niet te zwaar zijn maar ook niet te licht moet een standaard opzitten, dat als je stroom wil opwekken dat je, dat je de dynamo…

I: Hm.

A: …speciale dynamo er op zet dat je een standaard en dan kun je trappen, dan kun je stroom opwekken. Met een speciale eh gelijkrichter, die werd ontwikkelt door de eh werkgroep eh W & T, wetenschap en techniek en die zat in Nijmegen maar ook in Achterhelling in Eindhoven en Delft, technische universiteit.

I: Technische universiteit, ja.

A: Die gewoon konden uitdokteren van als je van een fietsdynamo, van die stroom, als je daar een TL-lamp op wil laten branden, die hadden wij nodig voor Vietnam dan konden de doctoren bij opereren onder de grond.

I: Ja.

A: Met een fietsje. Dan heb je iet, dat gaat niet zomaar van zo'n dynamo dat is een veel te lage spanning maar die is ook niet geschikt. Eh dus je hebt een, dat noemen ze dan een gelijkrichter nodig om die spanning om te zetten in een startspanning voor eh die Tl-lamp en dan een hele stabiele continue voeding.

I: Hm.

A: Dus eh en dan kun je eh dus heel rustig trappen, dat hou je uren vol. Maar je moet alleen in het begin om die lamp op te starten moet je even trappen en dan pfu vliegt de TL-lamp aan en dan kun je zo en dan heb je constant heel veel licht. Echt heel veel licht. Dat soort dingen daar waren we toen mee bezig. Hebben we eh bedacht we hebben daar een, een hele provisorische eh de werkplaats eh ge- gemaakt in, in, daar, in bij de, bij ons gekraakte pand daar op de Sophiaweg. En eh daar hebben we prototypes gemaakt van eh twee Vietnamfietsen. Een zogenaamde medische fiets die ik net al heb verteld hè…

I: Uhu.

A: … met die dynamo's er op. Maar ook nog met een aluminium koffertje met allerlei spullen erin. Om in het veld te kunnen opereren. Met eh speciale tangetje, met eh verdovingsspullen, met een waterzuiveringsapparaat hè voor dat je met eh, met, met een, een pil derin kun je gewoon vies water opzuigen en dan wordt het door die pil en een filter krijg je schoon water wat je, waar je zelfs wonden kunt desinfecteren. Maar wat je ook kunt opdrinken <hoest>. Dat was de medische fiets en de, er werd ook een speciale transportfiets hè dat was wel eh zakken rijst mee te transporteren maar ook eventueel voor de bevrijdingsbeweging wapens hè dat was natuurlijk logisch. Maar goed dat vertelden we niet zo…

I: <gniffelt>

A: …maar dat gebeurde eh uiteraard…

I: Ja.

A: …wel. Maar door middel van die fietsenactie, dat kun je voorstellen omdat Nederland echt een fietsland is raakte wij heel erg bekend in heel Nederland. Daar waren overal scholen die aan ons project wilde doen.

I: Ah, oké.

A: Hè want, want dat sprak kinderen aan hè. Kinderen op een, een gymnasium in Groningen of op een eh vwo in, in, in Zierikzee eh der kwamen overal verzoeken eh, eh vandaan. Wij willen graag eh weten hoe dat, kan der een, een zo fiets naar ons komen, wij willen graag het verhaal horen. Wij stonden ook op de markt in Nijmegen op de, op de markt daar stonden we met fietsen te demonstreren. Nou toen eh die prototypes die waren af,…

I: Uhu.

A: …die waren ook goed. Tenminste dat, dat dachten we toch wel ja. Toen ben ik met Ad Spijkers, dat is een eh, een belangrijke man in dit verhaal, die eh ook eh, die nog altijd voor Vietnam werkt, zelfs met een Vietnamese vrouw getrouwd is.

I: Oké.

A: Die eh heel veel heeft gedaan voor uitwisselingsprojecten tussen Vietnam en Nederland met artsen vooral. Loopt nog altijd, is fantastisch. Maar Ad en ik zijn toen met mijn, ik had toen zo'n, zo'n vrachtbus met die twee prototypes, met die fietsen zijn wij naar Parijs gegaan. En in Parijs zaten de, zat de top van Vietnam want die waren aan het onderhandelen met de Amerikanen over een vrede in Vietnam.

I: Ja.

A: Maar dat zou nog wel heel lang duren, maar goed daar zijn wij heen gegaan. Ja wij zijn uitgenodigd want zij wilden, ja, dus wij zijn uitgenodigd, dus zijn daar heen gegaan. Dat is nog een hele ingewikkelde weg geweest want dat ik bij de douane eh werden, mochten we niet door omdat die, die fietsen dat vertrouwden ze niet,…

I: <gniffelt>

A: …daar hadden we een speciaal bewijs voor nodig. Maar ik kende eh, ik kende de streek goed dus ik, wij zijn afgedropen maar ik ben via een sluiproute ben ik gewoon de grens overgereden en over allerlei landweggetjes ben ik op de grote weg naar Parijs en zijn we gewoon naar Parijs gereden. Ad die was doodsbang maar ik, dat maakt mij…

I: <lacht>

A: …niet uit. En toen zijn wij daar, we konden in Parijs bij onze goeie vriend die ook eh in de commune woonde…

I: Uhu.

A: … op de Sophiaweg, Jean-Yves, dat was een Parijzenaar die was eh, die werkte voor het, de krant 'Libération'. Dat is eh een hele beroemde krant in Frankrijk, een communistische krant. En hij was fotograaf maar hij was tijdelijk bij ons om, om, om soort portretten en hij vond het leuk om bij eh bij ons te zijn. Maakte hele mooie foto's die jongen, hij kon goed

filmen. En eh Jean-Yves woonde daar in Parijs, in het hartje van Parijs, daar zijn we toen heen gegaan. Toen zijn we ‘s nachts eh kwamen we daar aan met die bus van mij. Toen had ie nog een vriend gebeld van eh, eh TFN van, van de Franse televisie, die stond daar klaar met een cameraploeg.

I: <gniffelt>

A: En toen hebben we de fiets moeten demonstreren in het donker daar op…

I: <lacht>

A: …op straat. Vlakbij bij het Boulevard Sébastopol, allerlei mensen erbij <lacht>. Het was gewoon 2 uur ‘s nachts en eh toen vroegen ze ook hoe we de, toen vertelde ik dat verhaal over de grens illegaal en dat vonden ze prachtig.

I: <lacht>

A: Maar toen hebben we die, dat licht eh dat, toen zag je ook…

I: Ja.

A: …dat, dat licht en de hoofdlamp opgezet. Nou dat, mensen klappen *klappen* allemaal en eh ‘C’est pour (onverstaanbaar) oui, oui (onverstaanbaar)’ en toen eh toen zijn we gaan slapen en de volgende dag moesten we bij de ambassade zijn van Vietnam, toen van Noord-Vietnam. Dus eh de, de, de gehate tegenstander van Amerika maar wij waren ontzettend tegen de Amerikanen. Net zoals heel veel Amerikanen in Amerika zelf hè…

I: Uhu.

A: …die Vietnam, wat ze daar geflikt hebben was, t ja, ik bedoel dat win je nooit. Een volk kun je niet verslaan en zeker niet op die manier met al die bommentapijten en, en, en ontbladeringsmiddelen, Maar goed, ik kan er nog woest van worden.

I: <lacht>

A: Maar goed, eh wij kwamen dus bij de Noord-Vietnamese ambassade en dat was ongelofelijk, ik mocht die bus voor de ambassade parkeren. Der stonden gelijk, hele kleine mannetjes zijn dat die Vietnamezen, vond ik toen. En die bus mocht daar staan en daar konden die fietsen hun namen die fietsen mee de trap op en daar kwamen we in een hal met een heel groot tapijt. Een hal 6 keer zo groot als deze ruimte.

I: Uhu.

A: Met marmer en zo. En daar stonden al die Vietnamezen en toen zag ik die mensen die ik kende van het journaal, de koppen.

I: Ja.

A: Rudicteau**,** dat was de grootste, daar hebben we nog een kaartje van…

I: <gniffelt>

A: …kreeg ik van hem. Maar die stond daar ook. Wij hadden dus een hele bijzondere ontvangst en nou toen heb ik in mijn beste Frans verteld waarom fietsen, eh waarom Nederland en wij. En ik had gewoon, moet je voorstellen, ik had een overrall aan.

I: <gniffelt>

A: Was gewoon een echte…

I: <lacht>

A: …een, een kwam zo uit een fietsenfabriek met zo'n bos haar <lacht>.

I: <lacht>

A: Die mensen zullen gedacht wat is dat toch. Maar toen hield ik een verhaal nou joh van, van nou dat, dat eh die fietsen, Nederland is een fietsland in de Tweede Wereldoorlog hebben fietsen ook hun diensten bewezen, Vietnam is een fietsland eh wij moeten gewoon met die fiets helpen en die fietsen die kunnen jullie helpen maar het belangrijkste is dat het idee van fietsen een, een, een, een, een keuze is die in heel Nederland aanslaat. Omdat iedereen zich daar betrokken voelt…

I: Ah ja.

A: …omdat wij, doordat we fietsen eh voor Vietnam maken het verhaal van Vietnam op al die scholen waar mensen fietsen geld verzamelen, inzamelen, het verhaal kunnen vertellen. En dat is, dat, dat die Amerikanen daar vreselijk huishouden en dat daarom die fietsen gemaakt worden, ook, om te helpen. En doctoren onder de grond moeten opereren omdat mensen gewoon leven in gangen en, en tunnels en, en holen onder de grond. Waar eh Jorens Ivens waar we het straks even over hadden al in 1968 een film over maakte. Toen al. Daarom die band ook met Ivens.

I: Ja.

A: En, en dat Ivens dus pas eh, eh, eh of, of pas eh herdacht is nu vorige week maandag in Nijmegen. Waar ik dan eh gelukkig bij mocht zijn. Eva was er ook, fantastisch. We hebben genoten. Maar goed dus dat was een enorm eh succes, de mensen werden *klappen*, moet je voorstellen, die hele belangrijke mensen…

I: Oh de ja.

A: …die daar voor Ad en voor mij staan te klappen. Ik voelde ook zoiets van eh we hebben het gehaald die reis naar Parijs weet je wel. Maar zij klapten voor jongens wat een idee, wat een idee! Hè en dat kon onder andere doordat we daar in dat pand woonden, bij mekaar zaten. En zoals wij nu met elkaar praten of ik vooral aan het praten ben sorry.

I: Naja ik luister…

A: Maar, maar,…

I: …ik vind het mooi.

A: …maar wij eh zaten natuurlijk daar in huis iedere dag, als er ook maar iets te bespreken viel. Geen vergadering, wij hebben nooit vergaderingen gehad. Wij praatten gewoon, wij waren koffie aan het drinken of we, we waren wat, een, een jointje waren, werden, rookten we regelmatig. 's Avonds na het werk, eh na het eten, een jointje, natuurlijk. Dat was voor ons wat voor heel veel mensen eh bier of alcoh- of naar het café. Wij rookten een jointje. We gingen ook weleens naar het café hoor in Nijmegen.

I: Uhu.

A: Van goh zullen we eens naar het café gaan, nou eh gingen we naar 't Haantje op de Berg en Dalse, op de Daalseweg. Dat was een eh, een favoriete cafeetje van ons. Nou wij gingen ook wel eens naar dat zogenaamde studentencafé waar ik het straks ook al over had, op de Oranjesingel.

I: Ja.

A: Niet wetende dat daar later eh dat de politiek-cultureel centrum zo zou ontstaan waar ik dan van harte aan meegewerkt heb. Nou dat was die, of dat was, dat, daar hebben we over die Kabouter, op een gegeven moment ging dat op de Sophiaweg eh, ging dat toch eh mis. Fred die eh werd steeds eh, eh nou heel even af- afronden sorry. We hebben die fietsen gemaakt.

I: Uhu.

A: Die fietsen hebben we niet zelf gemaakt, die hebben we samengesteld. Het frame van de fietsen werd gemaakt in Noord-Holland bij een fietsenfabriek, heel klein fietsenfabriekje. Daar ben ik toen met Fred geweest van een firma de Weelde in Nieuwe Niedorp. Die hebben eh, een, een paar honderd van die frames gemaakt eh wij hebben velgen besteld, we hebben spaken bes-, we hebben zelf een hoop wielen gespaakt eh we hebben allemaal onderdelen besteld, alles getest en toen is dat in dozen, in kisten, allemaal ingepakt in grote kisten daar is een filmpje van. Dat filmpje moet je maar een keer aan Els vragen.

I: Oké.

A: Els heeft dat filmpje, heb ik gemaakt…

I: Ja.

A: …zo'n filmpje maar dat is een dvd ehm ja dat is op dvd. Ik heb het ook maar ik weet even niet zo snel. Maar goed het, Els heeft het, dus als je dat filmpje graag wilt zien voor je, dat naja.

I: Ja.

A: Eh toen zijn al die kisten eh die zijn namelijk op de Sophiaweg, die zijn ingepakt al die spullen dat zie je in dat filmpje en die zijn, die kisten zijn met een soort vorkheftruckje in een hele grote vrachtauto met aanhanger en die is eh dat is het slot van het filmpje, die wagen rijdt heel langzaam onze grote eh oprit af en die vrachtwagen is naar Moskou gegaan.

I: Oké.

A: Moet je voorstellen toen, dat was wat, naar Moskou? Ja, naar Moskou.

I: Oh natuurlijk helemaal, natuurlijk ja.

A: Ja, ja, ja, was nog in de Koude Oorlog de tijd hè.

I: Ja.

A: Poh, man. Dus die eh en die is daar op de trein gezet, is naar eh de, de China, China op de boot en zo met de boot naar Vietnam. Houten kisten die daarna ook weer bruikbaar waren, helemaal groen ge- gelakt <lacht>…

I: Ja.

A: …een schutkleur. Met prachtige stickers erop eh, eh, ehm, voor de eh (onverstaanbaar) Ha Lan eh, eh, eh, hm (…) dat is, Ha Lan is Nedeland, eh 'Groeten uit Nederland' nou ja zoiets, prima. We hadden ook hele mooi een sticker op iedere fiets, geplakt op het frame uit solidariteit met het Vietnamese volk. (…) ´Geluk uit Nederland´ stond er, zoiets dat weet ik niet, misschien dat Eva dat weet. Maar goed toen zijn, zijn we met die fietsen, dat was afgerond want toen brak de vrede uit.

I: Ja.

A: Goddank. Een, een, een jaar later werd, werden de vredes- of eh 10 maanden later werden de vredesonderhandelingen afgerond in Parijs. Kwam, was echt topnieuws over de hele wereld hoor. Eindelijk was die oorlog afgelopen. Toen zag je op televisie weer al die mannen en kon ik ze…

I: <lacht>

A: … oh, die heb ik weet je wel, die ken ik, die ken ik. Rudicteau en zo en dat waren en, en, en Kissinger, die Amerikaan, dat was, dat was het leuke. Toen eh zaten we even van: wat nu. Ik ook van, van ga ik met die auto's klooien of zo maar ik dacht nee ik ga iets met film doen. Ik was al met film bezig, ik was met radio, geluid bezig en zo. We hadden een studio daar ook…

I: Uhu.

A: …, op de Sophiaweg, hadden we echt een filmstudio, konden zelfs films ontwikkelen. Dat …

I: Oh.

A: …dit was mijn camera.

I: Mooi ding.

A: Moet je maar eens voelen, een echte camera.

I: Zó.

A: De journaals in Nederland werden met zulke camera's gemaakt, ook films. Toen! Ja.

I: Mooi.

A: Dit is een Baillard Bolex, een Zwitserse camera, die worden nog door animatiefilmers gebruikt, nu nog.

I: Ja?

A: Ja. Dat zijn der sommige die, die helemaal eh *geluid van camera*. Hè, (onverstaanbaar) maar wat loopt *geluid van camera*

I: Dat hoor je dan ook of?

A: Dat hoor je niet op de film.

I: Nee? Oké.

A: Nee, nee.

I: Nee. Nee, oké.

A: Nou eh ik was dus wel gek ook, ik had wel iets met film en dat had ik vroeger als kind ook al hoor. Als mijn opa, mijn opa die draaide al filmpjes van ons thuis vroeger, die huurde die bij de fotozaak en dan op zondagmiddag kwam de hele buurt. Kijk toen was ik vijf jaar of zo filmpjes van eh *hoesten* van de 'Dikke en de Dunne' en zo, Chaplin, Buster Keaton, fantastisch. Eh, toen dacht ik van verrek eh ja oh dat, daar zijn op verschillende plekken in Nederland film eh filmhuizen aan het ontstaan. En ik was wel is al eh dat was nog in mijn Kaboutertijd, kwam ik ook wel in Rotterdam en Tilburg en ik was er ook betrokken bij kunst eh projecten. Dus ik was betro- betrokken nee ik was bekend met het eerste filmfestival in Rotterdam in eenenzes, '71 was dat. Dus ik, ik, ik was daar niet bij betrokken maar ik was er wel mee bekend. Maar ik was op de hoogte van de Rotterdamse kunststichting en die fabriceerde nota waarin ze eh wensten dat er een filmfestival zou moeten komen en dat dat festival ook films zou moeten houden die gedraaid worden en dan moeten distribueren in Nederland. En dat zouden dan zogenaamde filmhuizen moeten ontstaan. Dat is de eerste keer dat het begrip filmhuis werd genoemd, in die nota. Nou dus jaren later dacht ik van als, als die, die oorlog in Vietnam afgelopen is en ik ben graag met film bezig dan ga ik dat doen.

I: Uhu.

A: Dus ik ga in Nijmegen, in Nijmegen, ik moet even, dus ik had daar ook met, met vrienden over gehad van de SUN, die eh uitgeverij eh, de, de mensen om me heen, ik ga eens kijken. En toen eh zijn we met een paar mensen bij elkaar gaan zitten ook die Ad, die was er ook zijdelings bij betrokken maar die had natuurlijk hele goeie contacten ook met de universiteit en zo, want die werkte voor bureau Buitenland. Toen heb ik, hebben we dat filmhuis met een aantal mensen opgericht, ook nog wat studenten erbij betrokken. Eh een paar eh studenten eh die studeerde sociologie van de massacommunicatie bij eh professor Hemels en eh Marsman. Daar heb ik later ook nog wat mee van te maken gehad. Want ik was daar ook wel heel erg in geïnteresseerd in die studierichting, dus dat heb ik er losvast erbij gedaan later. Maar ik eh had toen een paar mensen om me heen om door te gaan met eh dat, dat eh ja om het gevoel van eh, eh zendingswerk maar dan nu op het gebied van filmvertoning maar ook een beetje als actiemiddel te gebruiken. Actiemiddel in die zin om mensen ervan te overtuigen dat die, die, die films die aangeboden worden maar eh heel betrekkelijk zijn van kwaliteit, heel eenzijdig, saai maar ook vaak verkeerd. En dat een heleboel films die weliswaar gemaakt worden maar niet aan bod komen…

I: Uhu.

A: …omdat ze eh de t, commercieel niet interessant zijn of artistiek of politiek verboden zijn, of ongewenst. Nou dat sprak me aan dus eh daar zag ik een nieuwe missie opdoemen. Dus dat filmhuis is in heel korte tijd opgezet, we zijn daar begonnen eh in de zomer van '74, in december '74 bestond het, werd de eerste film vertoond in het cultureel centrum de Lindenberg, ken je misschien wel.

I: Uhu, ben ik ook geweest.

A: Daar zijn we begonnen. En ik kende dat centrum goed omdat wij daar Vietnamacties ook georganiseerd hadden.

I: Hm.

A: Hè want er zijn heel veel Vietnamacties geweest.

I: Wat voor acties allemaal dan?

A: Nou voor die fietsen maar, maar…

I: Uhu.

A: …zo'n fietsactie daar had je geld voor nodig en dan organiseerde je een, een kunstveiling in de Lindenberg of een filmnacht of, of wat dan ook. Dus we hebben duizenden mensen eh, eh, eh overal naartoe getrokken. Wij hebben op een gegeven moment een actie gevoerd voor een ziekenhuis voor Vietnam. Dat was na de, de toen was het film bestond het filmhuis al.

I: Ja.

A: Toen is Ad, die vriend van mij, die heeft toen met mensen van de universiteit, ik was daar zijdelings bij betrokken want ik was toen met dat filmhuis bezig. Maar pas filmhuis hebben we, is er een actie geweest om geld voor dat ziekenhuis eh in te zamelen. Toen is eh, toen hebben we geprobeerd Joris Ivens naar Nijmegen te halen maar dat mocht niet. Toen hebben we wel Jane Fonda naar Nijmegen gehaald. Jane Fonda was nu eh was toen de beroemdste filmactrice van de wereld. Was eh Jane Fonda ja, wat is nu de, de mooiste, de beste actrice? Of, naja laat ik zeggen…

I: Ja.

A: …zo'n bekendheid als…

I: Ja.

A: …Beyonce.

I: Ja.

A: Hè. Beyonce, moet je voorstellen als je Beyonce naar Nijmegen haalt. Zo…

I: Kun je ook niet voorstellen nee.

A: Kun je niet voorstellen hè?

I: Nee.

A: Speciaal voor wat wij wilden. Nou dat…

I: Dus…

A: …gebeurde toen met Jane Fonda.

I: Ze was dus ook betrokken met wat…

A: Zij was in Amerika met de Vietnambeweging bezig.

I: Ja.

A: Zij was van de ‘Peace campaign’, dat was de, de Vietnambe- eh Amerikaanse Vietnambeweging en zij had verkering met een jongen, een filmmaker, Tom Hayden en die had een film gemaakt in Vietnam. En die heette: ‘Introduction to the Enemy’, introductie bij de vijand. En dat was een film over Noord-Vietnam over de Noord-Vietnamese omdat de Amerikanen…

I: Ja.

A: …die noemde ze commi’s, communisten eh, eh Vietcong dat waren gewoon beesten. Als een Amerikaan als die hoorde dan, dan al van gadverredamme die dat zijn eh vreselijke eh, eh luizen zijn dat weet je wel.

I: Uhu.

A: Die moet je. Eh nou eh wij wilden die film in Nederland draaien met Jane Fonda erbij. Zij mocht toen niet in Amerika draaien dus dat was onze kans dus zij is toen, ja dat is eh, veel eh gedoe geweest maar uiteindelijk is zij dus naar Nijmegen gekomen. Ze is op Schiphol aangekomen, der stonden 300 journalisten, moet je voorstellen.

I: <lacht>

A: Maar zij was niet het, het, zij is door een speciale uitgang in een auto gezet, gelijk naar Nijmegen niet naar Amsterdam, naar Nijmegen. Op de Lindenberg is er een persconferentie geweest.

I: <lacht>

A: Nou dat wil je niet weten hoeveel mensen. En dat heeft een uur geduurd en toen was het afgelopen en toen was ze voor ons, voor de actie en voor het publiek. Ze heeft eh 2 dagen, 3 dagen in Nijmegen gelogeerd bij Otto Hommes, was een bevriende eh, eh arts die werkt ook voor het Medisch Comité Nederland-Vietnam en die hadden een eh, die wonen op de Heilig Landstichting in een heel mooi huis, die hadden een zomerverblijf. En daar logeerde ze. Was geweldig, ze heeft een paar dagen eh eh de eh op- of opgetreden, ze heeft ook eh geheime dingen kunnen doen en eh contact gehad ook met wat journalisten, Vrij Nederland heeft er uitgebreid over geschreven en Volkskrant. Was geweldig. Eh maar goed toen bestond het filmhuis eh al en dat was een van de acties ook in het filmhuis. Nou het filmhuis dat ging zo ontzettend goed daar in die Lindenberg…

I: Uhu.

A: …dat wij al snel dachten van eh ja we moeten een, een, een vaste plek hebben want dit wordt te eh, dit wordt moeilijk want die aula was maar een keer in de week beschikbaar en soms ook niet. En we hadden daar een klein zaaltje en we hadden ook gezegd toen we daar kwamen het is maar voor even. Want het was allang ontzettend aardig van die organisatie dat ze ons, want we hoefden geen huur te betalen.

I: Zo.

A: Dus gewoon mazzel.

I: Gewoon vriendschappelijk heel erg eigenlijk?

A: Ja omdat ze ons initiatief enorm goed vonden en Rob Oosterhout was directeur daar, het was zo’n vent, die vond het zo geweldig wat we deden. En eh nou het filmhuis had zijn plaats verdiend, inmiddels nee dat was, toen hadden we, toen kregen we bijna subsidie want we

deden nog zonder subsidie. Ik had ook, ik werkte ook, ik was directeur maar ik was vrijwilliger. Ik reed met een fiets rond met affiches achterin een tas om, om overal affiches op te hangen. Soms ging ik ergens film draaien had ik een projector achterop de fiets met een koffertje met films aan het stuur.

I: <lacht>

A: Jaha. Ik heb films gedraaid in de van Slichtenhorststraat daar had je een heel groot, grote zaal, was het centrum voor de gastarbeiders, zo heette dat toen. Daar heb ik Turkse films gedraaid, Turks gesproken.

I: Ja.

A: Vonden ze niet te begrijpen. Maar voor die Turken en dat had ik gedaan in overleg en dan draaide ik die daar, petje op en eh operateur weet je wel, groot scherm ook, projector.

I: Hoe waren de reacties daarop?

A: Oh fantastisch. Ik moest mee daarna en moest ik bij hun thuis eten en, en was, ik was een grote vriend van al die Turken. Der zijn der nog die ik later ontmoet heb, ouwere, die dat nog weten.

I: <gniffelt>

A: Fantastisch hè.

I: Mooi ja.

A: Ik heb zelfs in Maastricht een Turk ontmoet…

I: <gniffelt>

A: …die wist dat, dat, dat gebeurde daar in Nijmegen had ie van zijn oom of zo gehoord en toen ie hoorde, toen ie hè toen ie dan begreep dat ik die voorstellingen deed. Nou die man stond met tranen in zijn ogen stond ie mij te bedanken. <lacht>. Was leuk. Nou eh toen eh dat filmhuis wan, want je hebt het ook over plekken. Plekken zijn ontzettend belangrijk hè. Dat was die, die, die, die univer- die Kabouteruniversiteit, die plek…

I: En, en waarom?

A: Nou omdat je daar kunt doen wat je wilt maar ook omdat dat een, dat, dat geeft een bepaalde eh, geeft ook een zekere status. Het is beter om, om op een eh een goeie eh ook mooie plek te zitten dan dat je eh in een, in een kelder zit of op een, een zoldertje. Dat is gewoon zo. Ik bedoel gewoon glamour, ik bedoel gewoon…

I: Nee.

A: …functionaliteit. Maar dat je, wij zaten daar, wij, als er iemand eh kwam die, die wat met ons wilde of van ons wilde of een idee had, als je dan in zo'n, in zo'n Kabouter eh universiteit in dat, in ons huis kwam, ja dan was je onder de indruk van goh een bibliotheek en oh mooi die trappen naar boven en daar ja daar is onze salon, onze huiskamer maar daar is de filmstudio en geluidsstudio, kom maar binnen en kijk maar. Nou als je dan ziet wat daar de mogelijkheden waren en, en, en dat het allemaal t, het zag der keurig uit weet je wel.

I: Ja. Het trekt ook mensen aan.

A: Geen dure spullen maar wel alles netjes en, en echt geen rotzooi. Geen overal papier of zo we hadden het netjes voor elkaar. Eva die was eh de meester eh in het, in het redigeren, in het dirigeren van dat hele ingewikkelde orkest van, van Kabouters daar, we hadden een Engelse, een jongen uit Londen, Phil, fantastische jongen maar met zijn eigen stijl. Ank eh Ruyssenaars met eh Grim. Later kwam de broer Frans derbij, Lange Frans, dat was de tof, dat was mijn beste vriend. Lange Frans. Maar die zat altijd in Australië en die kwam op een gegeven moment terug met de boot, dat was al, dat was in '72 en die heb ik toen met Ank, daar had ik een beetje verkering mee zijn zus, hebben we die in Genua opgehaald. Dat was in de, in de ja, in december of zo toen zijn we met mijn Eendje zijn we naar Genua gereden door de bergen en eh en toen hebben we Frans opgehaald, Lange Frans zo heette die. Niet die Lange Frans maar…

I: Ja <lacht>

A: ...hè in Nijmegen was Lange Frans de Ruyssenaars. Zulke lange haren en die kwam, heb ik toen van de boot gehad, dat was de eerste keer dat ik hem zag. Goh, fantastisch zeg, harstikke b- heel bruin en blonde haren. Het was net een Viking, het was prachtig. Maar zo leuk jong en die kon goed gitaar spelen en die kon zingen en die kende alle teksten van the Doors en, en, en die, die was hartstikke en eh ja hij had gewoon op de boot hij was over Mex- ze waren over Panama, door Panama-kanaal gevaren vanuit Australië. Moet je nagaan, met de boot vanuit Australië.

I: <gniffelt>

A: Dat deden ze toen nog hè.

I: Is langer, lang denk ik.

A: Ja. Maar dus niet door het Suezkanaal maar over de Stille Oceaan en die was in Mexico waren ze ook nog, even eh, hadden ze een stop gemaakt en in Mexico had ie gekocht. Zo'n zak, plastic zak met wiet.

I: <gniffelt>

A: En die had ie gewoon bij zich. Zei die tegen Ank, ik zie hem, we zaten net achter, ze zaten achterin in mijn Eend en Frans ja met de knieën omhoog en paste zo net en zat en toen zei die: 'Ank', toen maakte ie zijn tas open. Zo deed ie, zo.

I: <gniffelt>

A: Hè? Lekker blowen straks, daar in de bergen.

I: <lacht>

A: Godver- ik zeg godverdomme Frans we moeten zo, we moesten van Genua naar Marseille en dan eh naar boven. Maar die overgang in Zuid-Frankrijk en Italië dat, die zie je in iedere James Bond film, zag je vroeger in de films, daar werd gesmokkeld, allemaal in die, die Côte de Azur weet je wel, daar zit geld, daar zitten drugs noem maar op, maffia. Dus als je iets niet, maar hij maakte hem niks uit en toen heb ik hem leren kennen.

I: <lacht>

A: Die mensen die, dus ik dacht nou ja god, nou moe. Wij waren ook eh behoorlijk gemakkelijk…

I: <lacht>

A: …dus ik, ik en, en, en toen moesten we stoppen en eh in mijn Frans ik zei wat en toen zei die, die douanebeambte iets van: 'Algerie?'. Hij dacht dat ik een Algerijn was, met men, met mijn Frans.

I: Ah.

A: En zoals ik er uit zag (…). (Frans woord), dat is zo'n beetje zo van ouwe dat is eh Frans hè je zegt niet oui, dat zeggen Nederlanders in Frankrijk, oui. Nee (Frans woord) en eh toen werd ik <lacht> godverdomme…

I: <lacht>

A: …en toen was ik voor Frans de held weet je wel. En die ja, die noemde me toen gelijk ook al Bezem want dat hoorde ie van Ank. Bezem? Ja dat is de Bezem. En toen zei die al gelijk van 'Hé Bezem' dat heb je goed geflikt. En toen eh, toen zijn we in een anderhalve dag naar thuis toe gereden en toen hoorde hij erbij. En met hem hebben we dat, dat, die, dat mooie huis ook gekraakt. Dus hij zat er al een tijdje. Lange Frans ja. Waar waren we ook al weer, oh ja. We zijn eh bij eh dat die huisvesting en dat de Lindenberg werd te klein, toen eh, eh zijn we gaan zoeken en toen eh nee toen zijn we niet gaan zoeken, we waren al bezig met eh een paar mensen om dat O42 op te gaan richten. Daar hebben we een jaar lang, echt geheim overleg gehad.

I: Waarom geheim?

A: Geheim over, omdat niemand wat mocht weten. Want eh dat, dat café dat was heel belangrijk voor de onderwereld in Nijmegen. Daar, de nee dat was een studentcafé, dat noemde ze het open tref centrum maar daar kwam penoze, daar werden deals gemaakt, daar werd eh harddrugs gehandeld, daar werd naja dat klopte niet. Maar iedereen vond het prima, weet je wel. Kunstenaars vinden het ook leuk om in zo'n dat, dat daar in die hoek dan werd, hoorde je geschreeuw met tafelvoetbal maar daar zaten penoze, die waren dat. En dan stond er zo'n hele grote Lincoln eh stond ervoor op de stoep half dubbelge- en, en dat was van zo'n een of andere eh grote dealer weet je wel. Dus die kwamen en daar stonden de studenten en daar stonden de kunstenaars. En er werd gezopen en, en er was drukte en om 4 uur ging de tent dicht. Nou en dat was er en daar zaten wij boven in een kamertje eh dan, dan eh iedere maandagavond tussen 8 en 10, 10 half 11 maximaal en dan was het echt wegwezen want om 11 uur ging dat ding open, zaten wij te praten over eh hoe we dat moesten aanpakken. Ehm met, met eh, eh wat, wat gaat daar precies gebeuren? Een politiek cultureel centrum. Het moest eh politiek zijn want het was een studentenpand en de USN, dat was de, de communistische studenten vakbond die zou recht kunnen laten gelden voor die plek. Maar dan moest ook eh het moest ook een eh links eh politiek, een breed links politiek cultureel centrum worden. Dus er moesten ook andere bij. Nou eh het filmhuis dat was een, dat is een, was toen een, een vrij onafhankelijk eh instituut, was niet gelieerd aan welke politieke partij dan ook. Dat hadden we al bewezen met onze programmering en met de projecten die we deden. Eh dan had je eh het COC, zo, was dringend eh no- had dringend behoefte aan een huisvesting, eh je had Wi Na Wan dat was een Surinaamse welzijnsvereniging…

I: Uhu.

A: …in Nijmegen. Een grote club, Surinamers die eh muziek maakten, eh theater deden, discussies, eh stukken schrijven, eh cabaret, noem maar op. Eh dan had je een, een nieuw literair tijdschrift wat in Nijmegen zou moeten komen, tegenspraak geheten. Dat is ook, dat is

ook dus, daar waren mensen mee bezig. Der zou een literaircafé moeten komen, daar was interesse in. Een rockcafé. Dan had je al de belangenvereniging of de muziek, muziekvereniging WIM, Werkgroepen Improvisatie Muziek, misschien heb je later nog wel gehoord van Bo van de Graaf, die heeft eh met zijn Neptet eh is die heel beroemd geworden tot in Italië toe met het livemuziek spelen bij Fellini-films.

I: Oké.

A: Heeft ie heel goed gedaan. Is ie in Italië op tournee geweest, heeft ie eh ja daar is ie, dat is eh, dat is daar ook ontstaan in O42. Dus O42, kun je voorstellen, zou op die manier een broeinest worden van politiek en cultuur met name op het snijpunt van die vlakken. En dat is interessant.

I: Hm.

A: En dat is zo interessant dat op dat moment toen het geopend werd, heel feestelijk uiteraard, dat relatief kleine centrum, dat mensen uit Amsterdam kwamen van bijvoorbeeld het Willem Breuker kollektief of eh filmers of, of eh andere mensen, die waren jaloers op wat er in Nijmegen op dat moment gebeurde. Dat had Amsterdam niet.

I: Ja.

A: Omdat in Amsterdam zoiets snel zou ontaarden in ruzie.

I: <gniffelt>

A: Nee dat is waar.

I: Hm.

A: Dat was heel uniek en ik ben ontzettend eh blij en trots dat, dat wij dat toen met een aantal mensen voor mekaar gekregen hebben. Dat is echt eh was een, een, een stunt van heb ik jou daar. (…) Het was eh ja dat was de SUN bij betrokken, het filmhuis, naja al die eh, al die clubs, het was het eh…

I: Dus ook tussen de clubs was er vriendschap dat je daar samen kon werken?

A: Ja daar was als je koos voor, ik wil in dat pand zitten onder de vlag van O42 maar ik ben wel mijn eigen club, als ik iets doe dan is het Rinawan eh muziek dat en dat maar zaten ook O42 onder, natuurlijk, het is in O42.

I: Ja.

A: Wij wonen in O42. Ik was daar heel sterk eh voorstan- later bleek dat toen wij daar eh een tijdje zaten maar in het begin ook wel hoor dat een aantal vrijwilligers van het filmhuis, en je draaide met vrijwilligers, vrijwilligers hadden ook een hele grote stem in alles, dat een aantal vrijwilligers dat niet eh, die, die wilden daar niet zo graag bij horen. Van ja, ik eh, ja die waren bang voor die diversiteit.

I: Hm.

A: Die wilden het liefst helemaal alleen en dat wij lekker met film kunnen doen maar ik vond het leuk om film ook eh om dat eh wie, die Surinamers met dat bezig zijn kunnen wij toch een Surinaamse film draaien? Is toch geweldig? Hè?

I: Hm.

A: Naja. Eh sjonge jonge, ja er is ook veel te vertellen. Maar ik ben op een gegeven moment eh na goed het filmhuis is uiteindelijk, dat is in, in, in eh '82 is dat eh gebeurd toen is het filmhuis dat heb ik toen nog net zelf voorbereid, met tegenzin, is naar de Cinemarienburg gegaan. Kun je dat nog herinneren, dat daar een eh…

I: Nee, ja.

A: Ja het LUX bestaat ook al weer zo lang hè?

I: Ja.

A: Moet je kijken zeg (…). Weet je door wie LUX geopend is?

I: Ik kom er heel graag, ik weet het eh, ik vind…

A: Heb je ooit gehoord van Catherine DeNeuve? (…) Je moet nog een hoop lezen.

I: Ik. Ja ik ben een leek ja, ja. <lacht>

A: Nee je moet nog een hoop lezen.

I: Oké ja <lacht>

A: Nee ik zeg niet dat je een leek bent, je moet een hoop lezen.

I: <lacht>

A: <lacht>. Nee dat is, dat is ook leuk. Het eh je komt er wel achter als je op een gegeven moment gaat spitten in dingen. Maar wat heel belangrijk is als jij eh dingen eh, eh wilt vergelijken eh informeer je dan goed op, op eh, op mogelijke details die van belang zijn, die, die, dat je eh niet beperkt tot te veel algemeenheden maar het is leuker om op een gegeven moment op echt iets heel cruciaals in te gaan en daar ook eh, dat moet je wel goed over informeren. En dan sta je versteld van wat dat te weeg gebracht heeft, wat dat doet in de stad. Ik, ik noem met name nu even, namen in ieder, eh niet die Kabouteruniversiteit, niet die fietsen, dat is allemaal heel interessant maar wat echt interessant is, die, die totstandkoming van O42 en kijk wat er op dat gebied nu gebeurd, samensmelting van initiatieven, overbrugging, bruggen slaan, eh langs mekaar heen werken of juist niet, de nadelen van toen ten opzichte van nu, de communicatie nu ongelofelijk maar ook de nadelen…

I: Uhu.

A: …van die communicatie en de voordelen van toen niet omdat je ook wel rustig eh kon werken zonder dat de hele wereld het gelijk wist. Dat is eh misschien een, een moet je eens over nadenken als je terugreist.

I: Ja, ja, het, het is dat ik eh nu de interviews vooral gebruik.

A: Ja.

I: En daaruit dan ga kijken…

A: Ja, nee ik, ik, ik zeg maar wat hè.

I: Nee ik snap hem maar het…

A: Maar, maar het is om, ik zeg dat omdat ik merk dat je natuurlijk eh heel veel dingen zijn ver voor je tijd.

I: Ja.

A: En ik moet me even eh schikken in de rol van een oudere, een, een s- een zeer oude eh Kabouter hippie eh wat nog meers zijn. Maar ik weet nog precies hoe ik…

I: Ja.

A: …toen stond tegenover mensen die, een, zoals het nu is tussen ons. Ik zat ook eh met mensen aan tafel die, die dus ons omgekeerd hè dan zat ik in jou plaats. Maar dan was het niet voor, voor iets maar dan was het gewoon om me te informeren over eh bepaalde politieke ontwikkelingen of van och kunt u me vertellen hoe dat zat want eh daar wil ik meer van weten. *hoesten*. Ja, pak er maar een.

I: Ja nee ik, ik heb genoeg. Dank je.

A: Oké

I: <lacht> (…) Eh uh had eh u had het dan ook over ehm dat ze nu dan dat, als je iets regelt dat het dan eh dat gelijk de hele wereld het weet. Hadden jullie toentertijd het gevoel dat jullie echt vrij waren van wat voor autoriteit dan ook? Dat je kon doen…

A: Ja.

I: …wat je wou.

A: Absoluut, ja.

I: Dus eh de, de geen beperkingen daarin?

A: Nee, uiteindelijk heb je altijd kom je beperkingen tegen in uitvoeringen maar we waren zo vrij in het ontwikkelen en ideeën en ook het sowieso veel mogelijk goed voorbereiden van realisatie van ideeën. Dat eh voelde ons eh niet behept, absoluut niet.

I: En ehm, had u ook het gevoel dat er, dat er heel vrijheid van meningsuiting was? Dus dat je eigenlijk bijvoorbeeld dat je kon doen waar, je wat je wou doen. Dus eh vrijheid van meningsuiting kan ook betekenen dat, dat je niet snel opgepakt wordt of dat of dat je bijvoorbeeld wel weer snel vrij gelaten wordt voor wat je zegt. Ha-, ha-, hadden, had u het gevoel dat, dat, dat er ja dus dat je vrij was om te doen wat je wou doen en niet…

A: Ja.

I: …bang hoefde te zijn voor gevolgen dat, dat je…

A: Nee.

I: …geen baan kon krijgen of.

A: Nee dat speelde absoluut geen rol. Het was wel zo dat eh tuurlijk oh ik ben zo vaak opgepakt eh dat eh, dat ik affiches aan het plakken was op plekjes waar dat niet mocht en dan ook nog met waterglas dan kun je ze er niet af krijgen.

I: <gniffelt>

A: Dus ook de ruiten van V&D maar dat was tegen die volkstelling weet je wel. En dat we dingen organiseerden op eh op de markt in Nijmegen bij het Waaghgebouw om eh collectief eh de formulieren van de volkstelling te verbranden hè dat we dat daar eh deden. Nou daar werd je ook opgepakt door de politie terwijl, ja ik vond dat dan een prima gelegenheid om nog eens extra te benadrukken dat het allemaal niet goed is in Nederland.

I: Ja.

A: Want dat de politie je opsluit omdat je iets eh wil, wil wat, niet mag gebeuren hè die volkstelling dus dat eh, das ook een vorm van onderdrukking van meningstuiting.

I: Ja

A: Hè.

I: Ja. Maar…

A: Maar, dat ben je na 10 minuten weer vrij hè. Je wordt meegenomen naar het bureau, ze vullen wat in en dan zit er ook zo zo'n oude man die zit dan…

I: <gniffelt>

A: …pff, zie je het al aan zijn kop: 'weg dermee joh, kom. Ongevaarlijk'

I: <lacht>

A: <lacht>

I: Dus zeg maar, de, de beperkingen waren er misschien wel maar de gevolg of de gevolgen waren niet hele grote gevolgen daarvoor.

A: Nee.

I: Zeg maar tegenwoordig zouden we sneller zeggen oké het is vrijheid van meningsuiting dus ze mogen wat ze willen. Maar dat werd, dat mag dan alleen op een bepaalde plek of we stoppen ze weg ergens.

A: Het woord ludiek stamt ook uit die tijd hè en ludiek betekent feitelijk grappig, geestig. Eh op een, op een verfrissende manier eh het de, dingen aan de kaak stellen. Dat, een ludieke actie dat is eh met, met eh apart kuns- een beetje kunstzinnig eh leuk. Dat, dus in die tijd was dat vaak zo.

I: Ja.

A: Maar was ook wel een keerzijde hoor er zijn ook krakers die eh, de harde krakers, die eh ja, die conflicten eh niet, ja veroorzaakte maar ook de politie die eh onevenredig ingreep op krakers is zoals eh de, de, de Nieuwmarkt in Amsterdam, al heel lang geleden, dat waren eh, eh slacht- eh slachtpartijen eh de, slagvelden. De Vondelstraat in eh, in eh Amsterdam, '80, de Vondelstraatrellen, nou moet je maar eens op YouTube kijken, dat zijn geen misselijke beelden.

I: Nee.

A: In Nijmegen, ook allemaal op YouTube terug te vinden, de Piersonrellen.

I: Ja.

A: Dat heb ik toen, toen had ik het kantoor op de Oranjesingel van het filmhuis en toen was het, de Oranjesingel lag binnen de singels. En het was toen, schrik niet, oorlogsgebied. Helikopters in de lucht, tanks over de Oranjesingel, jaha.

I: Oké.

A: Tanks, tanks over de Oranjesingel.

I: Zou je nu niet kunnen voorstellen.

A: En, en, en het was gewoon guerrilla, dat en dat waren slimme, die krakers, die hadden groepen van 30,40 man en dan gingen ze iets doen, sloten ze de weg af op de, op de Traianus- eh plein, bij de Waalbrug. Ging daar de mobiele brigade heen, mobiele eenheid en dezelfde tijd andere groep deed op het Keizer Karelplein. Die lui wisten niet waar ze het moesten zoeken eh voor de tunnel en noem maar op. Ja, dat vond ik fantastisch, dat was slim eh bekeken.

I: Dus dat was heel erg ontregelend?

A: Maar ik had, ik heb gewonden gehad ook bij ons op de, op de Oranjesingel. Lui die dus eh ontzettend in mekaar geslagen worden en eh die werden daarheen gebracht. We hebben ‘s avonds, was de video was toen net in opkomst en dan kwam, hadden we een video-opname gemaakt, die werden ‘s avonds in de filmzaal gedraaid. Was er geen film, was er journaal. Zaten allemaal lui, uit, uit die kraakpanden, die zaten bij ons in de zaal en die, die konden daar in het café wat, wat eh chillen, weet je wel. Dat was hard nodig. Maar wij draaiden dus en dan had je video, zo videorecorder met, met banden, zulke grote banden van Sony en die lagen dus er zo in en eh heel grijs beeld <lacht> dat was ongelofelijk. Hier is de generatie video, hadden wij toen al.

I: En, en dus eh die, die krakersacties die waren dan heel ontregelt voor de Nijmeegse samenleving denk ik? Of niet? Door dat te blokkeren. Is dat vaker ingezet, zetten jullie dat ook wel eens in? Of?

A: Nee we hebben, nee wij hebben toen wel, nee dat was met, met iedereen. Maar wij hebben toen prominent meegedaan met de grootste demonstratie, was tegen de, tegen het geweld van de politie en ook tegen die eh parkeergarage die ze wilden bouwen hè, in het hartje Nijmegen. Was ook opgekropte woede want ik heb een tijd in de benedenstad gewoond in Nijmegen. En was lid van het benedenstadcomité omdat die stad, die, die, eh, ja die is inmiddels helemaal verbouwd hè. Zijn allemaal nieuwe panden gezet…

I: Uhu.

A: …die zijn ook nu alweer oud maar vroeger was dat eh stonden daar hele mooie panden, niet veel meer maar die hebben ze veel te veel gesloopt. Maar ze zouden die stad op een mooie manier moeten bouwen maar wat ze wilden is uiteindelijk niet gebeurd en dat hebben we dus wel tegen gehouden, ze wilden daar appartementen bouwen voor de hoogste, in de hoogste prijsklasse voornamelijk. Nou dat zijn gewoon hele gewone flats allemaal appartementen, gelukkig, daar hebben wij ook voor gezorgd.

I: Hoe dan?

A: Door te demonstreren en door eh zaken plat te leggen het, het, het en het eh pamflet eh maar ook demonstreren en, en eh buurt eh vergaderingen en de familie het mes op de keel te zetten. Wethouder Bergamin die hebben we eh, god god god, ik had, ik maakte radioprogramma, ik ging eh, ik ging er dan mee naar de VPRO, kwam het live op, op of live, bijna live op de, op de radio. Ze hebben mij ook eh van de gemeente soms kunnen uitkotsen hoor.

I: <lacht>

A: Dat was verdomme die, die oude Kabouter.

I: <lacht>

A: Want toen was ik al het eh, toen was dat al voorbij allemaal dat Kabouter maar ja je blijft dat doen hè.

I: Uhu.

A: En ik doe dat nog als het nodig is (…) tuurlijk.

I: Hm.

A: Je bent gewoon zo.

I: Het zit in je?

A: Ja.

I: En eh denk je ook dat ehm dat door die of eigenlijk heb je dat al eh kort verteld dat die plaats en ruimte dan ook gezorgd hebben dat jullie zo'n vertrouwen in elkaar hebben dat jullie elkaar gewoon blind vertrouwden? En, dus de plek waar jullie samen kwamen zorgde dat er voor? Zorgde ook dat samen actie voeren dat jullie dichterbij…

A: Wij waren toen, toen eh in de, op de, op de Sophiaweg hè en die Kabouteruniversiteit waar we woonden, dat heette Sophiaweg 42, dat was onze, onze plek. Heel, heel bekend in heel Nijmegen, iedereen 'Oh Sophiaweg' maar dat was een plek waar we ons heel erg eh, eh aan mekaar verbonden voelden. Gebonden. We waren gewoon een eh hechte club toch wel. Dat, dat brokkelden later af omdat Fred steeds gekker werd en zo maar goed toen ben ik ook daar eh vertrokken en ik wel, ben der wel bij betrokken gebleven maar ik wilde zelf in de benedenstad wonen.

I: Hm.

A: En daar heb ik eh mijn benedenstad missie uitgevoerd maar ik was tegelijkertijd nog betrokken bij die fietsen.

I: Hm.

A: En het ziekenhuis voor Vietnam en toen ben ik daarna, ben ik eh bij mijn eh huidige vrouw, dat was toen een vriendinnetje, die overigens in de, op de Sophiaweg heb leren kennen. Toen kwam ik daar 's avonds laat thuis en toen zat daar in die eh reusachtige keuken die we hadden, die was zo groot als deze kamer, de keuken en eh daar hadden we een hele grote tafel staan, daar kon je met ze 20en aanzitten en daar zat eh een, een, een alleraardigst blond meisje te huilen. En toen vroeg ik eh wat, dat was Anneke, die had ik

weleens gezien dacht ik ook ergens en die was eh heel erg bedroefd omdat haar vader eh heel erg ziek was. Het leek erop dat haar vader toen niet lang meer zou leven. Maar die is eh, die heeft nog het jaar 2003 gehaald.

I: Oh.

A: En dat was in ’71, moet je nagaan. Die is nog 34 jaar, ik heb dus meegemaakt dat haar vader, geloof 7 keer geopereerd is in die tijd dat hem eh kende. Maar goed zo heb ik haar leren kennen ja. Dat was in de winter want ik ben toen een paar dagen later ben ik eh bij haar langs gegaan, zij woonde op de Oranjesingel in een huis met eh een paar studenten maar vooral al afgestudeerden artsen die zich aan het specialiseren waren. Frans die was internist (onverstaanbaar) en eh Jacques die ging naar eh Afrika, die heb ik later weer terug eh, die werkt voor de Verenigde Naties nu ook. Ehm, maar goed toen ben ik een andere keer terug gegaan met eh schaatsen in mijn hand van ga je mee schaatsen? Zo heb ik me eerste afspraakje gemaakt.

I: Kijk.

A: Dat vond ik ook wel stoer want ik was eh, ik kon vroeger heel goed schaatsen ik ben ook, ik heb wedstrijden geschaatst...

I: Oké

A: …ik was echt eh een, een van de weinige in Nijmegen die, vooral toen ik klein was, op, op Noren schaatste. Ik had echte Noren. Iedere, meeste mensen hadden nog van die houten schaatsen maar ik had toen ik zeven jaar was had ik al schoenen met vaste Noren er onder. Vader en moeder die konden ook goed schaatsen.

I: Ja.

A: Me groene, moeder was echt een Groningse dus die eh…

I: Oh.

A: …schaatste al eh. Maar ik kon schaatsen toen ik kon lopen, kon ik al schaatsen.

I: Talent ervoor.

A: Nee maar dat, dat eh ook eh leren gewoon

I: Ja, oh ja.

A: En het leuke is dat, dat, het dochtertje van mijn zoon, Jule, die is vijf, die zit op schaatsles en dat vindt ik zo fantastisch.

I: <lacht>

A: En ze doet het toch goed. Ze heeft nu vijf lessen gehad en dan krijg ik filmpjes, dus ik hoop dat zij doorgaat. Ik heb der gezegd als je, als je wil, als je echt gaat eh gaat hardrijden dan krijg je van mij de beste schaatsen die er zijn.

I: <lacht>

A: Dat is zo leuk schaatsen. Kun je voorstellen? Schaatsen? Ik heb eh, ik heb ook veel tochten gemaakt 100, 200 kilometer.

I: Zo, ja.

A: De Molentocht op de, eh Giethoorn de Beulakerwiede, fantastisch om over zo'n, zo'n zo plas die eh vol, hard gevroren is, zwart ijs en dan bijna alleen dat, dat geluid en die snelheid. Wind in de rug, 40, 50 per uur. Kan je zeggen dat, dat een kick is hè.

I: Kan ik wel geloven ja.

A: Sjonge jonge jonge.

I: <lacht>. Ja.

A: Maar goed dat terzijde.

I: Uhu, ja. Ehm even kijken. Als, al, als je dan zou moeten beschrijven hoe, hoe belangrijk jij denkt dat plaats en ruimte, een plek voor een beweging, voor een, voor jullie acties, activiteiten zijn, wat, wat, wat voor waarde zou jij daar dan aan hechten?

A: Hoe bedoel je waarde?

I: Eh hoe, waarde in de zin van: vindt je dat belangrijk? Denk je dat het eh van waarde is voor de beweging dus dat het een, een belangrijke rol speelt daarin?

A: Ja enorm.

I: (…) En waarom?

A: Nou omdat dat eh het, de eh zoals O42 nog was als voorbeeld. Dat heeft mekaar zo eh, eh enorm beïnvloed…

I: Ook…

A: … in positieve zin.

I: …ook alle groepen zeg maar?

A: Ja! Het is toch fantastisch als je, as filmvertoner eh te make krijgt met eh, eh, de muziek die daar ontwikkelt wordt. Met eh de poëzie, met, met, met literatuur. Wat heeft film niet te maken met literatuur, dat is niet te beschrijven. En poëzie ook. En eh wat heeft film eh niet te maken met ook de politieke discussies die lopen hè. Daar hebben, dat was toen hè.

I: Uhu, ja, ja ik zit…

A: Nu is dat misschien wat minder maar dat komt wel weer, dat zijn toch altijd eh bewegingen hoor in de tijd…

I: Golfbewegingen

A: …dat zie je altijd. Ik bedoel eh ik zie wat dat betreft heel veel. Nee dus eh het, het kijk wij draaiden toen de openingsfilm van het fimhuis Nijmegen, in de Lindenberg op 9 december 1974, was de film eh, eh, eh 'Il Caso Mattei', 'Het Geval Mattei'. En dat is een, een film die gaat over een meneer Mattei die was baas van de A.G.I.P, dat was de grootste eh oliemaatschappij in Italië, een soort Shell.

I: Uhu.

A: En A.G.I.P werd dus geleid door Mattei en Mattei was een communist. Moet je voorstellen een communist die, dat is fantastisch, dat is zo Italiaans maar dat is interessant. Italië van het, van uit die tijd, de tijd van de, de mooiste films, van, van Fellini, van, van, van Visconti eh van Antonioni, ga zo maar door. Maar ook van de muziek van, van, van eh, eh Dario Fo, het theater van Dario Fo. Italië was een, een, in die tijd een, een, een, een, ja en het een topland als het, waar het gaat om, om eh cultuur en poli- de vermenging politiek en cultuur. Maar die, die Mattei, die fim, dat was onze openingsfilm dus dat is ook een maar, niet zomaar, dat hadden we goed bedacht…

I: Uhu.

A: …en daar ben ik nog altijd heel blij mee. Die man, die is en dat is echt gebeurd daar is een aanslag op gepleegd. Die is in zijn privévliegtuig neergestort en verongelukt. En die film die gaat daarover, die documentaire laat het hele verhaal zien, hoe dat zo ver gekomen is. Dus eh ja dat is een statement zo'n film en die is gemaakt door Francesco Rosi en dat was een hele belangrijke en zeer goeie filmer in Italië, in de wereld. En toen wij die film draaiden is eh we moesten een pauze inlassen omdat het eh een lange film is en we hadden van te voren natuurlijk wat toespraken en zo dus het programma was eh wat langer. Maar in de pauze is bijna de helft van de eh bezoekers is niet meer teruggekomen. En toen heb ik ook daarna gezegd eh de toon is gezet, dit soort films moeten we draaien, de helft van het publiek moet gewoon oprotten.

I: <lacht>

A: Nee, mensen denken van hè we gaan lekker naar de film. Nee, je moeten weten en je moet lezen, kijken waar gaan we naartoe.

I: Ja.

A: En eh wij draaien niet voor u, wij draaien de films die wij belangrijk vinden. De bioscopen die geven alles wat u wenst, maar wij moeten juist zorgen dat eh uw eh wensen door ons enigszins gemaakt worden.

I: Hm.

A: En dat is een program- en dat was vooral in die tijd natuurlijk eh veel eh vielen de meeste goeie films eh buiten de boot in, in, in bioscoopcircuit. Was maar zelden een goeie film te zien. Dan moest je naar eh die zogenaamde 'arts' eh bioscoopjes in, in, inAmsterdam had je 'The Movies' en 'De Uitkijk' *hoesten* in *hoesten* Nijmegen had je ook een studio, was een kleine bioscoop van Luxor, op het plein. *kuchen* Maar dat eh dat was eh het aanbod was niks dus der was een hoop te doen.

I: Hm.

A: We hadden een hoop werk.

I: En ehm merkte je dan ook eh in een, in een, in een, in nu- O42 en bij de Kabouterbeweging dat, dat je ook nieuwe mensen daardoor trok doordat…

A: Ja.

I: …ze bij jullie konden komen en dat ze met elkaar omgaat…

A: Ja.

I: …ook op een vrije manier zeg maar. Dus het is niet heel gebonden van we gaan op nu overleggen en we gaan nu dingen plannen maar ook juist doordat het vrij was? Merkte je dat daardoor nieuwe mensen bij elkaar kwamen?

A: Je eh alle eh initiatieven ware heel toegankelijk en inderdaad er was een, een, een altijd wel een tevredenheid als iemand zich wilde informeren of waar je mee bezig was en ontstond er ja wel of niet zin om, om iets samen te doen of zo. Der zijn veel dingen spontaan ontstaan, heel veel dingen.

I: Ja.

A: En als je ziet hoe dingen, ja ik kan er op terugkijken en dan kun je zien hoe het eh hoe het allemaal uiteindelijk verlopen is, hoe het zich ontwikkelt heeft en dan kun je zien dat eh, dat, dat eh ondanks dat O42 teloor gegaan is, dat het als een nachtkaars uitgegaan is maar het lijkt nu weer terug te komen want er zit nu weer een filmhuis in, maar dat vertrouw ik niet hoor.

I: <gniffelt>

A: (…) dat vertrouw ik niet.

I: Oké.

A: Want eh diegene die dat doet die is eh, die is daar niet geschikt voor. Het is leuk als der weer, LUX is groot hé.

I: Uhu.

A: Maar LUX doet het wel, doet zijn best hoor, vind ik.

I: Uhu.

A: Vind dat ze een hoop dingen goed doen maar als der eh dingen blijven liggen dan is het leuk als er nieuwe initiatieven ontstaan. Dat is prima voor een stad en kleine filmhuizen komen gewoon weer. Zie je overal hoor.

I: Hm.

A: Want der zijn filmhuizen die eh, die steeds meer bioscoop worden, dat is, dat zijn dingen die te verwachten zijn hoor. Ik heb dat al in 1980 ergens geschreven, dat is nog terug te vinden. Dat eh, de grootste gevaar voor de filmhuizen is dat ze de kant opgaan van, de andere kant op gaan dus dat ze niet meer doen waar ze voor bedoeld zijn.

I: Vergeten of…

A: Je moet niet eh stug en stijf aan een missie maar je moet wel je missie iedere keer opnieuw even bekijken.

I: Dat ze niet te verwaterd…

A: Ja.

I: Hm.

A: Aan het eind van het jaar eens kijken van eh god eh waarom zijn we eigenlijk ook alweer begonnen.

I: Uhu.

A: Dat is goed hoor.

I: Ja. Eigenlijk als een limonade dat als je dat, als je er te veel water bij doet proef je het niet meer.

A: Ja.

I: Ja.

A: Ja.

I: Ehm. Voor mij, voor nu zijn eigenlijk alle vragen die ik wou stellen, alle thema's die ik wou aankaarten zijn geweest. Is er nog iets wat jij denkt dat, dat mist er of dat zou ik nog.

A: Nee maar je moet eh als ik iets bedenk dan eh zal ik je mailen.

I: Dat is goed.

A: En eh je zult ongetwijfeld eh, eh ook leuke dingen van eh Eva, Anna, Anna Cristiene…

I: Ja, ja.

A: …eh horen. Je zult ook dingen van haar horen dat je denkt van hé dat is mooi, wat ik heb dat, dat vult mooi aan. Dat zal ongetwijfeld zo zijn. Maar eh als jij denkt van hé Anne Cristiena vertelde me dat of dat dan kun je me bellen he, als je denkt van hé dat, dat slaat op Jan of, of…

I: Uhu.

A: …hoe zit dat of, of jij hebt mij anders geïnformeerd.

I: <lacht>

A: Laat het weten hè?

I: Dat komt goed.

A: Laat het weten.

I: Is goed. Ehm dan sluit ik nu even het, het interview af. Het interview…

A: Is goed.

I: …gedeelte dus dan ehm nou eh zijn er nog vragen of onduidelijkheden die je nu beantwoord zou willen zien worden?

A: Nee.

I: Nou top. Dan eh nogmaals eh ik zal wel, vertrouwelijk omgaan met de informatie de verkregen is…

A: Ja maar je mag dat allemaal zeggen en schrijven en…

I: Ook uit uw naam?

A: …als je mijn naam gebruikt dat geeft niets.

I: Oké, fijn dank u. Na, dan rest als enige nog dat ik je, dat ik u wil bedanken voor het meewerken aan het interview. Dan zet ik nu de opname stop en dan is ook afgelopen.

A: Oké.

Appendix B

Interview – Celen

Transcriptie interview Celen – Kabouters

Interview met Celen
Activist van 1960/1970
4 juni 2018

A: activist
I: interviewer

Stilte: (…)
<…>

A: Maar geen dingen, geen levensbedreigende dingen.

I: Nee

A: Het was allemaal heel braaf maar…

I: Zijn het twee trouwens, voor eh…

A: Maar we waren wel op 20 vlakken actief dus, snap je. En het kwam eigenlijk een beetje bij mijn verloofde vandaan want dat was zo´n hoogbegaafd iemand dus net een soort borrelende fontein. We waren betrokken, jij zegt nou de Kabouterbeweging hè. Maar ik had van ze gelezen, ik was gewoon student aan een tuinbouwschool hier.

I: Uhu

A: En na de middelbare school…

I: Oké

A: En toen ehm, kwam ik bij Doornroosje en daar zat **P.H. Winkels** toen, nou ja ik was een soort splitsing dat ik tussen P.H. Winkels en Fred Ruyssenaars moest kiezen maar dat…

I: <gniffelt>

A: … P was te veel een womanizer maar dat wist ik allemaal nog niet. Maar ik ging dus met de ander mee, met zijn allen naar Berg en Dal en ik ben nooit meer weggegaan.

I: Uhu

A: Ook niet meer naar school <lacht>. En meteen gezegd tegen mijn vader dat ik verloofd was want dat was nog een tijd dat je eigenlijk moest trouwen ’68. Zo eh, echt losgemaakt.

I: Uhu

A: Na ja ik dacht nog dat ze me naar een opvoedingsgesticht zouden sturen als ze, als ze daar achter kwamen. Terwijl ik 19 was…

I: Ja

A: …18, 19. Gewoon omdat ik zó ouderwets opgevoed was, hele strenge kostschool, Mariënbos.

I: Uhu

A: Eind van de Groesbeekseweg.

I: Ohja.

A: Die heuvel

I: Uhu

A: Maken ze nu dure appartementen.

I: Ja, dat, dat zie ik ja. Ja.
A: En eh, nou dat was echt een Rooms bolwerk van eh klassen. En daar heb ik jaren opgezeten. (…) Best- een hele, een hele activistische beweging in Nijmegen, al die actiegroepen, dat kwam voor ons, maar ik denk ook voor sociologen, kwam dat voort uit het gigantische Katholieke terreur, onderdrukking, opvoeding…

I: Ja

A: … al die, weet je wel, zo hoort het en zo moet het en vooral flink onder de duim. Maar dat blijkt dus allemaal heel hypocriet te zijn geweest want daarna zijn al die eh, al die putjes opengegaan.

I: Uhu

A: Maar toen was het: nou als je niet zus of zo en dat, ja die Katholieke moraal…

I: Uhu

A: Hè, dat heb je bij de Protestante ook maar hier, hier was het een bevrijding van de Juk van de kerk.

I: Ja

A: Daar heb je toch wel…

I: Nee, dat zeker…

A: … dat heb je opgevangen hè. Dat, dat…

I: Ik heb, ik heb gelezen…

A: Dat is, dat is in kringen heel algemeen

I: Ja. Ik heb voor de, de eh, de ‘Eindeloze Jaren Zestig’ dat boek heb ik gelezen. Inderdaad dat waren, nie-, je hebt de ouders en dan de kinderen en dat werd echt een, twee, naja niet een tweescheiding wat ik noem, was wel echt uit elkaar eigenlijk.

A: (onverstaanbaar) vrij maar ja, ja dat was heel…

I: Spanning

A: … maar toen was het nog veel meer want (…) ja tot dan toe eh zei je u tegen je vader en moeder. Nou dat wou ik ook niet meer. Ons dienstmeisje zou toen: zeg jij jij? Zegt ze zij tegen jou zegt ze tegen mijn moeder. Maar zij was vriendinnetjes met mijn moeder geworden wat al heel speciaal was.

I: Ja

A: Maar zij zegt dus jij tegen mijn moeder en ze zegt: zegt zij jij tegen jou? Nou, daar heb ik vanmiddag met haar nog hartelijk om gelachen hè

I: <lacht>

A: Om zo'n uitspraak want feodaal gezien of eh, historisch gezien was dat ook al bijzonder weet je wel. Maar die terreur van de kerk hè, of de onderdrukking van de kerk, ja daar, daar i s met grof geweld, of, nou ja, daar is heftig afscheid van genomen. Want hier was bijvoorbeeld de communistische aanhang hè, **CAN en ML**, communistische eenheid…

I: Uhu

A: En Marxistische leger, die waren hier supersterk.

I: Hm

A: Maar ze ruilde eigenlijk de, de, de, het autoritaire regime van de kerk, dat ruilde ze in voor een ander autoritair regime. Waren wij dus helemaal niet van…

I: Nee

A: … hè. We werkten wel ze samen want er zaten mensen bij de Vietnam-beweging, de brede Vietnam-beweging heette dat hier, die dus andere denkbeelden hadden. Maar werkten er wel mee samen maar we waren altijd onafhankelijk. Wij waren meer, ja, dat noemen ze ludiek, hè. (…)

I: Uhu

A: Ik weet bijvoorbeeld ehm, nou iets wat een spannende actie was, hè want we hebben 20 dingen aangepakt. Volkstelling…

I: Ja

A: … is niet doorgegaan. Hadden wij, de Grote Weigering, het comité de Grote Weigering heette dat, hadden wij hier opgericht, drinkwatering fluoridering ook niet doorgegaan maar wat er ook was eh bijvoorbeeld de Waal eh de benedenstad werd verbouwd door een grote jongens, zo'n projectontwikkelaar weet je wel, zo'n Brederode, nou dat, dat vertrouwde niemand. Ja, wel eh de he- de bestuurders maar de mensen zo van ja uiteindelijk is die benedenstad best aardig geworden maar het was toch een melkkoetje vooral Brederode. En wij waarschuwde daar ernstig voor. Dat had mijn verloofde bijvoorbeeld gedaan, had ie een eh, had ie uit het, uit een pamflet uit de oorlog van de binnenlandse strijdkrachten, aan 't eind van de oorlog stond: wees gewaarschuwd, als je nu nog langer mee blijft doen met de bezetter, straks komt de afrekening en dan moet je wel weten wat je doet, hè. Dat stond dan in 'Vrij Nederland' een, een, een verzetsblad hè, zo letterlijk.

I: Ja

A: Nou en dat heeft ie gekopieerd en hier aan alle gemeenteraadsleden en het bestuur gestuurd. En dat kon je niet zien, wij hadden printers, wij hadden alles. Eh, dat, (…) maar eh, niemand wist dat het bij ons vandaan kwam. Maar de ME was ervoor uitgerukt, was er dus helemaal hadden we geen enkel aggresieve gedachte bij…

I: Uhu

A: Behalve dat het een waarschuwing was, dat je niet met de vijand moest heulen of met zo'n projectontwikkelaar. En dan eh…

I: Ja

A: … weet je wel. Dan naar, want er waren gewoon, het waren geen frisse jongens zeg maar dat eh (…). En, en, en dan gingen we wel naar zo'n raadzitting toe en dan zagen we al die oploop van ME overal en, en dan hadden ze het eigenlijk op ons gemunt…

I: Ja

A: ... maar wij, wij hadden helemaal niks van zin dat we iets, was gewoon een pamflet wat je leuk uit historie gebruikte om ja, om dingen duidelijk te maken zullen we maar zeggen. Met een beetje aangedikt misschien hè. Maar dat werd toch als heel bedreigend gezien.

I: Ja <lacht>

A: En dat waren nog ludieke acties, voor ons waren het wel ludieke acties. En daar zat ook verder geen agressie bij. Zeg maar, die krakersbeweging die later hier ontstaan is, dat ja, daar hadden wij helemaal niks mee.

I: Nee want? Jullie…

A: Wij waren hele vroege krakers.

I: Uhu

A: Wij hadden ook gewoon een, een, een vrij sector huis in Berg en Dal omdat we bij de omroepen werkte. En Thomas, zijn vriend, was leraar aardrijkskunde in Eindhoven. Had een huisje in België. En als ie in Nijmegen was voor allemaal dingen dan logeerde die bij ons. Maar, waren werkenden mannen die eh ja gewoon een goed inkomen hadden en een grote hè DS reden. En elke, bijna dagelijks naar Hilversum, niet altijd maar wel gewoon pendelen. Maar evengoed daarna een kloostertje kraken en daar dan een centrum beginnen en dat nou ja, dat viel dan net zo mooi in de, in de, de democratiseringsbeweging maar ook voor werkenden jongeren en voor nou ja, je kon ze. En die fietsen zijn daar verzonden, naar Vietnam. Dat is een prachtige filmpje over, van eh Jan Be- nou daar heb je, die heb jij al gesproken!

I: Ja ik heb Jan ge- ja oh, trouwens de groeten ja moeten doen…

A: Ohja…

I: … moet je nog krijgen.

A: … was Anneke thuis?

I: Nee. Nee, daar heeft ie het wel over gehad.

A: Ja, ja. Nee maar dat kun je niet, bijna niet eh…

I: Nee. Nee dat voelde ik inderdaad ook ja. Ja.

A: Hartstikke lieve meid, te lief, zo lief…

I: Uhu

A: (…) ja. (…). Maar had Jan nou ook op de lijst voor de ver- kamerverkiezingen gestaan met die Kabouters?

I: Nnn, volgens mij. Hij heeft er. Hij…

A: Nee hè.

I: … heeft er niks over gezegd.

A: Nee, ik stond er op…

I: Ah

A: … geloof mijn verloofde, maar ik weet, ik ben het gewoon vergeten.

I: <lacht>

A: Maar we werkten vooral met Haagse Kabouters samen, die stonden er ook op. En Dirk de Vromer, een Rode Reus, uit Limburg. En die man was actief in Limburg, was een hele sociale figuur, hè Rode Reus was socialistisch achtergrond. En die eh heeft met ons meegedaan en daar hadden ze wel heel veel stemmen omdat hij zoveel goodwill had. Maar de Kabouters verder in het land ja, Den Haag en Ro- en Amsterdam dat waren Kabouterbol-…

I: Ja

A: …werkjes. Hè, hadden ze 5, 6 gemeenteraadsleden en in Den Haag 2 of 3. Maar bijvoorbeeld we hebben het eiland in de Hofvijver bezet met ze…

I: Ja dat zei die ja.

A: … dat zal Jan. Maar ik heb, ik heb eigenlijk ja, we hebben zoveel gedaan dat ik sommige dingen was ik gewoon vergeten…

I: <lacht>

A: … en heeft Jan vorige week weer een beetje opge-…

I: Ja. Maar dan eigenlijk, het was wel vaak zonder doel zeg maar? Of niet zonder doel maar ik bedoel het was niet dat, dat jullie één doel voor ogen hadden maar meer waar jullie je goed bij voelde, zoals met, met voor Vietnam strijden dan deden jullie dat? Het was niet van wij zijn de, zoals de communisten die zijn echt communisten, maar jullie…

A: Nee wij waren, wij ging meer over sociaal onrecht…

I: Ja

A: … en eh ja foute, foute eh, aannames of foute eh. Nou bijvoorbeeld de terreur van het drinkwater fluorideren, dat iedereen dat zou moeten innemen terwijl het een afvalproduct van de aluminiumindustrie is, hè. Aluminiumfluoride was het. Ja dat zeggen ze er allemaal niet bij en dan moet je er later achter komen dat je dus scheve benen of eh, scheel van wordt of wat dan ook…

I: Ja

A: … maar eh, zulke, dat grepen wij gewoon aan omdat we dat, dat ook niet wilden, we wilden dat zelf niet…

I: Ja

A: … en omdat we, hadden zoveel power als groepje dat we gewoon allemaal konden. En we hadden zoveel connecties in het land eh, hebben bijvoorbeeld in Utrecht hadden we ook connecties met eh met een hele sterke groep. We zijn daar zelfs nog ingeroepen om eh mee een klooster van een bisschop…

I: In Driebergen toch? Was dat.

A: … in Driebergen-Zeist hebben we echt een klooster mee bezet. Maar toen waren wij al ervaringsdeskundigen piepten ze van de sociale academie de Horst piepte ons dan op. Dus daar zaten wat vrienden en die zeiden van komen jullie ook ons ondersteunen. Nou ja wat je, nou ja waar je dan weer allemaal in terecht komt weet je wel.

I: <lacht>

A: Heel interessant <lacht>. Ja dat was, ja, ja was een soort netwerk avant la lettre eh, of eh zonder eh social media maar gewoon eh, ja en ook zonder politieke binding he, dus het was…

I: Was dat belangrijk?

A: Nou voor ons wel. Want kijk ik, wij, ik had er in ieder geval een hekel aan om ik wilde niet bij bijvoorbeeld p van de a of eh, bleh, we waren het meeste verwant met de PSP.

I: Ja

A: En daar hebben we ook, met de PSP hebben we verbond gesloten eh met een aantal mensen daaruit moet ik je zeggen. Niet eens met de PSP zelf. Want der waren er ook rekkelijken en precieze, dat ken je dat wel hè, dat woord hè, toch?

I: Ehhh, ja. Dat…

A: Ja uit de tijd van de oude, uit de, uit de tijd van de reformatie en zo. Maar eh, wij gingen echt eh, we hadden zeg maar de vrijbuiters verenigden, hè. Overal vandaan dus dissidenten uit de PSP bijvoorbeeld die iets te fanatiek vonden nou ja daar sloten we dan verbondjes mee zodat, die deden dan ook mee met die kamerverkiezingen.

I: Hm (…)

A: Ja. Maar dus niet ideologisch gebonden.

I: Ja

A: Want we hadden 1 iemand op het terrein en die was wel communistisch maar die woonde apart in een tuinhuisje maar dat was zeg maar de print, de ontwerper van de SUM. Werkte we mee samen maar we waren niet eh van de strenge. En eh ja we deden ook heel veel in het verborgen zeg maar…

I: Ja

A: En die Kabouters was maar een deeltje, was gewoon een deel. Dat eh nou ja, Roel van Duijn, dat boek heb ik dus niet bij me, kon ik niet vinden.

I: Oh ja, geen probleem.

A: Maar ik kreeg net van mijn zus een app, had ze het op Marktplaats gevonden.

I: Oh
A: Maar ik heb helemaal niet met der over gepraat, zij zelf...

I: Oh

A: … aan het researchen.

I: <lacht>

A: Omdat ik had gezegd vanwege de Kaboutersbeweging heb ik een interview met een sociaal geograaf. En nu heeft zij mij dat boek, maar ik heb dat boek al jaren maar…

I: Ja

A: … ik heb, ik heb 4 boekenkasten en ik kom, en ik heb zelfs een…

I: <lacht>

A: …een boekenkast, een Hongaarse, met twee rijen.

I: Ja

A: Maar heb ik daarachter proberen te kijken. Ja, ik kon hem helaas, ik heb...

I: Ah

A: … echt twee keer alles af- en er, ze moeten nog dozen zijn

I: Ja, dan zit ie natuurlijk net ergens, dan eh…

A: Ach, nou ja ik vond. Maar hij is dus secondhand.

I: Oké, dan ga ik, ga ik hem opzoeken. Ja.

A: Want ik wil nog best wel thuis kijken maar ik heb…

I: Nee…

A: …gister nog een grote schemerlamp in de hal gezet om die boekenkast beter uit te vlooien. Of eergister. En maar ik kon hem echt niet vinden.

I: Nee, dat is geen probleem. Ik kijk zelf nog wel even op het internet inderdaad. Komt goed. <lacht>

A: (…) Kijk ik zal het je even laten zien, die kun jij ook zo vinden. (…). Nou.

I: Ja goed, gaat me lukken. Boekwinkeljes.nl. Ja

A: Ja?

I: Ja (…) en eh hadden jullie dan eigenlijk een hele sterke band door eh door dat jullie zo vaak samen waren?

A: Wie en wie?

I: Eh bij de, Sophiaweg? Als zeg maar eh, ik zal even uitleggen waarom ik de vraag stel. Zeg maar eh, het, ehm, bij een sociale beweging als bijvoorbeeld als er een als jullie iets in het geheim doen moet je elkaar wel vertrouwen…

A: Ja

I: … zeg maar…

A: Ja. Nou ja we hadden die familieband en daar hoorde allemaal mensen bij hè. En eh, maar der waren ook wel eens mensen die het er niet mee eens waren. Dat kon ook wel gebeuren. Maar dan hielden we gewoon het kringetje klein hè. Maar zoals toen met die Brederode-actie en dat pamfletje dat vonden wij eigenlijk maar kleine actie maar dat had dus, had, had, had, had grote repercussies hè. Eh dat ze de ME opgetrommeld hadden omdat ze, omdat ze een aanval verwachtten of wat dan ook nou dat was never nooit de bedoeling, hé.

I: <lacht> ja.

A: Zulke dingen…

I: Ja

A: …maar ach dan was de groep misschien met 5, 6 man. We woonden ook maar met een man of 8 samen in een huis met 20, 30 kamers.

I: Ja

A: Maar daar ontvingen we allemaal die groepen en die konden op zolder ook nog slapen als je wilde. We hadden ook nog opvang van een paar eh Portugezen eh deserteurs. Eh mensen die dus niet in Angolo wilden vechten.

I: Ohja

A: Mijn vriendin die zat in Amsterdam op een bureau van de kerk om de eerste vlucht-, waren de eerste vluchtelingen hè. Hier in Nederland kwamen de eerste vluchtelingen, was een katholieke priester in Amsterdam en die had opvang van eh Viet-, van eh deserteurs van eh van Portugese strijd, van dus die verplichting naar Angola moesten.

I: Ja

A: En die kwam ze bij ons af en toe dropten ze er wat. Dus wij hadden een echtpaar op zolder en later een eh, een eh, een eh, een jongen van het eiland Sao Tomé. Ja een kind-, een soort kindsoldaat van zestien.

I: Oh…

A: Zestien, zeventien

I: …jong.

A: Ja hij, hij ja, hij, heel, heel eh, ja hadden we ook, hadden, dat, dat is ook een tijd eh. Maar dat waren allemaal zij- weet je wel, we waren heel multi eh inzetbaar gewoon.

I: Ja. Het was, er zat geen rode lijn per se in of zo.

A: Nee het was vooral een eh, ja, nu zouden ze dat een actiecentrum noemen maar het was, het was toch gewoon echt van een familie uit. En het was wel met een stroom mee hè maar gewoon ja we hadden heel veel ijzers in het vuur.

I: Ja

A: Ja ik weet niet of je dat tegenwoordig nog ziet dat eh. Nee, ik kan der helemaal eh …

I: Kan ik ook niet zo snel bedenken

A: … nee mijn broertje die zat in de krakersbewegingen wel eh bezettingen in eh, in Amsterdam, hè. Maar ja dat was in agressief tijdperk in eh, ja dat, dat, dat, daar zou ik niks mee te maken willen hebben snap je?

I: Dus het ging ook om dus hoe jullie die plaats en ruimte heel op een vredige manier gebruikten?

A: Ja natuurlijk. Bijvoorbeeld wij waren daar gaan wonen dat was een kloostertje dat twee jaar leeg stond. Dat was een chalet hè. Echt zoals een Zwitsers chalet, helemaal balkons deromheen, serres en verandas, dus. Aan twee kanten ja en dan met 20,30 kamers dus ja dat was prachtig, in het bos, onder architectuur aangelegde tuin alles. En dat was van een spoorwegfabrikant uit Arnhemhout. Een katholiek. Meneer Bijnes.

I: Uhu

A: En die verhuurde dat aan Paters. En die Paters die gingen verhuizen naar de Eleonoraweg aan de overkant. Zo loopt de Sophiaweg en dan heb je een vijfsprong, 1, 2, 3, 4, 5 en dan ging je zo de Eleonoraweg op en dan aan het eind stond een misschien iets groter huis of niet veel verschillend en daar zijn ze neergestreken. Stond dat huis twee jaar leeg. Nou eh, wij zijn daar gewoon gaan wonen waren 18 ramen stuk, grote terrasdeuren. En een vriend van ons had een schildersbedrijf

I: Uhu

A: Dus Jopie heeft allemaal dat nieuwe glas vervangen, weet je wel, en toen hadden wij het huis al dicht, hè.

I: Uhu

A: Dat gemolesteer was afgelopen. En toen zijn we binnen alles mooi gaan maken en klaar om mensen te ontvangen. Nou dat was al, dat was iets opbouwends en toen kwamen, kwam die eigenaar op bezoek. En die, we hadden inmiddels een theetuin geopend en die, die, die, die was genegen om die, die vond het wel prettig. Want het huis was uit de demolitie, hoe heet dat…

I: Uhu

A: … en ehm, ja ik, ik heb me dat is een Engels woord maar ik, hoe heet het in het Nederlands? Nou ja, in het verval.

I: Ja, ja verval ja

A: Ja. En eh meneer Bijnes zat gezellig bij ons in de tuin maar wat was het geval hij had het al verkocht aan een eh grote jongen (…) Rutgers van der Loef een man met 11 kinderen aan de Sterreschanseweg. En die wilde nog groter gaan wonen met die 11 kinderen en die wou daar gaan wonen. En eh toen eh toen had gemeente opeens hadden ze plannen om over de Sophiaweg een rondweg om Nijmegen heen.

I: Ja

A: En die moest dan bij St. Maartenskliniek via die holle weg 't Ooij in duiken, ja. Totaal beschermd landschap, ja later. Maar echt helemaal crazy, een van de mooiste plekken van Nederland.

I: Ja

A: De holle weg van Ubbergen hè waar je bij de St. Maartenskliniek uitkomt

I: Ja

A: Nou daar had daar dan zo van, van 80 meter een brug naar beneden moeten daar terwijl het echt …

I: <lacht>

A: …krankzinnig. Maar goed, die dreiging was der en daardoor Rutger Loef ik wil dat huis niet meer. Dus die waren twee honden vechten om een been en wij waren de derde. En de eigenaar was blij dat we der zaten. Want het slopen hield op, hij zag hoe opbouwend we bezig waren.

I: Uhu

A: Hè. En we waren er ook heus wel uitgegaan als hij het echt, als, als der echt iets kwam wat zinnig was.

I: Ja

A: Uiteindelijk na 10 jaar is het gesloopt door de gemeente, heeft de gemeente het gekocht. Zijn er 6 ugly, smerige bungalows neergezet waaronder de burgermeester in ons moestuin. Dus waar wij de moestuin hadden…

I: Ja, ja daar dus… hm.

A: … daar ging de burgermeester wonen. Maar die moest weer vluchten in de krakersrellen van zoveel jaar later.

I: Ah

A: Kon die daar niet veilig wonen, werd ie bedreigd.

I: Dat, ja.

A: Zo, zo, nou ja dat, zo zijn die dingen allemaal verweven.

I: Ja

A: Maar wij zijn er toen, ik was al weg bij mijn verloofd want die werd een beetje ja, die was te hoogbegaafd, begon er wat te rammelen. Eh weet je wel, hij werd steeds extremer en ben ik weggegaan. Heb ik een kasteeltje hier in de, in Gendt, een atelier. Ben ik gisteren nog langs gereden. Heb ik even een foto gemaakt.

I: <lacht>

A: Niet voor jou, maar gewoon eh…

I: Voor jezelf

A: Ja. En eh, het was niet te geloven, ik kon niet in een gewoon rijtjeshuis meer wonen. Zes verdiepingen

I: Wauw

A: Zes verdiepingen in de Poelwijk en daar had ik een weefatelier.

I: Mooi gebouw

A: 75 gulden in de maand, Mike.

I: 75 gulden?

A: Kun je het geloven?

I: Nou dat zijn mooie prijzen inderdaad <lacht>

A: Ja 75 of 150 ik weet niet meer. Maar ik geloof 75. Was niks.

I: Nee

A: Dat huurde ik en eh had ik gewoon een wever op tafel staan en af en toe gaf ik iemand les maar was er vooral mooie dingen aan het weven.

I: Uhu

A: Maar die eigenaar was het er dus mee eens, we zaten daar helemaal gedekt.

I: Dus…

A: Dus het was een hele andere situatie. Er was geen agressie bij.

I: Het was heel vriendelijk eigenlijk?

A: Eigenlijk zo ja, maar dat was de Kabouters hè. Je hebt met Roel ook al gepraat hè?

I: Ik heb hem gemaild maar die had alleen geantwoord, ik heb niet met hem gepraat.

A: Ah jammer, dat is wel, ik heb hem niet meer ontmoet eh. In dat boek staan wat foto's…

I: Ja

A: … onder andere zit ik eentje naast Roel eh zo bij zo meeting weet je wel. Eva Meis, want ik heet, Fred heeft mij Eva genoemd.

I: Ja dat weet ik ja want eh…

A: Dus ik heb…

I: Uhu

A: …ik heet Eva hier maar dat is nogal weleens verwarrend want ik ben Annecristien mijn hele leven geweest.

I: <lacht> Jan zei het al.

A: Maar in de Enkhuuzen, in de Nijmeegste tijd, hier werd ik Eva genoemd en bij de VPRO ook. Ach goed dat maakt niet uit, dat eh, dat, dat zeg ik alleen nog maar, Quinta Buma ken je ook?

I: Nee

A: Oh naja, die Buma's waren ook wel actief. Die hebben de fabriek nog bezet gehad dat was daarachter Brakkestein, een oude fabriek eh.

I: Oké.

A: Dat was ook een familie-actie. Beetje kopie-achtig maar dat maakt niet uit

I: <lacht> (…)

A: En die hadden meer problemen. Want dan kwamen er ook drugsgebruikers of eh ja

I: Hm

A: Zwervende lui of wat ook. En zulke dingen dat deden wij dus niet. We hadden wel een paar zwervers die we onder onze hoede hadden genomen. Oude mannen. Een deed de tuin totdat ie een keer in mijn portemonnee stond te grabbelen toen ik de keuken in kwam, toen was het…

I: Toen was het klaar?

A: …was het acuut afgelopen.

I: Raar zeg <lacht>

A: Maar ehm naja. Dat geografische verschil van Nijmegen is vooral het Katholieke kerkgebeuren. En wij zeiden altijd: de communisten hebben de kerk ingehaald door een andere doctrine, nou dat wilden wij zelf absoluut niet hè. Dat, dat je toch een soort autoriteit wil hebben. (…). Was iemand fan van **N Verfocha** zeg je dat wat? Vroeger president van Albanië. Nou echt een terrorist man.

I: Ja

A: Ik bedoel die had ook iedereen in kampen zitten, ja. Dan ruil je het ene kamp in voor het andere.

I: En dat ook een beetje, het werd veel in positief licht gesteld? De dingen…

A: Maar wij zijn ook, wij hebben ook, wij hebben ook nog iets anders gehad. En dat ging eigenlijk was al toen we in Berg en Dal woonden. Dat was ik net aan het vertellen, toen ik Fred ontmoette bij Doornroosje.

I: Ja

A: Toen had ik al van hun gehoord omdat, je had vroeger een rubriek in de Volkskrant en dat heette 'Dag in, Dag uit'. Daar stonden allemaal korte berichten in van wat is er aan de hand in de wereld of in Nederland. Nou daar stond in dat ze omroep 2000 opgericht hadden. Een jongeren omroep. Voor en door jongeren.

I: Ja

A: (…) Lijkt net een eendenmotor!

I: <lacht>

A: En het is een MG

I: <lacht> Ik weet niet wat een MG is, maar.

A: MG is een raceautootje…

I: Ja

A: … voor jongens die van speelgoed houdt. Ehm, ja was ook zo Fred was antieke auto fan

I: Ah, vandaar.

A: Deden we ook niet bij communisten hoor. Hij had gouwe handjes, dus hij kon ook knutselen en zo

I: Hm

A: Maar eh, waar hadden we het net over oh ja, voordat we, voordat die Kabouterbeweging…

I: Ja

A: … lang daarvoor. Toen eh, had ik hun gelezen in eh, in eh 'Dag in, Dag uit' stond één ding over de omroep 2000. Interresant en in Nijmgen opgericht, nou misschien kom ik ze een keer tegen. Wist ik veel dat het, dat dat ook echt gebeurde en dat het…

I: <lacht>

A:… bij Doornroosje ontmoette hè ehm, dat was één ding. Want nou daar hebben we ook nog wel veel dingen door meegemaakt. Is nooit van de grond gekomen maar een ander ding was de Universal Life Church.

I: Ja

A: Heb je daar van gehoord? Heeft Jan…

I: Ja, Jan heeft mij daarover verteld

A: Oh dat was ook nog leuk lachen. Maar toen was Jan nog lang niet in beeld, Jan is ook maar kort in beeld geweest want hij had verkering met mijn schoonzusje.

I: Oké

A: Ja. En maar dan kwam daarna weer een ander en nou goed, maar goed. Jan bleef toch met die Vietnambeweging is die heel actief geweest hoor.

I: Heel ja

A: Heeft ie echt, daar hè, daar en Jan hield ook van filmen en zo al toen. Ze vader had in zijn hoofd dat hij een garage moest beginnen nou ja hij heeft gelukkig zijn eigen weg gekozen. Maar was ook wel een verwend kind zullen we maar zeggen…

I: Uhu

A: … zoals we allemaal een beetje, toch wel. Maar die Universal Life Church was ook zeer ja, ja een beetje, nou anarchistisch was het woord niet maar wel heel ludiek. Want het kwam uit Amerika…

I: Ja

A: … maar als je. En hier was godsdienstvrijheid en dan had je, was je ontheven van de dienstplicht. Heeft hij alles al verteld? Dan hoef ik niks te vertellen.

I: Dominee hè? Was het dan.

A: Ja.

I: Ja

A: Maar later ook nog, eerst dominee en later waren tienduizenden, ik was de secretaresse van de Metropoliet, Thomas was Metropoliet, niet mijn verloofd. Ik was Eva, was dan de secretaresse van de Metropoliet. Zo hadden we die titel, hadden we in Nederland gewoon verzonnen weet je wel…

I: <lacht>

A: … net zoals bij de orthodoxe. En eh toen hadden we ook een cursus doctor in de godgeleerdheid gemaakt. Want door de godsdienstvrijheid had je ook, kon je de invulling van je kerkgenootschap, kon je zelf bepalen.

I: Ja

A: Wij hadden het hier naartoe gehaald uit Amerika om vrijheid van dienstplicht te krijgen. Want elk lid was ook dominee.

I: Je, jullie hadden daarom heel bewust hier naartoe gehaald.

A: Ja, ja ,ja ,ja om onder de dienstplicht uit te komen. Via de, want Fred was jurist hè.

I: Ja

A: Hij heeft geloof ik pas in Nijmegen ze, eh rechten gestudeerd. Hij had in Utrecht sterrenkunde, natuurkunde in Rotterdam economie en hier eh rechten en eh vrije studierichting filosofie. Dus zo en in Amerika had ie, geloof ook natuurkunde maar dat weet ik allemaal niet meer. Maar zo was die gezwijnd door alle universiteiten, allemaal in een jaar had ie 3 jaar in elkaar, zo hè. En was een kandidaat in 1 jaar en dan hoefde ie ook niet meer af te studeren. Hij dat, hij noemde dat de afstudeerval.

I: <lacht>

A: Hij moest daar niks… Of dan ging ie naar zijn doctoraal toe hè en dan zei die van ik kom alleen maar zeggen dat ik het niet hoef tegen de hoogleraar. En dan ging ie weer zo, zo weg hè. Want hij had het allemaal in de zak al <lacht>

I: De kennis had ie al, ja

A: De kennis had ie al in de zak maar hij hoefde dat papiertje niet. Zijn broer had dat allemaal wel en die zou dan hoogleraar psychologie worden hier maar die ging er met een ander professor vrouw vandoor en toen mocht dat weer niet bij de Katholieke kerk en weet je wel. Dat was weer een andere route. Maar ehm, Fred die eh, toen hadden we die Universal Life Church en toen gaven we ook, ieder had vrijstelling van dienstplicht als je lid was maar dat wilde de regering, wilde daar geen rechtszaken over voeren. Alles werd onder S5 achter gedaan. Want ze vermeden het om jurisprudentie te krijgen op dit punt.

I: Ja

A: Dat je dus door vrijheid van godsdienst mensen via een achter, ludiek achterdeurtje, liet escapen.

I: Is eigenlijk ook een actie in zekere zin.

A: Dit is eh <lacht> helemaal act-, actie.

I: Ja

A: En later die actie van eh, doctor in de godsgeleerdheid deed Simon Vinken ook aan mee en de AVRO kwam het filmen was in Frascati in Amsterdam, waren 400 mensen hadden zich ingeschreven voor doctor in de godsgeleerdheid.

I: Uhu

A: Kreeg je elke maand kreeg je een pakket thuis met stencils vaak maar 1 keer een boek van Mao, een Frans boek, ‘Laat Honderd Bloemen Bloeien’ over de culturele revolutie. Dus toen, we hadden wel ons toch wel veel met Mao geïdentificeerd voordat allemaal onthuld wat een schurk het was hè.

I: Ja

A: Bedoel dat was eigenlijk, we waren niet communistisch maar we hadden dus wel een eh. Ik…

I: Hier is misschien de.

A: Oh, nu wel?

I: Ja <lacht>

A: Ja

I: <lacht> Ja

A: Daarstraks juist niet.

I: Nee, ik zat ook al te kijken. Nu is het wel weer

A: Sorry

I: Oh, geen probleem. Het is heel vervelend om tegen de zon in te kijken dus…

A: Dat hoorspelgrind weet je wel.

I: <lacht>

A: Ik heb dus in Hilversum in de studio veel en dan had je deuren en grindbakken en…

I: Oh

A: …dan kon je allemaal

I: <lacht>

A: <lacht> Der zijn der echt hè, voor hoorspelen.

I: Grappig. Ja ik leer heel veel zo <lacht>

A: Ja dan had je gewoon, dan heb ik ook in de jaren 60 de eerste gastarbeiders ontmoet.

I: Oké.

A: Want ging ik ‘s nachts monteren, ‘s avonds…

I: Ja

A: … en dan kwam je daar de eerste gastarbeiders die de studio’s schoonmaakten, had ik nog nooit een gastarbeider gezien. In die jaren ‘60

I: Ah ja

A: Turken, Italianen. Was tot dan tuurlijk niet.

I: Nee

A: Maar goed, die Universal Life Church, daar werd gewoon examen gedaan, kwamen 400 man samen. Maar we hadden een keer een aflevering dus was gewoon een propagandaboek van Mao. Het leek hartstikke mooi die culturele revolutie. Ivens heeft daar ook, is der ook met Mao meegegaan. Ja dat die man zoveel bloed aan zijn handen heeft gehad dat ging ie tegen Ivens ook niet zeggen. Dat liet ie niet zien.

I: Nee

A: Hm. Wij wisten dat ook niet, we waren absoluut niet, we werden nog weleens Maoisten genoemd want we hadden kaki-kleurige legerjasjes allemaal van de dump.

I: Ja

A: En dat hadden we graag aan, dat zag er heel eh, heel (onverstaanbaar) uit maar we hadden er verder geen enkele politieke associatie mee. Maar dat werden we wel zo genoemd.

I: <lacht> en mensen plaatsten jullie in een hokje?

A: Ja, ja, nah, ja, we, we, dat is heel gebruikelijk en dan weet je wel dan ben je, dan hoor je daarbij en dan ben je, ben je of afgeschreven of niet.

I: Ja

A: Want toen ik dat kasteeltje wilde krijgen in eh, in eh, in, in, in Gendt na 8 jaar hè. Toen had ik dat via de burgermeester van Bemmel, die zat in het bestuur van de Gelderse kastelen. Dus toen ging ik daarheen, heel mooi aangekleed alles handgeweven kleding, ik weefde alles zelf. En die man die dacht dat er een sprookjesprinses, ik was eh 24, 25 en binnenkwam en ehm, uit een ande- een Avignonjonkvrouw, uit een ander tijdperk kwam. Zo mooi. En nou ja, goed het, het was meteen voor de bijl en ik kreeg dat kasteeltje. En toen had mijn oom, die belde mijn oom op, ik had mijn oom als adres gegeven en toen zei die: ‘oh nee die woont hier niet’ zegt mijn oom ‘die woont in een commune in Nijmegen’. Nou die man is van zijn stokje gevallen.

I: <lacht>

A: Het kon niet meer terugdraaien, ik had het kasteeltje al maar hij was helemaal gedesillusioneerd door het vooroordeel. Het woord commune nou zo…

I: Ja

A: … weet je wel. Wat je juist wilt vermijden dat je niet naar een notaris, naar een burgermeester gaat en zeggen ik woon in een commune en ik ben van de Vietnambeweging bijvoor-. Weet je wel, je weet dan wel wat je moet zeggen tegen zo’n man.

I: <lacht>

A: Dat is gewoon een ander petje even op…

I: Ja

A: … en dan krijg je, ik was ook geschiedenisstudent, bedoel zelfstandig hè. Ik, ik…

I: Uhu

A: … ik studeer geschiedenis eh autodidactisch, hoe heet dat, buiten de universiteit om (…). Snap je, net zoals ik bij de archeologische dienst werkte.

I: Oké

A: Is allemaal dingen, zijspoortjes die niet, niet universitair geschoold.

I: Ja

A: Gewoon uit belangstelling. Dus ik zei ik studeer geschiedenis en ik ben weefster en eh ik wil graag dit als atelier. Nou dat kreeg ik voor mekaar.

I: <lacht> mooi <lacht>

A: Wat bijna verhinderd.

I: En ehm, bij jullie acties en activiteiten, wat voor acties en activiteiten hadden jullie allemaal, zeg maar. Ehm, deden jullie demonstraties, protest, flyers uitdelen…

A: Never, we deden nooit mee aan een demonstratie

I: Oké

A: Wij gingen nergens, we zijn niet, wij vind-, ik ben later een keer bij een demonstratie in Amsterdam geweest. Nou ik moet graven om te weten wat het was, want het was onze stijl niet. Wij waren gewoon actief in het veld, hoe heet dat?

I: Uhu, wat ,wat…

A: Hè, net zoals dat Vietnam dat was zo, dat is mijn allermooiste, dat is mijn grootste werelddaad geweest. De meest impact heeft die actie gehad.

I: Ja. Heb je vergelijkbare acties zoals dat?

A: Nou eh, nee dat niet van Vietnam vond ik echt een toppertje hè.

I: Ja

A: En eh kijk de Grote Weigering, ja als je der is zo'n soort heel dik boek en dat heet de 'Kroniek van de Geschiedenis' of zo. Eh, het is, het is een geschiedenistijdschrift want mijn dochter studeerde geschiedenis en cultureel erfgoed in Amsterdam. En die kwam toen eh, in oude geschiedenis eh uitgave ziet ze opeens iemand staan met dezelfde handen als zij.

I: <lacht>

A: Weet je wel. Huh, zijn mijn handen…

I: Ja

A: …Deze is nu heel dik geworden door artrose of weet ik wat, ik heb der geen pijn van maar dat is een lelijke vinger geworden. Maar ik heb grote, lange handen altijd…

I: Ja

A: …gehad hè. Net zoals mijn moeder en ik ben dik maar dit is allemaal nog mooi zo weet je wel.

I: Ja <lacht>

A: Maar eh, zij heeft lange en nog veel langer van haar pappie en eh ze ziet opeens daar een vrouw in een zwarte jas met haar handen. En dat was ik met Fred en nog wat mensen die een actie tegen de volkstelling, hadden we volkstellingformulieren gingen we ritueel verbranden.

I: Ja

A: Nou daar staan we dus in zo'n dik geschiedenisboek eh van eh, eh 'Kroniek van de eeuw' of zo. En d-, da-, dat heb ik nog thuis bijvoorbeeld.

I: <lacht>

A: Zo iets. Dus als je, als je fotomateriaal van zoiets, dat is best interessant.

I: Ja

A: Dat is nou een interessante foto uit, maar verder, ja in dat boek van de Kabouters ach, ja der staan wel wat dingetjes in.

I: Uhu. Dus de eh je deed niet echt mee aan demonstratie en protest maar meer zoals de Vietnamactie eh de dus…

A: Ja, we hadden wel en we hadden van onze bakker uit Berg en Dal de elektrische hond overgenomen, weet je wel. Zo'n karretje…

I: Ja

A: … waar je brood mee rondbrengt. Met zo'n deurtje en een klepje en een kastje voor de koekjes en. We hadden vroeger reden wel melkboeren en bakkers mee rond.

I: Ja

A: Heet een elektrische hond. Hadden we overgenomen en die hadden we heel mooi opgeknapt en opgeschilderd. En hadden we daar een demonstratiebusje van gemaakt. Dus foto's van kinderen met napalm…

I: Ah

A: …bombardementen. Helemaal in de tijd van de, in '68, in 68-69 eh in de Vietnamtijd en dat gingen we mee op straat staan als de Amerikaanse militairen over de Sophiaweg gingen.

I: Ah

A: En dan hadden we nog, zeg maar, Vietnamese vlag en dat ging eigenlijk vooraf aan de fietsen.

I: Ja

A: Daaruit is dan weer die fietsen…

I: Ja, oké. Maar dat wel, wel ook weer op een ludieke manier gebruik maken…

A: Ja, maar…

I: … van ruimte.

A: … we zijn wel, het moest wel weggehaald worden want het was beledigend voor een bevriende natie.

I: Ja

A: Weet je wel, dat, dat ging dan eh, dan, dan gingen, dat mocht dan niet.

I: Dus dan merkte je wel dat je beperkt werd in je vrijheid van meningsuiting daarin?

A: Nou dat zat er wel tegenaan.

I: Ja, ja.

A: Maar meestal hadden wij die confrontaties niet omdat wij, we gingen nooit naar enige demonstratie. Want ik kan me niet herinneren. Kijk daar waren weer andere mensen die dat deden.

I: Ja

A: Wij waren gewoon de werkers eh aan de basis en we bedachten de plannen en eh ja, zo, zo weet je wel.

I: Uhu

A: Het was meer een eh, een brain- eh storm- eh huis. En eh ja…

I: Dat kwam ook door de vriendschap, die familie die jullie waren dat het zo goed werkte?

A: Ja maar der kwamen ook wel, der kwamen ook wel conflicten, weet je wel.

I: Nee. Ja.

A: Maar eh bijvoorbeeld ook intern in de familie <lacht> dat was ook, dat gebeurde ook wel.

I: En hadden jullie wel het gevoel dat je, dat het, dat jullie daar echt vrij van autoriteit waren op die plek?

A: Ja heel erg, heel erg.

I: Geen angst of wat dan ook?

A: Nee. Ja, nou ja, ik heb later, Fred kreeg het later in zijn bol, die werd eh, die kreeg een soort hoogmoedswaanzin, hun moeder had 10 jaar geleden onder kanker. Was vreselijk in de jaren 50…

I: Ja

A: …uit de verzekering gezet, kan nou allemaal niet meer maar. Tonnen van hun bedrijf in de ziekte, geopereerd, weet je allemaal wel, ach verschrikkelijk. En het was een hele inteliigente vrouw, die had al voor de oorlog was ze in Genua eh bij de consul eh au pair.

I: Uhu

A: Had de HPS gedaan dus ja de jongens hadden veel bagage. Die vader was wat eh meer een bon vivant, kerel eh uit Zeist.

I: <lacht>

A: Maar goed die moeder die had klasse en die jongens hadden ook ja, nou ja, die waren der drie hoogbegaafd en ja is allemaal, een is zo gek als een deur geworden, die moesten we regelmatig op laten nemen dat ie gevaar op de weg was. Maar die was zo slim die was der in een dag uit. Dan belde die de rechter, de officier, wie dan ook, hij was zo 'gist'. Hoefde nooit lang te blijven en dan was ie der weer uit. En mijn Fredje ja, die, die kreeg eh, ging eerst een altaartje voor zijn moeder maken en zo weet je wel.

I: Oh

A: Dan een soort van. En eh nou ja en over dat ze van koninklijke afkomst waren van een Noorse koningen en van, ja echt het ging heel ver.

I: Ja

A: Gewoon raar in de kop.

I: Ja

A: Maar ook weer zo intelligent.

I: Ja dat is een hele, rare wisselwerking of zo.

A: Ja. Maar niet, die, iemand die nooit opgenomen, dat, dat was ie…

I: Nee

A: … gewoon ve-, te… maar wel zo rare dingen weet je wel. Nee echt. Ik noemde het hoogmoedswaanzin.

I: Ja

A: En eh, ja, ik op een gegeven moment kon ik er alleen maar om lachen maar ik kon niet zo makkelijk van hem loskomen. Dus hij heeft me echt een beetje weggestuurd en dat kasteeltje gevonden. Als je zo mooi woont hè, ik kon, ik had nog nooit in een rijtjeshuis gewoond en ik kan er ook nooit wonen. Als ik die zie word ik al verdrietig, ik ben een levensgenieter maar sluit me niet op in een nieuwbouwwijk…

I: Nee

A: … want dan eh, word ik suïcidaal <lacht>

I: <lacht>

A: Nou ja, lachend hè?

I: Ja ik eh, ik begrijp hem.

A: Echt, raak ik altijd de weg kwijt.

I: <lacht>

A: En ik ben er nog trots op ook.

I: <lacht>

A: Dus dat is dan een beetje kakneus van mij. Maar eh nee, ik, ik, dan ben ik te veel een estheet voor.

I: Ja

A: Een mooie nieuwbouwwijk. Maar ik kom uit Lent hè? Das nu, heb ik nu doorgefietst, daarachter.

I: Ja

A: Leuke huizen staan der.

I: , ja.

A: En leuke dingen. Ik zeg altijd ik wil er nog niet begraven worden. (…)

I: En eh, als eh, was u bang om opgepakt te worden of iets dergelijks?

A: Hè wat?

I: Was u weleens bang om opgepakt te worden? Of was het niet zo…

A: Nee maar wel toen kijk wij hadden een hele actieve periode en eh van eh Vietnam en heel veel acties…

I: Ja

A: … en die opvang van die mensen hè. Want wij noemde dat eh ja ik noemde het ook wel een soort volkshoge school he. Wij zeiden de Kabouteruniversiteit, zeiden andere maar we noemden het ook nog liever de Vrije Universiteit van Nijmegen. In tegenstelling tot de Katholieke universiteit…

I: De Radboud?

A: … niet vrije universiteit, die niet vrij was.

I: Ja

A: Dus dat was, dat staat ook in die film van Els in eh, in een interview van mij. Dat woord, dat zit me nog weet je wel, in tegenstelling tot. Maar daar werkte we dus voor al die groepen, het begon bijvoorbeeld ook met een Spaanse dienstweigeraar. Pépé moet vrij, die Spanjaarden mochten niks, was nog in de tijd van eh, van Franco.

I: Van Franco, ja.

A: En die kwamen dan hier naartoe, internationaal om bij ons met zestig man te bijeen te komen om een dienstweigeraar vrij te krijgen. Pépé moet vrij. En dan kookten wij potten vol eh, in Nijmegen! Waarom niet in Frankrijk? Wat veel dichterbij was, maar goed. Dat weet ik ook niet helemaal…

I: <lacht>

A: … hoe dat kwam. Maar dat was een van de eerste acties en later kwamen al die dingen van de universiteit erbij.

I: Ja

A: Delfrau, professor Delfrau, socioloog. Ja, het is heel bekend.

I: Oké.

A: Uit Groningen, was een voorvechter. Nou, die kwam bij ons eh college houden eh voor de subversieven <lacht> (…). Dus we gaven platform aan heel veel maar na 5 jaar toen kreeg Fred het in zijn bol en toen begon ie te slopen aan de centrale verwarming dat was niet goed. En allemaal van die dingen.

I: Uhu

A: Weet je wel. Toen waren der allemaal dingen, ja, terug naar af eh, elektra was niet. En toen ging, sloeg ie door…

I: Uhu

A: …sloeg die door. En dat heeft bij heel veel mensen kwaad bloed gezet. Dus toen gingen er ook mensen van ons groepje gingen rennen. Hè dus eh, met name zo'n toegewijde mensen als eh, Ad Spijkers bijvoorbeeld hè, die echt heel actief was geweest in de Vietnambeweging. Omdat hij gewoon te ver ging.

I: Ja

A: Hij heeft zijn eigen broers konden der ook niet tegen. En ik ben toen nog een tijd gebleven omdat ik niet zo makkelijk weg kon komen.

I: Hm

A: Maar in die tijd, dat dus, niet meer dat actieve centrum was woonden we nog met 3,4 man daar. Toen dacht ik weleens oh als de politie maar niet kom of als de gemeente ons er maar niet weer had de gemeente het al gekocht misschien en dat was een minder…

I: Ja

A: … veilige tijd maar niet…

I: Het…

A: …nee ja maar toen voelde ik me ook niet meer op mijn gemak.

I: Maar ehm, wat, was het op het gemak voelen, dat veilig voelen, was dat belangrijk voor eh de acties denk je? Om…

A: Nee maar het is nooit in actietijden geweest…

I: Nee oké

A: … dat kwam allemaal daarna.

I: Ja oké maar…

A: …. Die actieve tijd…

I: Ja.

A: … daar voelden we, dat was echt waren we een unit, waren we…

I: Was dat, was dat denk je belangrijk ook? Voor…

A: Tuurlijk, tuurlijk. Nee maar toen voelde dat ook echt als een vesting en die, die eigenaar stond ook helemaal achter ons. Ja die wist niet wat er allemaal precies gebeurde maar wel eh die man nu, die zag ons helemaal zitten.

I: Ja

A: Dus echt was ook wel een, een lieve man en eh ik, ik <lacht> ik heb twee jaar terug in Frankrijk iemand ontmoet, een Engelsman geloof ik, een Zwitser, en dat bleek zijn peetoom te zijn. Hij was van een Hongaarse violist in Bloemendaal terechtgekomen, in oorlogstijd met, als kindje.

I: Ja

A: En was daar geboren in Bloemendaal en toen was die Bijnes daar eh zijn peet eh vader. Was helemaal gek.

I: <lacht>

A: Hé. Kom ik die, kom ik iemand die ik maar een keer of zo ontvangen heb na ja…

I: Toeval bestaat eigenlijk niet hè.

A: Is heel…

I: <lacht>

A: … gek ja. Ja, maar dat kan ik ook in New York hebben hoor. Kom ik ook, weet je wel, daar kom ik ook zo iemand op Broadway tegen die ik uit een andere wereld ken maar ja.

I: <lacht>

A: Ik weet niet of jij het weleens heb?

I: Soms, maar niet zo eh…

A: Ik heb, ik heb zo extreem.

I: <gniffelt>

A: Ik kreeg pas een fotootje, Sète ken je dat? Sète, Zuid-Frankrijk bij Montpellier.

I: Eh ja.

A: Nou een vriend van ons is haringroker…

I: Ja

A: … die zit daar op een maritiem festival, haring te roken uit Nederland hè.

I: Uhu

A: (…) En toen komen vrienden uit (plaats in Frankrijk), 150 kilometer verder, die komen daar langslopen. En doordat het een Nederlander was gaan ze over oh we hebben ook nog vrienden in Nederland eh Hans…

I: Uhu

A: … Peter, mijn man en ik. 'Hans peter? Hans Peter? Nou ja' dus zij maken een foto van René de Haringroker en ken je deze? Nou…

I: <lacht>

A: … ja dan krijg je kippenvel van. Dat zijn gewoon mensen die, die ik via een andere weg ken helemaal anders. En die komen dan, weet je…

I: <lacht>

A: dan komt dat daar samen. Nou ja dat vind ik wel mooi in het leven.

I: Ja

A: Hè?

I: Ja dat is. Ja zeker.

A: Maar dat zijn der niet zo erg eh met de statistiek en sociaal geografische modellen en eh…

I: Nee, dat heeft er niet…

A: …dat gaat, dat zijn andere gebieden hè Mike.

I: Ja dat is inderdaad iets anders ja. Ja. Dat is inderdaad niet heel bruikbaar voor mijn onderzoek maar…

A: Nee, maar wel… ben jij het kind van een, van een music- een eh kleinkind van een musicus?

I: Nee, mijn moeders…

A: Opa?

I: …mijn oma's vader die zong wel op de radio maar verder niet…

A: Nee maar eh van Golberdinge die eh…

I: Nee

A: … die, die hier in de…

I: Nee

A: …Citybar opgetreden? Der is hier een musicius die…

I: Oh?

A: …want Els zei ik denk dat ie eh een kleinkind dan is…

I: Nee want maar van Golberdinge is wel een heel kleine familie inderdaad. Want dat is maar, maar ik kom…

A: Nouja.

I: uit Ede oorspronkelijk. Dus dat is…

A: Ja maar der was hier…

I: …Amsterdam

A: … der is hier dus ook een a- een eh van Golberdinge die gespeeld heeft in de Citybar en waar was die Citybar ergens in de benedenstad

I: Hm. Ehm <lacht> zullen we…

A: Ophouden?

I: Ja nou, ik vind het mooi om zometeen te, maar ik het ook allemaal uit typen en alles…

A: Oh ja.

I: … ja vandaar.

A: Je moet dit niet uittypen hè.

I: Nou dat moet wel dus, dat is…

A: Van wie?

I: Van de universiteit.

A: Ach man.

I: Ja

A: Wissen

I: <lacht> is goed. Eh dan, haal ik hem nog even terug en dan eh want als je, als je, als je dat eh als ontmoeten dat gebeurde dan eigenlijk gewoon op die plek. Jullie kwamen dan gewoon samen en dan het organiseren gebeurde dat ook heel organisch? Of was het juist…

A: Ja het was vooral organisch, dat kan ik wel zeggen. Ja. Ja. Maar die Fred was zo'n ideeën eh eh, weet je wel, een fontein.

I: Ja, bleef komen.

A: Dat ging maar door. Dat…

I: En dat bespraken jullie dan? Of.

A: Nou ja dat, die, die, die had zoveel plannen en, en, en ideeën in hun hoofd. Ja dat was prachtig hoor, ik bedoel, ja maar dat, dat ,dat en, en…

I: Ja

A: …dan, nou ik zei altijd ja hij heeft 100 ideeën en dan worden der 3 uitgevoerd. Maar ze waren ook mensen die kritisch waren en die zei 'ja al die plannen weet je wel, nie ja'. Ja dat maakte, want het was net een soort broedplaats maar je hoeft niet alles uit te voeren.

I: Ja

A: Weet je. Dat is gewoon een soort, dat werd uitgekristalliseerd en dan, de goeie dingen die kwamen dan eh, werden dan wel uitgewerkt.

I: Ja. En hoe belangrijk denk je dat plaats en ruimte voor jullie be-, hoe, hoe belangrijk vindt jij dat voor een sociale beweging?

A: Nou, eh voor, voor, voor ons was het natuurlijk een was, zeg maar met name als je op Nijmegen focust hè.

I: Ja Nijmegen focus ik op, ja.

A: Ja dat was, dat was een ideale voedingsbodem.

I: Hm

A: Voor al, voor deze hele, voor, voor allemaal die activiteiten was gewoon de ideale voedingsbodem. Hè, als je 10 kilometer verder was het niet zo.

I: Uhu

A: Of in Arnhem was het ook niet zo dat was meer een cultuur en eh ja dat was een hele andere cultuur. Hier had je de universiteit, de katholieke kerk was invloedrijk, dat waren eh en de eigenzinnigheid van de Nijmegenaren. Ja, nee, dat is echt ik heb het van Engelse gehoord dat eh, dat met name eh de meisjes hier hè, zeldzaam eigenzinnige potretten eh…

I: Ja. Dus het was ook gewoon…

A: …wat ik bij mezelf ook herken weet je wel.

I: Ja

A: Je bent eh gewoon aar-, ja heel nou ja gewoon ook niet de wet voorlaten schrijven en eh…

I: Ja

A: Ik weet niet of dat hetzelfde, want ik kom zelf uit de Betuwe maar daar is dus een waanzinnige ondernemingsgeest, in de Betuwe hè.

I: Uhu

A: Dat is een hele slimme ouders, me vader kwam uit de Betuwe, me moeder uit de Ooij, maar eh hele sterke ondernmeningsgeest. Het is wel een van de oudste bewoonde gebieden hè ik, ik zeg altijd: ik kom uit mesopotanie.

I: <lacht>

A: Ja.

I: Ja

A: Van Nederland.

I: Van Nederland, ja.

A: Mesopotanos. Heb je, heb je gymnasium gedaan?

I: Nee, maar…

A: Oh, naja. Tussen de rivieren betekent dat.

I: Ja

A: En eh, ja dat vind, dat is echt die potentie…

I: Dat had je hier in Nijmegen ook? Maar dan...

A: In Nijmegen ook ja, ja, ja, ja.

I: Dus in die zin was het de, de, de toevalligheden van Nijmegen dat dat allemaal samen kwam, wel heel belangrijk?

A: Ja. Ik, ik denk het wel hoor. Maar dat is dus een, een, een, ja de voedingsbodem is echt een combi van universiteit en eh en, en, en de resten van het katholieke van dat Roomse leven.

I: Ja

A: En daarop is, dat is een hele vruchtbare bodem geweest voor eh, ah der zijn volgens mij ook proefschriften over geschreven.

I: Ja

A: Want dat is, volgens mij is dat heel algemeen eh…

I: Ja. En, en hoe belangrijk was het dan dat jullie daar zo'n eigen plek hadden waar jullie dus…

A: Ja dat was dus natuurlijk ja, god als je zag hoe het er uit zag, hoe prachtig. Jan moet daar iets van hebben.

I: Ja die, dat laten zien ja. Ja

A: Ja? Heb je…

I: Ik zag het, ik heb een stuk van de veranda gezien ja.

A: Ohh, ja. En heb je dat filmpje gezien van…?

I: Nee, dat moest ik even aan Els vragen.

A: Ja, nee maar echt eh.

I: Hm

A: En heb je het polygoonfilmpje wel weer even gezien waar ik nog in zit?

I: Ook niet, nee. Ik heb dat niet gezien

A: Oh dat is niet, dat is niet lang maar wel. Dat is heel interessant.

I: Hm

A: Polygoon eh kan je wel het linkje sturen?

I: Is goed, dat wil ik wel eh.

A: Ja?

I: Ja hoor. Vind ik wel interessant.

A: Ik dacht al dat ik dat al gedaan had.

I: <lacht>. En, en, en zijn er trouwens verder nog dingen die je denk van over plaats en ruimte en sociaal, hebben jullie sociaal, sociale bewegingen of?

A: Naja wij hadden, ja, kijk wij hadden wel connecties met Amsterdam bijvoorbeeld.

I: Ja

A: Hè. We hadden eh verbinding met Amsterdam hebben we ook gemaakt.

I: Uhu

A: Eh ja met die Kabouters dus.

I: Ja

A: Maar later, toen kregen we als omroep 2000, kregen we opeens 20, heeft Jan dat verteld? 20, 30 duizend euro…

I: Oh dat

A: Gulden.

I: Ja

A: Op onze rekening. En toen was ik de domme secetarresse we hebben de subsidie voor de nieuwe omroep binnen maar dat was helemaal niet waar. Was voor de Nijmeegse jeugdraad.

I: Oh <lacht>

A: Heb ik Jan pas vorige week verteld, hij wist dat niet, want hij was toen niet in beeld. Maar wij gauw met de auto, met de DS, naar de Burchtstraat, dat was de AMRO, koffertje mee, Thomas, Fred en ik. En dat geld, die 30.000, gewoon cash in een koffertje laten doen, die sukkels hebben niks gecheckt, die deden dat gewoon, die stopten in dat geld in een koffertje. En wij, Fred was jurist, wij als gekken der mee naar Amsterdam en daar aan de eh (onverstaanbaar) studentenvereniging…

I: Uhu

A: …gegeven. 20.000 in ieder geval om de Maagdenhuis boetes te betalen.

I: Ah

A: Die waren veroordeeld voor 150 gulden per persoon en die hadden geen cent.

I: Ja

A: En die hebben het begin van de democratisering hebben zij, universiteiten, de inspraak.

I: Dus jullie voelden je verbonden met…

A: Ja

I: Ja

A: Het was gewoon en toen en Fred was jurist en die wist dat als je geen penny voor jezelf gebruikte dat je dan niet veroordeeld kon worden. Dus we hebben alles uitgedeeld. Ook nog aan reclamejongens en Roel van Duijn, Oranjevrijstaat heeft…

I: <lacht>

A: … heeft Roel der wat van gezegd nie?

I: Nee die heb ik niet gesproken.

A: Nee maar

I: Nee, hij heeft…

A: Nee vaak wisten zij niet eens dat wij allemaal verbonden, wij hadden zoveel vuur, ijzers in het vuur…

I: Ja

A: … dat wist dan niet iedereen dat wij dan zelfde potje waren als dat andere. Maar goed, dat maakte ook niet uit. Daar ging het ons niet om, weet je wel. Het ging niet om roem maar het ging om effect. En daarna zet ie als journalist in de krant omroep betaald Maagdenhuisboetes. Komen der kamervragen. Boer Koekoek, weet niet of je der ooit van gehoord, nou ja zo'n maffe boer die dan Boerenpartij. Welke omroep heeft de Maagdenhuisboetes betaald? Want je suggereert dat de VARA of de VPRO…

I: Ja

A: …dat gedaan heeft. Maar het was een omroep in oprichting.

I: <lacht>

A: Nou zulke prikkels…

I: Ja

A: …dat, maar dat was onze connectie weer met Amsterdam. Dat we dus vanuit de provincie gingen we dan…

I: Ja

A: …supporten.

I: Maar kende je ook mensen daar dus al?

A: Ehm…

I: Of puur…

A: … nou even nadenken, ja misschien **Maarten van Deulmen, Ton Regtinne**, die zaten allemaal hier al, **Ton Regtinne**…

I: Hm

A: …was een van de grote studenteninspirators. Zeg maar wat in Parijs…

I: Ja. Ja de…

A: **(1: 01:40)Franse naam, Franse naam** nou ja vele andere eh en er was hier **Ton Regtinne** was wel een van, dat was, die heeft de Rode Jeugd nog getraind (…) was een dwaling. Maar eh <lacht>

I: Oké.

A: Dat was wel een communistische, de Rode Jeugd, ik heb der aan gesnuffeld maar goed.

I: Ah, <lacht>. En zijn er verder nog dingen die je eh, zou willen toevoegen met plaats en ruimte of is dat het wel een beetje, ja.

A: Nee dat er, geef, geef eens iets meer aan dat ik wat aanknopingen, wat bedoel je, dat, nee…

I: Hm, nee.

A: … nee, nee wij zaten daar, we zaten daar op de Kwakkenberg was, was zelfs de elitebuurt natuurlijk, was de villabuurt van Nijmegen, Kwakkenberg.

I: Dus dat was juist eigenlijk ook een beetje symbolisch?

A: Jahaha maar daar hadden we het niet omgedaan maar onze buurman was Jurgens. En Jurgens en van den Bergh, de grote Unilever-…

I: Ja

A: …koningen. En die had allemaal land hier in de Ooijpolder naast mijn familie want dat waren daar grootgrondbezitters…

I: Ja

A: … mijn familie. Maar Jurgens had daar een jachtgebied bijvoorbeeld en die kweekte ook fazantjes bij ons naast het hek…

I: Uhu

A: …zulke dingen. En we hadden vooral contact met de tuinman, niet zozeer met Jurgens, alleen als mevrouw Paling altijd, moest uit onze tuin wel kervel komen want dat hadden zij weer niet, maar goed. Voor de rest, we hadden, het was vrienschappelijk…

I: Ja

A: …met de tuinman.

I: Ja. Oké.

A: Maar we zaten daar echt op de goudkust van Nijmegen

I: Ja. Dus dat is eigenlijk ook symbolisch dat juist jullie daar zaten…

A: Ja

I: …en die, dat gebied. Ja.

A: Ja. En op een vijfsprong was het en de zesde was onze oprijlaan want als je daar gaat kijken…

I: Ja.

A: … zo loopt het, de, de Sophiaweg en dan heb je hier de **Eleonoraweg** en de eh, **Louiselaan** en, en de Bosweg en, en ons, nou ja, en onze oprijlaan. Was een zeshoek als het ware

I: Oké (…)

A: Maar voor de rest kan ik niet zo…

I: Nee

A: …maar ja, hooguit dat, dat of hooguit maar vooral dat onderscheid door de, door de katholieke achtergrond hier.

I: Ja. Die, die omgeving is heel, ook heel bepalend geweest?

A: Ja (…) Nou ja en dan werkte we dus ook samen met de Kabouters in Amsterdam maar die wilden absoluut niet meer op de kamerverkiezingen want die hadden alle geschiedenis…

I: De Provo.

A: … in de gemeente.

I: Ja

A: En dat was heel succesvol. En in Den Haag wel eh, **Kasper Schukken-Kool** en nog andere, ja, de, de, daar werkte we wel mee samen.

I: Hm, ja.

A: Maar ja, daar hadden we verder geen eh, daar zaten we niet in. Was gewoon meer samenwerken.

I: Ja

A: Maar op afstand.

I: Duidelijk. Ehm, nou voor mij zijn dan eigenlijk eh alle vragen voor het interview gesteld. Is, is, zijn er nog onduidelijkheden of vragen die jij misschien hebt? Nee, oké <lacht> dan eh…

A: Nee heb je, heb je echt eh…

I: Voor, voor…

A: Ja?

I: Ja, ja.

A: Ja. Kun je hier wat mee want…

I: Ja, ja. Dat zeker. Dan eh, sluit ik hem even af formeel en dan eh, ehm, ik zal vertrouwelijk met het, met de informatie omgegaan worden, met de opname inderdaad. En die zal ik dan verwerken en eh, eh, wil ik je als laatste nog bedanken voor het meewerken in het interview en dan zal ik de opname af en dan beschouw ik het interview als afges- eh als afgesloten, doe ik dat nu even

Appendix C

Interview – Rood

Transcriptie interview Rood – de Broeikas

Interview met Rood
Activist van 1960/1970 en tegenwoordig
29 mei 2018

A: activist
I: interviewer

Stilte: (…)
<…>

I: Ehm nou van het interview dat zo zal plaatsvinden zal een audio opname worden gemaakt en deze opname zal anoniem worden verwerkt, gaat u akkoord met deze opname van het interview?

A: Ja

I: Oke top. Het interview zal waarschijnlijk een uurtje anderhalf uur duren, ehm en het is voor mijn onderzoek naar activisme in de jaren 60 70 en het gebruik van plaats en ruimte vergeleken met activisme van tegenwoordig
Het interview is verdeeld in 2 gedeelten, het eerste gedeelte van het interview zal gaan over het daadwerkelijke gebruik van plaats en ruimte gedurende de acties en activiteiten en het tweede gedeelte over de waarde die u hecht aan het gebruik van plaats en ruimte gedurende de activiteiten. In zekere zin over hoe belangrijk u het gebruik vindt van plaats en ruimte. Heeft u hier nog vragen over?

A: Ik laat het maar over mij heen komen

I: Oke top. Dan zal ik vooraf even willen vragen of u even kort wil vertellen welke periode u actief was en wat u precies deed.

A: Dan moet ik even goed nadenken, ik ben in de 2e helft jaren 70 volgens mij de gemeente Gendringen toen nog tegenwoordig gemeente Oude IJssel project. Eh aanvankelijk eh de anti nutronen bom acties, activiteiten en daarna vrij snel de actiegroep kernenergie gemeente Gendringen. En dat heeft ermee te maken dat die gemeente Gendringen of Oude Ijsselstreek de Nederlandse gemeente die het dichts bij Kalkar ligt.
Als je bij Kalkar naar het noorden gaat dan kom je bij Gendringen zeg maar eh bij Mechelen Nederland binnen. We hadden daar een hele actieve eh kerngroep tegen kernenergie ehm daar ben ik al altijd actief in geweest maar toen ik in ´87, dan moet ik even over denken want ik zeg dat ´79 lid ben geworden en dan eind jaren 70 moet dat zijn geweest, ben ik naar Nijmegen gegaan studeren en eh ja in Nijmegen destijds de energie winkel de voorloper van milieucentrum de broeikas anti kernenergie beweging terecht gekomen en daar altijd eh bezig gebleven, heb ik ook politicologie gestudeerd en wat ik net al aangaf buiten de tekst was eh ik ben afgestudeerd op nieuwe sociale bewegingen bij politicologie, dus in die zin eh ja ook vertrouwd met het onderwerp en na mijn studie ben ik eh, heb ik hier een baan gevonden uiteindelijk, milieucentrum of eh energiewinkel begin jaren 90 van de vorige eeuw is dat veranderd in eh in een milieucentrum ‘de Broeikas’ is eigenlijk de, de thematiek verbreed van kernenergie alleen, energie alleen naar gemeen, milieu in het algemeen. De energiewinkel eh is eh volgens mij vanaf 1981 actief en ik ben daar paar jaar later erbij gekomen ook. Denk niet dat ik, ja met Ronald Welten bestuurslid bij ons die eh die is in het

begin actief geweest toen een tijdje weg geweest en nu weer terug is eh als bestuurslid. En dat, dan ben ik nog het langste actief inderdaad.

I: Oké, helemaal verworven hier met de Broeikas?

A: Eh ja waarschijlijk wel zo'n beetje en eh je mag ook wel zeggen toch wel 1 van de gezichten van de milieu beweging in Nijmegen geworden.

I: Mooi.

A: Niet zo lang geleden met de eh, vlak voor de verkiezingen, stadsfront had nog een eh, ja die hebben vier mensen op belangrijke thema's gevraagd om ze te beoordelen hoe het eh in het college, het, het vorige college het had gedaan en hebben ze mij gevraagd voor eh het onderdeel milieu. Nou zitten ze in hetzelfde pand als ik dus de lijntjes waren kort maar.

I: Toch

A: Toch

I: Mooi.

A: Nee ik hoor ook van andere mensen dat ik ja dat ik dat toch wel ben in inderdaad.
I van Nijmegen?

A: Ja 1 van de hè. Niet de man, maar…

I; Ja

A: een van de.

I: Ja. Oké. Mooi.

A: Ja ik kan nog heel veel details vertellen maar dat komt misschien nog wel in het gesprek.
I: Oke dan eh gaan we verder. Nou dan gaan we eigenlijk naar het eerste gedeelte van het interview en dan eigenlijk start ik met de vraag ehm op welke verschillende manieren zijn er tijdens jullie acties en activiteiten toentertijd gebruik gemaakt van plaats en ruimte?
Eh denk hierbij aan demonstraties en protest, bezettingen van een plek of ruimte, eh een ruimte beheren bijvoorbeeld een huis, café of een ander gebouw, zoals hier. Optredens, uitdelen van flyers, eh ga zo maar door zeg maar. Eh het kunnen allerlei verschillende acties zijn zolang er maar gebruik gemaakt werd van plaats en ruimte. Maar eh niet alleen bewust inzetten van plaats en ruimte mag genoemd worden maar bijvoorbeeld ook dat u besloot nou wij vinden ditmaal het inzetten van plaats en ruimte niet ehm, niet handig of we denken dat een andere manier beter zou zijn dus het hoeft niet alleen bewust inzetten maar het mag ook.

A: Ja maar dat is natuurlijk lastig omdat eh ja wij als actievoerders wij zijn natuurlijk nooit zo bezig met eh, eh kist ik deze plaag of deze vraag eh en eh (onverstaanbaar) Ja beetje raar wat ik me daarbij voor moet stellen dan.

I: ja ja

A: Maar eh wat je wel ziet is dat de loop van de jaren je eh, in de jaren 70 kwam je op als eh ja toen was eh in Gendringen de milieubeweging en dat waren toen eigenlijk een soort van eh van, van burgerbeweging al en eh ja die hadden gewoon geen formele ruimtes die moesten echt een part helemaal bevechten dus de eh vergaderingen bijvoorbeeld van de

werkgroep Kerncommisie Gendringen die waren gewoon bij mensen thuis. Want ja er was geen eh locatie eh acties die je deed eh ja uit die tijd weet ik ze niet allemaal meer maar informatie geven, marktstandjes ik weet nog wel dat eh voor jou misschien interessant er was dan heibel, dat was dan bij een markstandje hadden en de marktkooplui daar helemaal niet zo eh, eh blij mee waren dat er ineens zo politiek club. En ook nog van dat we eh de politische beweging, ik bedoel met de VVD had daar niet zoveel moeite gehad maar eh de tegen kernenergie was dan toch lastiger dus daar maakte je gebruik van ja toen natuurlijk de demonstraties eh ja toen je had toen ook demonstraties in Kalkar bijvoorbeeld
Bij de eh kerncentrale, (onverstaanbaar) moet je eigenlijk zeggen want het ligt bij het gehucht (onverstaanbaar) maar heette volgens mij nog steeds Kalkar. Eh daar eh werden eh waren grote demonstraties en eenmalig eh we hebben ook nog wel eens een keer bij eh de gemeenteraad daarna, dat was toen nog een actie om de gemeente te, zover te krijgen dat ze eh bijvoorbeeld eh dat ze vervoer van eh electrisch eh kernmateriaal bruikbaar, radioactief materiaal over hun grondgebied zouden verbieden. Maar dan ook een actie bij de poort van het gemeentehuis gedaan dat daar (onverstaanbaar) wat affiches opgehangen en dat soort dingen dus eh deelnemen aan discussies dat is ook weer de publieke ruimte natuurlijk vaak geanalyseerd of, of we hebben ooit ook een keer met wat andere organisaties samen (iemand komt de kamer binnen en zegt hoi), hoi, er komt iemand koffie halen want die eh…

I: <lacht>

A: ehm, we een beetje ook half in een keukentje hier. Ehm, dat is ook, en een eh congres georganiseerd over eh dat heet de ‘Open Westendwind’ van over Kalkar van eh Kalkar ligt oostelijk van, dus als er iets gebeurd en je hebt westenwind of een andere dingen die je kan doen om de, om gewoon te voorkomen. Eh dat zijn de dingen die we met de kernenergie hebben gedaan dat was dan denk ook een te kleine groep om uiteindelijk om eh vast eh kantoor te hebben.

I: Uhu

A: En Nijmegen heeft natuurlijk altijd een centrale rol gespeeld in de anti kernenergie beweging. Eigenlijk was in de jaren 70/80 ,Amsterdam altijd een hele centrale rol en Nijmegen dat had er waarschijnlijk ook wel mee te maken Nijmegen studentenstad maar Nijmegen lag natuurlijk ook echt tussen Kalkar en Dodewaard in en dat had met beiden eh te maken dus eh en eh hoe dat precies is gegaan dat is eigenlijk voor mijn tijd geweest maar dat is eh begin tachtiger jaren begin 1980, 1981 ook een energie driedaagse of vierdaagse georganiseerd eh waar ook de gemeente aan mee werkte en daar heeft uiteindelijk de, heeft de broeikas de energiewinkel destijds ruimte aan, aangegeven, toen mocht die ruimte ook gekregen aanvankelijk in eh een gekraakt rijtje aan eh de Daalseweg, Daalseweg 30 zaten we

I: van de gemeente kregen ze het of?

A: nee we kregen, we kregen subsidie van de gemeente destijds en eh die en die energie vierdaagse volgens mij heeft, duurde ook heel lang voordat die ook wat opgeleverd heeft. En dat was eigenlijk ook een ruimte om van niet alleen dat we ergens tegen zijn maar ook om alternatieven te gaan promoten en eh ja een plek te hebben en dat is denk ik wel heel eh belangrijk geweest dat je een plek hebt waar je elkaar kunt ontmoeten en waar je toch wel dat en waar je publiek kunt ontvangen en dat soort dingen dus eh.

I: u heeft het over dat ontmoeten en waarom was dat dan belangrijk, vindt u?

A: Ehm ik denk als je dat steeds bij mensen thuis moet doen eh ja dan heb je, heb je toch minder mogelijkheden dan blijft het beperkt tot vergaderingen en daar was een plek en dat

was aanvankelijk was eh het gewoon vrijwilligersdienst en de eh winkel was gewoon iedere middag open voor mensen, was een spreekuur en eh mensen konden gewoon binnen lopen en dat is eigenlijk nu nog steeds. Het is nu wat verwaterd omdat eh ja mensen ook niet meer binnen komen voor, voor informatie of korte vragen maar dat eh telefonisch of vooral via internet doen. En daar zie je ook al weer wat veranderen door de jaren heen maar eh ja zo plek waar je elkaar kunt ontmoeten waar altijd iemand is of toch wel vaak iemand is eh waar je je spullen op kan slaan waar iedereen dan altijd bij kan dat is ja dat is toch eh wel wat iets waardoor bijvoorbeeld een beweging wat vaster wordt en wat meer mogelijkheden krijgt, stabieler blijft kan je misschien zeggen.

I: Uhu, denkt u ook dat het een goede manier was om nieuwe leden te werven zeg maar om bij dit, merkte u dat ook of?

A: nee misschien wel want ik weet <lacht> ik heb nog gewoon mensen van **IBM** gehoord dat eh ja een anti kernenergie beweging eh dat had een beetje een activistische naam en dat had je nog bij IBM waar der toentertijd wel steeds veel mee samenwerkte, die heeft mij wel eens verteld dat mensen van IBM niet eens naar binnen durfden om een poster af te geven want ja wat kon der gebeuren bij al die linkse activisten wel niet. En eh ja ze, we hebben geprobeerd uit te leggen dat we toch heel gewone mensen waren die heel vriendelijk waren en waar je van alles mee kon en waar je echt niet meteen op gegeten werd maar eh dat is eh ja ik denk dat in die tijd ehm de, de ja het was nieuw en eh mensen moesten aan je wennen ook de gemeente bijvoorbeeld moest, hoewel ze natuurlijk al wel vrij snel met die eh energie vierdaagse wel met ons hebben samengewerkt maar ook daar zag je nog dat eh het ja toch eng was.

I: Hm.

A: De vrouw die dus in de raad zeg maar moest uit, uit kristalliseren ook en dat we ook van die door veranderd is natuurlijk.

I: Veranderd in de zin?

A: Nou ja je hebt, wat ik net al zei doordat je eh met internet te maken krijgt krijg je op een andere manier eh informatievoorziening, eh je hebt natuurlijk een eh economische crisis gehad eh door dat we subsidies ineens een stuk minder hebben en nog andere manier gekeken werd naar van ja wat zijn de belangrijkste, wat is iedereen kwijt geraakt en nu ook in kleinere ruimtes zitten bijvoorbeeld daardoor dus ja eh, je je doet altijd in een onveld en wij bestaan inmiddels eh nou op naar de 40 jaar bestaan we geloof ik eh vanaf 1981 gerekend.

I: Uhu.

A: Eh ja dat is gewoon een hele tijd en dan gebeurt er van alles in de samenleving ja daar heb je ook mee te maken.

I: Ja.

A: En dat, dat zorgt ook voor, voor verandering

I: Begrijpelijk en ehm nah het zorgde dus niet voor nieuwe ledenwerving die plek waar jullie samen kwamen of niet, niet.

A: Nee niet denk, niet die plek, die ledenwerving was meer op eh acties of, of handtekeningacties of in de stad of zo omdat je dan, eh we hebben bij de overgang van eh energiewinkel naar milieucentrum ‘de Broeikas’…

I: Uhu.

A: …ben ik wat bij betrokken geweest maar daar is eh, daar hebben we gezegd en ook milieudefensie schijnt vroeger een werkgroep te hebben gehad in Nijmegen gewoon voor tijd. Die bestond niet meer en wij zijn toe bewust bezig gegaan om die milieudefensie werkgroep weer opnieuw op te richten en dat hebben ze gedaan door een eh, een soort cursus te organiseren waar iedereen toekon, een aantal thema's van als je met milieu, waar je mee te maken had, bijvoorbeeld eh kernenergie maar ook hoe werkt actievoeren en dat soort dingen. En daar is wel een aantal vrijwilligers uit voorgekomen die eh waarmee we dan de, in de, de milieucentrum de Broeikas verder zijn gaan invullen. Maar je ziet bijvoorbeeld nu ook dat eh nou in de jaren 70/80 eh mensen lid werden van een organisatie en nog bleven zie je dat mensen niet veel meer inschrijven op projecten en eh studenten zitten bijvoorbeeld ook met een studie die ze moeten dus dan mot er nou we dan gaan die en die actie doen, een eh tijd van eh nou paar maanden, jaar of zo en daar binden ze zich aan. Niet aan de organisatie maar aan een activiteit.

I: Dus als, als ik het dus eh waar eerder de verbondenheid als het goed was en je samen actie ging voeren, ben je dan eigenlijk uit een hele grote vijver aan het vissen en iedereen…

A: Ja. Ja, ik denk ook eh was ook in mijn eh afstudeer-, afstudeeronderwerp dat je ziet dat eh wat ik net zei in de beginjaren 70, jaren 70 is zijn, zijn anti kernenergie bewegingen opgericht en ik denk dat was, miileudefensie en zo toen ook zijn opgericht en eh ook op ander terreinen denk je voor, dat, dat zulk soort dingen geïnstutionaliseerd zijn en dan eh daarmee gesprekspartner werden voor de overheid en eh de actievoerders in mijn beeld ook wat meer kregen van een, een groep mensen die steeds wisselend dingen eruit pakten dat hoefde niet altijd milieu te zijn. De ene keer ben je bezig met de vredesbeweging, de ander met de vrouwenbeweging misschien homobeweging misschien of anders met eh ja met milieubeweging net wat op dat moment actueel was en daar onder had je een soort netwerk van instituties die dan op, op zo iets het hele veld, wij hielden dan voor Nijmegen het energie en milieu beleid eh bij en trokken aan de bel zetten een actie op en dan kwamen er wel weer een hoop mensen en zo werkt het denk voor een belangrijk deel nog steeds dat eh…

I: Oke. Interessant eh bij jullie kwamen dan samen bij iemand thuis, jullie hadden een plek waar jullie samen kwamen, denkt u dat eh, eh hoe waren die banden en relaties tussen jullie als groep? Waren, waren die sterk of had je het gevoel van wat minder of?

A: Jawel die waren toen wel vrij sterk daar werd ook eh wij hebben ,je hebt nu ook die werkgroep gemeente Gendringen die eh in het begin. En wij hebben daar ook mee gedaan met eh bijvoorbeeld blokkade acties bij de eh UC in Almelo Ultracentrifuge (onverstaanbaar) fabriek en dat kernenergie project om uit te leggen maar weet niet of dat heel belangrijk is ehm maar hier gaat voor, voor (onverstaanbaar) moet eh uranium verrijkt worden en dat doe je door heel snel te centrifugeren totdat eh pure uranium naar buitenkant van de centrifuge komt en het minder goede naar de binnenkant en dan heb je aan de buitenkant heb je het goede spul wat je verder kunt gebruiken. Net als in een wasmachine de was ook altijd aan de buitenkant gaat zitten middelpunt, vliedend effect heet dat geloof ik <lacht>, heb ook ooit nog natuurkunde gehad.

I: <lacht>

A: Ehm dus eh en ja zeker als je met dat soort acties mee doet dan, dan moet je ook een eh een goede band hebben met elkaar en op elkaar kunnen vertrouwen dus eh dat is toch ja dat dat is daar niet, ja de werkgroep bestaat niet meer maar ik ken de mensen nog wel en ik bijvoorbeeld vorige week op de Music meeting eh toen was ik iemand tegengekomen die ik, die ik ieder jaar op de Music meeting tegenkom die nog steeds in de Achterhoek woont, maar ja dan sta je nog steeds met elkaar te kletsen toch ook nog wel de, die tijd op te halen

en zo. Het is niet, ik heb er niet meer dagelijks contact mee maar dat komt, ik ben nog wel, mijn moeder woont nog in die eh in de (onverstaanbaar) ik loop daar heel af en toe nog wel eens rond en dan, dan kom je elkaar af en toe nog tegen en dan klets je en zo ja of een geintje en eh. Nu is er iemand hier ook in Nijmegen, iemand die heel toevallig in een museum in den Bosch tegen gekomen <lacht>

I: Dus ehm het is niet meer dat u zeg maar nu tegenwoordig contact heeft maar als ik het zo hoor was toentertijd die band wel zo sterk…

A: Ja.

I: …dat jullie, zouden jullie ook door het vuur voor elkaar gaan? Is dat met die acties bijvoorbeeld als er iemand bijvoorbeeld ehm dat het risico is dat iemand verraden zou worden of zo zou…

A: Nee dat, dat dat moest natuurlijk 1 van de dingen die bij ons bijvoorbeeld bij zo ultra centrifuge zo'n actie die eh, die mag natuurlijk niet uitlekken. Dat gebeurde natuurlijk altijd wel op de een of andere manier want ik weet dat we daar op een gegeven moment een zoontje van een eh, van iemand die bij de politie werkte en die was de avond ervoor door zijn vader vast: en jullie gaan toch morgen, ja hij dacht dat het hartstikke geheim was of hij was de mol dat kunnen we niet controleren <lacht> maar eh dat was natuurlijk wel en zeker in een eh wat illegale actie ja je wordt door politie kun je worden weggesleept, je kunt worden opgepakt en dat soort dingen en dan moet je wel wat inderdaad wat dingen van elkaar eh weten en daar ook, ook elkaar steunen inderdaad dus dat, dat wat meer dan toevallig naast elkaar zitten of zo.

I: En hoe, hoe ontstonden die banden dan zo dat het zo sterk was? Is dat door ontmoeting of door…

A: Ja ik denk, ik denk dat het in die werkgroepen gegroeid is door op een gegeven moment eh daar was toen nog die kende vanuit de Electronenbom acties nog die de groep voor kernenergie in Gendringen opzette. En die, ja dan zoek je mensen erbij die daar ook in geïnteresseerd zijn.

I: Uhu.

A: En eh ja eh die dat ook heeft gewoon een aantal jaren bestaan en dan kom je vanzelf eh dat eh, dat eh, naar elkaar toe gaat groeien en, en als je aan die acties mee gaat doen dat is een proces, een groepsproces waardoor je inderdaad eh en ook nog zegt dat je elkaar nodig hebt in bepaalde situaties.

I: Hm

A: Je moet op elkaar kunnen vertrouwen niet dat dat ooit zo uitgesproken is hoor maar ja.

I: Werd wel gevoeld misschien?

A: Ja was ook wel een eh ook wel een vriendenclub denk ik op een gegeven moment en in die tijd. Die ook elkaar buiten, buiten eh de acties zeg maar, buiten (onverstaanbaar) om, kwamen elkaar in de plaatselijke discotheek zag of zo en dat soort dingen. Er zaten mensen op school bij waar je wel wat meer mee optrok en zo en…

I: Langzamerhand groeide dat naar elkaar?

A: Ja je komt gewoon bij elkaar als mensen die eh, op dat die prima bij elkaar groep zijn en daarvoor kende je elkaar eigenlijk niet.

I: Uhu

A: En eh nou je hebt, ja een gezamenlijk doel en dan wordt dat ehm dat moet ook. Zeker als je acties gaat doen of een ja, of een blokkade bij een eh, bij een fabriek.

I: Ja. En, en hoe, hoe kwamen jullie dan bij elkaar? Zeg maar in de zin van ehm gingen jullie gewoon op een random moment ergens naar toe want bijvoorbeeld tegenwoordig spreek je met email af we hebben dan en daar een afspraak.

A: Nee dat was gewoon een hele structuur met een werkgroep die officieel ook een voorzitter en secretaris had en zo en dan eh ja per vergadering werd er gewoon eh een nieuwe vergadering belegd van dan en dan komen we bij elkaar en daar werd er over gesproken van eh, hoe vaak je samen doen, hoe gaan we naar die acties toe eh, eh ja dat was gewoon eh een eh structuur. Het was niet een officiële vereniging maar het eh de structuur was daar wel mee te vergelijken…

I: Ja

A:… zeg maar.

I: Hoe vaak was er dan een vergadering? Per…?

A: Ik kan me voorstellen dat, dat een beetje verschilde van eh, maar volgens mij denk ik wel 1 keer per maand zo, zo bij elkaar en dan eens per 3 weken was het van eh..

I: Ja. Dus jullie zagen elkaar sowieso 1x in de 3 weken, 1x in de maand.

A: Ja 1x per 4 weken zagen wij elkaar wel ja. Uiteindelijk was dat dan voor een vergadering en daarnaast nog wel wat, ja wat activiteiten of dat je elkaar zag omdat, of dat je samen stond te flyeren of toch weer stickers te plakken of voor op de gevel op een school of iets dergelijks en eh ja je had toch wel die activiteiten natuurlijk.

I: Ja. Ik kan me voorstellen dat je daardoor ook dichter naar elkaar toegroeit?

A: Ja, ja. Ja, nee dat hoort bij het groepsproces inderdaad.

I: Ja dat je, dat je bijvoorbeeld samen flyers staat te eh plakken of wat dan ook en dan…

A: Ja je had ook iemand uit de groep die een eh, was een natuurkundige en in het beginnetje had ik nog een keer een discussie gehad over hoe bepaalde dingen nou precies liepen en later ben ik eh heel goed bevriend met hem geraakt in die periode nu, nu ben ik hem uit het oog verloren maar eh, maar dat is eigenlijk typisch wat in zo'n groep hoort van zo, zo ontwikkeling is ook wel nodig om de plaatsen ten opzichte van elkaar te bepalen hè.

I: Oké

A: En dan, die ligt dan niet helemaal vast, net zoals als dieren of in de natuur ook even met elkaar moeten vechten en dan op een gegeven moment is er duidelijk wie er de baas is en eh. Niet dat 1 de baas was maar dat je aan elkaar zag van eh wat weet de 1, wat weet de ander.

I: Ja. Oké mooi en ehm hadden jullie ook eh het gevoel dat jullie vrij waren van een autoriteit ergens? Dus had je een plek waar je echt het gevoel had van oké hier kunnen wij onze ideeën vrij bespreken zonder dat…

A: Ja.

I: …in de gaten gehouden worden?

A: Ja. We hadden wel altijd het idee dat eh, ik geloof dat ook eh, heeft met die centrales, we zaten met een paar, ik woonde nog bij mijn ouders toen.

I: Ja.

A: en of mensen die al samen woonden of dat daar ook eh de telefoon dan afgeluisterd werd of dat soort dingen gebeurde. Dat idee hadden ze dan wel, maar eh ja dat eh deden we, was niet zo dat we ons heel erg beperkt door voelden of zo. En zeker die vergaderingen ja die werden gewoon, die waren bij mensen thuis daar kun je gewoon dingen bespreken alles kon besproken worden.

I: Ja het was wel een gevoel van vrijheid in die zin?

A: Ja.

I: Oké en eh die vrijheid dan, is dat dan ook in de vrijheid van meningsuiting, hadden jullie ehm, hadden jullie het gevoel dat jullie daar erg beperkt in werden tijdens jullie acties en activiteiten bijvoorbeeld door de gemeente?

A: Nee niet, niet echt beperkt, je had wel eh je merkte wel dat de eh gemeente, zeker de gemeente Gendringen omdat plattelandsgemeente daar wat moeite eh mee had eh maar wel openstond en denk ook, ik heb daar wel verhalen gehoord ook dat eh ja destijds gemeentes dat was eh ik weet nog dat bij ons in de gemeente had je zeven raadzetels waarvan er eentje voor de VVD was, 3 voor de PvdA de rest was van het CDA. Had je bij ons nog dat je, je had Ulft dat was een heel groot kerndorp en heel veel dorpen en dan had Ulft (onverstaanbaar) . Ja eentje voor Ulft alleen en eentje voor de kerkdorpen, de andere dorpen. En die hebben op een gegeven moment zo ruzie gehad met elkaar dat ze eh bij de 3 wethouders van PvdA derbij nodig hadden voor die 3 wethouders omdat ze het allemaal elkaar niet gunde.

I: <gniffelt>

A: Maar ik weet van anderen dat bij de gemeenteraad waar die CDA nog veel meer een (onverstaanbaar) waar je echt, waar je niet tussenkwam. En ik weet, in, in onze gemeente had de politiek eh wel eh ten opzichte open stond, of probeerde open te staan en eh maar ik weet we hadden op een gegeven moment was de, de burgemeester had een eh, eh ja jubileum en zo van ja en wij hadden eh omdat ie op bepaalde vragen altijd antwoordde van dat hij het ook niet precies wist en wij hebben hem toen natuurlijk gefeliciteerd met zo'n tekst van eh als ik u vraag naar uw mening zeg me dan wat u denkt want twijfels heb ik al genoeg van mezelf, een citaat van een of andere beroemde schrijver, ik weet echt niet meer van wie. En er zat iemand bij de krant in dat die journalist ook iets had van de pers hm, kan dat wel. Maar je denkt ja, ja dat is uiteindelijk wel gewoon geplaatst en eh ja daar, daar werd wel gepraat met gemeentes. Men was het lang niet altijd met ons eens natuurlijk maar eh dat ja in Gendringen ging dat wel. Later in Nijmegen natuurlijk pas sowieso dan dat eh, maar ik, misschien dat ik me nu even moet beperken tot eh inderdaad tot, tot eh….

I: Nee, Nijm- ja.

A: Nijmegen is toch weer ook een ander verhaal dingen hè dat eh. Alhoewel Nijmegen ook zo in de jaren 90 CDA en PvdA een totale rol hadden in het stadsbestuur en eh ja dat is toch anders als tegenwoordig met eh, het is bekend waarschijnlijk dat de huidige coalities in Nijmegen…

I: Ehm, niet uit mijn hoofd…

A: Nou we hebben…

I: …Groenlinks dat weet ik wel.

A: De laatste eh college vanaf eh zo beetje 2004, 2005 was dat precies maar eh altijd GroenLinks erin gezeten in een combinatie met eh of PvdA of SP en soms D66 erbij en nog 1x een vorige periode zat er een kleinere stadspartij bij. Maar eh met name GroenLinks, eh SP vormen eigenlijk al heel langt de, de, de het centrum van het eh college hier in Nijmegen.

I: Ja, ja. Dat wist ik het toch wel.

A: Ja hoe het precies zit, dat maakt ook niet uit. Er is 1 periode geweest dat eh, volgens mij 1x de SP er niet bij zat. Nee toen zat de SP er wel bij maar de, naja weet ik niet precies zou ik even na moeten zoeken Maar het is dus heel veel SP eh vooral SP, GroenLinks, PvdA en de laatste jaren is nu dan PvdA weggevallen omdat eh…

I: Ja. Eh en dan met die vrijheid van meningsuiting dan bijvoorbeeld je doet een actie of demonstratie die eh niet mocht of wat illegaal was. Als je het gevoel hebt dat bijvoorbeeld eh, dat je dan opgepakt kon worden, was je daar bang voor of had het erge gevolgen zeg maar als je daar niet naar luisterde?

A: Nee, je hield er altijd wel rekening mee, het is nooit gebeurd in ieder geval je hield er wel eens rekening mee, in die zin had je altijd wel een telefoonnummer van een advocaat dat je kon bellen, of die was dan meestal bij het organiseren was er altijd wel een advocaat die dan eh bereid was om de mensen te, bij te staan die opgepakt werden. Ehm sowieso was dat eh bij ons dat, dat is in mijn leven geweest hoor dat wij wel illegale acties deden maar eh niet, of burgerlijk ongehoorzaam toentertijd zeg maar en niet echt illegaal. En eh niet ergens op een steen door de ruit gooien en heel hard weglopen.

I: Nee

A: Maar eh actie doen en erbij blijven staan en vertellen waarom je het hebt gedaan.

I: Maar eh zou het bijvoorbeeld wel kunnen dat de gemeente geen toestemming geeft om te demonstreren. Dat, dat…

A: Hm dat is eigenlijk heel weinig voorgekomen.

I: Oké.

A: Maar kan me dat niet herinneren zo maar eh. Nee.

I: Bijvoorbeeld u heeft dan ook u zei ook dat u actie heeft gevoerd bij het gemeentehuis, dat werd niet van tevoren u verteld u mag niet voor ons gemeentehuis gaan staan?

A: Nee nee nee maar dat ja dat eh je mag jij trouwens zeggen tegen mij…

I: Oh sorry, ja. <lacht>

A: <lacht>. Maar eh, heb ik liever zelfs, maar eh maar dat kunnen ze natuurlijk ook niet verbieden he, als er aan het begin van een raadsvergadering mag iedereen mag daar naar binnen, voor op de tribune. Ja voor op de tribune gelden natuurlijk wel bepaalde regels dat je daar stil moet zijn en zo en eh ja dat eh (onverstaanbaar). In die zin was het wel een eh, een basis van eh vertrouwen over en weer dat dat eh dingen eh, ge- geaccepteerd werden en elkaars grenzen eh in de gaten gehouden werden.

I: Ja

A: En de gemeente niet alles deed om ons tegen te werken . Ik weet dat we, ik vertelde van die, die eh marktkraam daar heeft de gemeente echt voet bij stuk gehouden nee iedereen mag daar van ons staan. Dat mag je het niet leuk vinden, dat is jammer voor jou maar wij hebben in Nederland democratie en daar mogen mensen eh…

I: Ja.

A: …hun dingen uit te dragen en dat mag ook op een markt.

I: En merkt u daar een verschil in met tegenwoordig denkt u? Of?

A: Nou, nou, ja ik denk het niet echt inderdaad eh denk dat Nederland toch een traditie heeft en in Nijmegen merk je ook, is daar ook door de samen met het college waarschijnlijk is daar eh ergens toch traditie dat je de, de ja we werden jarenlang door de gemeente ondersteund enne terwijl we eigenlijk een kritische beweging waren maar Nederland heeft toch een cultuur waarin ook kritisch clubs, ook toen omdat eh er uiteindelijk ook gezegd is als je je kritiek en dan uiteindelijk ze zulle geen eh clubs, dingen die echt, echt heel eh gewelddadig zijn, maar dat je alleen van kritiek uiteindelijk alleen maar beter wordt. Ik denk ook nu nog dat eh, dat, dat eh op die manier er naar gekeken wordt en eh ja, der zijn niet altijd mensen eens maar eh ja, een (onverstaanbaar) pijl of zo iemand die je wakker houdt en…

I: Ja, ja.

A:… je moet er toch naar kijken.

I: Het was dus niet moeilijk om vroeger een demonstratie of een sit in te houden of wat dan ook maar…

A: Ja goed voor zo'n, zo'n blokkade daar werd natuurlijk geen vergunning voor aangevraagd en eh.

I: Nee. En hoe werd daar dan om, mee om gegaan met zo'n blokkade?

A: Eh nou ja dat was meer dan we werden niet bij voorbaat verboden eh toen ook bij Dodewaard en zo en bij Kalkar zijn genoeg blokkades geweest en werd wel door de Duitse politie jawel in Kalkar daar is wel een keer eh dat het echt verboden is. Een eh actie. Dat we daar met een auto met een tentje reden en h dat we een dag van tevoren al door politie weggestuurd werden daar. Een hele vriendelijke politieman hoor, maar wel dat wij er niet naar toe mochten met eh. Nee ja ,die, die acties werden getolereerd. Er was natuurlijk wel een flinke politiemacht op de been…

I: Uhu.

A: en eh maar vaak was dan ook wel duidelijk van we gaan 3 dagen blokkeren en dan ging het personeel 3 dagen naar huis en ja natuurlijk moest er altijd wat veiligheidspersoneel binnen zijn om eh…
I : Ja.

A: Eh maar dat ja dat werd geaccepteerd.

I: Ja, dus dat was wel een wederzijds respect ook om die mensen binnen te laten en…

A: Nou eh volgens mij werd Dodewaard eh werd er via de rivier aangevoerd wat wij niet konden blokkeren.

I: <lacht> Ja, ja.

A: Want ja je had toch geprobeerd dat zoveel mogelijk tegen te houden je hoopt dat dat ding echt stil gelegd moest worden
.
I: Ja.

A: En eh maar goed of ze lieten echt mensen binnen die dan inderdaad eh gewoon 2 of 3 dagen daar binnen zaten daar en daarna

I: Oké. En hoe zag…

A: Hoe dat precies zat moet je bij hun navragen hoor dat eh…

I: Ja. <lacht>dus, dus dat is eigenlijk een soort van ontregelende acties zo'n blokkade he.

A: Ja, ja daar zit een, iets van burgerlijke ongehoorzaamheid wat je, wat je nu natuurlijk ook nog vaak ziet eh ja toch iets verder gaan dan eh alleen maar je mening ge- mening geven en vakbonden die bijvoorbeeld staken eh, in die verhoudingen moet zien ongeveer dat je het recht hebt om eh met blokkades en zo om, om een standpunt nadrukelijker stand bij te zetten, kracht bij te zetten.

I: Ja. Heeft u, hebben jullie vaker van dat ontregelende acties ingezet of vooral die blokkade?.

A: Ja nou er is een paar keer bij ICN geblokkeerd eh Dodewaard is 1 of 2x eh blokkade geweest. In die tijd was het nog wat meer dan eh tegenwoordig denk ik met die kernenergie en zo.

I: Ja.

A: Ja daar had je natuurlijk ook de demonstraties die ook wel eh tegen de atoombommen in Amsterdan en Den Haag zijn er ook een paar geweest.. Eh ja echt dat er 500 of 600.000 mensen op af kwamen. Nou dat eh dan had je daarna toch wel wat meer, zoals in Den Haag of in Amsterdam.

I: Eh en eh dus dat eh ontregelde de samenleving ook echt die acties zeg maar, weet…

A: Nja...

I: …u ook hoe de samenleving daar op reageerde de rest?

A: Eh ja dat was tuurlijk wisselend want der waren mensen die het er natuurlijk helemaal niet mee eens waren maar de, de overheid het werd toch wel geaccepteerd dat het tot de actiemiddelen behoorde binnen bepaalde grenzen. Je moest natuurlijk niet, niet 2 maanden lang iets gaan blokkeren of zo maar als je van tevoren duidelijk aangaf te blokkeren en eh?
I: En hoe, hoe zou dat tegenwoordig zijn denkt u? Want u bent…

A: Ik denk dat dat eh tegenwoordig ook nog op eh zelfde manier zou gaan denk ik inderdaad dat eh ja dat wordt toch gezien als een soort recht van eh…

I: Ja.

A: Ja eh, want wat kan gebeuren dat zie je met stakingen ook is dat er een organisatie die er last van heeft naar de rechter kan stappen om iets te verbieden bijvoorbeeld

I: Uhu.

A: En eh je hebt natuurlijk meerdere partijen he, de overheid die, kijk als ik voor een fabriek wil gaan protesteren die, die iets doet omdat die teveel afval loost of weet ik veel die iets doet wat ie niet mag, ja daar is de overheid niet direct een partij in alleen in die zin dat de overheid natuurlijk verantwoordelijk is voor de openbare orde en openbare veiligheid.

I: Ja.

A: Die zullen vanuit dat oogpunt kijken van eh wat gebeurt daar moeten wij daar op ingrijpen zo demonstraties vergunning nodig hebben eh en eh degene tegen wie het gericht is, dat zie je ook nog wel eens gebeuren, is dat die eh bij de rechter op een gegeven moment gaat proberen af te dwingen om dat een actie niet mag en dan is vaak de overheid degene dat die moet uitvoeren natuurlijk want dat is de, de uitvoerende macht dan die kan natuurlijk niet zeggen van eh, nou rechter heeft niet toegestaan dat u daar de poort blokkeert of dat u daar staat dus eh, eh nou ja dan komt de rol van de overheid.

I : Ja, maar daar…

A: Der is op dit moment eh, ja wat vergelijkbaar is een keertje, wij hebben eh een aantal jaren geleden de poort van (onverstaanbaar) die nu wordt afgebroken eh, daar ben ik bij betrokken geweest, dat is een actie geweest om eh mensen in de schoorsteen geklommen en hebben daar een heel groot eh spandoek opgehangen.

I: Ja.

A: Eh ik weet dat het personeel zoiets had van eindelijk zijn wij ook een keer aan de beurt dat ze blij waren, van waar blijven ze toch <lacht>. En de politie was wel gewaarschuwd en ze hadden wel allemaal gezegd, ik was eh toch tweede persvoorlichter, ik had de pers te woord moeten staan als het nodig was, de pers te woord te staan maar je hoeft mij niet zo'n ding op te sturen want ik heb de eerste verdieping al hoogtevrees, dus dh at gaat niet werken. Dat zijn ook heel ervaren klimclubjes dus dat was ook tegen de politie gezegd van eh ja je mag ze op pakken maar laat ze zelf naar beneden klimmen want ze weten wat ze doen. Ik geloof dat ze uiteindelijk koffie hebben gekregen van de eh centrale zelf dus <lacht>. En toen kwamen we terug en toen worden we opgepakt en de politie had zoiets van nou gaan jullie nog wat doen vandaag, nee we zijn klaar, nou goed ajuus <lacht> en om eh nou ja toch negen uur was die actie en om 10 uur zaten ze allemaal beneden hier aan de koffie ja om warm te worden, dat was in oktober dus dat was nogal koud geweest daar bovenop.

I: <lacht>

A: Maar dat geeft wel aan dat inderdaad dat nu ook wel ruimte is voor eh, eh activiteiten, waarmee je het kan vergelijken is misschien is ook wat je nu recent ziet in eh op de Oostvaardersplassen die eh daar speelt een zelfde soort discussie he…

I: Ja.

A: …van je mag daar gewoon gaan staan protesteren eh op een moment dat je die dieren gaat staan voeren wat dan eigenlijk niet mag dat is dan wel, dat dat dat, bijvoorbeeld dat hek wordt doorgeknipt, wordt dan niet op prijs gesteld maar eh.

I: Nee.

A: En als je mensen gaat bedreigen of zo maar eh binnen bepaalde grenzen heb je wel degelijk wat mogelijkheden om nu ook creatief actie te voeren.

I: Ja.

A: Maar ik denk dat eh tegenwoordig zeker de milieu beweging is het wat minder dat je echt dat soort acties nodig hebt dat heeft toch meer te maken met die ontwikkeling dat je eh ja de milieudefensie, natuur en milieu dat zijn toch die eh ja hier ook et de gemeente zitten die, die die milieu beweging is geinstitutionaliseerd en heeft ook een andere rol gekregen en wordt ook door de overheid meer als partner gezien.

I: Hm.

A: En ook, ook door de bedrijven zelf oo-, ook dus eh je hele eh, eh positie en met name de acties die je moet doen worden gewoon anders.

I: Dus de acties vinden eigenlijk minder plaats in de openbare ruimte?

A: Ja, (onverstaanbaar) je hebt eh verschillende situaties he je kunt soms, heb je dingen dat, dat een bepaald probleem is eh wat van jou niet onderkend wordt en dan moet je het op de agenda zetten, soms is dat probleem wel onderkend maar vind je de mate niet goed of onvoldoende en, en dat je schuift, die dat het naar dat plaats toeschuift omdat de overheid wil ook eh kijken naar klimaatbeleid eh, eh gemeente eh Nijmegen wil klimaatneutraal zijn, overheid heeft ook eh van alles uitgestoken. Gaswinning in Groningen wordt gestopt dus eh, eh ja je zit natuurlijk, verschilt in je succes ook dat je eh een eh, een andere rol hebt gekregen en dat je toch wel heel veel overleg hebt met de gemeente.

I: En was dat vroeger dus anders?

A: Ja in het begin was dat anders omdat je eh ik heb ooit op een eh, met een wethouder was dinér (onverstaanbaar) en eh ik had een verhaal verteld en dat moest vertellen hoe ik de verhouding met de gemeente zag en ik heb wat verteld over de keeshond die wij vroeger hadden, ik weet niet of je een keeshond kent maar een keeshond is een waakhond en eh je zag bij die hond ook dat, dat ja mensen als die bij ons thuis waren, die eh ooms en tantes die durfden soms al niet meer onder begeleiding naar de wc. Want je zag ook bij die hond op een gegeven moment dat als wij een feestje hadden dan kon je die hond wat voeren en die hond kreeg ook door als ik wat vriendelijker ben krijg ik wat te vreten. Dat was een mooie vergelijking met waar wij als milieubeweging op dat moment zaten, want wij zaten ook bij diner dat we niet van de gemeente krijgen maar dat zit toch dat hele verhaal van eh wat is je rol als miileu beweging, ben jij eh, eh ja ben je de waak- de hond die scherp moet zijn, die van zich af moet bijten of ben jij iemand die in overlegsituaties zit. Of zit je daar ergens tussenin en dat is natuurlijk wat je vaker hebt maar soms moet je toch, toch wat scherper zijn

om dingen onder de aandacht te brengen en soms kun je ook gewoon met de gemeente meedenken. Over eh over dingen. En eh de gemeente accepteert ook beide rollen wel van je ook, ook daar kun je weer vergelijking maken met bijvoorbeeld met een vakbond die soms in een overleg eh met, met de overheid en bedrijven een CAO vaststelt maar ja als ze er helemaal niet uitkomen dan wordt het staking en dat (onverstaanbaar) dan zijn allemaal mogelijkheden, dat zie je denk op meer plekken (onverstaanbaar)…

I: Ja.

A: …bij een milieubeweging heb je natuurlijk geen staking maar.

I: Het is eigenlijk ge- ge- geëvalueerd en dan afhankelijk van de actie of activiteit eigenlijk kijken wat we, wat er nodig is?

A: Ja vaak ook wel een onderwerp aan de gang dat van eh ja wat de andere partijen doen.

I: Ja.

A: Want je bent natuurlijk met de overheid bezig maar vaak ook met bedrijven en milieudefensie heeft nu Shell voor de rechter gesleept om, ook daar ben je mee bezig.

I: En wa- wanneer zou er dan van plaats en ruimte gebruik bijvoorbeeld, wanneer komt dat punt, ze hebben het al gedaan zei je want het was laatst vrijdag afgelopen vrijdag was er iets?

A: Ja. Ze hebben de staat gedaagd aanvankelijk om die en dat, dat hebben ze gewonnen En ze hebben nu volgens mij Shell 1 of 2x gedaagd en eh ja dan, dan is de rechtszaal, als je toch over plaats hebt is de rechtszaal natuurlijk de plaats…

I: Ja.

A: …waar je dingen afdwingt.

I: Ja.

A: En je hebt natuurlijk verschillende, want je kunt in de openbare ruimte wat doen eh dus niet door, wat je zegt door eh verstorende dingen door iets te blokkeren maar het kan ook gewoon demonstratie zijn of ik bedoel in de openbare ruimte mensen informeren met een standje of flyeren eh.

I: Ja.

A: En zo heb je allerlei eh en daarna ga je natuurlijk de onderhandel, onderhandeltafel, vergadertafel. Ik zit tegenwoordig geregeld met eh ambtenaren of politici om de tafel en dat is in Nijmegen het duurzaamheid café beetje mee aan de wieg gestaan, maar ik zit daar nu in de programmaraad maar eh dat is bij LUX 1x, ja ik denk ik elk jaar komt dan van Nijmegen, de Green Capital hebben dit jaar maar daarna is het weer 1x, 1x in de 3 maanden. Eh maar daar betaalt de gemeente aan mee en dat is een soort discussieplatform van eh van eh, de gemeente eh ja meebetaalt en ook kijkt van hoe eh welke onderwerpen zijn er en daar zie je het ook wel weer het van wie eh bepaalt, beta- die, die, die eh betaalt, bepaalt dus in de programmaraad juist ook om mee te bewegen omdat er toch altijd even te kijken van ja maar komt ook wel echt die (onverstaanbaar) wel aan de orde. …..

I: Ja.

A: En dat is in de regel geen probleem maar we zijn hier we ehl met het broeikas bijvoorbeeld bezig, we zijn bezig, dat zou eigenlijk vanavond zijn maar omdat een belangrijke spreker een man net van tevoren af zegde net voordat wij met de activiteit begonnen waren hebben wij dat toch nog kunnen verschuiven naar, dat moet in september dan nu gaan gebeuren over hier in de binnenstad. Eh en dat gaat wat waarschijnlijk wat scherper ook over eh ja hoeveel ruimte heb je nu voor de fietsers en hoeveel ruimte eh voor auto's en wat voor keuzes moet je daarin maken. Nou heeft de gemeente net een beleidspla, een proces in gang gezet om ook meer ruimte voor fietsers en winkelend publiek in het centrum te regelen…

I: Ja.

A: …en bijvoorbeeld de bussen uit het centrum weg te halen uit de Burchtstraat. Eh nou ja je ik had toch 1000 euro van milieudefensie landelijk voor die discussie omdat dat eh landelijk ook een thema is maar eh ja 500 gemeente, 500 euro bij de gemeente gevraagd en we kregen meteen 1000 euro omdat we toch ja wij toch graag meewerken omdat het past in het proces wat wij aan het doorlopen zijn ook.

I: Ja.

A: Maar wij hebben daar wel met de eh Broeikas verdiept want die moet dat gaan heten zijn we aan het opzetten eh discussies en dan eh ja omdat wij echt puur als milieubeweging zijn in de, in de duurzaamheidscafé daar zit een programmaraad, dat is eh naast vanuit de milieucentrum de Broeikas, milieudefensie en iemand van (onverstaanbaar). Je hebt daar universiteit, je zit daar gemeente in, zit daar zelf in en ik denk dat dat de belangrijkste zijn. Eh bij de Broeikas ook, ook een soort discussies op kan zetten. (onverstaanbaar)

I: Ja.

A Ehh in een bepaalde (onverstaanbaar) maar dan hebben we wel het idee van ja wij omdat wij als milieubeweging iets scherper kunnen zijn kunnen, kunnen we toch iets scherpere vragen stellen weer.

I: Ja.

A: En eh ja bijvoorbeeld over gedacht wordt is eh je hebt hier bijvoorbeeld die sauna die we in de Berendonck, wordt eh, zeg ik het goed, de Berendonck, daar net onder Nijmegen eh daar ook gebouwd wordt eh waar je niet (onverstaanbaar) midden in de natuur bouwen eh en daar zit een discussie achter daar met Leisurelands is een beheerder van al die eh natuurterreinen die dat wel heel eh commercieel doet.

I: Hm.

A: Want ze zeggen wel dat ze eh rekening houden met de natuur maar eh ja eh dat is toch niet echt verplicht en dan de natuur- en milieubeweging vindt dat onvoldoende rondom eh. Dus ja daar zouden we ook een discussie over kunnen houden van ja de natuur is dat dan, in hoeverre is dat natuur wat je eh moet respecteren en in hoeverre kun je dat eh economisch uitbuiten. Daar komt eh Donjon die ze in het Valkhofpark willen bouwen. Dat is een stuk groen eh dat is ook een cultuur- cultuurhistorisch element (onverstaanbaar). Ja het is toch ook belangrijk dat er een park komt in het centrum.

I: Ja.

A: Moet, moet je er, e is het plan geweest een sporthal, een topsporthal in het Goffert park te bouwen vlak bij eh de het NEC stadion ja eh zijn allemaal dingen van eh in hoeverre eh mag, mag dat nog natuur zijn en in hoeverre is natuur iets waar je geld aan moet verdienen.

I: Ja. En dan daar wordt dan nu dus vooral over gediscussieerd en…

A: Ja.

I: …gesproken in plaats van actie?

A: Het komt nu in ook heel veel punten verspreid komt dat tegen. Het, het is niet wat in heel veel, maar er zit zeg maar een soort rooie draad in die uiteindelijk wordt opgepakt…

I: Ja.

A: …en die zou je dan als in zo discussie…

I: Ja.

A: …kunnen oppakken van eh de vraag erachter van eh als je een mooi stuk natuur hebt moet je dat meteen economisch gaan uit nutten of moet je soms ook zeggen van hier is natuur en dat is goed zo en dat kost ook dan nog wat geld of zo of of kunnen we daar eh.Je hebt nu ook landelijk die discussie je hebt heel veel bedrijven zeggen eh bouwbedrijven, kunnen wij, als wij in groen moeten gaan bouwen dan hebben wij heel snel eh de eh de een bouwopgave voor de aannemer want we hebben woningen tekort en kunnen we dat regelen. Ja eigenlijk moet je daar ook groen, geloof ook niet dat alle groen maar moet je daar groen voor opofferen

I: Ja dat is een punt dat nu ook speelt.

A: Ja je ziet dat heel veel punten spelen en je zou dat een keer eh wat, wat dat principe erachter eh dat, dat is iets wat je als milieubeweging dan inderdaad ook wat verder op in kunt zetten en misschien wij nog wel meer als IBN om dat IBN eh dat is eigenlijk ook omdat die ook met groen bezig is maar die hebben ja toch een bredere achterban die zijn veel voorzichtiger met politieke uitspraken.

I: Ja. Ehm dan hebt, u nog u had het over blokkades bijvoorbeeld bij de, bij de eh bij de kerncentrale. Heeft u met acties dan wel eens vaker gebruik gemaakt van een symbolische betekenis van een plek want u gaat natuurlijk demonstreren bij de…

A: Ja.

I: Is dat, is dat vaker eh nou ja

A: Eh ja je zoekt natuurlijk wel altijd naar creatieve eh dingen eh kan een paar kleinere voorbeelden geven hoor.

I: Ja.

A: Wat iemand ooit heeft gedaan is eh de Nijmegen heeft toen het hele centrum verandert en aanvankelijk zou eh geen fietsers meer het centrum in mogen, kernwinkelgebied in mogen. Je mag niet eh de ….straat en dat soort straten in eh maar dat was eigenlijk de bedoeling dat dat niet meer zou mogen, je zou echt hier bij de …..straat daar zou de fietsenstalling komen en de rest moest je maar lopen. Terwijl bijvoorbeeld de Noorderpoort daar voor auto open zou blijven. Nou dat hadden wij iets van ja als de auto's het centrum verder in kunnen komen

dan met de fiets dat, dat kan toch eigenlijk niet. En op een gegeven moment is iemand van ons ook eh gewoon die is in de Striekerstraat in de oude situatie nog een fietspad gaan schilderen. nou ja dat kan natuurlijk niet zelf gewoon je eigen fietspad gaan schilderen. Hij is overigens eh opgepakt, heeft het voor laten komen, nou hij had gewoon een boete kunnen betalen maar eh ja voor laten komen is dan nog een keer publiciteit tuurlijk dus dan doe je dat <lacht>. Eh hij is uiteindelijk veroordeeld tot een eh voorwaardelijke eh boete van een paar honderd euro geloof ik met een proeftijd van 1 dag. Eh ook een hele symbolische straf, dat geeft ook dan wel weer een beetje aan hoe dan de overheid, in dit geval de rechter erop reageerde die ook heel goed ziet van nou eh dit is een eh symbolische actie eh die eigenlijk niet mag dus er moet wel een staf komen.

I: Uhu

A: Maar eh straf is eigenlijk zo dat het, dat ie geen staf is.

I: Ja.

A: Je mocht op 30 april niet nog een keer in de stad de hele stad gaan schilderen ja <lacht> was ook misschien ook niet zijn dagelijkse werk omdat te gaan doen dus.

I: <lacht> Symbolische betekenis is dan ook echter de humor…

A: Ja naja gewoon dingen onder de aandacht brengen want het bleek wel dat het werkte want eh dat is natuurlijk het probleem nu in de straten hier dat, heel zeker mensen van buiten Nijmegen, je hebt hier niks een voetgangersgebied lopen en die hebben niet in de gaten dat je daar mag fietsen. Ik heb echt meegemaakt dat er nog foute (onverstaanbaar) die fietsen mogen hier helemaal niet komen. Dat mag wel komen maar dat is in de inrichting helemaal niet duidelijk. En dat is natuurlijk van als je daar dat pad maakt dan is dat wel duidelijk dan is toch weer een bezwaar dat als je echt een fietspad maakt dan is dat echt alleen voor de fietsers en dan gaan die daar veel te hard rijden dus eh dus is niet, dat is ook niet gemakkelijk hoe je dat op moet lossen maar eh.

I: Ja.

A: Maar goed. Iets ander waar ik, waar ik bijvoorbeeld zelf aan meegewerkt heb is eh zijn op een gegeven moment een snelfietsroute gaan leggen voor snelfietsroutes maar die hebben ze door het meest eh donkere gedeelte en het bosachtige gedeelte van het eh Goffertpark gelegd. Ja de breedte was bekend maar het verhaal was dat, dat kan zonder die, zonder de bomen eh, eh om te, te moeten kappen. Nou wat wij hebben gedaan is eh ja het zou 2 meter breed moeten worden gewoon een lint van 2 meter en we zijn over dat pad gaan lopen van waar, waar kom je de bomen tegen en dat volgens mij kwam dat inderdaad op 1 of 2 plekken na maar tot de slechte bomen stonden maar we niet echt tegen bomen aanliepen maar soms wel wat een stukje langs een boom heen had. Als je daar tegen bomen asfalteren dat breekt zo'n boom op termijn op dat, dat soort creatie actie waarbij je ja letterlijk laat zien wat, wat voor impact heeft dit op de ruimte. Dan gaat het natuurlijk over iets wat ook echt op ruimte impact heeft.

I: Uhu.

A: Eh.

I: Maar is natuurlijk jullie hadden er ook voor kunnen kiezen om het eh bij de gemeente aan te dragen en.

A: Nee natuurlijk dat is ook gedaan eh,…

I: Nee.

A: …wel overleg en zo maar eh.

I: U maakt wel heel bewust de keuze of jullie maakten heel bewust de keuze om eh.

A: Ja gemeente ging daar toch niet genoeg in mee voor ons en dan maak je heel aanschouwelijk eh ja wat betekent dat dan precies. Daar ben ik zelf bij geweest, er is ooit een discussie geweest zijn mensen op de Traianusplein gaan zitten tellen tussen mensen die carpoolen en mensen die niet carpoolen waarbij heel simpel werd gezegd van nou eh iedereen waar 1 a 2 mensen in zitten dus niet carpoolen en waar meer mensen zitten dus carpoolen met eh en ja met een heel groot scorebord. En dan de slogan erbij was: 'U staat niet in file, u bent de file' <lacht>. Nou dat mensen daar ook hun eigen verantwoordelijkheid in hebben want mensen ja het overkomt hun die file maar ja je kunt ook met z'n allen er zelf wat aan doen om eh…

I: Ja.

A: Ja dat zijn allemaal hele creatieve dingen waarmee je eh mee actie kunt voeren, je hebt natuurlijk ook nog die eh ja dat zijn affiche ophangen en eh dat spandoek in de kerk en die kolencentrale hier.

I: Ja.

A: Later is die kolencentrale ontploft zat er een gat in het dak. Daar had ik nog het idee we kunnen aanbieden dat wij nog wel een doek hebben wat wij daar overheen kunnen hangen maar dat werd niet gedaan.

I: <lacht> En u zei had u had het ook nog over flyeren en zo ophangen bijvoorbeeld ehm of flyers uitdelen dat weet ik niet, deed u dat ook weleens, flyers?

I: Ja dat werd in het verleden wel gedaan denk ik is wat minder omdat eh in teken van de milieubeweging en je in de stad flyers staat uit te delen en dan liggen die vervolgens door de hele straat heen worden, weinig mensen die meenemen en eh.

I: Ja.

A: Ja wat ze gekregen hebben daar voelen mensen zich niet verantwoordelijk voor dus dat ligt ook meteen weer op straat.

I: Ja.

A: Dus dat, dat dan is het meer standjes op straat staan en zo of eh je kunt overal altijd hele creatieve dingen doen, we hebben met 1 onderdeel van onze vegetarische donderdag in Nijmegen en daarmee hebben we ooit ook in de stad gewoon eh ja vegetarische hapjes staan uit delen, gewoon dat mensen staan te proeven van eh, dat was dan gesponsord door een aantal eh onder andere (onverstaanbaar). En eh ja op zo manier ben je ook met die openbare ruimte.

I: Ja.

A: Ja het is met allerlei manieren eh kun je creatief nadenken. Je hebt nog stille tochten tegenwoordig, voor het milieu wat minder maar ook wel en met bepaalde dingen eh ja.

I: Die hapjes werden dan vroeger gedaan of tegenwoordig?

A: Dat is een jaar of 2 geleden maar dat zouden we zo nog een keer kunnen doen.

I: Ja, oké. Ehm en uit ehm even denken ja dan zijn er verder nog dingen waarvan u denkt van oké dat vroeger maakten we op die manier echt gebruik van plaats en ruimte of dat vind ik heel tekenend daarvoor of.
A: Ja ik denk dat, dat vroeger misschien wel meer echt openbare ruimte gezocht werd echt voor demonstraties. Om vanwege het doel omdat je eh zoveel mogelijk aandacht wilde als je door de stad loopt of met een spandoek ja dan zien heel veel mensen jou eh, het liefst gewoon de pers er ook op af eh dat is toch altijd wel belang dat je iets verzint eh waarmee je waar de, waar de pers op af komt. Is wel leuk ook daar ben ik lang niet overal zelf bij geweest hoor maar er is ooit een keer een actie geweest van eh Njmegen was met die Waalsprong bezig, die had als actie bedacht dat eh tegen de Waalsprong waren als van eh Nijmegen over de Waal springt, springen wij in de Waal dus dat had ook dan en dan springen wij met een aantal mensen in de Waal en daar waren heel veel journalisten die daarop af gekomen waren voor een foto. En onder andere een journalist van de Telegraaf die natuurlijk een spectaculair plaatje wilde en iemand van ons, ik had al, die was al half over de reling heen geklommen <lacht> en op het laatste moment kwam er dan iemand en werd er juist vertellen wat er allemaal wel niet voor gif aan, in, in die Waal zat en werd het alsnog afgeblazen. Nee daar kunnen we toch niet inspringen. En alle journalisten vonden het geweldig behalve die journalist van de telegraaf die pissig was dat ie voor niets gekomen was want dat andere verhaal interesseerde hem niet <lacht>. Maar eh hij had nog wel een plaatje willen hebben <lacht> van eh…

I: <lacht>

A: Maar ja der komen ook dat natuurlijk weer, het, het is, ja je kunt je steeds afvragen van wat, wat wilde ik. En soms is het inderdaad heel nuttig publiciteit vragen voor in de pers eh pers er op af komt dus dat daar wordt heel vaak over nagedacht eh

I: Werd, wordt? Of?

A: Hm

I: Werd daar veel over nagedacht of…

A: Ja nog steeds wel hoor

I: Ja

A: Ik heb nu ook, we zijn eh, eh, in het najaar komt er een voedselkaravaan in Nijmegen.

I: Uhu

A: En in ieder geval wat ik daar in heb gebracht is van eh 1 van de doelstellingen is dat we ook in Nijmegen gaan proberen dat de gemeente Nijmegen hun voedselbeleid gaat voeren. En eh wat ik een beetje aan het kijken ben want ik weet dat de wethouder daar eh eigenlijk ook wel wat mee wil, dat je probeert dan om op die dag een uitspraak van een wethouder te krijgen van wij gaan in ieder geval dat doen en wat dat dan ook is. Maar dan heb je een moment naar de pers iets van eh de gemeente Nijmegen dat en dat uitgesproken en dan wordt je interessant voor de pers ook.

I: Ja
.

A: Daar ben je wel steeds mee bezig want dat is dus afhankelijk van die activiteit natuurlijk eh je wilt soms echt de aandacht op wat ik zei op eh aandacht ergens voor vragen, soms is het om informatie te geven dan kies je meer voor een marktstand of een eh discussie avond of wat dan ook en discussie avond is natuurlijk daar moeten er mensen naar toe komen dan zie je toch wel dat eh de, de ja de vaste kring mensen komt. Het gevaar is dan toch wel vaak dat je aan het preken bent voor eigen parochie, of je doet dingen echt midden op straat want waar kies je dan voor dat is natuurlijk dan echt gericht op mensen die normaal nog nooit vegetarisch hadden gegeten dan toch is een keer van eh ja wat is dat vegetarisch nou en hoe, hoe is dat eh je bent steeds aan het kijken van welke doel en…

I: Ja

A: …wat past daar dan bij en eh in welke ruimte moet je dat dan doen. En eh een discussie kun je natuurlijk niet midden op straat doen en eh ja dat kan wel maar is eh heel lastig.
I: Ja, oké.

A: Dus.

I: Ja dus ehm eigenlijk wordt er nu nog steeds gebruik gemaakt van plaats en ruimte he?

A: Ja.

I: Ja.

A: Maar dat heeft te maken met die beschrijvende rol van milieubeweging…

I: Ja.

A: …dat je meer naar de vergadertafel gaat maar het oude is niet vergeten. Verhaal van die hond, ja als je alleen maar aan de vergadertafel zit maar je kunt nooit meer buiten dan eh verlies je je kracht, een van die krachten die je hebt aan die vergadertafel dat je misschien af en toe nog eens een keer eh flink kunt grommen of een keer eh kunt happen of zo zoals dat heet eh lastig als der eh, als de vakbond niet zou kunnen staken zal ze minder zwak staan dan eh of veel zwakker staan dan de onderhandelingstafel in de CAO.

I: Ja.

A: En daar, daar is wel wat in geschoven en dat heeft dan in zich ook verandering, je gaat andere acties doen en dat geeft ook weer andere ruimtes die daar geschikt voor zijn maar dat heeft, dat hangt samen met de eh, andere rol die je krijgt als organisatie.

I: En eh ja om daar dan op in te haken, als u, als u dan kijkt naar, naar vroeger en de acties die u voerde, eh die u voerde met de eh beweging die jullie hadden eh in hoeverre waa-hecht je dan waarde aan het gebruik van plaats en ruimte? Hoe belangrijk denk je dat dat was?

A: Ehm daar werd heel serieus over nagedacht van waar moet je iets doen en eh ik, ik weet dat een keer dat iemand dat was wel illegaal want we waren affiches aan het plakken met een jongen. En die jongen had het idee van ik plak m op de kerkdeur op zaterdagavond en op zondagavond gaan ze hier naar de kerk en dan, dan ziet iedereen dat. Maar ik, ik zeg ja je krijgt wel heel veel publiciteit waarschijnlijk maar je moet je afvragen of het goede publiciteit is.

I: Dus…

A: Maar je bent je wel steeds aan het afvragen van ehm wat wil ik doen, op welke plek wil ik dat doen en of sommigen dingen ja zo discussiegroep, je moet ook goede discussiezaal hebben maar het zou nog van eh, want je kunt hier in dit pand ook discussies houden in de Klinker hieronder.

I: Uhu.

A:Maar dan weet je dat heel veel mensen niet komen omdat heel veel mensen eh ja krakersbolwerk, daar zitten allemaal anarchisten en zo. Ik bedoel normaal ben ik in de, in de samenleving of zo zit ik nog wel aan de linkerkant maar in dit pand ben ik een beetje aan de rechterkant, zit ik aan de rechterkant heb ik soms het idee. En dat, dat maakt uit natuurlijk voor publiek dat je wilt trekken dus ja je hebt natuurlijk ook kosten- eh overweging en dat soort dingen maar daar denk je wel over na eh in een café of in eh maar ik denk dat de ruimte zoals LUX-café eh ja je hebt toch wel dingen gedaan in open huis of zo dat dat discussie een keer hier doen in het Dutch Bicycle Centrum in de Honig fabrieken want daar zitten een heleboel bedrijven die op dat gebied werkzaam zijn. Dus ja daar, er wordt wel serieus over nagedacht en zeker voor publieksacties of om dingen onder de aandacht te brengen dan is denk die locatie belangrijker dan eh toch nog wat andere dingen.

I: Uhu. En eh be- ben je van mening dat internet een belangrijkere rol speelt bij sociale bewegingen? Eh…

A: Dat is nog steeds belangrijker geworden.

I: Uhu. En wat vind je daarvan?

A: Ja het is een gegeven voor mij <lacht>. Eh ik kan daar van alles van vinden maar het is gewoon zo en eh dat betekent dat je je daar op aan moet passen. Ik denk ook dat je ziet dat wij als eh energiewinkel was vroeger was ook heel belangrijk om aan een goede plek te zitten en heel veel mensen kenden ons ook. Terwijl eh ja dan kwamen ook gewoon mensen binnen en dat is nu bijna niet meer. Ja dan moet je echt een afspraak hebben voor dat soort dingen en het is nu veel meer een eh plek waar je dingen organiseert. Maar toen wij in 1981 begonnen hadden we, was er geen internet en inmiddels hebben wij ook een website en een facebook-pagina omdat je weet dat je daar de mensen bereikt.

I: Hm.

A: Het heeft voor ons wat lang geduurd omdat wij eh eh, ja niet ik ben niet een van degene die eh op de digitale snelweg vooraan rijdt zal ik maar zeggen. Ik ga even wat drinken.

I: Goed hoor.

A: Maar je moet wel als je die mensen wilt bereiken dan gaat dat meer, veel meer via internet.

I: Ja.

A: En het heeft ook nog voordelen want vroeger was je handen veel geld kwijt aan affiches, flyers voor, omdat je een discussie aan het organiseren was. En nu zet je het op internet, op facebook en een van de activiteiten van de Broeikas op dit moment is, want het internet is ook als een virtuele locatie, ik weet niet of je er over nagedacht had al.

I :Is ook een ruimte ja.

A: Bij eh inderdaad nu heel erg bezig zijn om nieuwsbrieven uit te geven, die halen ze altijd in de pot. We zijn de vegetarische donderdag begonnen met een nieuwsbrief uit te geven, vegetarische donderdag en daarna zijn we de 'Groen' gaan uitgeven eh en daar komt binnenkort ook een website eh bij en daar is gewoon een nieuwsbrief waarmee je dus eh mensen bereikt en ja dat, dat kan eh heel goedkoop tegenwoordig. in die zin is het nog wel gezegd dat ook op dat gebied internet natuurlijk een democratiserende werking heeft omdat heel veel mensen kunt bereiken. Ik bedoel je hebt nu zelfs muzikanten die via internet eh bekend zijn geworden, dat hoor ik ja, vroeger was dat onmogelijk.

I: Uhu.

A: Je moest gewoon een plaat maken en dat, dat moest gedraaid worden op Hilversum 3 en anders kwam je der niet <lacht>
.
I: Ja.

A: En nu ja als je iets goed gemaakt hebt dan krijg je ook wel bij elkaar dat het op internet zo hype wordt nou dan heb je die helemaal niet meer nodig.

I: Nee. En is, is die vergelijking nu ook te maken met sociale bewegingen dan? of met wat jullie?

A: Ja ik denk zeker met de dingen waar wij eh, wat ik zei als je eh voor, voor zo'n discussie eh (onverstaanbaar) dan, dan werk je heel veel met propaganda creëren of propaganda, en publiciteit via internet en zo en eh via facebook en dan krijg je berichtjes vaak en eigen website nu.

I: Ja.

A: (onverstaanbaar) goed kijken of dat in beweging blijft. Ehm maar je krijgt we hebben bijvoorbeeld ook dingen aan educatie en eh ja dan moet je rekening houden met dat al die leerlingen tegenwoordig een eigen laptopje hebben. En daar kun je ook gebruik van maken, daar moet je ook gebruik van maken om, om ook in de leeftijd van die eh, volgens mij als wij een hier een les staan te geven op een school dan hebben wij een eh dat van een soort allemaal losse pagina's daar kun je een hele boel, dat ziet er een beetje uit als een startpagine met allemaal blokken zitten daarop. En je kunt willekeurig blokken aan klikken…

I: Ja.

A: …en daar staan dan, dan staan er een hele boel op en afhankelijk van eh nou ja we hebben meestal wel eh bijvoorbeeld je, op het moment dat je voorlichting geeft dan sta je voor een klas natuurlijk, dat is ook weer een ruimte, eh om met die leerling in gesprek te komen en niet eh drie kwartier aan die leerling zitten vertellen dat ze, hoe ze afval moeten scheiden of hoe ze dit of dat moeten doen, dat ze geen vlees mogen eten of heel weinig vlees mogen eten. Maar, ja we beginnen dan met een filmpje over eh iemand ik heb bijvoorbeeld op YouTube gevonden van iemand die in Amsterdam eh een jongeren die andere mensen vraagt of ze vlees zijn of vegetarisch en waarom ze vegetarisch zijn en toch ook een leuke vraag van als je nou eh vlees eet moet je dan nog weten hoe vlees eh hoe beesten geslacht worden en hoe beesten leven.

I: Ja.

A: Maar dan heb je een heleboel aanknopingspunten want dan ben je met die, dan kun je met die klas in gesprek…

I: Ja

A: … en gaandeweg kom je er wel uit van ja maar waarom is dat vlees nou eigenlijk zo slecht en we hebben natuurlijk wel een plaatje op een box van waar je laat zien van nou eh als, als je mensen goed met eh als om anders zijn te zeggen dat een koe is een soort eh, kun je zien als, oneerbiedig zijn als een fabriekje dat plantaardig eiwit omzet in dierlijk eiwit, alleen dat is een heel inefficiënt fabriekje <lacht> want eh met dat plantaardige eh eiwit kun je 100 eh, waar je 100 mensen mee voedt kun je hierbij maar 20 mensen voeden.

I: Ja.

A: En op die manier kun je uitleggen ja het water wat dat kost, eh de mest eh dat soort dingen, metaal die koeien uitblazen om het even netjes te zeggen <lacht>.

I: Ja.

A: Dus ja internet ik bedoel het is ook een locatie en het is ook iets ja wat ik van het begin al gehad in die dertig jaar je ziet gewoon dat dingen veranderen en je ziet toch dat mensen nu veel meer informatie via internet halen dan eh vroeger van papier uit de krant en zo.

I: Ja.

A: Maar eh internet is natuurlijk ook weer de vraag hoe val je dan op? En hoe zorg je ervoor dat mensen je serieus nemen want ja eh dat weet je zelf ook informatie die mijn vader vroeger in een heel jaar kreeg krijgt een puber van nu in eh in een uur via internet of in 1 dag.

I: Ja. Zeker waar inderdaad ja, overload bijna.

A: Ja nee dat is op school natuurlijk die kleine (onverstaanbaar),de school is nu wat vroeger eh ja informatie overdracht was is het nu vooral aan leerlingen leren om eh, eh onderscheid te kunnen maken tussen wat, waar komt informatie vandaan en hoe moet je die waarderen en wat, wat is nep informatie en wat, wat kun je wel en niet geloven.

I: Ja.

A: Want ik krijg wel eens leerlingen hier van de (onverstaanbaar). Nou ja het is echt heel moeilijk om hun een opdracht te geven omdat als je vraagt van ja eh ja stop eens bij elkaar wat dingen onder wat eh groene energie is. Ja Wikipedia 5 minuten later hebben we het dus je moet echt expliciet gaat vragen ga eens kijken wat voor verschillende organisaties daar over denken en dan krijg je ook beetje besef van eh dat eh ja dingen niet altijd zo eenduidig zijn als dat sommige op een, op sommige op de Wikipedia pagina staat.

I: Ja. Ehm terugkomend op het ehde waarde die eh gehecht wordt aan, die jij hecht aan plaats en ruimte als sociale beweging, hoe belangrijk denk je dat als je dat vergelijkt met andere factoren in jouw ehm bijvoorbeeld hoe, is is het bijvoorbeeld belangrijk dat je eh vrienden bent met elkaar of is juist die idealistische overtuiging belangrijk of wat voel je daar, hoe denk je daarover?

A: Eh nou ja het hangt natuurlijk allemaal met elkaar samen, ik bedoel het verhaal van die eerste werkgroep daar waar we ook bij elkaar kwamen omdat we met zijn allen tegen kernenergie waren omdat we elkaar kenden en gaandeweg een…

I: Ja.

A: …eh veel meer een vriendenclub werden eh, dat is nu ook nog wel hoor met de Broeikas hebben we een aantal vrijwilligers hier en eh ja ook proberen altijd ook sociale uitjes te doen en ook wel eens na het eh werk even op een terrasje zitten of iets dergelijks dus dat hou je sowieso wel. En ja natuurlijk ja er zijn mensen die je meer mogen en die je niet mogen eh die je minder ligt. Ehm en ik denk dat, dat op de locatie altijd wel meespeelt maar dat van geval tot geval een beetje eh he kan verschillen. We hebben gisteren ook met vegetarische donderdag dan dat, en daar is iemand bij die eh cateringbedrijf en dat soort dingen heeft. Nou ja wel leuk kom eens een keer veganistische kookles te geven. Goed daar heb je natuurlijk ook een locatie voor nodig maar goed je ben natuurlijk wel gebonden want het zou wel handig zijn als er ook een keuken is en dat er een fornuis staat want anders daarmee ben je heel erg gebonden. Ik denk met name met publieksacties dat dan de, de, de plaats waar je het doet natuurlijk wel heel belangrijk is, dat daar, dat een van de belangrijkste factoren is. Eh informatie is het wat minder belangrijk maar heeft ook nog wel bij van het moet een plek zijn die voor mensen bereikbaar is, dat mensen die soms ook durven te komen maar ja je ziet nu bijvoorbeeld al als je nou ja met het duurzaamheidcafé, de laatste keer zijn we het over eh mobiliteit en we hadden, we zaten bij het ROC, je hebt de Energieweg want daar zit eh, die hebben ook met, met garage erbij en vervoerbus, dus we waren echt op locatie, op een hele mooie locatie maar daar waren wel minder mensen en dat kan ook te maken hebben met dat het toch een locatie is die eh ja waar de LUX zit, iedereen loopt de weg in, het centrum daar komt iedereen makkelijk. Maar zo'n locatie als de Energieweg ja dus er komen er niet zoveel of je moet echt uit gaan vogelen hoe je daar nu komt en ik denk 's avonds dat daar niet zo veel bussen meer rijden dus ook daar is het toch wel van belang.

I: Ja.

A: En je hebt natuurlijk ook ja ik zit te denken of je ook zo'n overleg met een gemeente maar ik weet vanuit de politiek dat dat soms wel, als de, de, de, dat soort dingen heel belangrijk kunnen zijn, ik bedoel heel veel belangrijke eh besprekingen in de plaats aan een ronde tafel want dan zit er niemand op een hoek, in een hoekje. Er zijn eh verhalen bekend van belangrijke onderhandelingen tussen Noord- en Zuid Korea die in een ruimte werd waar aan 2 kanten deuren waren zodat ze beiden gelijk binnen konden komen zodat niet 1 eerste binnenkomt en daarna de ander.

I: Emh.

A: Daar wordt dan een waarde aan gehecht en dat, dat maar dat is bij ons, ben ik eigen- ja ik, ikzelf doe dat heel weinig eh of eigenlijk helemaal niet en eh het kan soms een beetje van belang zijn eh zeker als het een wat eh gevoelig onderwerp is van een partij waar je niet helemaal of waar je toch, toch wat, wat tegenover elkaar staat of op wiens terrein zit je.

I: Ja. Oké.

A: Net, net als de thuiswedstrijd of de uitwedstrijd bij het voetbal of zo zeg maar.

I: Dus als ik het mag samenvatten vind je daar eigenlijk eh het, het speelt zeker een belangrijke rol maar het is echt eh een wisselwerking met allerlei andere factoren.

A: Ja en dat maakt het soms heel belangrijk is en soms ook eh minder belangrijk ja en soms eh wordt de ruimte ook eh bepaald door de actie die je doet. Ik bedoel als je eh gemeenteraad wilt eh benaderen of zoals toen we gemeente Gendringen hebben gedaan dan eh ja dan zal het toch op het gemeentehuis moeten vlak voor het begin van die, van die gemeenteraadsvergadering die daarover ging. Dus dan bepaalt de activiteit uiteindelijk de plaats.

I: Ja.

A: Maar op het moment dat je wilt gaan flyeren in de stad dan is het wel altijd denken van ja waar ga ik dat dan doen, ga ik 40 of eh nou je hebt ook natuurlijk de drukste plaatsen ook vooral een beetje eh

I: Ja de drukste plaats waar bijvoorbeeld veel mensen langskomen?

A: Ja eh in Nijmegen zie je vaak het centrum van Nijmegen omdat heel vaak als mensen ergens staan, dan staan ze op de hoek van de Molenstraat en de Broersstraat en de Ziekerstraat want dat eh, dat is eigenlijk midden in het centrum…

I: Ja. Daar maak je dan ook weer gebruik van ja.

A: Ja. Maar wij hebben ook wel eens eh met acties natuurlijk gehad dat we wat activiteiten gedaan richting publiek over eh duur- duurzaam consumeren en daar wilden, ja toen wilden we, dat was een onderzoek ook bij dat ook liet publiek weten of ze dat nu kenden of niet. En dan wil je juist op verschillende plaatsen in de stad staan.

I: Ja.

A: Ja acties voor het Valkhof doe je natuurlijk bij het Valkhof maar…

I: Ja duidelijk. Ehm…

A: Naja, ja.

I: Oh sorry ja ik dacht…

A: Ja maar goed ja dat soort dingen maar volgens mij als ik nog iets er aan kan toe voegen maar dan ga ik in de herhaling vallen.

I: Ja ik denk dat het inderdaad, ik wilde het eigenlijk net zeggen, ik voelde een beetje dat het eh dat het, dat het interview nu eigenlijk wel vrij afgesloten is dus misschien wilde u nog, weet u nog iets, ja eigenlijk geeft u net aan dat u daar, dat u het gevoel heeft dat u in herhaling valt misschien anders dus dan eh…

A: Ja naja, ja op dit punt in ieder geval maar…

I: Ja. Oké, is er verder nog iets wat u, wat u, wat u denkt van nou dat wil ik, zou ik er nog graag aan willen, aan toevoegen? Of.

A: Ehm ik kan zo op dit moment niet heel snel..

I: Nee.

A: … iets bedenken. Ik moet zeggen ik, ja ik wist ongeveer waar het over ging maar eh het was toch ook een beetje van ja wat, wat is de strekking van het onderzoek, dus eh nu ook, heb er gewoon niet echt heel veel over nagedacht en eh nou ja laat het maar over me heen komen.

I: Dat begrijp ik, is ook het beste.

A: Ja.

I: Dan vloeit het gespreek ook zeg maar.

A: Ja

I: Ja. Ehm ja dan sluit ik hem nu even af eh formeel en dan eh…

A: Nah, misschien nog heel even, ik, ik, ik denk, ja heb ik eigenlijk wel al gezegd al maar dat was eh ja maar eh, ja in sommige gevallen die keurige locatie belangrijk is geworden maar ik heb ook al even over gehad met voorbeeld van waar durven mensen te komen. Je eh er zijn verschillende factoren die bij de plaats soms een rol spelen en soms is dat helemaal ja of volgt de plaats voort uit de, uit de, uit de, ja uit de aard van de eh, van de actie maar soms ben je ook, krijg je ook echt veel meer keus en dan het is wel dus van wat durven mensen komen, waar komt mijn doelgroep eh ja wie is mijn doelgroep.

I: Ja, ja dat is toch een bepaald beeld hebben mensen…

A: Ja…

I: … ook bij een plaats.

A: Dus ja, zo bij de voedselkaravaan eh ja dan moet een aantal burgers komen dus ja je bent enerzijds een beetje gebonden van eh is dat een locatie waar dat ook kan, waar je verschillende ruimtes hebt. Maar je wilt ook een inspirerende omgeving hebben, dus het kan nu waarschijnlijk op een landgoed eh bij scheidingsweg tussen het, iemand die eh kennen die daar dan, feitelijk gewoon een stuk land is, dat een soort landgoed is

I: Hm.

A: Dus eh en van waar het ook, dan kan kijken van eh kunnen we daar nog wat excursies in de omgeving doen en zo. Dus ja derr zijn toch inderdaad heel wat factoren eh eh die daarbij een rol spelen en dat, maar goed.

I: Oke, ja.

A: Ja.

I: Hé, ik denk dat het, dat het zo een eh mooi geworden, mooi gesprek geworden is waar ik heel veel aan heb. Ehm ja om het af te sluiten zou ik nog dat eh het informatie vertrouwelijk omgegaan zal worden.

A: Ja, ja.

I: En dan rest mij als enige eigenlijk nog eh dat ik u wil bedanken voor het meewerken aan het interview en dan eh sluit ik bij deze nu het interview af dus zet ik de opnames stop en dan eh zijn we aan het einde gekomen…

A: Ja.

I: …van het interview <lacht>

A: Ja eh dat waren 2 gedeelten maar dat is al naadloos in elkaar overgelopen?

I: Ja dat is eh inderdaad in elkaar overgelopen.

Appendix D

Interview – Verhoeven

Transcriptie interview Verhoeven – Stichting Gast

Interview met Verhoeven
Activist van 1960/1970 en tegenwoordig
31 mei 2018

A: activist
I: interviewer

Stilte: (…)
<…>

I: Oké, nou Goedemorgen eh, van het interview wat zo zal plaatsvinden zal een audio opgename eh, gemaakt worden. En deze audio-opname zal anoniem verwerkt worden. Ga je akkoord met opname van dit interview?

A: Ja

I: Top. Eh, nou het zal waarschijnlijk een uurtje a anderhalf uur duren, het interview. Eh, het is voor mijn onderzoek naar activisme in de jaren 60/70 en het gebruik van plaats en Ruimte vergeleken met activisme van tegenwoordig. Ehm, nou zo als ik al zei is het verdeeld in twee gedeeltes. Het eerste gedeelte zal gaan over het daadwerkelijke gebruik en het tweede gedeelte zal gaan over de waarde die jij aan plaats en ruimte hecht. Ehm, heeft u hier nog vragen over?

A: Nee

I: Dan zou ik u willen vragen of u ehm misschien kort zou kunnen vertellen eh, waar u waar eh, je, eh, in welke periode actief was of nog steeds bent en welke beweging dat was en wat voor een activiteiten jullie ondernamen. Dat zeg maar, dat, introductie eigenlijk zo te zeggen.

A: Nou, eh, ik ben in Nijmegen komen wonen eind jaren 60. En eh, als eerst ben ik begonnen met het theater. Ik heb eh met, samen met andere Nijmeegse studententheater heropgericht en vandaaruit onze eerste politieke activiteit was eigenlijk in Limburg de verandering van de toenmalige Jongerenwerk wat heel katholiek eh gericht was naar een algemeen Jongerenwerk. En daar hebben we al diverse plaatsen in Limburg met een hele grote groep opgetreden onder andere met de maagdenhuisfilm derbij. Eh, ook hoe dat geweest was een film die in verschillende plekken toen verboden werd om te vertonen <lacht>

I: <lacht>

A: Om even te schetsen. Eh met theater ben ik verder (…) eh, gegaan met de belangerijkste was een politiek kindertheater. 'Krikkrak'. Eh, wat van de leden van de krak vroeg dat zij actief werden in clubhuizen want in clubhuizen in Nijmegen project te doen met de kinderen daar. Vanuit het eh, idee eh, dat die kinderen grote achterstanden hadden, wat ook zo is in die volksbuurten. Eh, ja,om eh, om de dingen bij te brengen, echt eh projecten gerelateerd aan bijvoorbeeld proloog eh die in het eh, vromingswerk voor eh, jongerenvolwassenen actief waren. Maar waar waren ze actief? In een stuk of zes, zeven buurten in Nijmegen waaronder bij de Koninginnelaan, eh groene gebouwtje, Wolfskuil, Neerbosch, Jachthoorn, Buurtweg groep mensen bij elkaar gezet dat was omdat, dat waren voornamelijk zigeuners

die vanuit woonwagen terecht kwamen wonen. Bottendaal eh, maar dus we bestreken dus zeg maar een groot deel van de volksbuurten van Nijmegen. En buiten dat we daar die projecten deden traden we ook op ehm, dat was in die tijd begin jaren 70 ook begin van de grote acties eh tegen kernenergie en kernwapens.

I: Uhu

A: Met andere theathergroep waren we bijvoorbeeld actief in Dodewaard bij de grote demonstratie daar. In Kalkar eh demonstraties daar op de fiets gingen we ook naar Volkel om tegen kernraketten, die daar lagen, te protesteren. Eh, Dodewaard ging lopend vanuit Nijmegen met 8000 mensen, grote groepen.

I: Hoe lang was dat lopen?

A: Een ha- een uur of twee half twee, tweeënhalf. Eh, naja veel auto's hadden studenten toen nog niet <lacht>

I: <lacht>

A: Was echt eh ja, grote demonstraties. Het eh, een van de leuke dingen van die tijd was dat we werkten met basisgroepen…

I: Uhu

A: Eh, dus eh, van allerlei mensen, studenten maar voorbeeld was feministisch eh groep, een anarchistische groep, der waren echt aan de, ik studeerde toen al niet meer, maar aan de universiteit gelieerde groepen. Maar wat vanuit een soort anarchistische basis eh, idee.

I: En die groepen werkten wel samen, of?

A: Ja bijvoorbeeld bij Dodewaard had je 's morgens dan vergaderingen met vertegenwoordigers van die groepen die dan besloten wat voor soort acties der ook, die dagen zouden gebeuren. Eh, ehm de, als je het over ruimte hebt, dan waren daar boeren die hun land ter beschikking stelden. Maar bijvoorbeeld in Kalkar hebben we ook, mensen grond gekocht rondom Kalker om die demonstraties mogelijk te maken, hè. Want ja, er werd gekampeerd in Dodewaard, een hele week gezeten denk ik. Dus eh, mijn geheugen is niet zo heel best hoor voor eh…

I: Oh…

A: Voor details eh, dan had je daarnaast eh, in de jaren 70, ik was ook binnen `Diogenes', alternatieve studenten toestand…

I: Oké.

A: …waar ook veel actie plaatsvond en waarvoor we bijvoorbeeld ook met ons kindertheater weer terechtkonden, waar de jeugd <lacht> uit de volkswijken in de studentenwereld betrokken kon worden. Wat de bewoners daarboven niet zo prettig vonden <lacht>. Die kinderen sjeesde het hele huis door <lacht>. En mensen raakten spullen kwijt. Eh ze, eh, maar Diogenes was een centrum. Ik was vanuit de clubhuis wereld actief in de derde wereld centrum. Daar zaten de actiegroep rondom de derde wereld. Aaah, eh, eh, Zuid-Amerika veel hè, Nicaraqua comité, maar je had zuidelijk-Afrika comité en zuidelijk-Afrika Mozambique, Palestina comité zat er, Noord-Ierland eh comité, eh en wij zaten daar dus tussen vanuit eh clubhuizen.

I: Oké

A: Dan was ik ook nog actief in 'Onkruit'. Onkruit was anti eh, militairistich eh, beweging hè. In die tijd had je nog de politieke dienstweigeraar, die twee jaar lang naar de gevangenis moesten als ze, ook het alternatieve werk voor eh, Defensie weigerde hè. Jehova getuige bijvoorbeeld die gingen in de verpleging werken of zo bij defensie. Maar de hele principiele mensen wilden niets met het leger te maken hebben hè. Dan moest je een jaar of twee de gevangenis in. En dus eh, verschillende van die 'Onkruit' mensen raakten verspreid over gevangenissen in Maastricht, Den Bosch, dat soort eh dingen. En dan had je natuurlijk nog de kraakbeweging.

I: <lacht>

A: <lacht> tegenwoordig minder bekend maar eh, in de, mensen aan de Molukkenstraat bijvoorbeeld had je jaarlijks een anti-, eh een kraakdag. Vanuit de studenten van de universiteit en het hoofdkantoor van die, van die nacht, kraaknacht, zag bijvoorbeeld in de mensen. Eh, maar ja kraken was toen eh, eh is eind jaren 60 eh, begonnen.

I: Oké

A: Eigenlijk vanuit (…) eh mensen uit de Rozenbuurt bijvoorbeeld, die kraakten een pand in de benedenstad wat volgens mij het eerste bekende kraakpand eh is. Maar later gingen heel veel studenten kraken, kom ik straks bij stichting Gast ook nog wel op terug. Ehm, ik woonde vanaf, denk vanaf 1972 in een kraakpand aan de Berg en Dalse weg en daar hadden we Clubhuis gemaakt zelf met alleen maar vrijwilligers. En mensen uit de buurt. En dat was een beetje klein dus hebben we iets verderop nog een keer een pand gekraakt <lacht>. Met een proces tegen de gemeente wat we gewonnen hebben. Zodat we die ruimte verder mochten gebruiken. Eh, maar dat werkte dus zeg maar stuk of dertig vrijwilligers, voornamelijk toch eh, studenten samen met de buurtbewoners. Eh, ook vanuit het idee dat je samen ook op moest trekken. En dat merkte je ook bij demonstraties eh, eh, voor eh, betere lonen, tegen bepaalde werkgevers en zo, in ieder geval hè, in die tijd werd er nog gedemonstreerd <lacht>

I: Ja

A: Door verschillende groepen samen tegen iets en nou heb je de lerarenstaking. Dan gaan echt alleen de leraren naar toe. In die tijd zou daar zeker studenten bij geweest zijn, die dat anders deden. En eh, eh, ouders zeg maar die dat ondersteunden. Terwijl ik me echt verbaas dat geen enkele ouder eigenlijk mee doet. Eh, of in ieder geval niet eh, zich profileert, zullen er toch misschien een paar ouders tussen lopen. Maar in ieder geval is niet eh duidelijk. Eh, sla ik nog iets over. (…). Na, na, naar de Pierson toe hè, 78 volgens mij. Eh, dat kon alleen maar zo groot worden omdat binnen Nijmegen al die groepen actief waren. Dus niet alleen studenten maar ook al die buurten en eh, in het begin van die acties waren de, bijvoorbeeld de jongens van ons clubhuis, die gingen stenen gooien op de barricade tegen eh, die studenten

I: Oh

A: Dus die daar <lacht> actief waren maar van lieverlede kwamen er steeds meer achter de barricade. Ehm, om eh ja, gewoon omdat ze dat leuk vonden en spannend <lacht> om <lacht> maar voor, voor, voor een deel om, omdat het een eigenlijk een eigen strijd was ook die ze in hun eigen buurt hadden tegen dat eh, rechtse gemeente gedoe van de Christelijken, die alles nog een bepaalde…

I: Ja

A: …in die tijd. (…) Ik geloof dat ik het meeste wel gehad heb <lacht> van eh, de dingen die ik deed in de jaren 70.

I: Hele mooie lijst.

A: Ehm ja, de jaren 80 kinderen gekregen, ben ik minder actief geweest. En dus begin jaren 90 ben ik begonnen om voor vluchtelingen te, te werken. En 2000 dus met Stichting Gast, want ik zat in het asiel in Groesbeek, daar had ik een contract voor 10 jaar en dat sloot in 2000. En toen hebben weSstichting Gast opgericht. En ja, groot deel van het succes op mensen onder te kunnen brengen was, was toen ook nog de kraakbeweging we hadden heel veel vluchtelingen konden we onderbrengen in verschillende kraakpanden. Bijvoorbeeld langs de Betuwelijn, die toen eh, eh, allerlei boerderijen en hotels had, die eh ontruimd moesten worden voor ja, jarenlange procedure om dat tracé veiliggesteld te krijgen.(…)

I: Oké, ehm mooi. Ik denk een hele mooie introductie. Ehm, ik zou graag de openingsvraag, we hebben het er eigenlijk al een beetje over gehad, maar dan eh leg ik nog even uit hoe, waar plaats ruimte waar je allemaal aan kan denken. Dus eigenlijk de vraag is: ‘op welke verschillende manieren is er tijdens jullie acties en activiteiten gebruik gemaakt van plaats en ruimte? Nou denk hierbij aan demonstraties en protest, eh eigenlijk al gehad, bezettingen van een plek op ruimte, een ruimte beheren dus een huis, een café of een ander gebouw, hebben we ook al gehad, optredens, nou theater, uitdelen van flyers enzovoort zeg maar het kan eigenlijk van alles zijn en ehm ja, eh, het mag bijvoorbeeld ook zijn dat je bijvoorbeeld een keer bij een actiedag van Oké nu gaan we niet bewust een plaats of ruimte inzetten Maar nu kiezen we dervoor op een andere manier actie te voeren. Maar ehm, ja, ik eh, vindt je het fijn dat je er nog wat over verteld over jullie acties en activiteiten of dat ik bijvoorbeeld nu een vraag stel.

A: Ehm, ik denk nu bijvoorbeeld ook aan de straatmuziekdagen. Eh dat eh <lacht> was een van de acties die heel bewust gericht waren op het gebruik van de ruimte in het begin toen wij optraden moest je overal vergunning hebben. Als je naar een plaats ging en je wilde daar een klein optreden doen op straat…

I: Ja

A: Mocht je eerst naar het gemeentehuis een vergunning halen. En eh, daar ging je ook van veel van die straattheater activiteiten hè. Dus straat is voor iedereen, de stad is voor, voor iedereen en dat mag niet afhangen van een ambtenaar die al dan niet een vergunning eh geeft. En in Nijmegen waren die eh straatmuziek dagen heel, heel groot. Was echt een hele stad werd daar eh…

I: En was daar...

A: … opgetreden

I: … was daar een vergunning voor of vroegen die niet?

A: Nee, nee in die tijd is het vergunningenbeleid in Nijmegen verandert. Ah, dat straatgebeuren was natuurlijk een hele grote gebeuren, daar had je wel een soort vergunning voor nodig. Maar dat was eh, natuurlijk niet zo moelijk te verkrijgen. Maar de zeg maar, de muzikanten die op straat wilde eh spelen. Die eh, die kon vaak niet aan de vergunning komen en dat is daarna dus vrij geworden, hè. En dat is feit nog steeds vri, de regels zijn wel iets verstrakt hè. Maar eh, Roemenie bij winkel, muziek wil maken in principe kan die dat doen als ie eh, toestemming heeft van de van de, van de winkelier. Als die ie op

zijn terrein zit. Als ie op straat zit mag ie geloof ik een half uur spelen, moet ie weer verder gaan.

I: Ja. En hoe groot was zo'n muziekdag, kwamen er veel mensen op af? Of alleen menen van binnen de beweging vanuit Nijmegen, die actief waren. Of was, kwam je ook…

A: Nee, nee. Der kwamen duizenden eh, mensen op af. En dat waren ik denk dat naar hoogtijdagen zeker 30,40 groepen optraden door de hele stad heen. Dat was echt eh bijna ruzie <lacht> om een, om een, om een plekje <lacht> je stond heel dicht bij mekaar dat je mekaar stoorde als we te veel <lacht> herrie eh maakten. Hè, maar. En nog steeds bestaan de band 'Das Kladere Datch bijvoorbeeld is daar uit voortgekomen. En ik zat bijvoorbeeld bij de Nijmeegse stadsquerilla.

I: Uhu

A: Dat was een koor van vooral studenten die bijvoorbeeld ook optraden tijdens de introductieweken, tijdens de kampeer eh weekenden. Eh. Maar ja, vanuit eh ook vanuit hetzelfde idee en…

I: Oké. En ehm, je had het dan al over ehm, vergunningen krijgen. Eh, dat heeft natuurlijk een beetje te maken met vrijheid van meningsuiting. Waar mag jij zeggen wat je wil zeggen of waar mag je doen wat je wilt doen. Eh, hadden jullie in die tijd voor je gevoel veel vrijheid van meningsuiting? Konden jullie doen wat jullie wouden doen? En, ehm, bijvoorbeeld de ehm, 'Onkruit', daar was inderdaad ook, die hadden ook zo iets, toch van, oké wij vinden dat wij zelf mogen kiezen of wij dat doen of niet. Als we eh bij het leger moeten…

A: Ja

I: …dus dat doen we niet. Dus die werden wel echt opgepakt en wat waren de gevolgen dan bijvoorbeeld als je dan niet luisterde naar wat, als je iets opgelegd werd. Dus als er geen vrijheid van meningsuiting was.

A: Ik denk zelf dat de vrijheid van meningsuiting heel eh, heel erg groot was. Ja 'Onkruit' zat natuurlijk in, in, in het gebied van het, van het legert

I: Uhu

A: Dat was natuurlijk andere koek <lacht> hè. Je mocht tuurlijk wel zeggen, hè, weg met het eh leger, hè. Tijdens de Vierdaagse is het hier oorlog richting, tegen de soldaten die met wapens in de Vierdaagse eh, liepen en demonstraties. Eh, daar omheen, dat was geen, geen punt. Da.. (…) <zucht>. Ik denk dat er heel weinig restricties waren, ook voor de kranten, de, de,de publicitieit was tuurlijk erg eh, verdeeld, hè. De, zeg maar, de, de, wat je nu rechtse pers noemt was relatief heel groot…

I: Uhu

A: Hè en de linkse bewegingen veel meer de eigen blaadjes en publiciteit wat nu eigenlijk nog steeds hebben. Maar nu wat ontzettend beperkt is tot in de kleine groep. En dat werd vroeger ijverig verspreid.

I: Uhu

A: Maar, pfoe…

I: Was er bijvoorbeeld de angst om opgepakt te worden? En wat, wat, wat was er als je opgepakt waren er grote gevolgen voor je of viel dat wel mee?

A: Nee dat viel wel, viel wel mee. Ik heb bijvoorbeeld meegedaan aan 'Onkruit' demonstratie in Rotterdam tegen de Rotterdamsche Droogdok Maatschappij die verkocht eh, op oude oorlogsschepen in Indonesië. Ehm en daar zijn we, dat is bezet dat gebouw. Maar ik was niet zo heel erg van eh, bezetten dus ik zat met een groepje van drie op een balkon. Eh, maar binnenin dat gebouw zijn een aantal actievoerders behoorlijk tekeergegaan, dat is behoorlijk wat vernield, eh, en ja als je een gebouw bezet zit er zelf ook in <lacht> toen zijn we eigenlijk op een gegeven moment op het balkon opgesloten <lacht> in afwachting van de politie. En eh de politie had het kordon omdat gebouw en eigenlijk iedereen dus opgepakt. Eh, ik heb toen denk ik twee dagen vast gezeten maar ik hoefde mijn naam niet op te geven en daar op dat balkon was duidelijk dat eh, als ware dat ik opgesloten was. En ik had niemand anders opgesloten dus eh ik kwam heel snel vrij. Ook zonder dat ik mijn naam hoefde op te geven. En eh, uiteindelijk zijn een aantal van de bezetters wel veroordeeld voor eh, vooral vanwege die vernielingen

I: Uhu

A: Terecht natuurlijk. Dat kan je moeilijk verwachten <lacht>

I: <lacht>

A: Dat begrijpt het systeem wel, ja jongens hebben jullie goed eh, gedaan, dus dat eh, dat was logisch. En de, dat hebben ze bij veel demonstraties bijvoorbeeld tegen de politie ben ik een keer opgepakt bij de politie, protesteerden we voor de poort van de politie met eh, potten en pannen, een hoop herrie tegen mensen die opgepakt waren wij demonstratie. Eh met nogal wat felle mensen, der waren een paar mensen die spuugden naar de politie achter de poort. Toen deden ze een uitval, toen ben ik ook mee naar binnen gesleept. Eh, maar ja niemand kon aantonen dat ik gespuugd had, had ik ook niet gedaan. Dus ik werd na een halve dag weer, weer vrijgelaten. Ehm, pff, mensen waren eh niet zo spastisch als nu, nu zou er een hele hoop dingen in verband met terrorisme <lacht> gebracht worden, denk ik hè. Der was al eh, na de Pierson bijvoorbeeld, het pand aan de **Pantanusstraat** was eh gekraakt eh en rondom die tijd was er wel heel veel discussie over eh, politie eh indringers en die waren er ook, en die waren er ook wel, ook in die..

I: Uhu

A: **Pantanus** eh is vrijwel zeker want daar werden grote acties in het vervolg op de Pierson eh bedacht. Eh en daar waren zeker mensen van de politie die daar binnen zaten. Maar dat dan terzijde eindelijk opgekocht door een coöperatie via, nee door de grote woningverenigingen die in die tijd ontstaan eh zijn om in je eigen woonsituatie eh, met weinig geld…

I: Uhu

A: … te kunnen scheppen. En die bestaan nou ook steeds eh, zijn vrij veel studenten die nog denk ik die in panden wonen die in die **Riektijd** zijn gesticht.

I: Mooi (…)

A: Eh, maar vrijheid van meningsuiting (…) wij hadden, er werd gestickerd hè. De stickers waren eh, de batches tegen de bommen en tegen de eh, die eh (…) en je mocht ja (…). Nee, ik denk dat, dat eh…

I: Uhu

A: …zeker niet minder was dan nu.

I: Meer dan nu of dat ook niet? Of gewoon eigenlijk…

A: Nee, ja principe bestond zoals het nu nog, nog steeds eh..

I: Ja

A: … bestaat, hè.

I: Ja

A: En nu met sociale media is er vaak heel veel commotie over eh, over dat soort dingen. Ehm maar, in der tijd hadden, was denk ik in, in zekere zin meer mogelijk hè. Mensen van de Rozenbuurt bijvoorbeeld, die bezet hebben een aantal keren de Graafseweg bezet, al het verkeer tegengehouden. Aantal uren het Keizer Karelplein werd regelmatig bezet, eh.

I: Met als doel? Om?

A: Met, om aandacht te vragen voor …

I: Voor wat voor dingen vroegen ze dan aandacht?

A: Pff, van alles <lacht>

I: <lacht>

A: Kan van alles…

I: Ja

A: … geweest….

I: Ja, ja oké, nee.

A: …eh geweest zijn hè.

I: Ja

A: Maar ja, als de, eh, dat waren veel, veel de bewonersgroepen die dat soort acties eh, voerde. Op de Graafseweg liep door de Wolfskuil heen en die mensen wilden echt aandacht voor slechte sociale situatie.

I: En hoe reageerde de mensen dan daar op in Nijmegen?

A: Eh, daar houden ehm, bij de Pierson kon je merken dat er een ontzettend groot eh, aantal Nijmegenaren eh, daar heel enthousiast van waren hè. Want dat zijn eh, toen eh, ja de grootste demonstraties geweest die er ooit in Nijmegen eh, waren. Daar kwamen echt heel veel solidariteits demonstraties eh op gang waar duizenden mensen aan mee deden. Maar de andere hoek van de rechtse politiek was niet der niet blij en de hele, hele middenstand en alles die waren allemaal tegen die krakers, hè…

I: Uhu

A: …en toestanden. Toen hadden ze bijvoorbeeld muziek op straat en de binnenstad wel omarmden, dat was eh, ja…

I: Uhu

A: … een leuk evenement <lacht>

I: <lacht>. Ehm, je had het ook over eh, dat er soms dan bij, bij de Pierson volgens mij, dat er dan ook politie binnen za- kwamen, toch? Of, is, ehm, nee dat eh, onderzicht eh.

A: Geheime agenten…

I: Ja, geheime agenten…

A: Zo gezegd hè

I: Ja, ja

A: <lacht> onderkruipers.

I: Ehm

A: Ehm

I: Had je dan nog wel het gevoel dat jullie eh, echt vrij van een autoriteit waren, had je een plek van oké hier zijn we vrij zeg maar, hier hoeven we ons niet, nergens zorgen over te maken over een autoriteit in welke vorm dan ook?

A: (…) Ja. Kan het me niet herrineren dat we ons ooit erg druk maakten.

I: Uhu

A: Om de autoriteiten, Diogenes was echt een eh, ja een pand waar je van alles kon organiseren eh, O42 was ook zo'n pand, daar zaten grote **CPN** groep bijvoorbeeld van waaruit je ook alles eh kon organiseren. En de kraakpanden waren natuurlijk soort eh vrijstaatjes, waren alleen rondom die hele grote acties eh die ook echt eh helemaal tegen het establishment waren. Daar werd op een gegeven moment werden de zeg maar de mensen die het organiseerde, ik heb nooit zo heel veel georganiseerd, die eh ja, die discussies kwamen daar (…) maar niet dat ze zich erg beperkt voelde.

I: En in die zin dus eigenlijk…

A: Denk ik daardoor.

I: Gewoon nog steeds vrij eigenlijk? Voelde ze zich

A: Ja

I: Ja

A: Ja, ik kreeg gewoon wat, wat nog steeds bestaat Jansen & Jansen en eh een clubje wat er onderzoek naar, naar deed. Eh, volgens mij bestaan die hier ook nog eh…

I: Oké

A: Nog steeds want daar ja telefoon afluisteren dat soort dingen is natuurlijk daarna hè, was in die tijd misschien ook al maar ja je had geen mobiele telefoon. Maar de, de, de mare ging wel dat je kon horen aan je gewone vaste telefoon als daar een piepje kwam <lacht> nadat je opgenomen had dan was de kans gewoon dat die telefoon…

I: <lacht>

A: … werd afgeluisterd.

I: Ja (…). Oké. Ehm. En eh, die hadden dus dan een plek waar jullie veel samen kwamen. Eh hoe belangrijk was dat voor jullie, voor jullie relatie onderling, dat jullie elkaar eh ontmoeten daar. Dus jullie daar samen kwamen, spraken jullie van te voren af of kwam je daar gewoon naartoe? Hoe bevorderde dat de, jullie band en hoe ver was die band ook belangrijk voor jullie actie voeren?

A: Eh, nou het belangrijke was denk ik dat je allerlei vrij duidelijk groepen had eh, die onderling communiceerde en het was in die tijd dus iets heel moeilijk om een hele grote groep bij elkaar te krijgen voor, voor, voor, voor een demonstratie. Hè als het derde wereld acties waren…

I: Uhu

A: … zulke naar binnen Europa en Iran en dat soort dingen. Nou als derde wereld Centrum de plek om dat aan de kaart te brengen. En de bevolkingsgroepen die communiceren onderling via, via de clubhuizen. Die eh, ja die kende elkaar, er was veel strijd tussen die bewonersgroepen maar met bepaalde momenten wisten ze om, om elkaar te vinden…

I: <lacht>

A: Om, om eh, om tegen-acties te ondernemen.

I: Uhu

A: Eh.

I: Maar ehm, als u een actie voerde, vertrouwde jullie elkaar zo maar van die groepen waar jullie waren? Als het ehm, waren jullie niet bang om verraden te worden? Of als het er op neer, op aankwam dat je dan voor elkaar op kwam? Was die band sterk zeg maar?

A: <lacht> Ja, de zeg maar die hele grote demonstraties was geen eh, geen punt hè, daar was gewoon niks tegen te doen. Maar bijvoorbeeld zo'n 'Onkruit' actie die ik noemde bij de Rotterdamse droogdok maatschappij, daarvoor eh moest je echt, echt midden in de nacht of zo ergens op een geheime plek eh samen komen en dan gingen de busjes die <lacht> al geblindeerd waren denk ik voor een deel daar naartoe om, om eh 4 uur 's nachts of zo voordat het kantoor echt ging werken. Om daar aan te komen en de zaak te bezetten dus dat ging geheim-, heel geheimzinnig aan toe. En dat had je, 'Onkruit' was echt een eh een beetje gevreesde organisatie die wel echt heel eh, heel fel terwijl we al jaren anti-atoomenergie, werd heel breed gedragen. En atoomwapens al zeker hè.

I: Uhu

A: Daar deed je ook de eh, ja zeg maar vele christelijke partijen en zo aan mij. Pax Christi was daar bijvoorbeeld heel actief in. En dat ging heel openlijk.

I: Ja. En kwamen daar dan ook veel mensen gewoon langs die eigenlijk nog niet zo echt bij hoorden maar wel het gevoel hadden van hier kan ik even bijkomen en misschien wel mee gaan, eh meegetrokken worden? Dus ehm, zich er mee gaan bemoeien. Of gebeurde dat niet zoveel?

A: Ah daar, de, de leuzen: 'Blijf daar niet zo lullig staan, kom erbij <lacht> en sluit je aan. Dat werd veel gehoord hè. Dus eh, de veel demonstraties namen echt toe…

I: Uhu

A: … eh onderweg. Dat overal mensen zich aansluiten, ook bij die fietsdemonstraties aan eh, naar Volkel, dan kwam een aantal uit Noord-Brabantse dorpen en de grote kern kwam nou uit Nijmegen daar maar al die dorpjes hadden toch hun eigen actie groepje en die sloten zich aan, die sloten zich dan eh aan. Maar…

I: Maar bijvoorbeeld…

A: … der werd ook wel veel, weet ik eigenlijk niet, werd er veel gejoeld? (…) tegen demonstranten? (…) Het gebeurde wel maar of het veel was? Eh, het is meer, ik weet wel dat in het begin het, het bewegingstheather optredens eh, waren der wel veel mensen die dat niet leuk vonden als je echt eh, door de stad ehm bewoog met <lacht> ontbloofde bovenlijven en blote voeten. En daar van allerlei eh <lacht> dingen uithaalden, die mensen niet zo leuk vonden. Dan eh, werd er van alles eh geroepen…

I: Uhu

A: … en werd op mijn kop geslagen door eh, een vrouw met de paraplu <lacht>

I: <lacht>

A: Die het er helemaal niet mee eens was dat we daar eh, als twee mannen stonden we gewoonlijk tegenover me- <lacht> tegenover mekaar (…) eh te omarmen en dingen te doen. (…). Het was ja…

I: Maar bijvoorbeeld in die, in die ehm, de panden die jullie gekraakt hadden, kwamen jullie daar ook vaak samen op zo'n plek? Was het een plek waar jullie elkaar ontmoeten of kwamen jullie alleen samen als je actie ging voeren? Of was het ook gewoon voor gezelligheid?

A: Ja dat, de eh de grotere kraakpanden die waren echt zeg maar actie kraakpanden maar je had heel veel kleinere kraakpanden waar mensen gewoon woonden. En eh (…) ja daar kwam je bij mekaar als het pand verdedigd moest worden maar je hoopte dat, dat niet nodig was <lacht>. En vaak was het ook niet eh, nodig. En dan kon je gewoon rustig eh wonen, dat was eh, eh, kraakpand eenmaal min of mee gelegaliseerd was omdat eh, politie had bevonden dat dat eh, dat der leegstand was en dat het terecht was ingenomen. Ja dan had je een soort gelegaliseerde situatie.

I: Uhu

A: Hoefde je niet meer bang te zijn en kon je dus ook, der worden ook vaak panden gekraakt voor andere mensen die op straat stonden

I: Uhu

A: Eh, en die bijvoorbeeld met een klein kind eh rondliepen. En dan eh, kon je pandje kraken en dan mensen daarin laten wonen.

I: Uhu

A: Die waren vaak wel heel bang in het begin, hè. Vluchtelingen later ook altijd eh, behoorlijk bang in het begin.

I: Uhu

A: En kraakpanden, omdat eh ja, als je door een raam naar binnen moest <lacht> huis moest eh, niet helemaal zo prettig.

I: Uhu

A: Maar de, nee (…) had je niet dat tegenwoordig als je een kraakpand, dat is bijna niet meer te doen. En eh, heel erg op je fief maar het was gewoon eh, een kwestie van ongezien binnen komen, niet veel vernielen en matras en een stoel en een tandenborstel om aan te tonen dat je daar woonde

I: Uhu

A: En de volgende dag nodigde je de politie uit om een kijkje te komen eh nemen.

I: Dus dat was ook een soort van eh, positieve wisselwerking tussen jullie en de politie of zeg ik dat verkeerd?

A: Eh, in principe minder dan tegenwoordig omdat bij veel van die demonstraties ME optrad.

I: Hm

A: En bijvoorbeeld hard te keer ging. (…). Der is de, ja, Pierson dat was echt een gevecht.

I: Uhu

A: Met de eh, bewakers, dat was oorlog. Maar in de, in de, in de wijken had je natuurlijk de wijkagenten. En met gewoon kraken ja wist je gewoon dat je de politie kon vragen om een kijkje te komen nemen. Die eh gedroegen zich dan wel maar als een pand ontruimt moest worden dan eh <lacht> eh werd er gebarricadeerd hè…

I: Ja

A: Met eh bedspiralen die werden vast gelast aan de verwarmingsbuizen en meestal hadden we geen verwarming. Eh enzovoorts en dan ging het er heet aan toe. Dan kwamen veel mensen stenen gegooid

I: Uhu

A: Als alternatief had je aardappels…

I: <lacht>

A: Ik gooide nooit met <lacht> stenen maar met aardappels <lacht>

I: <lacht>

A: Want <lacht> ja, ik was eigenlijk helemaal tegen eh, geweld hè, er waren veel eh, veel eh groepen die zich bezig houden met geweldloze actie hè. Dodewaard, Kalkar echt getraind om in te haken en eh…

I: Uhu

A: Ook met eh, kettingen en zo maar werd je getraind in geweldloze actie. Eh, alleen waren er altijd groepen die niet voor geweldloze actie waren bij dat soort grote demonstraties.

I: Dat heb je dan niet in de hand, ja.

A: Waren hele grote discussies eh, discussies over. Tussen die, tussen die groepen ook.

I: Uhu. En hoe komt, komt, ontmoeten jullie elkaar, hoe ging het organiseren? Want bijvoorbeeld eh spraken jullie één keer in de week af of? Want er was nog geen internet om een mail te sturen eh, was geen mobiel om elkaar te bellen of wat dan ook. Hoe, hoe ging dat dan? Kwam het, kwamen jullie gewoon random bij elkaar of was het al gestructureerd? Of?

A: Ja je kwam natuurlijk (…) je kwam heel veel bij elkaar, op alle eh mogelijke manieren (…) je ging overal naar toe en je had natuurlijk radio Rataplan <lacht>

I: En dat is?

A: Actie, actie radio…

I: Oké

A: … die eh in de tijd van de Pierson bijvoorbeeld en de jaren 70 heel eh actief was. En die, die zonden echt eh uit over alle acties, die de waren, die hadden dan de alternatieve muziek en de, en die deden oproepen. En Ja een echte actievoerder die luisterde regelmatig naar radio Rataplan. Bij de hè, je had in die tijd veel amateurzenders hè, was ook een strijd tussen de amataurzenders en de, en de overheden.

I: Uhu

A: Maar voor bij de Pierson zat er radio Rataplan in een pand in de **Patanus.** Wat daar gekraakt was en daar is de politie echt binnen gevallen en heeft een hele hoop vernield in het pand om die mast te vinden die ergens boven op het dak stond

I: <lacht>

A: En eh, de radio mensen zelf zaten onderin, in de kelder, vrijwel niet te vinden klein keldertje, waar met stichting Gast nou fietswerkplaats hebben

I: Oh <lacht> mooi

A: <lacht> en daar staan eh, de tekeningen die ze daar gemaakt hebben, hele wanden zijn daar geschilderd

I: Ah

A: Die zitten er nog steeds in en we hebben er nog ooit over gedacht om daar een bedevaartsoordje van te maken.

I: <lacht>

A: <lacht> de oude mensen van de radio die waren daar niet meer voor te porren. Die…

I: Ja

A: Hadden zo iets van <lacht> nou dat is verleden tijd <lacht>.

I: Mooi

A: En eh, en die acties die dan plaatsvonden waren die vaak ontregelend? Dus in de zin van ehm, sorry, je had het dan bijvoorbeeld over de eh, dat het verkeer werd geblokkeerd of dat eh, dat er hele massa's fietsen. Was er vaak sprake van zulk soort acties? Dat het echt…

I: Ja, ja. Die grote demonstraties wordt het verkeer altijd geblokkeerd. De demonstratie liep midden over straat.

A: Uhu

I: Als je bij Keizer Karelplein was liep de demonstratie over het Keizer Karelplein. Tegenwoordig krijg je eenvergunning voor demonstratie met dan moet je op de stoep lopen.

A: Ja

I: En dan eh, moet je dat ook min of meer beloven zeg maar als, als eh actievoerder. En dan houden de actiemensen zelf mensen van de straat. Maar eh, het is met dit verkeer ook veel ontregelder dan toen.

I: Uhu

A: Omdat eh weet ik veel, was misschien een tiende van, van de aantallen van wat er nou op straat eh rijdt. En als je dat nou zou doen en meteen ontstoppingen dan halverwege de Betuwe A: <lacht> en bij Arnhem. En toen stond daar ja een rijtje met wel regelmatig hele boze mensen die nou met hun auto de, die demonstraties heen probeerde te duwen. En dan de politie weer tegengehouden worden. En actievoerders schroomde niet om wat deuken in de auto…

I: <lacht>

A: … te, te trappen.

I: Dacht ik al ja

A: Dat eh (…) nee die dingen waren behoorlijk ontregelend.

I: Uhu

A: Maar ja, niet in de mate zoals nu. Wat zou je nu moeten verzinnen? Het internet eh, lamleggen. <lacht>

I: <lacht>

A: Hè. Maar dan heb je een heel gevaarlijk iemand <lacht> naast je als je dat doet. Het eh… nee. Dat (…). Er was natuurlijk ontzettend veel leegstand.

I: Ja

A: Ook wel toen in Nijmegen, in die tijd. Dus eh, die projecten, mensen die die panden opkochten lieten ze rustig jarenlang leeg staan. En mede door de kraakbeweging is dat helemaal eh verdwenen. Eh, dus zijn er min of meer, in begin waren der gewoon een soort regelingen hè, op een gegven moment mocht een pand hoogstens een jaar leegstaan. Stond langer dan een jaar laag dan mocht het gekraakt <lacht> worden. Dat was een regel om eh, beide groepen tegemoet te komen.

I: Uhu

A: En dat maakte dat er minder leegstand was en eh, ja wonen is natuurlijk veel duurder, relatief dan vroeger.

I: Ja

A: Je eh, je kunt veel minder zelf op dat gebied (…)

I: Want, want misschien komen we dan een beetje op. Wat is het verschil zijn met nu? Want eh, wat is het verschil in actievoeren van nu en vroeger?

A: (…) eh…

I: Als je naar plaats en ruimte kijkt.

A: Ja.

I: Ja

A: Ja…

I: Sorry

A: Ja bij stichting, bij stichting Gast dat is dan vanaf 19 eh 90. (…) Eh, daar hebben we vrij vaak acties gehad voor een algemeen pardon. Eh, daar stonden ook heel veel Nijmeegse organisaties achter, de ,de ,de ,de kerken, de kraakbeweging, in het begin hadden we veel relatie tot de kraakbeweging. Begin jaren 90 was er nog eh, heel actief. Bijvoorbeeld de Molenpoort was gekraakt eh, twee bovenste verdiepingen eh, daar zaten krakers, waar veel mensen van ons gewoond hebben, hè. Daar moest je, overdag kon je beneden met de lift maar ‘s avonds moest je over het Molenpoortdak daarnaartoe <lacht> om binnen te komen. We moesten clieënten spreken, dus dan stond je 10 minuten buiten te roepen om opgehaald, ik wil der in, ik wil der in <lacht>. Eh, toen was ook nog niet echt mobiele telefoon. Dus dat was hele lastig eh maar bij de algemeen pardon had je, had je toch nog demonstraties van stuk of 600 mensen op plein 44. Eh, sinds nou, 2010 na dat algemene pardon hè, merkte je binnen Stichting ‘GAST’ ook dat, dat mensen die bereid zijn om actie te voeren, die, die wordt, dat wordt steeds geringer.

I: Uhu

A: Wij hebben onze laatste grote actie denk ik gehad in 2012, op de Mariënburg. En toen kwamen er nog 200 eh mensen, terwijl er toch leuke muziek was en eh Amnesty International meedeed met de demonstratie en er waren leuke filmpjes.

I: Uhu

A: Over eh, gevangen gezetten vluchtelingen. Maar de opkomst was eh behoorlijk gering.

I: Dus de, de ruimte die bezet wordt, wordt door steeds minder mensen bezet eigenlijk, bij een actie.

A: Ja

I: Minder massaal

A: Ja. En de, ja eh, plein 44 was vroeger toch uitermate geschikt voor wat grotere demonstraties <lacht>. Tegenwoordig is het plein niet erg geschikt meer hè, al die terrassen er omheen waren ja, en ja de mensen komen niet meer naar, naar demonstraties. En zoals ik al zei die lerarendemonstratie verbaasd me echt, het zijn alleen de leraren die, die demonstreren. Eh, en je hebt tuurlijk ook eh, voor ons geloof niet zo, wel wat meer demonstraties en dat zijn altijd hele kleine groepen waar dan de FNV met de arbeiders samen, die eh…

I: Uhu

A: … ja die staken dan en die gaan dan voor het gebouw staan en dat is het dan. Maar vroeger eh ging je als student naartoe eh om solidariteit ook te staken. Tegenwoordig heb je dan eh, ja eh, Facebook of handtekeningenacties. Ja het internet. Ja, vervolgens voor het kinderpardon, der zijn voor vluchtelingen nog wel regelmatig demonstraties

I: Ja

A: Maar eh, in Den Haag eh maar waar we vroeger met eh 10 bussen vanuit Nijmegen naar Den Haag trokken of met 20 bussen, hebben die hele grote anti eh kernenergie hè, denk 25 bussen of zo vanuit Nijmegen, dan is het nou maar, krijg je met moeite 1 bus vol. En dan eh hè, we zitten met stichting ‘GAST’ in de Grote Broek.

I: Ja dat heb ik gezien

A: Hè.

I: Ja

A: Dat is een eh, een zeg maar overgebleven actie-centrum…

I: Uhu

A: .. hè waar wij in het begin van de jaren 90 binnen de Grote Broek, met de organisaties daar vergaderden over actie voor stichting ‘GAST’. Eh, tegenwoordig is het een goedkoop adres voor stichting ‘GAST’ hè, we kunnen daar goedkoop eh huren. Wat heel belangrijk is, dan zijn we niet zo veel geld aan organisatiekosten kwijt. Eh, vanuit de Grote Broek, daar zit eh vrij veel eh anarchistische mensen en organisaties. Eh maar dat organiseert niet meer samen, stichting ‘GAST’ en sinds ik daar gestopt ben om beleidswerk en eh organisatiorische dingen te doen heeft eigenlijk nauwelijks nog relatie tot die andere groepen binnen het gebouw.

I: Ja. Waar, waar dat vroeger wel was?

A: Waar dat vroeger eh hè, we mochten der eh in, toen het gerenoveerd is en door een woningbouwcoöperatie overgenomen, dat mensen dat mochten huren hè omdat we gezamenlijk actief waren voor die tijd. Eh maar die gezamenlijkheid is voor een groot deel, voor een groot deel weg.

I: Dus ook met de acties, dat je ziet het, in het gebouw zelf maar eigenlijk ook met de acties dat er niemand meer…

A: Nou de, de ,de mensen van 'GAST' die gaan niet mee solidair actie voeren bijvoorbeeld op 1 mei. Mensen van de Grote Broek die dat organiseren…

I: Uhu

A: …hè want ja, die, die actiebereidheid is er in feite niet meer. En daar de mensen van de Grote Broek die vragen 'GAST' ook niet meer. En der is bijvoorbeeld een relatie met Mulawan, hè. Der is de, zeg maar eh, club binnen de Grote Broek die eten organiseert waar de opbrengst naar vluchtelingen gaat, voor een deel naar stichting 'GAST'. Maar de eh, de relatie tussen die twee organisaties is vrijwel verdwenen. Eh.

I: Is dat iets wat je vroeger kon voorstellen zoiets?

A: (…) Nee, ik heb het er zelf heel moeilijk mee hè, waardoor ik bijvoorbeeld, we hadden voor vluchtelingen landelijke demonstraties. En de groep die opkwamen voor uitgeprocedeerde kwamen bij elkaar, hè. Organiseerde dan landelijk bijvoorbeeld een Nacht van de vervanging waarin eh politici en zo bij een vluchteling een nacht eh gaan slapen of mensen uitnodigen. In mijn eigen huis om daar een nacht in te slapen. En dat werd allemaal nog, nog landelijk eh georganiseerd. Door eh, de jaren 90 waren daar zeker nog 20 groepen die daaraan meededen. De Nacht van de vervanging bestaat nog steeds maar ik geloof alleen nog in Rotterdam, Utrecht en Amsterdam.

I: Uhu

A: Waar eh ja (…) waar de, zeg maar de uitgeprocedeerde problematiek ook weer groot is..

I: Uhu

A: (…) Maar mensen uit Nijmegen, die binnen 'GAST" is er niemand die zegt van: 'En daar deze groep houdt, daar moeten we', maar het heeft geen prioriteit eh, we hebben het druk, dus het komt er niet van. Dus die, dus landelijke eh actiegroepen wereld, die stort in.

I: Uhu

A: En wordt overgenomen door, wat tuurlijk op zich ook heel nuttig is, bijvoorbeeld voor het kinderpardon, willen ze dan 40.000 handtekeningen om in de Tweede Kamer interuptie te kunnen houden. Eh, ehm, opdit moment speelt Afghanistan, mensen die terugkeren…

I: Ja

A: …naar Afghanistan. Maar daar hebben ze toch heel veel moeite om die 40.000 bij mekaar te krijgen. En dat is dan de actie. Eh en wij hebben zelf Afghanen in Nijmegen. En mensen op straat in Nijmegen. Vroeger gingen we met 'GAST' nog de straat op als er paar families waren met kinderen die op straat stonden

I: Uhu

A: En ja, de overheid heeft daar de angel uitgehaald door gezinslocaties te stichten. Waar ze zeggen niemand hoeft op straat want hè vanuit het AZC als ze uitgeproduceerd zijn kunnen ze naar gezinslocatie.

I: Ja

A: En ja, dat is zo geworden daar moeten ze dat ook doen.

I:Uhu

A: Het ware gezinslocatie loop je het gevaar om terug te keren want daar zijn ze opgericht om je terug te sturen. En als dat niet lukt laten ze je daar jaren en jaren zitten met angst dat het toch nog een keer kan eh lukken. Maar zeg maar de angel is uit, is uit de actie eh gehaald.

I: Uhu

A: En

I: De politie heeft ook op jullie, op, op, op ingespeeld? Eigenlijk.

A: De politiek

I: Ja de politiek

A: De politiek. De politie…

I: Ja, die voert het uit.

A: … de politie voert dat uit. De diensten parkeren eh…

I: Eh

A: Er is heel veel geld in Nederland dus je kunt alles…

I: Ja, ja. Als ik het dan ook zo

A: …regelen

I: … als ik het zo hoor was het vroeger best wel ontregelend terwijl het vandaag meer geïnstitutionaliseerd is. Dus er wordt organi-, georganiseerd geprobeerd actie te voeren maar dat gebeurt ehm met handtekeningen, dat gebeurt met acties online of wat dan ook, of gaan ze bij de politiek, gaan ze langs bij wijze van spreken. Terwijl het vroeger gingen jullie misschien meer, verbeter me als ik fout zit hoor, meer de straat op gingen en meer misschien ook wel spontaan actie gingen voeren terwijl het nu meer lijkt we gaan het, we plannen het van te voren, hoe we de tactiek aanpakken.

A: (…) Hm. Plannen het meer.

I: Nou bijvoorbeeld…

A: Ja vroeger moesten ze de…

I: Plannen, maar bijvoorbeeld dat, dat ze, dat ze vroeger de solidariteit was, terwijl we nu zoiets hebben van nee we zijn te druk om mee te gaan of nee waar wij zelf voor strijden daar moeten we ons op focussen.

A: Ja ze eh, ik denk dat eh, de solidariteit wordt min of meer eh, gedefinieerd door hè, dat je samen hè, tegen iets anders eh bent. En in die zin is eh, is eh solidariteit een bijna, begrip is der feitelijk weg, volgens mij. Het begrip solidariteit eh, dat zie je natuurlijk ook bij eh, ontwikkelingshulp hè, je moet investeren. <lacht>. Dat is toch iets anders dan solidariteit, wat ze met die vluchtelingenkampen in de regio…

I: Ja

A: … willen, hè. Dat is geen solidariteit hè, dat is eh je eigenlijk veilig stellen en dat mag dan wat kosten hè. Maar op die manier voorkom je dat je hier eh een probleem…

I: Hm

A: Problemen hebt. En daar, ja de welvaart is tuurlijk ontzettend veel groter dan in, in de jaren 70.

I: En daardoor ook meer te verliezen misschien? Als actievoerder.

A: (…) Eh pff, ja, dat ja het leven is zo georganiseerd voor studenten bijvoorbeeld eh, hè voor ons was der vrijdige niks geregeld. Ik eh, studeerde teologie maar ik wilde niet in dienst ik moest 50 gulden betalen om ingeschreven te staan. Eh naar twee jaar ben ik in feite opgehouden met studeren maar ik ben tot mijn 28e heb ik mij ingeschreven omdat ik dan niet in dienst hoefde als…

I: <lacht>

A: … theologie student aan de Radboud Universiteit in Nijmegen. Eh ik stond ingeschreven bij een uitzendbureau eh als ik daar zeg maar vandaag om 4 uur naar toe ging dan had je kans dat ik ‘s nachts al kon werken. Of in ieder geval de volgende dag. Het is bijna nooit voorgekomen dat ik een week moest wachten voordat ik een baantje had. En dan eh werkte ik drie weken en dan eh, had ik geld voor eh, nog 6 weken of zo. En die kon ik besteden aan onder andere aan actie voeren, heel veel theater maar daar kwam langs heel veel, heel veel actie eh, bij. En dat is voor een student nou ondenkbaar.

I: Want ik kan het me niet voorstellen inderdaad.

A: Nee, hè?

I: Nee

A: Dat eh, het is allemaal zo eh geregeld en zo duur in feite en het heeft zoveel consequenties eh als je je studie verknald. Eh ja, dat is, het is al moeilijk om eh, eh, voor studentenactie te voeren.

I: Ja

A: Ik zag de actie met koffiebekertjes in de hal staan. Eh dat lukt ze natuurlijk wel eens om ergens aandacht voor te vragen maar de ik denk, de grote bezettingen van universiaire gebouw is vrijwel ook onmogelijk.

I: Uhu

A: En de, vanuit stichting ‘GAST’ hebben we bijvoorbeeld te maken met eh Asylum University, die op eh, geografie vrij sterk eh wortels heeft. Ah. En die lukte dus wel om bijvoorbeeld vrijstelling te krijgen voor uitgeproduceerde naar college te gaan om daar aan deel te nemen. Maar grote acties voeren, voor uitgeporduceerde, dat, dat is er niet bij

I: Ja dat is misschien het grote verschil met vroeger. Dat, want hoe vaak waren er acties denk je, met vroeger?

A: Hoe vaak?

I: Ja

A: <lacht>

I: Bijna niet bij te houden? Of? Was het bijna niet bij te houden?

A: Nee, voor mij als eh als zeg maar eh <lacht> vrije man, die af en toe 3 weken ging werken en dan kon doen wat ik graag deed…

I: Ja

A: Eh, ja. Ja we werkten in clubhuizen dat was eh een vorm van actie.

I: Ja. En het was ook een plaats die je bezet, ja.

A: En de, dan voerde je ook wel actie samen met die mensen van het clubhuis. Waar bijvoorbeeld in de Rozenbuurt met de mensen van het Groene Woudje, eh en die mensen namen we bijvoorbeeld mee naar de Diogenes hè, de, de werkloze uit die buurt. En dat was in zekere zin ook een vorm van actie hè, want (…) Dioga was de enige plek waar je ‘s nachts terecht kon om een biertje te drinken. En die mensen uit de buurt kwamen daar niet als ze niet geinterreseerd werden en de, ik ben bijvoorbeeld bij Diogenes een half jaar koffiejuffrouw eh geweest. En dan schonk ik ‘s morgens koffie voor studenten die boven woonden maar voor de mensen uit de benedenstad, want Truus, die eigenlijk de koffiejuffrouw was, die was ziek en daar kwamen smrgens uit de benedenstad die kwamen bij haar koffie drinekn. Dat heb ik toen voort- eh gezet.

I: Mooi

A: Eh maar ja, behalve die actie, die hele, hele omgeving het veld voor Nijmegen wat je bestreek als actievoerder met Dodewaard, Kalkar en de, en de buurten en dan de acties in het centrum voor eh plein 44 en zo. En daarnaast ja af en toe, ik heb niet heel veel buiten deze regio actie gevoerd hoor. Want…

I: Ja

A: … ik had eh, op zich had ik een beetje een hekel aan actie voeren.

I: <lacht>

A: <lacht>

I: Zo klinkt het niet <lacht>

A: <lacht> (…) nou ja, ergens staan te roepen of met een bord om je nek staan en hè: 'Ik vind dit' dat eh, ja, dat was ingebed in je leven dus ja, het waren in ieder geval tientallen jaren acties per jaar waar je bij betrokken was.

I: Hm. En dat is nu misschien op een mensenleven? Werden we… soms (…) ik zou…

A: Ja

I: … ik zou niet veel activisten kunnen bedenken die zeggen dat ze bij tientallen activiteiten in een jaar betrokken zijn.

A: Nee naja, bij de Grote Broek heb je nog een aantal mensen die zich actievoerder noemen en die gaan dan eh ook half Europa door, voor, voor, voor actie. De G, is het nou G7, G12, G50 zo iets.

I: Ja. G20, ja,ja

A: G20 <lacht>. Eh, dus die gaan naar Hamburg en weet ik al niet waar om actie te, te voeren. Maar dat is al een ontzettend kleine…

I: Ja

A: … kleine groep, die dat nog doet

I: En… En als ik het zo hoor dan waren jullie ook best betrokken bij de, bij de, bij de Nijmeegse maatschappij, bij de Nijmeegse samenleving, dat jullie de wijk introkken, dat jullie daar met die, dat je koffie schonk voor de mensen uit de benedenstad. Of?

A: Eh. Nou ja de, zoals ik zei he, in de, in de, bij de Pierson kwam dat allemaal bij mekaar, die betrokkenheid van studenten bij de wijken dus van de wijken <lacht> bij de studenten en die Piersonstraat was natuurlijk een eh, een wijkje. Eh bij de benedenstad, dus eh, ja had je allemaal onderlinge solidariteit, het was eh arbeidersstrijd, emancipatie van de arbeiderskinderen hè, wij, wij waren, ik kwam uit Zuid-Limburg, vanuit Zuid-Limburg de eerste generatie, echt generatie studenten zeg maar waar eh vrij grote groepen, ik ben er gekomen via seminaries nog eh. Maar dat echt, echt arbeiderskinderen gingen studeren dat eh, dat kwam na de oorlog he, ik ben nog net aan het eind van de oorlog geboren, werd dat een ding.

I: Hm

A: Hè, mijn, mijn vader heeft zich doodgewerkt om zijn kinderen te kunnen ja de kansen te, te geven. Maakte niet uit wat voor kansen hè…

I: Dat is waar

A: Maar eh de, de zulk studeren was mogelijk toen opeens voor arbeiderskinderen wat voor de oorlog heel gering…

I: Hm

A: …gebeurde (…). Het was in die zin een emancipatie beweging ook van arbeiders en de opkomst van het eh feminisme was natuurlijk heel sterk…

I: Ja

A: … in Nijmegen. Ook met de Feeks bijvoorbeeld die nog steeds eh bestaat. En die ontstond een hele felle feministische groepen.

I: (…). Was het ehm, om nog een keer daarop terug te komen, waren jullie ook goeie vrienden onderling, was het ook een vriendschappelijke band die jullie hadden?

A: (…) Ja, binnen…(…) binnen die, die groepen gingen we op stap met vrienden en de ik vergeleek met Nijmegen in die tijd altijd met een groot dorp, al die actievoerders die kende mekaar en je had dan groepen binnen Diagones, binnen de krakersbeweging, eh binnen clubhuis van de Havenstraat, clubhuis wat we gekraakt hadden, daar zaten we toch zeker wel 3 avonden per week in het café of bij mensen thuis te drinken. En dan met eh vrij, vrij grote groepen.

I:Dan was het gewoon gezellig ehm…?

A: Dat was gezellig ja

I: Niet, niet om, niet om te organiseren? Niet om actie te voeren, gewoon samen zijn?

A: Nee, nee. Je was heel veel samen. We eh, hadden geen geld, we zaten de hele avond in het café met 1 pilsje.

I: <lacht>

A: <lacht> eh, de, onze theathergroep zat in het oude Doornroosje, die school

I: Ja

A: En daar zaten we eerst met een aantal theathergroepen. En daar op de hoek had je Anneke, de heren van de Annastraat heet dat tegenwoord geloof ik.

I: Uhu

A: En ja, we repeteerden denk ik twee keer per week en daarna gingen we naar het cafe en dan zaten we daar de hele avond 1 misschien 2 pilsjes <lacht>…

I: <lacht> als het kon.

A: …<lacht> want eh ik moest wel lang doen met mijn geld…

I: Ja

A: Want anders moest ik weer gaan werken dus dat eh. En ik had geen bezwaar tegen werken maar dus nee der waren die basisgroepen, dat waren groepen van 40 50 mensen die dan samen dingen bespraken waar je dan heel veel vrienden of goeie…

I: Ja

A: Of kennissen had. Ik zou het eigenlijk, theathergroep was heel veel hechter maar (…) die basisgroepen was allemaal goeie kenissen. Denk wat je nu ook met studenten hebt in een eh, studentenhuis en op je studentengangen. Eh, je doet het toch een tijdje ingewoond, toen ik geen student meer was, op de Professor Bromstraat en daar hebben we bijvoorbeeld gezamenlijk een volkstuin genomen langs het spoor. En die volkstuin heb ik nog steeds <lacht>. Mijn medestudenten zijn allemaal, allemaal heel snel afgevallen en maar ja je deed ontzettend veel samen. Ja je keek geen televisie en eh geen eh internet en ja.

I: Ja. De fysieke plaats en ruimte was ook echt de plek om…

A: Ja dat was eh, ontzettend belangrijk en ja, later verschoof dat allemaal naar na 12 uur 's nachts.

I: Uhu

A: Tegenwoordig nog, nog steeds dinges, als studenten uitgaan dan eh begin je een keer om 8 uur

I: <lacht>

A: <lacht> een avond vrij hadden we helemaal niks te doen dan eh dan ging ik naar Diogenes…

I: Hm

A: … om 8 uur en dan eh trof je daar altijd, trof je daar altijd mensen…

I: Ja niet afgesproken…

A: … die je kende

I: … maar je kwam elkaar allemaal gewoon tegen?

A: Nee, nee dat werd niet afgesproken

I: Ja, ja.

A: Nee, hè. Met activiteiten ging je gezamenlijk ergens heen bijna altijd.

I: Hm

A: Behalve als ik nachtdienst had <lacht>

I: <lacht> dan wordt het lastig.

A: <lacht> dan eh, was het eh, zwaar maar dan nog hè, dan eh, dan ga ik tot 11 uur boven bewegingstheater en dan eh, dan naar de nachtdienst.

I: Hm

A: Tot eh 8 uur en dan slapen tot 12 uur en dan eh had ik meestal wel weer een of andere groep.

I: <gniffelt>(…) ehm, ik denk dat ik zo een beetje alle thema's heb gehad.

A: Ja

I: Zijn er nog dingen die jij zou willen toevoegen aan het gebruik van plaats en ruim-? Waar je denkt van nou dat heb ik nog niet echt benoemd? Of ik vind dit belangrijk om het nogmaals anders te verwoor- of?

A: (…) Nou ja ik heb je dit boekje gegeven van Stichting Gast ehm. Voor Stichting Gast is het altijd belangrijk geweest dat, dat, dat de uitgeprocedeerde eh binnen Nijmegen ook eh plekken hebben waar ze naar toe kunnen gaan, hè.

I: Uhu

A: Een van de dingen, mensen die zich illegaal voelen eh is dat de straat mijden en dat ze de openbare ruimte mijden omdat ze bang zijn om opgepakt te worden. En dus doelstelling is altijd geweest om toch eh soort vrijplaatsen te organiseren waar mensen naartoe kunnen. Binnen Nijmegen lukt dat aardig omdat de politiek daar eh hè, de linkse politiek, daar wel min of meer achter staat dus we hebben de, de tuin, we hebben een fietswerkplaats, we hebben een eh naaiatelier eh, we hebben de Nederlandse eh lessen en je hebt de eh, Asylum University, de eh, eh, persoonlijk hè, mensen die bijvoorbeeld het eh gitaar willen leren spelen, dat soort dingen proberen we ook eh…

I: Hm

A: … te promoten en geld voor te zoeken en subsidie voor te vinden, hè. We krijgen ook subsidies voor, voor, voor het Oranjefonds waar mensen, actief te houden maar ja actief kun je allemaal staan, op plekken zijn. Binnen LUX, films een aantal gratis films per jaar waar de mensen naar, naartoe kunnen eh, hè. Ja en dan worden ze natuurlijk begeleid en dan meegenomen hè. We hadden bijvoorbeeld een Music-Meeting, was altijd een plek, helaas nu niet meer <lacht> waar we met veel mensen konden, konden, konden zitten. En eh Koningsweg deden we altijd aan mee vanuit Stichting Gast niet alleen met, beetje geld te verdienen en informatie te geven maar ook om eh ja mensen te stimuleren om daarnaar toe te gaan. Om te laten merken dat je in de stad kunt bewegen dat het leuke kan zijn.

I: Ja. Dus voor…

A: En

I: … dus voor Stichting Gast is het heel belangrijk?

A: Ja

I: Ja

A: De eh de, belangrijk om medewerking te krijgen daarin. En ook hè bijvoorbeeld voedsel, voedselacties in eh veel winkels. Waardoor mensen de buurt en Stichting Gastkennismaken waar hele grote groep mensen af en toe iets voor uitgeprocedeerde asielzoekers kan doen. En van mij uit heel, heel bewust heb je natuurlijk altijd over uitgeprocedeerde asielzoekers. Een stroming die zegt we moeten gewoon over vluchtelingen praten wat uitgeprocedeerde, illegaal het schrikt misschien af. Maar de eh, die, die, die tendens is er wel een beetje, hè. Als je in het begin van de jaren 2000 was het echt eh, solidariteit met de uitgeprocedeerde…

I: Hm

A: …waarvoor veel mensen in actie kwamen. En nou is het vooral ja, geld overmaken en mensen die het geld binnen moeten halen zijn een beetje huiverig om dan eh heel duidelijk te zeggen dat het uitgeprocedeerde asielzoekers zijn. Terwijl ja (…) het stimuleert natuurlijk ook hè, acties voor hun stimuleren ook dat mensen nadenken over vluchtelingen problemen in de hele wereld en…

I: Dus, dus nu ook vooral dat ze geld gewoon even overmaken? En dan…

A: Hmm nee over het algemeen toch niet, mensen die Stichting Gast eh ondersteunen hebben daar meestal heel goed over nagedacht want ja je moet voor geld overmaken toch keuzes maken.

I: Uhu

A: Dus eh het kan voor ons en uitgeprocedeerde vluchtelingen. Of je moet ze allebei doen maar de, het is zeg maar toch voor een groot deel uit de actie…

I: Uhu

A: …eh getrokken.

I: Ja

A: Dus het is meer gewoon eh hulpverlening geworden dan actie hè en…

I: Hm

A: … ook de huidige werkende bij ons doen ontzettend goed hun best om zo goed mogelijk hulp te verlenen als dat kan, daar, dat echt als een eh, actie zien dat eh, dat is bijna niet meer te doen. Want we hebben bijvoorbeeld problemen eh, met mensen waar echt niks meer voor te doen voelt, die dus eigenlijk de illegaliteit in moeten…

I: Uhu

A:… en ik roep dan steeds ja maar eh als dat zo is en je wilt naar, naar 8 jaar hulp nog afzeggen van ja nou moet je het alleen doen, dat lukt nooit. Dan moet je ook voor <lacht> de mensen die dan de straat op, weer van alles gaan organiseren hè, dat ze een huisvesting hebben en aan werk kunnen komen enzovoort. Maar dat is dan echt actie voor illegale…

I: Ja

A: … zeg maar. En dat, nee, mensen zitten bij gastvrouw humaniaire hulpverlening…

I: Ja

A: En niet minder vanuit echt het actievoeren. Ik, bij mij <lacht> vroeger nog heel sterk heb en wat ja…

I: En, ehm. Hoe, hoe belangrijk denk je dan, dan de stap te maken naar eh, eh, hoe veel waarde je hecht aan plaats en ruimte voor sociale bewegingen? Voor een actie? Hoe belangrijk denk jij dat het is persoonlijk, plaats en ruimte?

A: (…) Ja, dat is, de cloud natuurlijk ook een ruimte.

I: Ja de, inderdaad.

A: <lacht>

I: Zou ook een socia-, inderdaad een cloud is een eh online ruimte inderdaad.

A: Ja

I: Ja

A: Eh waar ik niet vaak zelf niet nu zo veel mee heb, ik zet wel handtekeningen en zo maar eh omdat het dan ook weer te verspreiden <lacht> via Facebook…

I: <lacht>

A: … en weet ik wat allemaal, dat gaat nu. Eh ver eh, voor Gast is ruimte natuurlijk heel belangrijk, mensen moeten natuurlijk ergens kunnen wonen. Dat betekent dat woningcorporaties eh ruimte ter…

I: Uhu

A: … beschikking moeten omdat er geen kraakpanden meer zijn, eh in feite. Dat dat via andere wegen toch wel gevonden moet worden. En het is ook veel minder ook bij particulieren dan vroeger eh, eh, maar de een van de eerste dingen toen Gast startte we moeten een kantoor hebben, je moet een fysieke ruimte hebben waar mensen zich kunnen melden. Zijn ontzettend blij met de plek in de Grote Broek in het centrum omdat eh, mensen daar makkelijk kunnen komen.

I: Uhu

A: Zich aanmelden en eh voorheen zaten we in een ander woonwerkgemeenschap, de Koopvaart, ergens bij de brug naar Weurt eh dat was veel verder weg. Daar kwamen veel minder mensen langs bijvoorbeeld met medische problemen terwijl nu eh voor, voor medicijnen komen ze heel makkelijk langs bij, bij Stichting Gast maar die, die fysieke plek is ontzettend belangrijk en met Gast hebben we elke woensdag café in de Klinker. Waar en alle cliënten, gasten komen. En heel veel vrijwilligers samenkomen, waar we heel veel contact kunnen leggen, afspraken door kunnen geven, afspraken bespreken, afspraken, betalen, waar we mensen uitbetalen. Eh, die fysieke plek voor die samenkomst is ontzettend belangrijk…

I: Uhu

A: Omdat ook eh om de mensen mekaar zien.

I: Hm

A: Terwijl, stel je hebt eh 8 huizen overal verspreid en je gaat daarvanuit je organisatie op woensdag naar het ene huis en op donderdag naar het andere huis om hun leefgeld te brengen dan zie die mensen elkaar niet meer en dat isoleerd ontzetten.

I: Hm

A: Terwijl nu kunnen ze ook onderling afspraken maken en dingen organiseren, hè. Want daardoor gaan ze ook nog soms paar dagen kamperen of eh als je sluit dan naar Waalstrandje te gaan. Want die ontmoeting is ontzettend belangrijk hè. Is natuurlijk voor delen overgenomen want ze hebben onderling Whatsappgroepjes en eh zo en een telefoon is ook wel ontzettend belangrijk voor hun. Maar, maar zonder dat eh…

I: Ja

A: … fysiekere contact zou der volgens mij bijna geen whatsappgroepjes zijn. Want die, die maak je toch pas als je mekaar…

I: Hm

A: … wat beter hebt leren kennen.

I: Ja

A: Hè. Ja en dan, ja je hebt dus bed bad en brood waar mensen zitten en Gast en die komen dan woensdag samen en dat stroomt soms door en soms stroomt er iemand terug vanuit Gast naar dat bad en brood. Eh maar de ja, het geeft onderling toch nog wel eens wat solidariteitsgevoel hè. En dat ze der niet, niet alleen voor staan.

I: Ja

A: Organisatie is zichtbaar voor, voor hun werkt.

I: En ook voor vroeger toendertijd was het ook belangrijk dus als je zeg maar voor sociale bewegingen in het algemeen, is plaats en ruimte dan belangrijk denk je?

A: Eh de, ja vroeger was het uitermate belangrijk.

I: Hm

A: Hè de, ja alles ging via contact <lacht> zonder ruimte en plaats geen eh, eh geen contacten. En daar hè, het gevecht om de openbare ruimte in de stad hè, was echt strijd.

I: Hm

A: De ruimte, de stad, is, is de, is voor iedereen, de straat is er voor iedereen en eh niet alleen voor de winkelier, die een eh, eh schoon pad wil, wil houden. Daar (…) ja.

I: Oké. Ehm. Dan heb ik denk voor mij zo alle vragen gesteld die ik wou stellen. Is het al, is nog iets wat je wilt toevoegen? of iets denk je dat je gemist hebt.?

A: (…) Eh, ja wat ik gemist heb, wat in het boekje wel staat, van eh het begin af aan zijn de voor Stichting Gast de, de kerken heel belangrijk geweest…

I: Hm

A: …naast de kraakbeweging. Eh, zijn met de kerken en binnen onze huidige maatschappij zijn, zijn kerken hè, een kleine groep de plek waar mensen samenkomen en waar ze gestimuleerd worden om dingen te doen…

I: Uhu

A: … onder andere voor, voor, voor, Stichting Gast. Eh (…) Ja daardoor komen der toch groepen hè we krijgen bijvoorbeeld elk jaar met Kerstmis, Sinterklaas kerstpakketten gemaakt door eh kerken maar dat is uitgebreid tegenwoordig ook tot eh voedselbank, kledingbank hè, de, de, de zijn allerlei kerken bezig, eh denk wel een stuk of acht kerken die daar in samenwerken om eh, ik geloof 300, nee veel meer nog. Ontzetten veel voedselpakketten te maken hè. Maar het is een fysieke bezigheid hè…

I: Ja

A: … dat voedsel moet er komen dus mensen moeten samen komen, dat, dat hè, die, dat soort dingen ontstaan niet eh via Facebook en dat is veel meer iets eenmaligs maar ja die kerken die nog zo geloofgemeenschap…

I: Hm

A: … eh die eh (…) die eh heeft, heeft nog iets van de oude actie voerders zeg maar.

I: Echt het gemeenschap, het samen, een groep samen vormen die dan acties regelt en dan dus niet eenmalig een keer dat opgezet…

A: Ja…

I: … wordt …

A: Ja

I: … en wat eigenlijk geen verband met elkaar heeft, dat los zand is misschien, dat dan wel ook wel heel sterk is en iets regelt maar die kerk komt elke keer weer terug.

A: Ja, ja. Dus eh…

I: Hm, mooi.

A: Ja

I: Verder nog iets?

A: Ik denk dat ik uitgeput ben <lacht>

I: <lacht> kan ik me voorstellen

A: <lacht> als je straks het hele verhaal over ziet denk je misschien nou, dit had ie wel wat meer kunnen, maar.

I: Ja…

A: Het is eh, ehm, een bachelor scriptie hè?

I: Ja, daarom.

A: Dus eh <lacht> je hoeft niet de hele…

I: Dan eh, naar mijn mening is inderdaad ook alle vragen gesteld. Eh Ik heb al gevraagd of misschien vragen wou hebben, nog of zijn er misschien nog vragen of onduidelijkheden verder?

A: Nee

I: Oké top. Nogmaals met de informatie gekregen uit de interviews zal vertrouwelijk omgegaan worden dan rest als enige nog dat ik u wil bedanken voor het meewerkend aan het interview en dan zit ik nu opname uit en kunnen doen het interview als afgesloten beschouwen.

Apendix E

Interview – Mertens

Transcriptie interview Mertens – Milieu-activiste

Interview met Mertens
Activist van tegenwoordig
30 mei 2018

A: activist
I: interviewer

Stilte: (…)
<…>

I: Oké, en dan, ohja, van het interview wat zo plaats zal een audio opname gemaakt worden en deze audio-opnames zal anoniem verwerkt worden. Ga je daarmee akkoord?

A: Uhu

I: Oké Top. Eh Nou het zal ongeveer denk een uur anderhalf uur duren, ehm, het interview wordt gebruikt voor het onderzoek naar activisme in de jaren 60 70 en het gebruik van plaats en ruimte vergeleken met activisme van tegenwoordig. Het is eigenlijk verdeeld in twee gedeeltes. Het eerste gedeelte gaat echt meer over het daadwerkelijke gebruik van plaats en ruimte

A: Uhu

I: En het tweede gedeelte gaat over in hoeverre Jij denkt hoe jij zelf persoonlijke waarde aan hecht hoe belangrijk jij het vindt. Ehm (…) Dus als, heb je daar misschien vragen over of zie je...

A: Nee

I: Nee? Oké, eh, dan zal ik je willen vragen of je zou willen vertellen Welke periode je nu actief bent en wat je precies, eh, waar je mee bezig bent en wat je eigenlijk allemaal doet.

A: Ja. Sinds, wil je sinds wanneer ik daarmee bezig ben?

I: Ehm, maar mag of ja nu, in ieder geval. dat ja, je bent nu dus actief dat was eigenlijk het.

A: Ja ik ben nu dus actief ja dat klopt ja. <lacht> en dan wil je weten wat ik nu op dit moment doe?

I: Of ja waar je mee of bij welke bewegingen of waar je mee bezig houdt.

A: Ja, ik ben nu veel bezig met zeg maar milieu activisme zeg maar. En dan vooral ik ben een of twee jaar geleden begonnen met massa acties, weet niet of je daarvan gehoord hebt In Duitsland waren blokkades van de kolenmijnen. Dat zijn afhankelijk van het jaar, in het eerste jaar was iets van 1000 mensen, laatste jaar waren twee acties. En bij de laatste actie waren iets van 4000 mensen of zo die dan. Daarbinnen bij de kolenmijn waar we hen hadden geblokkeerd. Daar was ik mee bezig en nu ben ik bij Nederlands organisatie bezig die hetzelfde doet maar dan in Nederland

I: Wat dan?

A: Code Rood, weet niet of je die kent? Eh Ja ze gaan dit jaar naar Groningen en gaan daar iets tegen de gas ,eh, doen. En ja, ik ben vooral daarmee bezig en dan daarbinnen zeg maar heb je dan ook structuren van mensen die, een 'legalteam', die dan mensen helpen met uit een rechtszaak krijgen, of als ze opgepakt worden enz,o en dat je ook nog andere structuren bij de mensen begeleidt, die bijvoorbeeld een trauma ge-, hebben opgelopen of iets van heftige gebeurtenissen omdat je natuurlijk, je wordt met politiegeweld geconfronteerd mogelijk, heel waarschijnlijk wel. En kan of je ziet iets of je kan je dat zeggen dingen dan je meemaakt en dan ben ik daar nog binnen groep actief die gewoon mensen begeleidt die iets heftigs hebben meegemaakt. Dus eh, vooral milieudingen, ja. En ook gewoon mijn eigen leven dat ik bezig ben met niet vliegen ,gewoon fiets gebruiken, geen nieuwe kleding kopen , veganistisch eten. Echt proberen in mijn hele levensstijl een beetje te helpen op te richten, zeg maar

I: Oké

A: Ja

I: Dus eerst in Duitsland en dan nu in Nederland?

A: Ja

I: Ook acties gehad in Nijmegen of dat verder niet? Of meer gewoon landelijk.

A: Ehh, meer landelijk. Even denken. Ik heb vroeger laatste jaar wel met ehm, vluchteling activisme, met just people gewerkt. Ehm, maar dat is een beetje nu verlopen. En ik heb gemerkt dat ze, het zijn allemaal belangrijke thema's maar dit is gewoon, ik heb gewoon gemerkt dat ik meer die kant uit ga. En ik heb niet het gevoel dat hier echt voor de milieu activisme echt een grote groep is. Dus ik heb hier niet echt aansluiting bij een of andere milieugroep. Ehm, ja dus netwerk, een beetje, ik heb meer een netwerk verspreid over heel Nederland zeg maar. En dat daar natuurlijk massa acties zijn is de, hele, verzameling en werking van mensen gaat dan ook een beetje landelijk, dus dan ja. Ja, er zijn gewoon overal mensen. Ja

I: En daar ligt je hart denk ik het meeste, als ik het zo, bij milieu of.

A: Ja precies, ja. Ja

I: Oké, dankjewel. Dan gaan we nu naar de, de, het plaats en ruimte gedeelte. Ik lees even de vraag voor waar we mee openen en dan zal ik even uitleggen wat daarmee, eh, bedoeld kan worden dus echt de vraag is op Welke verschillende manier is er tijdens jullie acties en activiteiten gebruik gemaakt van plaats en Ruimte? Denk hierbij een demonstraties, protest, eh, bezettingen van een plek of ruimte, eh, een ruimte beheren, bijvoorbeeld een huis, een café of een ander gebouw, optredens, uitdelen van flyers enzovoort. Echt alles wat je maar kan verzinnen waar een plek plaatsingsruimte wordt gebruikt. Ehm, maar het zou bijvoorbeeld ook kunnen zijn dat je besloot dat, juist een plek niet in te zetten dat je dacht van oké, dat is niet goed om plaats en ruimte, dat doen, dat zetten we nu niet in we gaan het op een andere manier doen.

A: Uhu

I: Ja dat zijn er verschillende manieren waarop het kan.

A: Ja

I: Dan zou ik je eigenlijk willen vragen of je daar over kan vertellen. <lacht>

A: Ehm

I: Dan haak ik daar op, verderop in.

A: Ja sure ehm, oké <zucht>. Brede vraag <haha>. Ehm ja. Nou als ik in Nijmegen actief ben dan hebben we bijvoorbeeld vroeger ehm, of laatste jaren, of vorig jaar, zijn er wel vaak demonstraties vanuit de Grote broek zeg maar. Ehm. Ja dat is een soort van autonoom centrum. Ik weet niet, ken je waarschijnlijk. Dus ja, dan, maar dan loop ik meestal gewoon met de demonstratie mee dus niet in de organisatie of zo. En dan maak je natuurlijk gebruik van de hele stad. En ehm, Ja. Bijvoorbeeld bij de 1 mei demonstratie dat dan je, je dan bij bepaalde delen van de stad gaat zeg maar. Waar je denkt dat het belangrijk is misschien om langs te lopen. Maar daar weet ik dan zelf niet zo heel veel van af. Ehm, en verder ja bij de massa acties, ja dan werden, dan gaat om de fossiele Industrie, de fossiele brandstoffen, dus dan kies je natuurlijk plekken die ehm, ten eerste waar het, de grote ehm ondernemers, ehm, de grote companies. Ehm, waar het een beetje pijn doet. Dus eh, je gaat de kolenmijn blokkeren, zodat ze misschien geen stroom meer kunnen produceren of een deel. Gedeeltelijk zeg maar. Ehm of, ja, de gas ehm, velden blokkeren of iets of je gaat ergens voor een ehm, gebouw zitten waar bijvoorbeeld Shell of de NAM dat zijn dan de organisatie zeg maar. Ja, beetje waarschijnlijk. Ehm, dat je een beetje, ehm, aandacht trekt, ehm, van de media maar ook van hun zeg maar dus echt Ja dat wordt wel altijd plaats en Ruimte sowieso gebruikt maar je maakt altijd een afweging van, was het handig voor de beweging, hoe trekken we de meeste aandacht. Maar hoe kunnen we ook, ja, hoe hebben we ook een beetje effect zeg maar. Dus ehm, sowieso, maar denk je ook daarover na van binnen de beweging. Ja zeg maar daar waren ook verschillende plekken er werd dan ook overwogen van, waar gaan we de volgende keer naar toe. Bijvoorbeeld bij Code Rood was heeft een jaar geleden de haven in Amsterdam geblokkeerd. En ja ik zou natuurlijk weer kunnen doen maar dan heb je de, de, dan ja is het gewoon Amsterdamse beweging. Dat trek je misschien niet meer mensen uit andere steden terwijl je echt niet wil dat het een landelijke, of nog grotere beweging wordt. Ehm (…) Ja dus je gebruikt altijd de ruimte ook zelf. Ja gewoon, wat kun je daar doen maar welke mensen bereik je daarmee. Wat, welke media bereik je daarmee. Ehm, allemaal, dat wordt, meer over ja.

I: Oké En ehm, als ik het zo, de plekken die jullie dan bezet hebben, dus eh, je zei eerder al Groningen bijvoorbeeld eh, of Amsterdam nu de haven,

A: Ja

I: Zal het dan, is het dan vooral de symbolische betekenis van die plek, kies je die dan dat uit? Of.

A: Ehm, nou daar gingen vooral, ik weet niet precies waar het in Groningen gaat gebeuren, maar in Amsterdam was het de haven, de kolenhaven. Dus dan gaat het dus daar over om fossiele brandstoffen, ja, niet meer te gebruiken. En dan kiezen we natuurlijk voor ergens waar grote plekken, dus een grote opslagruimte is daarvoor. Of in de mijn waar het gewoon afgebouwd wordt. Dat is heel, beetje heel, obvious zeg maar waar je dan gaat zitten

I: Ja

A: Ja, ehm. Ja, dus echt gewoon de plekken waar het gebeurd. Daar wil je wel naar toe zeg maar.

I: En Groningen zijn we voor de aardbevingen en zo dus dan

A: Ja.

I: Dan gaan je natuurlijk daar naartoe.

A: Ja waar het gebeurd, ja.

I: Ja, het voelt heel logisch

A: Ja, ja, ja <lacht>

I: Je gaat niet hier in Nijmegen voor tegen Groningen het gas demonstreren.

A: Nee precies. En misschien is het daarom ook (…) ja hier in Nijmegen gebeurt misschien of eh, misschien is het wel dat Nijmegen wel duurzame stad is en eh, is niet echt iets om (…) <lacht> voor te strijden. Wel sowieso maar dan moet je, ja, je zou misschien nog de Waal kunnen zeggen. Beetje van, maak de Waal kolenvrij. Dat wel.

I: Ja

A: Daar zie je wel heel vaak mensen die, ehm, schippen met kolen.

I: Ja, ja.

A: Nou ja

I: Ja, dan dus ja, de, de, de, de plaats waar het gebeurt wordt eigenlijk vooral gekozen om de plek waar het ehm, waar de actie tegen gericht is. Dus

A: Uhu

I: Waar het zichtbaar wordt en dus, ja, symbolisch betekenis dus eigenlijk ook in zit

A: Ja

I: We blokkeren de kolen, want we zijn tegen de kolen.

A: Ja, ja. Of we blokkeren ergens een gebouw waar, een grote coöperatie in zit maar willen we de mensen bereiken die, achter te willen, kolen, of fossiele brandstoffenindustrie staan zeg maar. Dus dan ja (…)

I: Oké. en als ik het goed hoor zijn die, ehm, die acties, demonstraties of bezettingen eigenlijk zijn die vaak ontregelend of is dat, kiezen jullie dat heel bewust, ontregelen, dus dus expres een blokkade.

A: Ja
I: dat zo'n blokkade dan bijvoorbeeld in Amsterdam

A: Ja

I: Ehm, zetten jullie dat heel expres in die blokkade en waarom? En, of wat, wat willen jullie daarmee bereiken zeg maar met die blokkade?

A: Ehm, nou ik denk vooral het is meerdere dingen. Het is ten eerste is het, echt iets blokkeren en daardoor kan het niet verder gaan zeg maar. Ehm, massa actie, omdat het gewoon goed is met veel mensen te zijn om te laten zien ook dat het hier veel mensen (…)

ehm, het is voor heel veel mensen belangrijk is. En ehm, dan voor mezelf wat ik zou vinden ze is ook een soort van empowerment. Want heel vaak heb je grote corporaties, even macht en bijvoorbeeld in Duitsland ehm, hebben ze ook gewoon ooit een gebied gekocht en dat is echt een van de oudste ehm, ehm, forests ehm in Duitsland geweest. En die had eigenlijk ook om ter bescherming moeten staan. Maar dat is nooit gebeurt

I: Uhu

A: maar ze hebben gewoon de macht het allemaal af te breken en gewoon der worden ook gewoon dorpen, iets van 19 dorpen, die daar gewoon weg worden gehaald. Omdat de kolen al uit de grond willen en de mensen hebben helemaal geen inspraak daarover. En dus het is dit ook een echte vorm van een empowerment en de terug te vragen wat, ehm ja, gewoon de macht van die grote coöperatie te breken. Ook voor je eigen gevoel zeg maar, of dat ze, wat, wat het me zelf heeft gedaan als ik durf, dat ik ook meer durf, daarvoor op te staan zeg maar. En me niet zo laat, ja, zo van klein laat maken door die macht van bepaalde mensen (…) dus ja.

I: De, de, als ik het goed hoor, als ik het goed samenvat, de ruimte eigenlijk terug eisen. Dus zij hebben een plek gepakt die jij eigenlijk, doordat fysiek te bezetten wil je dan eigenlijk laten zien van hé, wij willen, wij pakken die ruimte terug. Jullie kunnen niet zomaar dat van ons afpakken.

A: Ja en ook gewoon inspraak eisen zeg maar jullie kunnen niet het kan gewoon, hier zijn gewoon meer mensen dan jullie en het kan gewoon niet dat er iets wordt afgepakt zonder dat mensen die daar eigenlijk wonen bijvoorbeeld, daar inspraak in hebben. Of dat er soort van in de belang voor de natuur wordt gedacht of zo. Want de natuur zelf kan natuurlijk geen inspraak hebben, maar, er moeten wel mensen die daarvoor kunnen spreken daarvoor moet gewoon ruimte zijn. Dus ja.

I: En eh, zou het ook op een andere manier kunnen denk je, of. Of zie je dit als.

A: Ehm. Ik denk dat heel veel mensen dat op, eh, heelveel manieren hebben geprobeerd en dat dit een soort van toespitsing is van, dat het is niks gebeurd. Je ziet dat de klimaatverwarming steeds erger wordt Je ziet bepaalde dingen niet gebeuren en daardoor veel mensen het gevoel van ja dit is gewoon de volgende stap. Ehm want anders worden we niet gehoord, niet gezien, er gebeurt niks. En ja het is wel altijd, bijvoorbeeld (…) ja sowieso geweldloos. Eh, niks zeg maar, er wordt niks kapot gemaakt. Dus eh, geen geweld tegen mensen sowieso niet. Tussen zitten wel bepaalde (…), we hebben sowieso een morele achtergrond van wat we doen en wat we niet doen. Ehm. Ja. Het is gewoon. Ja

I: Vredelievend in die zin

A: Ja, Ja

I: Oké

A: Zeker

I: En ehm, als je dan zeg maar dan, zo iets organiseren of bij elkaar komen, hoe gebeurd dat dan? Is het dan vaak, komen jullie bij elkaar of spreken jullie af over de e-mail? Hoe vaak is dat?

A: Ehm (…) zal ik nu vooral over de klimaatding hebben of ook over de eh, ehm, vluchteling ding waar ik…

I: Mag, ja mag, mag, mag allemaal

A: Oke

I: Ja

A: Nou nu is het zo dat we, het is georganiseerd in actie conferenties. Die zijn een keer in de 2 maanden ongeveer. Daar kan iedereen naartoe komen die wil, waar grote besluiten worden genomen. Dan heb je de ehm, coördinatie Platforms. Waar, die zijn iedere 2 weken, waar afgevaardigden van alle werkgroepen naartoe komen. Waar dan wordt gecoördineerd en gesproken, dingen die nog worden moeten gedaan en zo. En dan heb je de werkgroepn die kleine ja, dat zijn bijvoorbeeld bezig zijn met de lega, met de legal eh, opvang of dit soort dingen. Of gewoon. En die werkgroepen hangt er vanaf hoeveel het er hebben, maar die organiseren het dan echt zelf. Dus ja, één keer in de twee maanden grote conferentie, alle twee weken coördinatie en dan nog de werkgroepen en dan loopt er heel veel over de mail van wat we nog moeten doen en verschillende andere taken. Dus ehm, dat, ja, een beetje loopt. Enneh bij de andere bij, Just People, waar ik eerst in zat, daar hebben ze wel ehm, das alle twee weken of zo dat we gewoon hadden afgesproken. Beetje ook via de mail maar meeste liep gewoon. Ja

I: En gebeurde dat dan meestal bij iemand thuis of juist op een plek waar iedereen samen kon?

A: Ehm, dat is meestal op een of andere openbare plek ja, ergens een bureau voor een of ander organisatie, of. Bij Just People hebben we altijd in de Klinker gezeten.

I: Ja. Oké

A: Ja

I:Ehm, eh, (…) eh, gaat het organiseren vooral, gebeurd het daar dan of wordt er ook echt wel veel gemaild of is er (..) ja.

A: Ja, het organiseren gebeurd het meeste denk ik daar…

I: Ja

A: Want zoals gezegd iedereen is met jou bezig en veiligheid. Dus je zou geen geheime informatie via de mail aan iemand sturen. <lacht>

I: Ja

A: Denk ik

I: Duidelijk. En oké, ehm, bij die, bij die eh, als jullie elkaar ontmoeten is er dan ook veel, gaat dan vooral over eh serieuze dingen zoals organiseren of is er ook veel ruimte voor vriendschappen opbouwen of eh, hoe gaat het dan zeg maar. Is er dan, is er daarnaast veel contact met elkaar, zie je elkaar ook zonder met een doel zeg maar.

A: Ehm. Nou bij Just People was het wel zo, dat ik een daar ben ik ook nog zo met heel veel mensen bevriend. Ehm (…) bij deze organsatie, ik denk dat het voor veel mensen wel geldt maar das wel soort van harde kern omdat het dus in in Amsterdam is begonnen en veel mensen wonen in Amsterdam. Maar doordat ik zelf niet in Amsterdam woon, heb ik dat niet. En dat vind ik zelf een beetje jammer zeg maar.

I: Ja

A: Daar houdt het dan echt een beetje op. Maar het wordt wel geprobeerd voor om daarnaast nog leuke dingen te organiseren. Bijvoorbeeld was er een solidariteitsfeest, twee of drie weken geleden, waar ze ook geld mee willen maken maar ook gewoon beetje leuke tijd samen willen hebben of zo. Dus het wordt wel geprobeerd af en toe iets in te plannen van ja, ook leuke dingen doen en niet alleen hard werken, ja.

I: Ja. Oké. En, ehm, heb je daardoor het gevoel ook dat jullie door, bijvoorbeeld voor elkaar door het vuur zouden gaan? Hebben jullie echt saamhorigheidsgevoel met allemaal bij elkaar? Dus

A: Ehm

I: Als er iemand bijvoorbeeld eh, opgepakt wordt zeg maar kom je dan voor elkaar op of eh, ja solidariteit eigenlijk

A: Ja, ehm. Ik heb het wel bij… Grappige is dat ik het bij Just People iets minder heb. Maar dat ligt meer aan dat die mensen wat meer chaotisch zijn, niet het gevoel heb dat ze <lacht> zo veel kunnen regelen <lacht> maar op zich wel ja, op zich gebeurt het ook bijvoorbeeld dat iemand wordt opgepakt, dat je er weer zo daar naar kijkt dat je er achter aan blijft gaan. Ehm. En ik voel me daar ook echt best wel veilig en ook omdat daar de legalteams bestaan. Omdat ze eh, ehm, omdat je eh, hoe heet dat dan, ehm, lawyer, wat is dat in het Nederlands?

I: Advocaat

A: Advocaat, ja. Ja advocaat en zo, dus. Ja het wordt, daar is wel een heel structuur om mensen te beschermen en daar is heel veel commitment. En ik heb ook, ook een, in Duitsland werd bijvoorbeeld in één iemand van Nederlandse groep opgepakt en naar het gevangenis gebracht en zo. En daar ook mensen gewoon daarvoor geslapen, eten en solidariteit gewoon laten zien. Dus ehm. Ook al is het misschien niet zo dat ik met die mensen zo bevriend ben maar ik vertrouw die mensen wel heel erg. En ik weet ook dat iets, zou er iets gebeuren dan weet ik dat dan, gewoon organisatie is en gewoon mensen zijn die heel veel daarvoor geven. En dat iedereen die dan gewoon dat risico neemt ook ondersteunt wordt.

I: Ja

A: Dus ja.

I: Dus op basis van eh, dat je dezelfde overtuiging hebt heb je dat vertrouwen?

A: Ja. Ja. (…) En omdat we, we zitten in dezelfde ding zeg maar. Het hoort er ook echt bij zeg maar. Zonder het vertrouwen kun je dat eigenlijk niet doen. Ja

I: Nee. En ehm, waar, is het ook zo dat die groep bijvoorbeeld, vrij rap groeit, of is het juist ook, dat het soms, dat het, dat het, voordat iemand helemaal in de groep zit, dat het ook wantrouwen is misschien. Of, hoe.

A: Ehm. (…) ik kan niet zo goed, Ik denk wel dat sowieso altijd is dat je, je kan heel makkelijk in de grote groep, naar de grote groep. Ehm. Maar ik vind het zelf moeilijk om dan echt bij de organisatie groep, om die te leren kennen want dat is uit de harde kern zeg maar. Ik vind dat veel moeilijker om daar binnen te komen. En dat is bij Just People niet zo. Maar misschien hangt het daarmee ook samen Just People gewoon eigenlijk niet echt zo super gekke dingen

deed. Als dingen blokkeren of zo. Wel een actie zoals bijvoorbeeld voor de AZC-centrum, voor de asielzoekerscentrum, een jamsessie doen en zo. maar het was niks wat in de een of andere maten illegaal is zeg maar. Dus misschien is het daardoor zo dat zij niet echt een, daar was best makkelijk om binnen te komen, vond ik zelf. Ehm, maar toch een kleinere organisatie en dan bij de grote reorganisatie als je denkt dat. Bij Code Rood dan zijn het een paar honderd mensen maar heb je natuurlijk die paar honderd mensen en heb je nog een klein kern van 10,20 mensen of zo. Dat je dan echt, de ding runnen zeg maar.

I: Uhu

A: De conferenties organiseren en heel veel dingen doen en het is makkelijk als je wil kan je daar snel kunnen komen zeg maar, het is heel makkelijk. Maar om die mensen echt te leren kennen duurt het wel (…) lang en echt vertrouwensband denk ik dan weer op te bouwen.

I: Ja

A: Ja

I: Dus toch wel, een soort van afstand in die zin, dan. De echte harde kern. Om

A: Ehm, ja. Maar ik snap het op de een of andere manier, snap ik het ook wel.

I: Uhu

A: Omdat het dus zo is dat ja, dat je weet nooit of je iemand niet toch. Weet je eigenlijk een beetje aan het spioneren is of

I: Ja

A: Wat dan ook. Enneh, ja. Ik denk dat ze een beetje activisten wantrouwen. Daarbij hoort mij, ook bij het algemeen heb ik het gevoel dat het echt snel, als je wil kan je snel binnen, sowieso snel binnen komen en, ja.

I: Ehm, ja dan hebben daar ook wel een beetje puntjes van de vrijheid van meningsuiting. Zeg maar, ehm (…) in hoeverre denk jij dat er sprake is vrij van meningsuiting tijndens de acties die jullie voeren? Dus kunnen jullie doen wat jullie willen doen? Eh, in hoeverre wordt je tegengewerkt door wat voor een autoriteit dan ook. Dus bijvoorbeeld je kan tegengewerkt worden door de overheid of je kan tegengewerkt worden door de media of..

A: Oh mijn god ja. Uhu

I: <lacht> want eigenlijk als ik het zo hoor zeg maar

A: Ja

I: Eh met, de, vaak kom je zo binnen omdat zeg maar, dat kleinere groepje dan, die dan niet, niet huiverig is, niet huiverig is is niet het goede woord maar meer voorzichtig.

A: Uhu

I: Voorzichtig denk ik. Om, is het, heeft dat ook te maken met de vrijheid van meningsuiting? Die er dan misschien op het spel staat? Of (…)

A: Hoe bedoel je precies?

I: Ehm, even kijken, nou bijvoorbeeld eh, als jullie een actie willen gaan voeren of uit kan voeren dat de politie der is om te zeggen van jullie tegenhoudt. Om zeg maar dat, die vrijheid van meningsuiting vrije dat die in zekere zin beperkt.

A: Ja

I: Of dat een media…

A: Ja, dat snap ik wel. Maar dan met betrekking met, tot een kleinere groep. Dat…

I: Oh dan, laat dat dan maar…

A: Oké, oké

I: Dat was meer mijn bruggetje dus die,

A: Oké, oke'

I: Laat ik dan even

A: Oké, oké

I: <lacht>

A: Ehm, ja we worden sowieso altijd tegengewerkt door de politie. Want het is een openbare actie, die je kan gewoon op internet kijken wanneer en waar het plaatsvindt

I: Uhu

A: En sowieso, politie zijn waar je doorheen moet dus je hebt altijd een Clash met de politie.

I: Ja

A: Ehm, ja. Dat hangt er dan maar net vanaf hoe groot die clash is zeg maar. Dat zijn echt verschillende factoren. Ehm. Door de media wordt je ook vaak tegengewerkt omdat een bepaald beeld bestaat van activisten als agressief, eh, ja gewoon mensen die over grenzen gaan, die geen moreel hebben, die mijn ding doen, die niet naar anderen luisteren. <lacht> ja ik ben best bewust van wat alle mensen daarvan vinden. En dat wordt hier en ik denk dat heel veel van die media mensen net zo weinig snappen en daardoor ook heel veel reproduceren. Ehm. Ja maar je kan, je moet daar heel veel mee spelen en 'Ende Gelände' in Duitsland bijvoorbeeld, die die massa-actie deden, die hebben dat heel goed gedaan. Die hebben heel veel positieve ehm, mediadingen en waren zelfs in de Duitse 'Tageschau'. Dat is de Duitse 'Nieuwsuur' zeg maar wat altijd, wat iedereen kijkt soort van. Eh, daar zaten ze ook in en daar was ook gewoon neutraal bericht van 4000 mensen hebben de kolenmijn bezet omdat ze tegen de fosiele industrie gaan protesteren. Dat, dat, was, dat was, dat was niet echt een negatief eh, en dat is een hele grote succes zeg maar dus ik heb het gevoel dat. Der wordt hier, hier veel voor gewerkt dat het vreedzaam blijft, dat ze gewoon ja ook een goed beeld zeg maar en de, de message ook echt naar buiten wordt gedragen van. Ja. Maar het kan heel snel gebeuren dat de media tegen je werkt zeg maar. En dat is ook heel vaak (..) er is super veel politie geweld en heel vaak komt het niet ter sprake maar wel als een activist iets verkeerd doet, dan is dat het probleem zeg maar. Terwijl daar gewoon honderden activisten waren die het niet hebben gedaan. Maar politie is heel vaak of meestal aggressief maar daar wordt dan niet over gepraat zeg maar. Ehm of weinig zeg… ja komt ook wel ter sprake. Maar bijvoorbeeld, ik weet niet of je G20-protesten hebt gezien. En er was daar heel veel media-aandacht voor de, geweld in het ene eh, deel van Hamburg zeg

maar. Geweld tegen de politie en eh, auto's die branden en wat dan ook. En ik wil daar helemaal niet over oordelen of ze niet goed of fout is. Maar daar was ook gewoon een vredige demonstratie van ongeveer 90000, 90000 mensen! En er was niks over in die media, gewoon niks terwijl het echt gewoon je kan geen eind aan die demonstratie zien. Het was gek veel mensen en dat vind ik dan zo gek weet je dat,dat, dat weet je een klein deel doet iets wat ehm, wat een beetje, waar mensen heel tegenstrijdig over denken en daar wordt dan op gefocust, maar op die zeg maar, op die 90000 mensen die gewoon iets hebben gedaan wat een vrijheid van meningsuiting was, die worden gewoon niet gezien. En dan zijn er ook veel bij die hoezo gaan we blokkeren omdat ze anders blijft wel sowieso geen aandacht krijgt ook. (…) Dat is een beetje <lacht>

I: Ja

A: Ja

I: Ik heb eerlijk gezegd ook niks over gehoord over die 90000 inderdaad.

A: Het is super gek hoeveel acties ook gewoon niet, want daar gebeurd heel veel, maar dat is meeste zie je nergens terug omdat die het wordt gewoon genegeerd in de hoop dat niemand ziet en daardoor wordt het soort van randverschijnsel en dan denken, hebben mensen ook bepaalde oordelen over omdat ze er dan ook niks over weten. Dus er wordt zeker wel tegengewerkt, ja.

I: En, wat, merk je dat de gevolgen zijn van die be-, tegenwerkingen zeg maar door de politie. Is er bijvoorbeeld ehm, merk je dat mensen minder snel komen of minder ja, of bijvoorbeeld dus thuisblijven dat ze zeggen van ja het is mij teveel risico dat ik opgepakt wordt. Of…

A: Ik denk het wel ja ik denk sowieso ik (..) ik bedoel ik kan ook naar mezelf kijken en vroeger wast voor mij activisme altijd, weet je dat waren voor mij die ehm, mensen die dan voor een tank in het water gingen, eh ja, voor in een heel grote boot of zo in het water gingen zitten om te blokkeren en zo. En ik dacht van ohh wat gek. Niet dat ik het per sé slecht vondt maar het was zo ver af van mijn eigen realiteit. En nu is dat helemaal niet meer maar ik snap wel dat het voor de meeste mensen wel zo voelt dat het heel ver weg voelt dat je niet weet hoe je daar moet beginnen. Dat je geen informatie daarover hebt wat en hoezo überhaupt. En dat ik denk wel dat het heel veel mensen afvalt. Voor een demonstratie weet je ten-, tenminste nog een beetje van wat je te verwachten staat, maar van de rest niet echt zeg maar. En natuurlijk is een hoger risico en als je daar nog geen informatie over hebt dan (…) ik denk hoe droger, hoe hoger de drempel, des te moeilijker is het ook voor mensen om te komen.

I: Ja

A: Ja

I: En, is het denk je ook te maken met een autoriteit of dat je dus ehm (…), dus dat bijvoorbeeld de politie de dreiging dat de politie der bijvoorbeeld op, dat er politie geweld is. Is het, zou, zorg dat er denk je voor dat mensen niet meer komen of valt dat wel mee?

A: Ehm (…)

I: Of weet je dat niet?

A: Dat weet ik niet, wat ik wel denk is dat het meer wat veel sterker werkt, is gewoon de sociale norm. Dat mensen denken dat het niet goed of rechtvaardig of iets dat niet past

binnen wat mag en wat hoort. En dat ze daarom mensen niet komen. Omdat het, omdat het zo ver buiten of dat ze, omdat ze denken dat het zo vet buiten valt van, van de maatschappij dat we soort van outkast zijn.

I: Uhu

A: En ik denk dat dat het, ehm, dat mensen zich daar niet kunnen identificeren, omdat ze dus denken dat we soort van ja gekke outkast zijn die maar iets doen eh zonder reden <lacht>. Ehm <lacht> ja dat wordt wel gereproduceerd door de media zeker en daar ook door de overheid dat, dat en.. ja, sure. Ja

I: Oké. En je had het ook oo, zou, is het mogelijk om voorbeelden van de politiegeweld te benoemen? Hoe dat dan ging zeg maar, want wat, wat ging, eh, viel, viel voor zeg maar.

A: <lacht> Ehm. Er werd een meisje overrend van een paard. Ehm. De politie was super agressief als we niet opzij wilde stappen gewoon met eh, die slagdingen,

I: Uhu

A: Hoe heet het dan? Stok

I: Stok. Ja

A: Ja, ja

I: Wapenstok

A: Waar meteen daarop gaan zeg maar. Ehm, <lacht> ik stond bijvoorbeeld boven, eh, en ik wilde naar de mijn en der was een vrouw, een politieagent, en zij zat er zo met haar stok en schreeuwde naar mij 'kom maar!'. Ehm<lacht> ehm, gewoon mensen die beginnen en dan brutaal neer worden geslagen door de politie terwijl je zo ook gewoon makkelijk kunt vasthouden. Je hoeft een mens niet in elkaar te slaan. Ehm een vriend van mij, die gewoon heel laat door vier politieagenten in elkaar werd geslaan, die vier keer flauw viel. Die het niet en zich hebben bijna niks meer kan herinneren daardoor. Ik ken zoveel mensen die gewoon zo heftige politiegeweld hebben meegemaakt.

I: Uhu

A: En (…) Ja het is gewoon ook een beetje de twee gescheidenheid van, dat zien mensen niet want dat zijn gewoon speciale eenheiden, een- politie gedeelte zeg maar die niet ingezet worden op de straat. Dus mensen kennen politie als een beetje, beetje dreigende maar niet echt gevaarlijk iets zeg maar. En dat is anders dan de ervaring die wij meemaken.

I: Ja.

A: Dus ja

I: Oké. Dus een ehm (…) is, is het ook wel eens geweest dat ze bijvoorbeeld de toegang ontzeggen waar, waar, waar bijvoorbeeld eh, dat jullie als demonstratie ergens naar toe willen wat gewoon legaal mag.

A: Uhu

I: Zeg maar. Is dat er wel eens toegang ontzegd of zijn er ook wel eens dat soort dingen gebeurd?

A: Hmm. Jawel, maar ik kan me niet meer, die situatie herinneren, nee.

I: Ehm. Oké. Is er dan wel zeg maar een plek, of een ja, een ‘safe place’ noemen ze dat, een veilige haven eigenlijk

A: Ja

I: Waar je het gevoel hebt dat jullie dan wel allemaal gewoon kunnen zijn wie je zijn zonder angstig te zijn of dat er enige vorm van autoriteit is. Is er ergens een plek waar je dat hebt zeg maar? Of dan dat je Just People was het, eh…

A: Ja ik heb dat wel daar, want daarzo bij, ik weet nog bij ‘Code Rood’ daar zo heb je dan een kamp ook. En ik heb deze mensen in Duitsland wel gehad dat bij de klimaatkamps of zo dat ik een gevoel heb dat ik me daar gewoon thuis voel. Dat is gewoon (…) ja

I: Hm

A: Dat er mensen, want nobody kan vertrouwen erg en ik heb niet waar ik dat ik meer ergens thuis voel zeg maar, dus het is echt. Ja echt van mij echt wel eigen plek ja , heel veilig ja.

I: Dus als, als, als activist voel jij je echt veilig op zo’n Kamp waar…

A: Ja

I: Waar je, waar je dus ideeën kan bespreken, waar je eh, niet bang hoeft te zijn dat er iemand luistert die andere bedoelingen heeft dan jullie hebben, zeg maar.

A: Ja, bijvoorbeeld ook omdat die mensen daar of tenminste niet iedereen natuurlijk maar je hebt veel mensen die gewoon heel veel luisteren, die heel veel compassie hebben voor dingen, die op elkaar letten. Gewoon de hele sfeer is, sfeer is gewoon dat je op elkaar let, dat je, dat je ja voor elkaar opkomt.

I: En zo zorgen die kampen er ook voor dat jullie dichter bij elkaar komen als groep? Dus eigenlijk

A: Ja

I: Sterker…

A: Als beweging sowieso ja

I: Ja

A: Dat denk ik wel, ja.

I: Oké

A: Sure

I: En waarom denk je dat?

A: <lacht> Ja van mijn eigen. Ja ik kan natuurlijk alleen voor mijn eigen gevoel spreken maar er wordt ook heel veel gedaan van workshops en eh, leuke dingen, gewoon ja (…)

I: Oké

A: Ja. En dat heb je altijd met bewegingen, ook rechtenbewegingen of wat dan ook hebben kamps en conferenties en zo gewoon met het doel om een beweging creëren en…

I: Ja

A: Vertrouwen op te bouwen en zo. Dus ja ik denk dat het best wel logisch, logisch iets is, of. Ja

I: Ja (…) oké. En, ehm, even kijken (…) ehm, dan wil ik eigenlijk de overstap maken naar, naar, naar het internet, ehm.

A: Uhu

I: Op, op, op welke verschillende manieren maak je gebruik van het internet tijdens je je acties? Of eh, ja. Maak je daar gebruik van ehm, positieve dingen of…?

A: Volgens mij verder worden wel dingen gepost via Twitter. Of eh iets. Ehm. Ik denk dat veel mensen misschien privé ook Instagram gebruiken en zo. Ik zelf vind eigenlijk, naja op acties zelfs om op dingen te bespreken, maak je echt niet weinig gebruik van het internet, meer echt persoonlijk of je mobieltje.

I: Uhu

A: En dan hebben vaak ook mensen, tenminste in Duitsland ook geen smartphone maar gewoon, gewoon mobieltje. Omdat veiliger is. Ehm.

I: Maar er wordt bijvoorbeeld niet vanuit de organisatie ehm (…) dingen gepost om mensen te trekken, een website bijgehouden…

A: Ja dat is wel, ja ja ja. Ja das nu, dat is een website, ehm, ja allemaal.

I: Oké

A: Ja, dat wel.

I: Ehm, wordt, merk je dat er bijvoorbeeld ook meer leden bijvoorbeeld door worden geworden door het internet? Of is het vooral, dat het erbij is maar dat het niet of, waar, waar, waardoor worden er leden geworven zeg maar.

A: Ik denk wel dat het gebeurt, toch wel. Ja dat ze wel met internet proberen dingen te werven. Ik denk dat ook wel een groep is, maar zit ik zelf niet zo in. Maar omdat het internet is, is gewoon het ding om mensen te werven dus ik denk dat het zeker wel gebeurt.

I: Hm

A: Ja.

I: Ja. En denk je dat het internet voor jullie het actievoeren makkelijker maakt of juist lastiger?

A: Ehm.

I: Of zijn er momenten waarop het makkelijker was of zijn er momenten waarop het lastiger was?

A: Ik denk. Ja (…) Misschien een spel met de media of zo is een beetje dat je natuurlijk je eigen output hebt en daardoor kun je een beetje regelen van wat er gepost wordt en dan ook eigen statements opzetten. Dus in die zin is het wel makkelijker, maar.

I: Ja

A: Kan natuurlijk ook door internet super veel, dingen, verspreekt worden die gewoon niet kloppen. Dus ja. Het heeft gewoon allebei die kanten. Ja. Allebei de kanten. Ja.

I: En eh, hebben jullie ook wel eens, eh delen jullie ook wel eens flyers uit? Of, in het fysiek zeg maar, bijvoorbeeld in de stad fysiek op zoek naar mensen om iets uit te delen of hangen jullie posters op? Gebeurt dat ook weleens? Ja posters, maar ook dat we infoavonden hebben. Ehm, gewoon mensen te werven.

A: Ja. Dat wel.

I: En op die avonden komen dan vooral mensen van binnenaf of van buitenaf? Eh, op die avonden af (…)

A: Eh, kan niet zo goed zeggen. Ik denk dat er sowieso wel mensen zijn die tenminste interesse hebben in dit soort dingen, in het milieu in het algemeen. Dat denk ik, ja.

I: Ja. Oké

A: Ja

I: Ehm. Is er nog iets wat je, wat je graag zou willen toevoegen aan de dingen, gebruik van plaats en ruimte. Dus echt het daadwerkelijk eh, inzetten van een plek of heb je misschien een mooie anekdote ergens van waar het gebeurde en wat. Want je had het ook over dat er de Djembé-avonden en zo bij Just of trommelen ja, djembé, volgens mij, avonden bij Just People waren?

A: Oh, jam, gewoon jamsessie?

I: Ja jam, sorry, ja

A: Ja

I: <lacht> eh, ehm, zijn er veel van dat soort acties bij Just People bijvoorbeeld?

A: Ehm, Ja ze hebben wel in het begin ehm, koffiestand ook gehad bij de Heumensoord, eh, daar gewoon koffie uitgedeeld en voor alle mensen informatie te gegeven. En om met mensen in contract te komen bijvoorbeeld.En dat ze echt, ja gewoon bij Heumensoord daarvoor Ehm, ja, ja,

I: Zijn er meer van dat soort dingen, die Just People heeft gedaan zeg maar, dus

A: Ehm

I: Een jamavond, is dus echt, ook zo'n plek waar mensen samen komen en dan gezellig iets samen doen denk ik dan.

A: Ja, ja

I: En dan is dat voor vluchtelingen en voor…

A: Ja dat is een beetje een voor mensen bij elkaar te brengen en zij hebben nog steeds een womens- meeting heten. Dat is alle twee Maandag veel, waar we proberen vrouwen die gevlucht zijn ehm, en vrouw van hier en ja, niet Nederlandse vrouwen maar gewoon alle vrouwen van waar dan ook samen te brengen, iets leuks te doen, in contact te komen. Ehm, ja dat gebeurt nog steeds wel, ja.

I: Oké. Zijn er nog meer voorbeelden misschien? Of, dat, das eigenlijk een beetje?

A: Eh, voorbeelden van? Verschillende plekken?

I: Ja, of dat er plaats en ruimte eigenlijk gebruikt wordt dus of ja.

A: <zucht> Ja ik heb <lacht> Het is meer dat ik zo veel in mijn hoofd heb ehm, want je kan. Het leuke aan activisme is, je, je kan super creatief zijn. Je zou ook gewoon een toneelstuk kunnen doen in de stad, gewoon weet je. Je gewoon op de marktplaats stellen en een toneelstuk daarover doen. Of

I: Gebeurt dat ook vaak dat soort dingen?

A: Voor mij persoonlijk, ik heb het niet gedaan. Maar het is wel het idee daarachter of zo dat bijvoorbeeld Just People, was meer door kleinschalige dingen

I: Ja

A: Ehm. En ik wil zelf meer gaan doen dan dat soort dingen. Maar ik vind van mezelf dat het meer eh, ehm, moed, eist om, echt gewoon alleen of met z'n tweeën of zo dan gewoon echt te gaan staan dan als je een groep bent dus ik ben iets meer tijd nodig om <lacht> echt dit te gaan doen. Maar ik heb wel vele dingen wat je zou kunnen doen. En ehm, ja er zijn wel workshops ook van, dat heet dan direct action, van hoe je ruimtes of zo kunt gebruiken en kleinschalige dingen kunt organiseren.

I: Oké.

A: Ehm, ja.

I: Dus er wordt wel echt over nagedacht hoe dan de ruimte ingezet kan worden op een kleinschalige manier?

A: Uhu

I: Oké, en dan ook…

A: Ja

I: Op een creatieve manier misschien ook…

A: Ja, ja.

I: En gebeurt dat voor je gevoel vaak ook? Want.

A: Ehm, ik vind het lastig omdat ik dit vooral in Duitsland heb meegemaakt, volgens mij gebeurt dit niet superveel.

I: Ja

A: Ehm, maar ik kan niet zeggen, ik vind het heel lastig om te zeggen want het komt natuurlijk ook niet in de media of zo, weet je. Het zijn kleine dingen en…

I: Ja

A: Ja

I: Ja begrijpelijk

A: Ja

I: Ehm, zijn er dan nog verdere dingen, aan dit, aan dit gedeelte nog zou willen toevoegen aan het daadwerkelijke gebruik van…

A: Nee

I: Oké, dan…

A: <lacht>

I: Dan gaan we…

A: Zeer veel…

I: <lacht>

A: Praten <lacht>

I: Nee maar, helemaal goed

A: Ja

I: Ga door. Ja ik bedoel, dan komen we bij het tweede gedeelte. Dan ehm, is het eigenlijk, wat ik nu ga vragen is van ehm, welke waarde hecht jij aan plaats en ruimte? Dus persoonlijk, hoe belangrijk vindt jij het gebruik van plaats en ruimte bij activisme?

A: Uhu

I: Dus ehm, dus dan echt ehm, het inzetten van demonstraties, van protest, het flyers uitdelen, hoe belangrijk denk jij dat het is voor een beweging?

A: Eh, ik denk dat het superbelangrijk is. Want, het hangt sowieso altijd vanaf van wie je wilt bereiken. En, ik doe het activisme niet voor mij, of niet alleen voor mij, natuurlijk ook voor mij maar niet alleen en daarom wil ik natuurlijk ook mensen bereiken en daarom moet ik nu ook daarover nadenken van hoe ik dat ga doen en wat voor plaatsen en ruimtes ik daarvoor ga gebruiken. Dus, het is sowieso altijd een interactie daarmee. Ja, ja.

I: En als je het zou vergelijken met andere factoren die belangrijk zijn voor, voor een sociale beweging? Hoe hoog schat je plaats en ruimte dan in?

A: (…) Wat voor andere factoren? Zei je?

I: Kan echt van alles zijn. Ehm, dan gaat het bijvoorbeeld om geld, hoeveel geld er is, ehm, het internet, of, vindt je juist dat eh, dat idealisme heel belangrijk is of is het een hele wisselwerking van alles?

A: Ik denk dat het een wisselwerking van alles is, maar ik denk dat plaats en ruimte een grote factor is. Ja

I: En waarom?

A: Ja juist omdat ik, van wat ik zei, dat je tenminste, afhankelijk van wat je wilt berei- ja dat bepaalt ook wat je, wie je, wie je bereikt en wat je bereikt. En, hoe de media je ziet dat is echt (…) ja het is een grote factor, is niet zeker niet alles maar het is een van de grote factoren…

I: Dus…

A: Denk ik

I: …je zou het wel bij de, bij de wat belangrijkere, of bovenin scharen van belangrijke factoren?

A: Ja.

I: Oké. En ehm, wat vindt jij persoonlijk dan van internet zeg maar? Als dat, is dat een plek waar jullie veel aanwezig moeten zijn of zo dat juist meer…

A: Hm…

I: Of is dat juist meer, wat meer op de achtergrond zou moeten staan? En het juist meer om de acties zou, zou moeten gaan?

A: Ik denk dat je daar niet omheen kunt. <lacht>. Ik vind zelf geen (…) supergrote fan daarvan maar ik denk dat je daar sowieso niet omheen kunt. Juist van wat ik al zei dat je, zelf op die media alleen moet bepalen, dat je daarover, kunt mensen werven omdat het zo'n groot ding is in de maatschappij als je niet zou gebruiken dan zou je beweging totaal niet zichtbaar zijn en je wil juist zichtbaar zijn, dus. (…) ja.

I: Oké, duidelijk.

A: Ja

I: En ehm, als er dan een plek zou zijn, bijvoorbeeld hier in Nijmegen, een huis of wat dan ook, of ehm, waar jullie vaak samen kunnen komen, waar dingen zo, waar dingen, ja dingen kunnen organiseren zodat het, zou je dat denk je belangrijk zijn voor jullie eh, als beweg- zou dat veel toevoegen denk je? Of, ehm, wat ik eigenlijk wil vragen is dan ehm, in hoeverre schat je (…). Wat is belangrijker: idealisme denk je,of juist eh, het samen zijn met elkaar. Dus samenkomen eh, in de fysieke ruimte samen zijn?

A: Ik vind dat allebei even belangrijk ja, ja.

I: Oké, ja.

A: Ja sure, want je moet wel een bepaalde drive hebben van, je moet weten wel weten wat je doet een waarom.

I: Uhu

A: Maar ja, dus je moet ook gewoon menselijk iets opbouwen want daar leeft een beweging op. Dat je gewoon samen doet en, en je wil ook de contact of, de ik spring als ik van mijn ervaringen en die beweging waar ik in zit is, zeker dat je contact met eh, mensen om je heen wil en zo. En eh, daarvoor is een ruimte wel ook heel belangrijk. Zou heel fijn zijn als je ergens een punt hebt waar, zou hebben waar mensen naar toe zouden kunnen komen wat echt. Stel je had echt een rui-, een huis wat alleen maar daarom ging zeg maar, dat soort acties. Zou echt super chill zijn. Ik vind 'de Klinker' bijvoorbeeld een soort, ruimtes zijn gewoon heel belangrijk, denk ik zelf. Ook al heb ik daarmee met dit huis mezelf niet zoveel, maar, ja,

I: Ja

A: In het algemeen wel ja.

I: Ook omdat het een plek is waar, ehm, iedereen ehm, eigenlijk alle activisten in Nijmegen weten der wel van volgens mij ook, of niet?

A: Ja precies. Ja, soort van, ja precies en dat je een ruimte hebt waar, waar je ook mensen naartoe kunt verwijzen van 'hé, ga daar en daar naartoe'. En dan ja, ik weet niet, ik heb bijvoorbeeld, ik heb toen ik de taalcursus deed voor Nederlands, heb ik bij een vrouw gewoond die ook zelf activiste vroeger was. En zij zei tegen mij van ga naar 'de Klinker' dat vind je vast wel leuk en daar heb ik heel veel mensen ontmoet. Dus dat is echt zo van, het is heel makkelijk als je mensen, als je een, plek hebt waar mensen naar toe komen en zo, dat je dan weer aan kunt sluiten.

I: Ja, oké.

A: Ja, dat maakt het makkelijker.

I: Mooi. Eh, is er dan nog iets wat je er aan zou willen toevoegen? De..

A: Nee.

I: Nee? Oké, dan zijn voor mij denk ik ook alle vragen geweest, alle vragen zijn gesteld, dan zou ik ehm , het interview graag willen afsluiten. Eh, heb jij misschien nog vragen die wilt stellen of onduidelijkheden die graag verduidelijkt wilt zien worden?

A: Nee

I: Nee? Oké, nou eh nogmaals met de informatie verkregen uit de interviews zal ook vertrouwelijk omgegaan. En dan rest als enige nog dat ik je wil bedanken voor het meewerken…

A: Graag gedaan

I: …aan het interview en dan zet ik nu de opname af en beschouw ik het interview als afgesloten.

Appendix F

Interview – Slot

Transcriptie interview Slot – Internationale Socialisten Nijmegen

Interview met Slot
Activist van tegenwoordig
29 mei 2018

A: activist
I: interviewer

Stilte: (…)
<…>

I: Ho, ik moet niet de vorige afspelen maar een nieuwe opnemen <lacht>. Ehm nou, van het interview dat zo zal plaatsvinden zal een audio-opname gemaakt worden en deze audio-opname zal anoniem verwerkt worden. Ga je akkoord met deze opname van dit interview?

A: Ja

I: Eh, nah het zal waarschijnlijk een uur a anderhalf uur duren maar het kan langer, hangt er een beetje vanaf hoe het verloopt <lacht>. Ehm, het interview is voor mijn onderzoek naar activisme in de jaren 60/70 en het gebruik van plaats en ruimte vergeleken met activisme van tegenwoordig. Eh, het interview is dus verdeeld in twee gedeeltes, het eerste gedeelte zal gaan over het daadwerkelijke gebruik van plaats en ruimte en het tweede zal eigenlijk overgaan eh, over de waarde die daar aan gehecht wordt. Ehm in een zekere zin hoe belangrijk het gebruik van plaats en ruimte is voor je. Heb je daar nog enige vragen over of? <lacht>

A: Nee, is helemaal duidelijk.

I: Nee oké. Eh naja dan zou ik je nu willen vragen of je kort zou kunnen vertellen welke periode je actief bent en tot welke beweging je hoort. Eh waar, waar strijd je voor? Wat doe je zeg maar, wat je fijn vindt om te vertellen.

A: Ik ehm, mijn eerste acties waren in eh 2003 denk ik. Eh bijvoorbeeld anti eh oorlog eh beweging, tegen de oorlog in Irak. Ehm, daarna ben ik nog actief geweest rondom die hele grote vakbond demonstraties van eh 2004. Maar daarna ben ik heel lang inactief geweest. Ehm ben ik in 2012, 2013 weer begonnen. En toen ben ik lid geworden van de Internationale Socialisten. En wij organiseren eh, eh discussiebijeenkomsten, eh leesgroepen, eh demonstraties, ehm eh we, we verkopen een eigen krant waarmee we proberen onze ideeën te verspreiden en eh om mensen bij ons te betrekken. Dus dat is ja heel kort eh, wat we, wat ik doe.

I: Oké, top. Dank je. Ehm nou dan gaan we nu naar het eerste gedeelte van het interview. En eh, ik start hierbij bij de vraag en dan leg ik even uit wat daarmee bedoeld allemaal kan worden. Dus eh, de vraag is op welke verschillende manieren is er tijdens jullie acties en activiteiten gebruik gemaakt van plaats en ruimte? Plek eigenlijk. Denk hierbij aan demonstraties en protest, bezettingen van een plek of ruimte, een ruimte beheren (huis, café, ander gebouw), optredens, uitdelen van flyers enzovoort. Het kunnen allerlei verschillende acties zijn eigenlijk en eh, het zou ook bijvoorbeeld mogelijk zijn dat je bijvoorbeeld een keer bewust gekozen hebt van oké hier gaan we geen demonstratie inzetten of geen protest dat zeg maar dat, ja is tuurlijk ook bewust dat niet inzetten is tuurlijk

ook een keuze die misschien interessant kan zijn of niet. Ehm, dus ja dat is eigenlijk de vraag <lacht>.

A: Eh, eigenlijk eh is bij ongeveer, ik denk wel 70 procent van wat we doen maken we gebruik van publieke ruimte. Eh ook heel bewust omdat we daar willen zijn omdat we mensen aan willen spreken die eh anders misschien niet met ons in contact komen. Eh dus eh, dat kan zijn in de vorm van demonstraties eh, we organiseren in Nijmegen regelmatig een 1 mei demonstratie eh dat gaat ook vaak gepaard met eh muziek en eh dans en dat soort dingen. Verder verkopen we dus eh onze krant, ook op straat vaak op het station eh of bij de universiteit eh dan hebben we ook vaak een tafel met boekjes en pamfletten en dat soort eh zaken. Ehm, even denken hoor. Kiezen we bewust ook soms niet? Eh ja, we kiezen vooral in deze tijd vaak eh maken we echt een veiligheidsafweging. Zowel ten opzichte van de politie als ten opzichte van eh extreemrechtse groepen. Willen we altijd heel zeker zijn dat we met voldoende mensen zijn zodat eh, dat we, dat we onze veiligheid kunnen waarborgen. We hebben bijvoorbeeld eh een anti eh, een tegenprotest georganiseerd toen eh rechts ging demonstreren tegen de komst van asielzoekerscentrum, ik weet even niet meer waar dat was eh maar toen waren wij maar met 15 mensen en extreemrechts was in veel grote getalen aanwezig en onze veiligheid stond dus echt heel erg onder druk. Toen zijn we ook aangevallen en is ons spandoek ook afgenomen. Dus daar leren we van…

I: Ja

A: …en eh dat proberen we dus ook eh te voorkomen in onze afwegingen.

I: Dus, als, als, als ik het zo hoor zeg maar is die ehm, is die vrijheid van meningsuiting, is niet altijd aanwezig en ga je door dat de overheid het beperkt maar eigenlijk ook de eh, extreemrechts?

A: Ja

I: Oké. Ehm, wat zijn de gevolgen hiervan zeg maar? Dat jullie voor jou gevoel dat, dat jullie niet die vrijheid van meningsuiting hebben? Heeft dat gevolgen dat je niet de ruimte kan inzetten zoals jij zou willen?

A: Eh, ja dat heeft, dat heeft dus als gevolgen dat we kunnen doen wat we allemaal willen doen. Eh, dat heeft ook als gevolg dat ehm mensen die eventueel zouden willen aansluiten eh vaak niet doen. Eh omdat ze een baan hebben waar ze maandag moeten verschijnen, het risico dat ze worden opgepakt te groot is ehm omdat ze dan hun baas smaandags eh zouden moeten worden, moeten afbellen. Ehm mensen met kinderen bijvoorbeeld die uit veiligheidsoverwegingen niet aansluiten eh of mensen die gewoon eh angst hebben voor eh of, oftewel politiegeweld of geweld vanuit extreemrechts. Dus ehm ja in die mate heeft het wel, wel grote gevolgen.

I: En eh in hoeverre beperkte overheid dan die vrijheid van meningsuiting?

A: Ehm, dat ligt aan de situatie. Eh als het bijvoorbeeld gaat om eh, om onderwerpen die eh vrij gevoelig liggen zoals, wij zijn ook onderdeel van de anti-zwarte pietbeweging.

I: Uhu

A: Daar wordt onze vrijheid heel erg in geperkt. En eh dat heeft eh bijvoorbeeld in eh Rotterdam 2 jaar geleden als gevolg gehad dat wij niet mochten demonstreren van de burgermeester. Eh omdat natuurlijk vanuit rechtse media, vanuit rechts eh heel veel eh aanvallen op ons zijn geweest. En dat we geweld zouden willen plegen op een kinderfeest en dat soort eh retoriek. Toen zijn we heel Rotterdam eh letterlijk de straat eh afgeslagen,

weet ik gearresteerd ehm met de pech voor de politie in Rotterdam dat we een advocaat bij ons hadden omdat we al zoiets verwachtten. En die heeft dat vervolgens ook aangekaart en zelfs Amnesty heeft zich daarover uitgesproken en eh veel later pas, maar dat is altijd bij zulke gevallen, dat pas veel later de overheid zich uitspreekt van ja maar, maar sorry we zaten fout. Maar dat eh zulk, ja dat is gewoon bewust. Ze weten gewoon dat dat veel later ergens in zo'n stukje in de krant…

I: Ja

A: …verschijnt. Terwijl op moment zelf eh, het verkocht wordt in de media alsof wij iets fout deden. En eh, daar niet hadden moeten zijn of iets dergelijks.

I: Dus ehm, eh die eh, je wordt wel heel erg beperkt in wat je kan en wat je niet kan zeg maar?

A: Ja

I: Dus je wordt ook eh, jullie wouden ergens demonstreren, als ik het goed hoor, maar die, die, het werd jullie ontzegt eigenlijk?

A: Ja. Wij werden al eh, het de, demonstratie was in Maassluis en wij zouden verzamelen in Rotterdam en daar werden we al door de politie ingesloten en werd ons verteld dat we niet naar Maassluis mochten.

I: Uhu

A: Eh, wij wisten dat we dat wel mochten op basis van regels van, van de overheid zelf.

I: Ja

A: Ehm. Dus eh we dachten dat we vrij sterk stonden daarin maar ,de, de overheid dacht eh en vooral Aboutaleb dacht laten we die regels gewoon even negeren en eh dit groepje oppakken. Dus eh, ja dat is, waar je dan mee te maken krijgt.

I: Ja. En wan-, want je noemde ook zeg maar dat dat mensen eh, bang zijn om opgepakt te worden en dan niet naar een ehm een baan te gaan dus in zekere zin is dat, is die tegenwerking ook succesvol voor…

A: Ja, absoluut.

I: … voor… ja.

A: Ja. Het is heel effectief.

I: Oké. En eh, in hoe, in eh hoeverre is dat ook, is dat, geldt dat zelfde voor extreemrechts zeg maar? In…

A: Ehm wij hebben het idee eh, al jaren, eh dat extreemrechts minder wordt tegengewerkt door de overheid, daar is ook onderzoek naar gedaan door een Radio 1 programma, die hadden een reeks facht-check eh programma's en eh daar hebben ze dit eh, deze verwachting ook uitges-, eh of getest. En zij kwamen tot dezelfde conclusie.

I: Oké.

A: Eh en ik denk dat het ook zichtbaar was met ehm, ehm, de blokkade van de anti-zwarte pietenactivisten door extreemrechts eh, eh bij Dokkum. Toen zij de snelweg blokkeerden en de politie op hun dooie gemak aankwamen en gewoon die mannen, die mensen een hand schudden en met ze gingen praten. Nou dat hebben wij nog nooit zo meegemaakt. Als wij zoiets zouden doen dan was de ME binnen no time geweest om ons van die snelweg te vegen.

I: Ja

A: Dus dat soort voorbeelden komen we wel tegen.

I: Oké. En dan ehm, ehm, is er dan ergens wel zeg maar een plek waar je het gevoel hebt dat jullie wel een safe place, een veilige haven hebben waar jullie je ideeën vrij kunnen bespreken? Hebben jullie, hebben jullie zo'n plek of?

A: Eh, in, in Nijmegen hebben we de Klinker.

I: Uhu

A: En dat is een redelijk veilige plek ehm ook omdat de politie weet hoe gevoelig het daar ligt. Dus eh, de politie zal daar ook niet zo snel binnenkomen en eh dus dat is voor ons wel een redelijk veilige plek. En daar staan ook altijd wel heel veel mensen in Nijmegen klaar om die plek ook te verdedigen als het nodig is.

I: Hm

A: Ja

I: En merk, ehm komen jullie daar ook samen als groep zeg maar?

A: Ja, regelmatig.

I: Merk je dat dat eh, doordat samenkomen dat jullie als groep groeien zeg maar, doordat fysieke samen zijn? Groeien jullie daar als groep of…

A: Ehm…

I: …terwijl je…

A: … ja absoluut vooral omdat daar ook verschillende groepen in Nijmegen samenkomen. Eh zijn we wel in staat om met die verschillende richtingen op links, want wij hebben natuurlijk wel echt onze politieke meningsverschillen met bijvoorbeeld de anarchisten en de autonome. Maar dat is eigenlijk de plek waar we elkaar vinden en elkaar ook ondersteunen, ja.

I: Oké. En dan, en dan ook in jullie groep samen komen jullie ook dichter bij elkaar zeg maar?

A: Ja, ja.

I: Zou je het, zou , zou je ook durven zeggen dat jullie door het vuur gaan voor elkaar?

A: Ehm, ja ik denk het wel. Vooral als je, als je samen bent opgepakt eh, als je samen in elkaar bent geslagen door de politie of iets dergelijks dan schept dat wel een band en dan sta je ook wel echt, echt eh klaar voor elkaar en elkaars veiligheid. Ja.

I: Oké dus die band is voel, die is wel heel sterk zeg maar?

A: Ja.

I: Oké. En ehm, is het, komt eh, kan die groep snel groeien bij jullie of is het juist een hele kleine groep of misschien ja.

A: Ehm onze organisatie is al jaren heel erg klein.

I: Ja.

A: Ehm, maar de grote van onze groep hangt heel erg samen met ehm wat er gebeurt eh maatschappij breed.

I: Hm.

A: Dus bijvoorbeeld rond die eh, ik was toen zelf nog geen lid maar eh rond de protesten tegen de Irakoorlog. Eh en de grote vak-, de grootste vakbond demonstratie uit de Nederlandse geschiedenis toen in 2004, dan groeien wij ook heel erg. Omdat we dan alle mensen treffen ehm, waarmee we, die we kunnen aanspreken op onze ideeën.

I: Ja.

A: En eh één zo'n moment van strijd staan mensen daar ook veel meer voor open. Dus in zulke periodes groeien we heel erg…

I: Ja.

A: … maar als het activisme in zijn algeheel inzakt dan wordt onze organisatie over het algemeen ook weer kleiner.

I: Oké, dus je ziet niet zo snel dat er, als ik het goed hoor, dat er leden bijkomen gewoon die zich, bijvoorbeeld een mail sturen van hè ik heb dezelfde ideeën als jullie?

A: Ook.

I: Die zullen ook vast wel komen maar…

A: Ja, maar wel beperkt.

I: … wel beperkt.

A: Ja

I: Oké dus het is meer door acties, dat jullie, dat je elkaar vindt en dat je elkaar, dat de neuzen dezelfde kant op gaan staan. Oké. Ehm en bij de, wa, wat, voor een acties hebben jullie allemaal in de plaats en ruimte eigenlijk georganiseerd waar je bijvoorbeeld wat voor demonstratie, maak je daar vaak gebruik van of…

A: Ja heel vaak. Ehm, demonstreren is wel echt eh, een van onze eh, kernactiviteiten ook omdat we daarmee eh, wat ik net zei, omdat we daar ook mensen proberen aan te trekken die misschien nog ons niet kennen of eh en omdat we ook dat punt willen maken dan ook politiek gezien. Dus dat doen we heel vaak inderdaad, ja.

I: En ehm, is dat ook weleens ontregelend zeg maar die acties? Zijn daar acties die bijvoorbeeld de Naai-,Nijmeegse samenleving ontregelen? En waarom dit wel of niet ingezet is zeg maar?

A: Hoe bedoel je ontregelend?

I: Ehm, nou bijvoorbeeld, je kan bijvoorbeeld een eh, demonstratie inzetten die vrij waar bijvoorbeeld eh de auto's nog langs kunnen rijden of eh, zeg maar met een blokkade dan ontregel je ook echt iets en dan ehm, ja, dus iets vergelijkbaar waardoor het echt ontregel wordt. En hoe merkte je dat ehm, dat de overheid daar op reageerde, hoe reageerde de samenleving daarop zeg maar. Kreeg je dan veel boze gezichten of kreeg je juist, of gingen mensen in gesprek?

A: Ehm, dat hangt denk ik ook samen met het onderwerp. Eh, als je bijvoorbeeld ehm zo'n actie rondom zwarte piet organiseert, dan zijn wij heel erg eh de boeman maatschappij breed. Ehm media maar ook mensen die eh, ja die dat vooral als een kinderfeest willen zien en dan heel erg boos worden. Dus dan krijgen we ook wel echt eh, echt commentaar enzovoorts. Bij andere acties is, kan dat wat minder zijn. Eh we hebben bijvoorbeeld in Nijmegen en in ook andere steden geprobeerd om eh 'Pegida' marsen te blokkeren. En dan is het vaak wel dat we omstanders erbij krijgen. Dat mensen positief zijn, dus het hangt ook wel heel erg van de context af ook.

I: Oké. Dus het verschilt echt per actie eigenlijk?

A: Ja.

I: Hoe der naar jullie gekeken wordt.

A: Ja

I: Oké. En zetten jullie ook weleens het bewust in dus, ja of ik zie ik dat verkeerd? Jullie zetten dus wel, zoals die 'Pegida' mars gingen jullie expres dus eigenlijk blokkeren?

A: Ja, ja.

EnI: was dit dan expres ingezet om juist ehm, de samenleving zeg maar, de, de auto, dus eigenlijk, dit was meer ingezet of niet om de tegenbeweging te stoppen of niet?

A: Dit was echt eh, dat soort acties zijn echt bedoeld om eh, om eh aandacht te vragen voor dit soort verschijnen, dat dat niet genormaliseerd wordt. Dus wij, wij zijn dan op het standpunt van dit zijn eh rascisten die er op uit zijn op om…

I: Ja

A: …minderheidsgroepen in de maatschappij eh te onderdrukken. Eh, wat hele kwalijke gevolgen kan hebben, wat de geschiedenis heeft laten zien. Dus we willen absoluut dat dit niet normaal gevonden wordt. Dus we willen met een grote groep daar staan om te laten zien we laten deze eh, eh figuren gewoon niet lopen.

I: Ja.

A: We willen gewoon niet dat ze de mogelijkheid krijgen.

I: Dus jullie kiezen der heel bewust voor om dit in het openbaar te doen…

A: Ja.

I: … in plaats van ehm, bijvoorbeeld op het internet of posters uit te delen?

A: Ja, ja. Dat is echt publieke statement dan ook en ook om proberen mensen daarbij te betrekken en actief te maken. Want op het internet is, is het wel hand- (…) is eh, der is niet, internet heeft niet echt actie perspectief. Eh dus we kunnen wel, we mobiliseren wel via het internet maar om mensen echt ergens bij te betrekken moeten ze ook ergens bij aanwezig zijn.

I: Ja.

A: Dus dat is ook wel een van de redenen om mensen op die manier eh er bij te krijgen.

I: Oké. Eh ehm, is er ook tijdens die acties ooit ge- gebruik gemaakt van eh symbolische betekenis van een plaats? Dus eh, bijvoorbeeld je had bij de Occupy Wall Street heel duidelijk een park vlakbij Wall Street zeg maar Dus echt de symbolische bete- eh hebben jullie, hebben jullie dat, doen jullie dat ook, denken jullie daar eh…

A: Ja eh we doen bijvoorbeeld in Amsterdam eh dingen organiseren eh, heeft dat vaak als start of eindpunt de Dokwerken. Ehm, dat is dus een eh plek die is, wat is opgericht naar aanleiding van de Februaristaking in de Tweede Wereldoorlog. Dus dat heeft voor ons wel een symbolische eh betekenis van eh arbeidersverzet eh tegen extreemrechts eh enzovoorts.

I: En doe je dan ook nog wel vaker iets of?

A: Ehm. Moet ik even goed graven hoor. Ja je zou, ja ik weet niet dat is niet echt symbolisch maar bijvoorbeeld als we tegen zwarte piet demonsteren dan willen we daar ook echt bij zijn waar het plaatsvindt. Dus dat is voor ons ook heel belangrijk eh en heel veel mensen zeggen dan ja je verstoort een kinderfeest enzovoorts. Maar wij zeggen ja wij ageren hier tegen dus, dat is een beetje raar om ergens anders te doen dan waar dit symbool eh in grote getallen optreedt.

I: Hm

A: Eh dus dat is er misschien een voorbeeld van. Eh, verder zou ik heel snel geen voorbeelden kunnen noemen. Nee.

I: Nee.

A: Nee.

I: Oké. Ehm en bij, bij de acties en activiteiten die jullie, die jullie doen, hoe ontmoeten jullie elkaar? Eh gaat dat bijvoorbeeld eh en organiseren jullie dingen, doen jullie dat via de mail of spreek je wekelijks af? Is het maandelijks eh hoe gaat dat precies zeg maar? Hoe ehm, hoe verloopt dat?

A: Eh dat varieert heel ook, ook heel erg met welke groepen we dat doen. Eh dus internet organiseren we heel veel dingen, komen we regelmatig samen eh, we organiseren ook publieke bijeen-, publiekelijke bijeenkomsten. En dan eh ja nodigen we mensen uit via de mail dus we hebben altijd een inschrijflijst bij ons, mensen kunnen zich inschrijven op de mailinglijst. Eh Facebook eh, soms bellen we mensen zelfs nog. Eh dus op die manier proberen we mensen er bij te houden.

I: Ehm en is dat dan ook een plek waar je bijvoorbeeld eh random zo maar naartoe kan gaan en weet van ik vind daar iemand of is dat eh, is dat er überhaupt in Nijmegen zeg maar voor eh?

A: Eh in Nijmegen is dat vrij beperkt. Eh ik denk trouwens dat dat voor alle steden inmiddels wel geldt. Dus wij, als wij elkaar willen treffen is dat vaak op dezelfde plek, dan zitten we meestal inderdaad in de Klinker.

I: Ja oké dus dan is het wel, het is wel van tevoren afgesproken als jullie samenkomen?

A: Ja.

I: Ehm en ehm, als jullie dan eh, zeg maar, dan kom ik weer even terug op het eh is, is er zeg maar een saamhorigheidsgevoel onder jullie als leden, zijn jullie vrienden, zijn jullie ehm, ondernemen jullie ook dingen naast het activisme of is het puur op actie gericht? En hoe, of ja hoe bezetten jullie zo'n plaats eigenlijk zeg maar.

A: Ehm (…) door de organisatie waar ik lid van ben is vrij eh serieus dus bij ons gaat het wel eh professioneel activisme voor vriendschap eh ook omdat we uit het verleden les hebben getrokken dat vriendschappen vaak weer juist politieke beslissingen in de weg eh kunnen staan. Dus binnen onze organisatie daar zijn natuurlijk vriendschappen want we kennen elkaar allemaal en eh we hebben dezelfde denkbeelden dus dat eh dat schept makkelijk ruimte om vriendschappen te sluiten. Dus daar zijn wel vriendschappen maar dat is niet gebaseerd op vriendschappelijkheid, meer op, wij maken wel een onderscheid met kameraadschappelijkheid.

I: Hm.

A: En kameraadschappelijkheid betekent dan gewoon dat we eh elkaar verdedigen, dat we voor elkaar opkomen eh en dat soort dingen.

I: Yes.

A: Andere groepen zijn vaak eh wat meer op vriendschappen ge- georganiseerd.

I: Oké. En die kameraardschap voelen jullie ook echt als je, als je actie voert?

A: Ja absoluut ja, ja. Ik heb toen ik vastzat bijvoorbeeld eh enorm steun gehad, ja. Dat is gewoon… Dan staat iedereen wel echt voor elkaar klaar.

I: Oké dus dat voelde je toen wel echt zeg maar?

A: Ja

I: Ja, mooi. Mooi. Ehm, even denken hoor. Eh. (…). Als je dan ehm, nee wacht even, even anders <lacht>

A: Wil je nog koffie?

I: Eh lekker! Dankje. Ehm. Als je dan eh kijkt naar hoe jullie eh plaats en ruimte gebruiken zeg maar, dus je zegt ook eh dat we, dat jullie dat heel bewust inzetten, merk je ook dat eh, want wat merk je aan de maatschappij van tegenwoordig ehm, hoe zij, hoe zij daarop reageren als jullie daar gebruik maken van plaats en ruimte? Is er mogelijkheid tot discussie? Kan je, kan je ook normaal met een gesprek met elkaar aan? Of is het juist? Ja.

A: Ja we kunnen vaak wel ehm, het hangt ook af van de actie.

I: Uhu

A: Ehm, bijvoorbeeld afgelopen week eh hebben we, mensen van onze organisatie voor de deur gestaan bij eh Forum voor Democratie, een bijeenkomst van Forum voor Democratie.

I: In Amsterdam toen?

A: Eh ja.

I: Ja

A: Ook om te demonsteren en in gesprek te gaan met die mensen die daar aan de deur kwamen. En dan eh in zo'n setting wordt je natuurlijk vaak uitgescholden. Maar als we zeg maar gewoon willekeurig op straat staan met de krant dan is het veel makkelijker om met mensen echt een open gesprek te voeren. Dan zijn mensen ook wel vaak oprecht geïnteresseerd. Je krijgt hooguit een keer een middelvinger of een sneer of iemand die roept Wilders eh is top of dat soort dingen. Maar dat, dat, dat blijft het dan vaak ook wel bij.

I: Oké, dus dat ehm, die kranten was echt eigenlijk ook meer om soort van, is een middel om in gesprek te raken met mensen?

A: Ook, ja zeker ja.

I: En als je dan bijvoorbeeld die kranten dan uitdeelt eh maak je dan, gaan jullie dan bewust op een bepaalde tijdstippen staan, bewust op een bepaalde plek? Of hoe?

A: We experimenteren er wel mee. Bijvoorbeeld slaat wel, wanneer slaat het wel aan en wanneer niet.

I: Oké.

A: Eh, we hebben bijvoorbeeld eh, in het begin toen we net begonnen stonden we vaak in de stadscentrum en daar hadden we negatieve ervaringen. Eh…

I: Oké.

A: …dat mensen iets vervelender waren en je toch met een massa winkelend publiek te maken hebben die eh op dat moment niet per se op zoek zijn naar socialiste ideeën. Eh toen zijn we, hebben we ons verplaatst naar het station en dat werkt een stuk makkelijker.

I: Oké.

A: Dus dat is wel een apart verschil.

I: Weet je ook hoe dat komt? Of?

A: Ja ik denk dat het, wat ik net zei, als je echt in het centurm rondloopt ben je daar om je, om je spullen te kopen. En hebben mensen natuurlijk ook al vaker te maken met mensen die NRC aan je proberen te slijten of mensen die goede doelen aan je proberen te slijten. Dus je onderscheid je daar minder makkelijk als activist en ik denk dat het op het station wat makkelijker is omdat daar die, dat soort mensen minder vaak rondlopen.

I: Hm.

A:Dus daar kan het ook mee te maken hebben en mensen die ja, van het station komen hebben niet per se eh shoppen in mind.

I: Oké, interessant. Eh en als je hm, als je bijvoorbeeld naar, naar, kom ik weer terug op het internet eh, vervangt dat denk je voor jullie ook fysieke ontmoetingen? Dus in bepaalde zin. Dus door emailcontact of.

A: Hoogstens dat wij ehm, verg- interne vergaderingen via skype doen omdat we vaak eh, afstanden moeten overbruggen. De een komt uit Rotterdam, de ander uit Amsterdam eh…

I: Ja

A: …Groningen enzovoorts. Dus dan is het vergaderen veel makkelijker via skype. Maar als we echt mensen buiten onze organisatie willen bereiken is het echt wel bij ons het devies, de publieke ruimte.

I: Hm

A: Ergens waar mensen naartoe kunnen komen.

I: Ja. En eh, heb je dan ook ooit gemerkt dat internet jullie actie voeren makkelijker of lastiger maakt? Zeg maar, of, dus eigenlijk met skypen is het al makkelijker, heb je nog meer voorbeelden of?

A: Eh, het is, Facebook is een wel eh, we hebben daar ehm, eh daar zijn discussies over gevoerd onder activisten omdat Facebook natuurlijk ontzettend privacy gevoelig is. En ja als activist daar ook eh enigszins blootstelt aan eh geheime diensten die makkelijk aan dingen kunnen komen die waar je mee bezig bent eh of derg- en dergelijke. Ehm, dus die discussie is gevoerd toen eh Arjan Lubach kwam met het idee we gaan massaal van Facebook af wegens privacy. Toen is daar in activiste kringen wel heel erg over gediscussieerd van ja luister en we zijn ons bewust van de risico's.

I: Ja

A: Maar het platform an sich heeft ons wel echt heel veel geboden. Eh, het is heel makkelijk om een netwerk op te bouwen als iemand ergens in Lutjebroek ergens mee bezig is die je normaal nooit zou treffen maar ergens in een Facebookgroep eh treft of wat dan ook, die mensen bereik je makkelijker en ook het organiseren van een demo, je hebt veel sneller mensen uitgenodigd omdat niet iedere organisatie apart zijn leden moet uitnodigen maar dat je een heel breed spectrum hebt van mensen die je kan uitnodigen voor zo'n demonstratie. Dus dit, ja Facebook is voor ons wel een belangrijk organisatiemiddel ook.

I: Ja.

A: Ja. Dus daar gaan wij niet van af.

I: Nee, oké. Het mes snijdt eigenlijk aan beide kanten in dat opzicht?

A: Ja.

I: (…) Ehm dus ja als ik, als ik het zo zeg maar ik heb ongeveer alle onderwerpen die ik aan bod zou willen laten komen aan bod laten komen. Daar merk ik vooral dat die, die vrijheid van meningsuiting die jullie, dat die wel heel erg is, de plekken waar jullie demonstreren of wat dan ook actie kunnen voeren, of het nou door de overheid is of door andere

groeperingen, dan is dat wel echt de plek waar jullie het meest beperkt worden, het meeste weerstand voelen of niet?

A: Ja absoluut. Eh, we hebben bijvoorbeeld ook jarenlang last gehad met de 1 mei demonstratie in Nijmegen. Dat we met een relatief kleine demonstratie, dat 200 mensen gewoon te maken krijgen met hele hordes politiepaarden, ME-bussen eh die gaan volledig de demonstratie blokkeren en ons eigenlijk neerzetten als een soort van groep waar je voor moet oppassen.

I: Ja.

A: Dus omstanders hebben dan niet het idee dit zijn mensen eh die ergens voor staan en die ons misschien willen betrekken of iets waar ik me bij aan kan sluiten. Maar eh die mensen worden dan vooral bang en die denken wat is dit voor een eh crimineel zooitje. Dus dat is ook een manier waarop de overheid dat ons, onze protesten wil criminaliseren en mensen op afstand wil houden.

I: En ehm schaadt dat jullie erg denk je dat, dat je, dat je, dat, dat, dat lijkt alsof jullie niet open zijn in de publieke ruimte?

A: Ja het voedt de media en de, en de staat voeden elkaar daar heel erg in. De, de, de politie de- delegimiteerd het, criminaliseert het. En rechtse media hakken daarop in van moet je kijken wat een ongeregeld zooitje, of als er eh ergens een incident is eh, bij de anti-Pegida demonstratie eh, was er een politiepaard omgekomen. Eh terwijl wij al jaren tegen de politie zeggen gebruik paarden niet als een wapen, wij zijn er ook tegen dat dieren als wapen worden ingezet. Toch iedere keer komen ze met die paarden en ehm toen heeft, die betreffende ruiter koos een pad wat helemaal niet toegankelijk is voor paarden, dat paard is gestruikeld en hebben dat verhaal daarna heel anders verkocht. Maar dat paard is daar overleden en eh hartstilstand of iets dergelijks. Maar Geen Stijl stond gelijk klaar om eh te zeggen extreemlinks vermoord paard. Wij waren daar geen eens in de buurt op dat moment. Want wij konden daar helemaal niet komen. Maar op die manier zie je dat politie repressie en rechtse media elkaar wel versterken en ons echt criminaliseren als linkse groepen.

I: Dus hoe, hoe die ehm, hoe de media dus zoals Geen Stijl eh de online ruimte, dus de internet inzet, dat is wel een plek waar jullie dan door geschaad worden?

A:Ja absoluut .ja, heel erg.

I: Ehm. Denk je dat dat anders zou zijn als ehm ja nee dat, ik wou vragen of het anders zou zijn als internet er niet was maar…

A: Of

I: Zou je het, zou je het idee hebben dat dat jullie dan meer aanspraak zouden hebben?

A: Ehm

I: Hele s-, ja, suggestieve, of beetje onduidelijke vraag misschien maar.

A: Ja ik denk dat het, dat zou een onderzoek op zich waard zijn natuurlijk.

I: Ja

A: Eh, ik zou, ik kan er natuurlijk…

I: Nee.

A: … wel mijn vermoedens daarover uitspreken maar vroeger had je natuurlijk de televisie die heel erg eh het beeld van gevestigde orde de wereld in slingerde en op die manier mensen eh binnen de orde hield. Ehm maar ik denk wel dat het met het internet veel meer ruimte is nu voor eh voor het op grote schaal verspreiden van extreemrechtse ideeën. Wat vroeger natuurlijk via reguliere kranten of eh of televisie niet gelukt was. Omdat er, omdat dan wel ook de gemiddelde burger die nergens in geïnteresseerd is dat zal gaan herkennen.

I: Hm.

A: Maar nu bereikt dat eh die massale rechtse extreem propaganda die bereikt de goeie mensen en zonder dat ze op de vingers worden getikt van hé jullie zijn een medium voor iedereen of, of iets dergelijks. Of jullie zouden het slimmer moeten doen.

I: Hm. Oké, ehm dan zou als ik laatste van dit gedeelte nog willen ingaan op dat eh, ja dat zeg maar die banden die jullie met elkaar hebben. Ehm, in hoe, in hoeverre denk jij dat eh, dat het, ehm, het vertrouwen dat jullie onder elkaar, met elkaar hebben ehm dat dat komt doordat jullie elkaar fysiek ontmoeten. Denk je dat dat ehm denk je dat dat belangrijk is bij jullie?

A: Ja absoluut ja. Nee ik denk niet dat het, ik denk niet dat dit online zou kunnen bestaan eh of iets dergelijks.

I: Dus je hebt wel veel contact als ik het, als ik het, online met elkaar maar uiteindelijk gaat het ook om hoe vaak jullie elkaar ontmoeten?

A: Dat, dat komt veel vaker voor dan dat we online eh…

I: Oké. Want hoe, hoe vaak ontmoeten jullie elkaar dan bijvoorbeeld?

A: Eh, nou wij zien elkaar in Nijmegen bijvoorbeeld 2 of 3 keer per week en eh de rest van het land zien we ook nou 2, 3 keer per maand. Dus we treffen elkaar wel vaak.

I: Ja. En is dat dan op een eh neutrale plek of bij iemand thuis? Of een plek…

A: In Nijmegen is dat vaak eh bij iemand thuis omdat we niet echt een eigen ruimte hebben. In Amsterdam hebben we een kantoor.

I: Oké.

A: En daar spraken we af op het kantoor.

I: Oké. Dus maar jullie zijn elkaar wel eigenlijk als ik het zo hoor best wel vaak?

A: Ja.

I: En dan, dat zorgt, zorgt dat dan er ook voor dat jullie door het vuur gaan voor elkaar? Of denk je?

A: Ehm. Dat denk ik misschien niet per se, ik denk meer door wat je samen mee maakt dat, dat zorgt voor een band.

I: Oké en dan dat samen mee maken is dan wel in een plaats of ruimte gebeurd?

A: Ja dat is wel echt bij een activistische acties op straat.

I: Oké. Ehm, dan denk ik dat het eh het eerste gedeelte is over de of, ik begin het weer verkeerd, heb, heb eh is er nog iets wat jij denkt oké of zo hebben we plaats en ruimte ingezet of juist niet of dat wil ik er nog over kwijt. Is, is ,is…

A: Ehm (…) wij hebben dat zelf niet per se georganiseerd maar wat bijvoorbeeld een aantal keer in Duitsland eh waar we bij hebben aangesloten zijn wel ook de blokkade acties van de AFD in Keulen en ehm en ook in Berlijn. En eh Hamburg natuurlijk afgelopen, afgelopen zomer waar we echt bewust hebben ingezet op eh op het feit eh oké die G20 claimen zo'n groot deel van de stad ehm waar ook eh heel veel verzet is tegen is vanuit de stad zelf. Dus heel veel mensen hebben gezet we willen die lui hier niet. En we willen niet dat onze stad voor 2 of 3 weken hermetisch is afgesloten en ontoegankelijk is voor de gewone mensen en…

I: Uhu

A: … eigenlijk een soort van gated community voor de elite. En dan, dat nemen we wij ook mee in onze boodschap van dit eh deze stad is van iedereen en niet van die lui en al helemaal niet met die plannen die ze hier smeden. Dus dan eh is het ook wel ons doel om de bewust dat onmogelijk te maken. Dus als zij willen vergaderen in een bepaald gebouw en dan gaan wij proberen blokkades op te werpen zodat zij daar niet kunnen komen net zoals zij de blokkades voor ons opwerpen om ehm een bepaald deel van de stad te eh, te claimen. Dus, dus dat is ook wel, dat is eigenlijk ook wel eh denk ik een goed voorbeeld van het gevecht om de, om de publieke ruimte.

I: Ja. En ik hoorde inderdaad ook een bepaalde symbolische betekenis in. Dus in de zin van zij hebben dat gedeelte van de stad willen zij claimen, nou dan laten wij zien dat wij, dat wij net zo veel recht hebben om dat te claimen.

A: Ja

I: En ook dat ontregelende eigenlijk of niet? Of ja, dus eigenlijk ook dat…

A: Ja dat ontregelen is wel eh, inderdaad een bewust onderdeel daarvan, van hé jullie gaan je gang maar met jullie eh, jullie repressieve wetten en eh de mishandeling van asielzoekers eh het voeren van oorlog eh, maar we, wij hebben ook wat te zeggen en dat komen we nu gewoon opeisen eh die stem.

I: Hm

A: En als jullie niet luisteren dan eh, dan ontregelen we ook jullie plannen, ja.

I: En, nemen jullie dan ook in overweging bijvoorbeeld dus bij die G20 eh, dus de acties die jullie deden, nemen jullie dan ook in overweging hoe het eh door de media opgenomen wordt? Want, zeg maar, als ik ehm zou moeten omschrijven zoals hoe het bij ons zeg maar denk op de normale Nederlander overkwam is dat, dat ze daar schande van spreken zeg maar in ieder geval als ik het in mijn omgeving keek dan vinden ze dat helemaal niks. Dan zeggen ze daar heb je links weer om het zo maar te zeggen. Nemen jullie dat in overweging hoe je dan een plaats of ruimte inneemt? Ik neem aan dat het, dat het eh vrij of dat je het daar wel over hebt maar…

A: Ja wij nemen dat eh altijd in overweging ook ehm ook bijvoorbeeld met mens eh die daar in de buurt wonen. Ehm, daar willen we ook draagvlakken hebben. Dus dat het echt bewust ook niet is gericht tegen eh, tegen mensen die er niks mee te maken hebben of iets

dergelijks. Ehm en we zijn ons, wij zijn ons bewust van wat de media er mee doet maar eh we zijn ons ook bewust van het feit dat dat eh dat het een risico is voor ons politiek om ons daar door te laten sturen. Want ehm, ze doen dat toch en eh de enige conclusie zou zijn dat we dan gewoon niks meer zouden kunnen doen.

I: Hm.

A: En ik denk dat Nederland wel een redelijk extreem voorbeeld is van eh kritiekloze media want eh in Duitsland heb ik wel echt gezien dat eh dat er een backlash kwam tegen de regering daar van eh juristen, advocaten eh, fotografen, journalisten die allemaal hebben gezegd van hé wat hier gebeurd is dat deugd voor geen meter. Eh en ook in reguliere media zijn die verhalen verschenen, dat is in Nederland totaal afwezig geweest.

I: Dat heb ik niet, niet gezien…

A: Totaal geen kritiek eh…

I: Nee

A: …geweest. Nee.

I: Dus in die zin is dat die, die media beperkt eigenlijk jullie in zekere zin ook jullie vrijheid van meningsuiting?

A: Ja zeker. Ik denk, ik denk eh, ik denk dat de media onze grootste tegenstander zijn. Want als je alleen eh, als de overheid de enige is die jou dwarszit dan zijn er altijd mensen te winnen. Ehm, maar de media bepalen een **agentief,** zij bepalen gewoon oké eh, dit is hoe je moet denken wat er is gebeurd. En eh de politie kan ons van de straat slaan maar vervolgens is het aan de boodschap naar de wereld toe van wat is daar nou eigenlijk gebeurd. En dat is de grote rol van de media.

I: Hm

A: Dus zij bepalen heel erg hoe eh, hoe onze acties worden belicht.

I: Ja.

A: Ik denk wel dat we daar het meeste last van hebben.

I: Dus eigenlijk de overheid, de tegenstanders en de media zijn eigenlijk een hele grote beperking op jullie vrijheid van meningsuiting?

A: Ja.

I: Ja.

A: Ja.

I: Eigenlijk…

(Een buitenstaander komt langs de interview plek en begroet ons)

A: Hoi

I: Hallo. Dus in die zin is de media eigenlijk ook een soort autoriteit? Die waar jullie ehm waar je nooit echt vrij van voelt alsof die jullie altijd in de gaten houdt ook, denk ik.

A: Ehm, ja en we zijn ons ook wel eh, we nemen dat wel mee hoor in overwegingen van eh, hoe kan dit geportretteerd worden eh. Daar liggen bijvoorbeeld ook discussies met andere groepen op links. Wij zullen ons bijvoorbeeld nooit in het zwart hullen of ons gezicht bedekken. Omdat we weten wat het effect is daarvan in de media.

I: Ja.

A: Eh, hoewel we begrip hebben voor de mensen die dat wel doen want eh, naja de effecten van als je met je volle kop ergens verschijnt eh dan, dan wordt je, dan wordt je leven gewoon heel moeilijk gemaakt.

I: Ja.

A: Maar dat zijn wel, wij nemen dat soort overwegingen wel echt mee van hoe kan het in de media geportretteerd worden, zijn we, zijn we niet eh een goed voorbeeld daarvan is ook de afgelopen eh die actie tegen FVD waarbij andere groepen van links eh, de Rode Hoed, waar die bijeenkomst was gepland, de ramen hebben ingegooid…

I: Ja.

A: … de deuren hebben beklad. Ja daarvan zeggen wij van ja weet je, daar bereik je, daar bereiken we dus echt helemaal niks mee eh.

I: Nee.

A: Want het is super makkelijk om ons dan neer te zetten als eh, gewelddadig eh, je hebt geen gezicht eh terwijl wij als wij daar staan met een bord en ons gezicht eh en flyers uitdelen en discussies aangaan ja dan is het voor de media onmogelijk om ons negatief af te schilderen. Dat kan dan bijna niet meer. Eh dus dat, dat daar hadden we wel rekening mee, ja.

I: Ja. En ehm, je gaf toe straks in de auto ook een voorbeeld van ehm, van dat ze ook zeg maar bijvoorbeeld een media of dat er iemand kwam die bij het kamp kwam bijvoorbeeld, dus zorgt dat er ook voor dat, dat je voorzichtiger wordt bijvoorbeeld?

A: Ehm. Ja we hebben ook te maken gehad met infiltranten bijvoorbeeld ehm mensen die eh lid zijn geworden bij ons en vervolgens informatie doorspelen aan de politie. Eh maar eh, wij houden er altijd rekening mee dus het is heel raar eh vooral hoe langer je het doet, je bent in het begin altijd wel, je kunt wel wantrouwend zijn tegenover mensen die je niet kent. Eh dus je houdt er wel rekening mee aan de andere kant is onze politiek niet geheimzinnig, wat wij doen eh staat ook gewoon eh omschreven in onze krant en op het internet, dus. Veel valt er eh, valt er niet echt te halen. Eh omdat we gewoon openlijk organiseren.

I: Ja

A: Openlijk mobiliseren dus wij, wij, wij draaien op geheimzinnige acties of iets dergelijks dus dat maakt het voor ons wel wat makkelijker om wel wat minder zenuwachtig in te staan. Net zoals nu bijvoorbeeld, ik kan jou gewoon alles vertellen want het is geen geheim.

I: Ja, ja. Begrijpelijk ja. Ja als het geheim was geweest dan, of naja het zorgt er denk ik wel voor dat eh als ik het goed begrijp dat het wel beetje enig, niet wantrouwen zou ik het willen noemen maar dat je wel iets meer naar elkaar kijkt denk ik of niet? Dan dat je bijvoorbeeld

ehm, ehm of in ieder geval, het lijkt mij dat het moelijker maakt om soms ook iemand er bij toe te voegen zeg maar. Of valt dat juist wel mee?

A: Dat valt wel mee.

I: Oké.

A: Eh we gaan er gewoon vanuit dat, dat, dat het goed zit…

I: Ja

A: …want we willen niet paranoia worden want paranoia kan je helemaal niks opbouwen. Dus eh in ons achterhoofd zal altijd zitten nou oké, de politie eh is er toe in staat om zo iets te organiseren, laat ze dat maar doen, het is natuurlijk heel vervelend als je daarna er achter komt dat iemand waarmee die je vertrouwt hebt eh zo'n rol heeft gespeeld. Eh aan de andere kant eh hoort, hoort het er ook gewoon een beetje bij.

I: Ja

A: Dus we gaan niet op voorhand mensen wantrouwen.

I: Mooi, oké. Ehm, ja dan is er verder nog niets wat je daaraan, daar zou willen toevoegen aan het gebruik van plaats en ruimte?

A: Hm nee dit is denk ik wel…

I: Oké

A: Ja.

I: Komen we eigenlijk bij de, bij het tweede gedeelte en dan is het eigenlijk welke waarde hecht jij zeg maar aan het gebruik van plaats en ruimte? En welk succes dicht jij het toe aan bij voor jullie beweging?

A: Eh ja dat zijn, dat zijn eigenlijk twee verschillende vragen hè want voor mij persoonlijk…

I: Oké, ja ja…

A: …eh dat is natuurlijk wat anders dan wat het voor een resultaten heeft voor de beweging.

I: Dan, dan mag je hem ja, dan mag vooral wat persoonlijk is, sorry, ja.

A: Ja ik, ik denk dat eh het gebruik van publieke ruimte wel een van de grootste oorzaken is geweest van mijn dat ik tot activisme ben gedreven. Omdat ik mij eh van vrij jonge leeftijd al heel vervreemd voelde in eh publieke ruimte omdat het heel erg gedomineerd word door commercie, reclame en ik, ik heb daar heel vroeger een hele grote aversie ontwikkeld tegen reclame. Ik zie dat echt als, ik snap niet dat andere mensen dat niet zo zien maar dat is gewoon een voortdurende eh propaganda eh om mensen dingen te laten kopen. Je komt daar niet omheen zeg maar. Bij de bushokjes, ze hebben overal reclameborden staan, op de wc's, op de stations, op de televisies, je wordt voortdurend, die beelden krijg je voortdurend op je af eh afgevuurd dat stond mij altijd al heel vroege leeftijd tegen. En toen heb ik ook het boek gelezen van eh, van Naomi Klein wat ook een heel interessant boek is over het gebruik van publieke ruimte eh 'No Logo'. En eh, ja dus ik heb daar, ik heb daar last van. Eh en ook dat je nu bijvoorbeeld met die eh met die controle poortjes op de stations vind ik echt verschrikkelijk naar. Ik heb daar heel lang eh, ik kan het, ik heb het nu een plek kunnen

geven maar ik heb me daar heel lang echt heel erg aan gestoord dat er telkens wanneer ik door die poortjes moest, dat ik dacht dit zou echt niet mogen bestaan want het openbaar vervoer zou openbaar moeten zijn. Ik vind het ook al heel erg dat het zo duur is. Eh, maar die dat sluitende net van controle eh camera's bijvoorbeled in de publieke ruimte vind ik ook eh een verschrikkelijk naar verschijnsel. Dat de beveligingsbedrijven en de staat steeds meer in staat zijn om elke beweging te registreren eh dat, dat voelt voor mij heel erg persoonlijk als een inperking van de publieke ruimte.

I: Uhu

A: Dat je eigenlijk niet meer als vrij persoon eh het voelt voor mij eigenlijk al geen eens meer als een publieke ruimte. Nee.

I: En daarom vindt je het ook een belangrijke plek om act- actief te zijn?

A: Ja toch proberen dat te claimen. Van eh, eh, ook bijvorobeeld als we worden weggestuurd ergens ja dan gaan we niet, we gaan niet zo maar weg. Daar gaan we echt wel een discussie over voeren en eh dat is zeg maar ook een stukje van inderdaad van we pakken deze ruimte gewoon.

I: En wat zijn de redenen dan waarom je weggestuurd wordt?

A: Ehm, bijvoorbeeld op de universiteit proberen ze ons regelmatig weg te sturen. Eh dan komt de beveiliging, wij staan dan met een bord en onze krant eh boekjes en dan eh komt de beveiliging jullie mogen hier niet staan en dan zeg ik we mogen hier wel staan, vrijheid van meningsuiting, politiek debat ja. Wat is een beter plaats daarvoor dan op de universiteit. En dan eh zeggen ze nee je moet toestemming vragen, ik zeg nou volgens mij eh hoeven we geen toestemming te vragen het bestuur wil dat wel ze zijn sinds die acties in Amsterdam, ook met die Maagdenhuisbezetting veel strenger geworden, ook op andere universiteiten, ook in Nijmegen. Maar ehm ja dan gaan we gewoon de discussie aan en drijven we het ook op de spits dan zeggen we van eh ja we blijven gewoon staan. Dan zeggen ze ja dan zullen we de politie moeten bellen en dan zeggen wij van ja bel de politie maar en dan zijn wij benieuwd wat de politie gaat zeggen.

I: Uhu

A: Ehm de politie komt dan nooit dus dan weet je ook dat je goed zit. Dus op die manier proberen we wel eh ons niet te makkelijk te laten wegsturen als we ergens eh…

I: Hm

A: …ergens zijn.

I: En, en als je dan dat bezetten van een dus, een eh publieke ruimte van een plaats, ruimte of plek ehm je geeft dus aan dat je dat heel belangrijk vindt of in ieder geval dat zijn we, zo zie ik, zo, zo zag ik jou woorden. Ehm als je dat vergelijkt met andere factoren eh in hoeverre als je dat, als je die vergelijkt zeg maar wat, hoe hoog staat dan plaats en ruimte of moet je dat juist zien als een geheel? Of?

A: Eh, andere fac-…

I: Hoe zie jij het?

A: …factoren waarvoor?

I: Ehm bijvoorbeeld eh zo, ehm, je kan het ook internet zien, vindt je dat belangrijker of kan het andere factoren, eh ideologie is dat veel belangrijker of hoe? Of hangt dat allemaal samen? Of?

A: Het hangt sowieso allemaal samen eh ja het hangt heel erg samen. Eh vooral ideologie en publieke ruimte hangt heel erg samen. Eh het internet vind ik, vind ik niet belangrijk eh persoonlijk.

I: Hm.

A: Eh het is een middel. Maar het wordt eh heel groot gemaakt ook als we mensen op straat spreken zeggen ze ja je moet social media en eh dat soort dingen maar ja mensen beseffen helemaal niet wat de beperkingen zijn van social media. Als je bijvoorbeeld helemaal niet het geld hebt om te adverteren of te sponsoren op Facebook of wat dan ook dan kom je gewoon helemaal niet zo in de kijker. Eh helemaal niet met die algoritmes, verdwijn je gewoon als pagina naar de achtergrond. Dus eh dat maakt ons, dat ons de publieke ruimte zo belangrijk is en dat men, dat ja mensen overschatten echt, het internet is een hele goeie ruimte voor ehm voor het groepen met geld. Ehm maar wij hebben geen geld <lacht>. Dus eh daar zijn wij heel erg beperkt…

I: Ja

A: … en eh kijk je, je kan op internet hele goeie propaganda maken eh als je de middelen daarvoor hebt.

I: Ja

A: Maar voor ons publieke ruimte belangrijk enerzijds door die beperkingen, eh financiele beperkingen maar anderzijds ook omdat wij niet geloven in de echte samenbindende eh kracht van het internet.

I: Oké. En eh hoe nuttig of hoe eh hoe belangrijk is het denk je, denk jij, heb jij het gevoel dat die plaats en ruimte voor jullie succes is. Of voor toekomstig succes? Of?

A: Ehm. Ja ik denk dat het, dat een eh een groot deel van ons succes daarvan afhankelijk is. En dan vooral eh grote samenkomsten van mensen waar mensen zijn eh waar mensen samenkomen. Wat ik straks ook zei waar op zo'n vakbond demonstratie waarvan 400.000 mensen ook zo naartoe komen met het idee oké ik wil nu wat veranderen en ik wil nu eh wat doen, ja dat is voor ons de ideale plek om te werken.

I: Ja

A: Omdat wij zeggen hé wij hebben eh ideeën om dat te kunnen doen. Wij hebben eh, eh dingen waarbij je je aan kan sluiten, waar je onderdeel van kan worden. En eh de mensen die de straat op gaan of de mensen die staken of de mensen die actie voeren ja dat zijn de mensen waar wij naar op zoek zijn. En niet per se de mensen die eh wel wat vinden of een keer iets liken of iets…

I: Ja

A: …dergelijks. Maar wel echt de mensen die al de stap maken naar eh, naar een actieve houding, naar die mensen zijn we op zoek. Dus die ruimte is voor ons wel ontzettend belangrijk.

I: Is er dan ook eh mee te maken dat je zelf zo ook eigenlijk der mee in ge- getrokken bent denk je?

A: Ehm. Voor mij misschien minder omdat ik al vrij lang echt eh een soort van onbewuste gedrevenheid had om eh ergens onderdeel van te worden.

I: Ja

A: Maar die, die mensen zijn er niet zo veel.

I: Nee oké. Want, maar ehm, zeg maar omdat jij, je bent er uiteindelijk wel in, ingerold doordat er publieke acties waren of niet? Misschien was het anders alsnog wel gebeurd…

A: Eh…

I: ...maar dat was wel…

A: …ja nou je dat zegt inderdaad ik ben mensen van mijn organisatie tegengekomen bij een eh bij een actie van de FNV. Dus ja dat is ook wel voor mij eh op die manier ben ik er ook zo ingerold ja.

I: Mooi. Ehm, is er verder nog niets wat je zou willen toevoegen wat dan ook of eh het, hoe je tegen plaats en ruimte kijkt? Of hoe je het gebruikt hebt dat je nog iets binnengeschoten bent of.

A: Ehm, naja ik heb natuurlijk wel anekdotes, misschien dat je daar uiteindelijk eh wat aan hebt?

I: Ja dat, dat lijkt me mooi.

A: Eh *hoest* we gingen eh we zijn naar Parijs geweest in 2014, 2015 er was een grote klimaat eh mars eh georganiseerd omdat er een klimaattop was.

I: Ja

A: Ook weer eh alleen met de regeringsleiders en de grotere bedrijven waar wij dus ook naartoe gingen van hé wij hebben ook nog wat te zeggen, wij hebben hier ook meningen over. Ehm maar toen was eh, die staat van beleg was in Frankrijk nog wel eh was een ding. En onder dat mom hebben ze toen gezegd van jullie mogen hier niet komen demonstreren. En dan zijn wij er wel voor om zo verbod te negeren. Van ja wij gaan niet eh eh want dit heeft wel kenmerken van een totalitaire staat als je demonstraties eh onder dat mom gaat verbieden.

I: Zijn daar wel mensen door afgehaakt?

A: Enorm veel, want er was, de verwachting was dat er ongeveer 400.000 mensen op af zouden komen.

I: Ja

A: Maar eh een aantal grote NGO's bijvoorbeeld die heel erg op de legalistische eh lijn zitten die dus heel erg gewoon ook eh verboden van eh overheden honoreren, dus dan zeggen van oké als dat niet mag dan doen we dat niet. Dus het hing heel erg af van wat radicalere oragnisaties om toch te gaan. Maar wij stonden daar uiteindelijk met 15.000 mensen en dus niet de 400.000 mensen die van te voren verwacht waren dus zo zie je dat zo'n, dat dat eh,

eh ja grote delen eh van mensen die de straat op willen toch afschrikt en vervolgens doet eh de Franse staat het dan heel handig eh want ja ga maar eens een demonstratie alsnog proberen eh te stoppen van 15.000 mensen. Dat is natuurlijk, dat kan niet anders dan met grove repressies. Eh en daar hebben ze toen niet voor gekozen, ze hebben gewoon heel slim gezegd naar de buitenwereld toe kijk er is gedemonstreerd het mocht gewoon. In plaats van wij hebben het van te voren verboden en omdat er 15.000 mensen waren konden wij niet anders dan het toch door te laten gaan. Spinnen ze dat gewoon naar kijk eens hoe coulant we zijn en ze hebben gewoon mogen lopen. Terwijl ze dan ook heel er goed bewust zijn van dit is wel een heel ander beeld dan wanneer hier vierd-, 400.000 mensen hadden gestaan.

I: Uhu

A: En zo weten ze ook weer op die manier klein te houden. En dan zeggen wij van nee we proberen toch ondanks wettelijke verboden eh die ruimte te pakken.

I: Oké, heb je meer van dit soort anekdotes of?

A: Ehm (…). Ja er is toen, dat was wel ehm, dat was toen nog wel redelijk naïef eh van mij. Dat, dat zou ik nu niet meer doen denk ik eh maar toen zijn wij met een klein groepje ook nog s 'avonds naar een demonstratie geweest in Parijs ehm tegen de staat van beleg. Dus dat was echt gericht op eh op het verbod op demonstratie. Ehm dat was ehm, dat is minder handig omdat die demonstratie per definitie kleiner zijn, het was s 'avonds , het was eh redelijk eh, eh wat wij dan noemen ultralinks. Dus eh veel mensen met zwarte hoodies en eh het was een groep, het was toen best wel 15000 eh mensen. Maar het was voor de politie eh wegens omstandigheden, het was donker, de groep was veel eh eenduidiger, ultralinks dus het was voor de politie veel makkelijker om in te grijpen. En toen zijn we ook eh waren nog geen 5 minuten aan het lopen en toen zijn we ook echt met grof geweld eh van de straat eh geslagen. Er is een hele grote, grote groep ook opgepakt. Dus dat zijn wel afwegingen die, waar je, waar ik dus ook van leer en waar je wat eh je moet wel goed inschatten wat is de mogelijkheid dat het dan ook slaagt eh dat je toch de straat opgaat en dat je het risico loopt dat je gewoon vast wordt gezet.

I: Hm, hm als ik het zelf zo, er zat wel een groot risico waar tegenwoordig veel mensen aan denken bij actie voeren? Je kan vast komen te zitten.

A: Ja absoluut. Ja en eh ik hoorde zelfs eh daar mensen voor je onderzoek misschien ook wel interessant, mensen uit de, die in de jaren 60 70 actief waren, die zeiden van ja wij hadden toen nog eh heel ander, hele andere materiële basis. Wij hadden vaak lage huren ehm hé als je eh, als je vast kwam te zitten dan was je niet gelijk je huis kwijt of iets dergelijks. De mensen die nu een koophuis hebben dat aantal is vele malen groter. En je neemt gewoon een enorm risico eh als je vast komt te zitten omdat je je huis kwijt raakt of iets dergelijks. Ehm, dus dat zijn wel echt de afwegingen die mensen eh op basis van eh ook van materiële omstandigheden eh nu maken. En dat zeggen ook heel vaak mensen van joh ik ga niet mee want ik moet de volgende dag werken, ik heb een huis eh en het risico dat we worden opgepakt is gewoon aanwezig en dat risico kan ik niet nemen.

I: Hm

A: Dus eh, ja op die manier eh wordt het, wordt het steeds moeilijker ook voor mensen om in beweging te komen.

I: Ja. Toch ook ja, toch weer gedeeltelijk vrijheid van meningsuiting zeg maar omdat of naja het risico daar eigenlijk meer aan kleeft om dat te eisen.

A: Ja, ja.

I: Ehm is er verder nog iets wat je daaraan zou toe willen voegen of?

A: Eh nee schiet me zo niks eh, even niks te binnen.

I: Nee. Oké nou dan eh sluit ik het interview af. Dan zal ik even het eindstukje eh, ehm nou op, eh ik zal graag het interview willen afsluiten. Heb je misschien nog vragen of onduidelijkheden die je graag verduidelijkt wilt zien worden?

A: Ehm. Nee, is volgens mij wel…

I: Oké.

A: … eh redelijk helder.

I: Oké, top. Nah, nogmaals eh met de informatie verkregen uit de interviews zal vertrouwelijk omgegaan worden. Eh dan rest als enige nog dat ik je wil bedanken voor het meewerken aan dit interview en dan eh zal ik nu het interview, de opname stoppen en dan eh breien we er een einde aan.

Appendix G

Interview guide – Activists of today

Vooraf interview

Vooraf aan het interview een informeel gesprek met de geïnterviewde. Langzaam de overstap maken naar de intro van het interview en aan de geïnterviewde vragen of het goed is dat het interview opgenomen wordt (van te voren al gedaan in de email). Aangeven dat de opname gestart wordt

-Opname starten-

Intro interview

"Van het interview wat zo zal plaatsvinden zal een audio-opname gemaakt worden en deze audio-opname zal anoniem verwerkt worden. Gaat u akkoord met de opname van het interview?"

"Het interview zal waarschijnlijk uur a anderhalf uur duren, al is dat uiteraard afhankelijk hoe het gesprek precies verloopt. Het interview is voor mijn onderzoek naar activisme in de jaren 60/70 en het gebruik van plaats en ruimte vergeleken met het activisme van tegenwoordig. Het interview is verdeeld in twee gedeeltes. Het eerste gedeelte van het interview zal gaan over het daadwerkelijke gebruik van plaats en ruimte gedurende acties en activiteiten. Hier zal u vooral aan het woord zijn waar ik vervolgens inhaak op datgene wat u verteld. Het tweede gedeelte gaat over de waarde die u hecht aan het gebruik van plaats en ruimte gedurende acties en activiteiten. In zekere zin hoe belangrijk u het gebruik van plaats en ruimte vindt. Heeft u hier nog vragen over?"

"Dan zou ik u willen vragen of u zou willen vertellen in welke periode u actief bent en tot welke beweging u hoort. Waar strijd u beweging voor en wat ondernemen jullie allemaal. Hoe zou je het actie voeren omschrijven. Daarna we beginnen met het gedeelte van het interview over plaats en ruimte."

Vragen interview – 1^{e} gedeelte

Doel: inzicht krijgen in het gebruik van plaats en ruimte gedurende activiteiten door de activisten van tegenwoordig

Openingsvragen
Op welke verschillende manieren is er tijdens jullie acties en activiteiten gebruik gemaakt van plaats en ruimte?

Denk hierbij aan demonstraties en protest, bezettingen van een plek of ruimte, een ruimte beheren (huis, café, ander gebouw), optredens, uitdelen van flyers enzovoort. Het kunnen allerlei verschillende acties zijn zo lang er maar er gebruik gemaakt werd van plaats en ruimte

Maar niet alleen het bewust inzetten van plaats en ruimte mag benoemd worden, ook de eventuele momenten waarop werd besloten om juist geen gebruik te maken van plaats en ruimte. Bijvoorbeeld als er heel bewust werd gekozen om juist geen demonstratie in te zetten. En wat de reden daar dan achter was.

Inhaken op wat de respondent te vertellen heeft. Luister goed om eventueel in te haken op wat diegene te vertellen heeft. Kijk naar de verschillende thema's waar het over moet gaan.

Thema's die aan bod moeten komen

- **Copresence/samen zijn**

Erachter komen of ze vaak samen zijn, hoe ze samenkomen, of het saamhorigheidsgevoel geeft en in hoeverre het hun beweging geholpen heeft. Essentie: groeien als beweging door dichter bij elkaar te komen door samen te zijn?

- In hoeverre betekent actie voeren bij jullie 'samen zijn' en zorgt zo voor zichtbaarheid en publiciteit?
- Komen jullie dichter bij elkaar door met elkaar samen te zijn? (of zienn jullie elkaar daar te weinig voor?)
- Geeft het samen actie ondernemen jullie een saamhorigheidsgevoel?
- Zorgde het saamhorigheidsgevoel ervoor dat jullie nog dichter bij elkaar kwamen?

- **Strong tie**

Of ze door het gebruik van plaats en ruimte zulke relaties hebben opgebouwd dat ze elkaar blind vertrouwen (vrienden) en op elkaar kunnen rekenen (elkaar niet verraden). (Strong tie was belangrijker dan je idealistische beeld om mee te doen)

- Hoe zijn de banden/relaties tussen jullie als groep?
- Hoe zijn deze relaties ontstaan?
- Is er vertrouwen onder elkaar? I er vertrouwen dat niemand elkaar zou verraden als je een actie onderneemt?
- Zouden jullie door het vuur gaan voor elkaar?
- In hoeverre denk je dat deze relaties belangrijk zijn voor jullie als groep/beweging?

- **Safe place/veilige haven**

Achterhalen of er een plek is waar ze zich echt vrij voelen van wat voor autoriteit dan ook en of dat hun beweging/actie voeren bevorderd.

- Heb je het gevoel dat jullie een 'veilige haven' hhebben?
  →Een plek waar jullie zonder inmenging van een autoriteit jullie je vrij konden bewegen zonder bang te zijn voor gevolgen. Een plek waarbij jullie dichter bij elkaar kwamen en ook nieuwe mensen konden 'werven'?
- Hoe is het om een 'veilige haven' te hebben?
- Bevordert het jullie actie voeren of zorgt het ook voor problemen?

- **Vrijheid van meningsuiting**

In hoeverre ze vrij waren om te doen wat ze wouden doen (beperkingen) en wat de gevolgen hiervan waren. Niet beperkt: hoe hielp dat de beweging? Wel beperkt: werd er naar geluisterd? Wat gebeurde er als je er niet naar luisterde?

- In hoeverre is er sprake van vrijheid van meningsuiting tijdens jullie acties en actie voeren?
- Kunnen jullie zeggen wat jullie willen zeggen zonder tegengewerkt te worden? (bijv. door gemeente of een eigenaar van een bepaalde plek)
- Indien er tegenwerking is hoe gaan jullie daarmee om?
- Is de tegenwerking succesvol of niet? Waarom wel of waarom niet?

- Wat staat er op het spel indien er niet geluisterd werd naar tegenwerking?

Voorbeeld: de stakende mensen bij een vliegveld die naar de parkeerplaats werden verwezen

- **Symbolische betekenis**

Of er gebruik is gemaakt van plaats en ruimte om de symbolische betekenis ervan

- Is er gedurende activiteiten ooit gebruik gemaakt van symbolische betekenis van een plaats of ruimte?
- Is er bijvoorbeeld expres op een bepaalde plek gedemonstreerd, plek bezet geweest of een andere activiteit? Een bepaalde plek gekozen om de activiteit kracht bij te zetten

Voorbeeld: bezetting van een park dichtbij Wall Street door de 'Occupy Wall Street' beweging

- **Ontregelend**

Of er acties zijn geweest die de Nijmeegse samenleving ontregelde en waarom dit wel of waarom dit niet is ingezet.

- Is er ook sprake geweest van acties die de Nijmeegse samenleving ontregelde?
- Zo ja, werd dit bewust ingezet (en waarom dan wel)?
- Wordt dit vaker ingezet?
- Op welke manier werd de Nijmeegse samenleving dan ontregelt?
- Wat waren de gevolgen van deze manier van actie voeren (hoe reageerden mensen en gemeente bijvoorbeeld)?
- Zo nee, waarom niet? Wat is de reden daarachter?

Voorbeeld: een demonstratie waarbij een straat wordt geblokkeerd waardoor het verkeer stil komt te staan.

- **Ontmoeten/organiseren**

Omdat het inzicht geeft hoe de mensen met elkaar omgingen en hoe er dingen georganiseerd worden. Op welke manier werd er gebruik gemaakt van plaats en ruimte om elkaar te ontmoeten en te organiseren. Vooral om de vergelijking te maken tussen tegenwoordig en vroeger (internet)

- Op welke manier ontmoeten jullie elkaar?
- Op welke manier is er contact met elkaar, hoe wisten jullie waar wat aan de gang is?
- Gaat het via internet? Bellen jullie elkaar bijvoorbeeld op of komen jullie op bepaalde momenten ergens naar toe of ging je gewoon willekeurig ergens naar toe?

- **Tactisch gebruik gemaakt van plaats en ruimte**

Achterhalen of ze bewust (tactisch) gebruik maken van ruimtelijke routines

- Hebben jullie tijdens jullie activiteiten wel eens tactisch gebruik gemaakt van plaats en ruimte of wel ruimtelijke routines? (Express ergens op een bepaald tijdstip of expres een drukke straat uitkiezen)
- Waarom wel of waarom niet?

Bijvoorbeeld door bewust op een bepaalde tijd ergens actie voeren omdat je weet dat er veel mensen langs komen (na werktijd bijvoorbeeld) of bewust een bepaalde straat uitkiezen omdat daar veel verkeer langs komt.

- **Internet**

Achterhalen op welke verschillende manieren er gebruik gemaakt wordt van internet bij acties of activiteiten

- Vervangt het internet fysieke ontmoetingen?
- Zorgt het internet ervoor dat er meer leden geworven worden?
- Maken jullie veel gebruik van sociale media?
- Heb je ooit gemerkt dat het internet jullie actie voerden makkelijker maakte of juist lastiger?

Afsluiten 1e gedeelte

Aangeven dat voor mij het 1e gedeelte van het interview nu afgesloten is. Vragen of de geïnterviewde nog iets wilt toevoegen of ergens op terug wilt komen of zelf nog vragen heeft. Zo niet aangeven dat we naar het 2e gedeelte van het interview gaan.

Vragen interview – 2e gedeelte

Doel: achterhalen hoeveel waarde de activisten van tegenwoordig hechten aan het gebruik van plaats en ruimte?

Hoofvragen

- Welke waarde hecht je aan plaats en ruimte wat betreft het succes van jullie als sociale beweging/als groep?
- Hoe belangrijk denk je dat plaats en ruimte is voor jullie beweging? En waarom?
- Hoe belangrijk is plaats en ruimte volgens jou vergeleken met andere factoren die van belang kunnen zijn voor een beweging?
- In hoeverre ben je van mening dat internet een belangrijke rol speelt bij sociale bewegingen?
- (Hoe nuttig is het voor jullie als beweging om gebruik te maken van plaats en ruimte?)

Andere vragen

Begripsvragen	Voorbeelden
• Wat versta je onder…? • Wat bedoel je met…? • Wat is eigenlijk… voor je? • Kun je omschrijven wat je verstaat onder…? • Kun je uitleggen wat je verstaat onder…? • Wat houdt … in als je dit zo zet? • In welke zin, …? • … qua?	• Kun je een voorbeeld geven …? • Zoals wanneer? • Heb je duidelijk voor ogen waarom? • Aan welk voorbeeld denk je dan? • Wat moet ik me daarbij voorstellen?

Bewijsvragen (algemeen)	Vragen naar gevolgen
• Waarom? • Waarop is je mening gebaseerd?	• Wat betekent dit voor je? • Tot welke conclusie kom je dan?

• Waarom denk je dat? • Wat zijn je redenen hiervoor?	

Alternatieven
• Ontbreek er misschien nog belangrijke kennis/inzicht/informatie? • Zou dit ook een andere verklaring kunnen hebben? • Zou je ook een ander perspectief kunnen innemen? • Zou je hier anders tegenaan kunnen kijken?

(Vragen geciteerd van of gebaseerd op: "DE KUNST VAN HET DOORVRAGEN: UITLEG EN VOORBEELDEN", 2018)

Doorvragen
• Zou je me misschien meer kunnen vertellen over… • Ik weet niet zeker of ik het helemaal begrepen heb… Zou je me er meer over kunnen vertellen? • Ik weet niet zeker wat je bedoeld met… Zou je me meer voorbeelden kunnen geven? • Zou je me meer kunnen vertellen hoe je daar over denkt? • Je noemde… Zou je me meer kunnen vertellen daarover? Wat springt er volgens jou uit? • Ik dacht te begrijpen dat… Heb je goed begrepen? • Wat ik je hoor zeggen is… • Hoe komt het dat je er zo over denkt? • Wat zijn redenen waarom je er zo over denkt? • Je hebt me net verteld over… ik zou ook graag wat weten over… • Ik zou het graag beter willen begrijpen, kan je uitleggen hoe…

(Vragen gebaseerd op Ernste (2018))

Samenvatting
Zou je in het kort willen samenvatten hoe jij denkt over het gebruik van plaats en ruimte (bij een beweging)?

Afsluiten 2e gedeelte
Aangeven dat voor mij het 2e gedeelte van het interview nu afgesloten is. Vragen of de geïnterviewde nog iets wilt toevoegen of ergens op terug wilt komen of zelf nog vragen heeft. Zo niet aangeven dat we naar de afsluiting gaan.

Afsluiting interview

“Naar mijn mening zijn op dit moment alle vragen gesteld en kunnen we het interview afsluiten. Heb jij misschien nog vragen die je wilt stellen of onduidelijkheden die je graag verduidelijkt wilt zien worden? Nee? Oke top. Nogmaals, met de informatie verkregen uit het interview zal vertrouwelijk omgegaan worden. Dan rest als enige nog dat ik je wil bedanken voor het meewerken aan dit interview. Ik zet dan nu de opname af en beschouw het interview als afgesloten.”

-Opname stoppen-

Appendix H

Interview guide – Activists of 1960/1970

Vooraf interview

Vooraf aan het interview een informeel gesprek met de geïnterviewde. Langzaam de overstap maken naar de intro van het interview en aan de geïnterviewde vragen of het goed is dat het interview opgenomen wordt (van te voren al gedaan in de email). Aangeven dat de opname gestart wordt

-Opname starten-

Intro interview

"Van het interview wat zo zal plaatsvinden zal een audio-opname gemaakt worden en deze audio-opname zal anoniem verwerkt worden. Gaat u akkoord met de opname van het interview?"

"Het interview zal waarschijnlijk een uur anderhalf uur duren, al is het afhankelijk van hoe het gesprek precies verloopt. Het interview is voor mijn onderzoek naar activisme in de jaren 60/70 en het gebruik van plaats en ruimte vergeleken met het activisme van tegenwoordig. Het interview is verdeeld in twee gedeeltes. Het eerste gedeelte van het interview zal gaan over het daadwerkelijke gebruik van plaats en ruimte gedurende acties en activiteiten. Hier zal u vooral aan het woord zijn waar ik vervolgens inhaak op datgene wat u verteld. Het tweede gedeelte gaat over de waarde die u hecht aan het gebruik van plaats en ruimte gedurende acties en activiteiten. In zekere zin hoe belangrijk u het gebruik van plaats en ruimte vindt. Heeft u hier nog vragen over?"

"Dan zou ik u willen vragen of u zou willen vertellen in welke periode u actief was of bent en tot welke beweging u hoorde. Waar streed u beweging voor en wat ondernamen jullie allemaal. Hoe zou je die periode omschrijven. Daarna we beginnen met het gedeelte van het interview over plaats en ruimte."

Vragen interview – 1^{e} gedeelte

Doel: inzicht krijgen in het gebruik van plaats en ruimte gedurende activiteiten door de activisten in de jaren 60/70.

Openingsvragen
Op welke verschillende manieren is er tijdens jullie acties en activiteiten gebruik gemaakt van plaats en ruimte?

Denk hierbij aan demonstraties en protest, bezettingen van een plek of ruimte, een ruimte beheren (huis, café, ander gebouw), optredens, uitdelen van flyers enzovoort. Het kunnen allerlei verschillende acties zijn zo lang er maar er gebruik gemaakt werd van plaats en ruimte

Maar niet alleen het bewust inzetten van plaats en ruimte mag benoemd worden, ook de eventuele momenten waarop werd besloten om juist geen gebruik te maken van plaats en ruimte. Bijvoorbeeld als er heel bewust werd gekozen om juist geen demonstratie in te zetten. En wat de reden daar dan achter was.

Inhaken op wat de respondent te vertellen heeft. Luister goed om eventueel in te haken op wat diegene te vertellen heeft. Kijk naar de verschillende thema's waar het over moet gaan.

Thema's die aan bod moeten komen

- **Copresence/samen zijn**

Erachter komen of ze vaak samen waren, hoe ze samenkwamen, of het saamhorigheidsgevoel gaf en in hoeverre het hun beweging geholpen heeft. Essentie: groeien als beweging door dichter bij elkaar te komen door samen te zijn?

- In hoeverre betekende actie voeren bij jullie 'samen zijn' en zorgde zo voor zichtbaarheid en publiciteit?
- Kwamen jullie dichter bij elkaar door met elkaar samen te zijn? (of zagen jullie elkaar daar te weinig voor?)
- Gaf het samen actie ondernemen jullie een saamhorigheidsgevoel?
- Zorgde het saamhorigheidsgevoel ervoor dajullie nog dichter bij elkaar kwamen?

- **Strong tie**

Of ze door het gebruik van plaats en ruimte zulke relaties hebben opgebouwd dat ze elkaar blind vertrouwen (vrienden) en op elkaar konden rekenen (elkaar niet verraden). (Strong tie was belangrijker dan je idealistische beeld om mee te doen)

- Hoe waren de banden/relaties tussen jullie als groep?
- Hoe waren deze relaties ontstaan?
- Was er vertrouwen onder elkaar? Was er vertrouwen dat niemand elkaar zou verraden als je een actie ondernam?
- Zouden jullie door het vuur gaan voor elkaar?
- In hoeverre denk je dat deze relaties belangrijk waren voor jullie als groep/beweging?

- **Safe place/veilige haven**

Achterhalen of er een plek was waar ze zich echt vrij voelde van wat voor autoriteit dan ook en of dat hun beweging/actie voeren bevorderde.

- Heb je het gevoel dat jullie een 'veilige haven' hadden?
  →Een plek waar jullie zonder inmenging van een autoriteit jullie je vrij konden bewegen zonder bang te zijn voor gevolgen. Een plek waarbij jullie dichter bij elkaar kwamen en ook nieuwe mensen konden 'werven'?
- Hoe was het om een 'veilige haven' te hebben?
- Bevorderde het jullie actie voeren of zorgde het ook voor problemen?

- **Vrijheid van meningsuiting**

In hoeverre ze vrij waren om te doen wat ze wouden doen (beperkingen) en wat de gevolgen hiervan waren. Niet beperkt: hoe hielp dat de beweging? Wel beperkt: werd er naar geluisterd? Wat gebeurde er als je er niet naar luisterde?

- In hoeverre was er sprake van vrijheid van meningsuiting tijdens jullie acties en actie voeren?
- Konden jullie zeggen wat jullie wouden zeggen zonder tegengewerkt te worden? (bijv. door gemeente of een eigenaar van een bepaalde plek)
- Indien er tegenwerking was hoe gingen jullie daarmee om?
- Was de tegenwerking succesvol of niet? Waarom wel of waarom niet?

- Wat stond er op het spel indien er niet geluisterd werd naar tegenwerking?

Voorbeeld: de stakende mensen bij een vliegveld die naar de parkeerplaats werden verwezen

- **Symbolische betekenis**

Of er gebruik is gemaakt van plaats en ruimte om de symbolische betekenis ervan

- Is er gedurende activiteiten ooit gebruik gemaakt van symbolische betekenis van een plaats of ruimte?
- Is er bijvoorbeeld expres op een bepaalde plek gedemonstreerd, plek bezet geweest of een andere activiteit? Een bepaalde plek gekozen om de activiteit kracht bij te zetten

Voorbeeld: bezetting van een park dichtbij Wall Street door de 'Occupy Wall Street' beweging

- **Ontregelend**

Of er acties zijn geweest die de Nijmeegse samenleving ontregelde en waarom dit wel of waarom dit niet is ingezet.

- Is er ook sprake geweest van acties die de Nijmeegse samenleving ontregelde?
- Zo ja, werd dit bewust ingezet (en waarom dan wel)?
- Werd dit vaker ingezet?
- Op welke manier werd de Nijmeegse samenleving dan ontregelt?
- Wat waren de gevolgen van deze manier van actie voeren (hoe reageerden mensen en gemeente bijvoorbeeld)?
- Zo nee, waarom niet? Wat is de reden daarachter?

Voorbeeld: een demonstratie waarbij een straat wordt geblokkeerd waardoor het verkeer stil komt te staan.

- **Ontmoeten/organiseren**

Omdat het inzicht geeft hoe de mensen met elkaar omgingen en hoe er dingen georganiseerd worden. Op welke manier werd er gebruik gemaakt van plaats en ruimte om elkaar te ontmoeten en te organiseren. Vooral om de vergelijking te maken tussen tegenwoordig en vroeger (internet)

- Op welke manier ontmoetten jullie elkaar?
- Op welke manier was er contact met elkaar, hoe wisten jullie waar wat aan de gang was?
- Belden jullie elkaar bijvoorbeeld op of kwamen jullie op bepaalde momenten ergens naar toe of ging je gewoon willekeurig ergens naar toe?

- **Tactisch gebruik gemaakt van plaats en ruimte**

Achterhalen of ze bewust (tactisch) gebruik maken van ruimtelijke routines

- Hebben jullie tijdens jullie activiteiten wel eens tactisch gebruik gemaakt van plaats en ruimte of wel ruimtelijke routines? (Express ergens op een bepaald tijdstip of expres een drukke straat uitkiezen)
- Waarom wel of waarom niet?

Bijvoorbeeld door bewust op een bepaalde tijd ergens actie voeren omdat je weet dat er veel mensen langs komen (na werktijd bijvoorbeeld) of bewust een bepaalde straat uitkiezen omdat daar veel verkeer langs komt.

Afsluiten 1e gedeelte
Aangeven dat voor mij het 1e gedeelte van het interview nu afgesloten is. Vragen of de geïnterviewde nog iets wilt toevoegen of ergens op terug wilt komen of zelf nog vragen heeft. Zo niet aangeven dat we naar het 2e gedeelte van het interview gaan.

Vragen interview – 2e gedeelte

Doel: achterhalen hoeveel waarde de activisten uit de jaren 60/70 hechten aan het gebruik van plaats en ruimte?

Hoofvragen

- Welke waarde hecht je aan plaats en ruimte wat betreft het succes van jullie als sociale beweging/als groep?
- Hoe belangrijk denk je dat plaats en ruimte was voor jullie beweging? En waarom?
- Hoe belangrijk is plaats en ruimte volgens jou vergeleken met andere factoren die van belang kunnen zijn voor een beweging?
- In hoeverre ben je van mening dat internet een belangrijke rol speelt bij sociale bewegingen?
- (Hoe nuttig was het voor jullie als beweging om gebruik te maken van plaats en ruimte?)

Andere vragen

Begripsvragen	Voorbeelden
• Wat versta je onder…? • Wat bedoel je met…? • Wat is eigenlijk… voor je? • Kun je omschrijven wat je verstaat onder…? • Kun je uitleggen wat je verstaat onder…? • Wat houdt … in als je dit zo zet? • In welke zin, …? • … qua?	• Kun je een voorbeeld geven …? • Zoals wanneer? • Heb je duidelijk voor ogen waarom? • Aan welk voorbeeld denk je dan? • Wat moet ik me daarbij voorstellen?

Bewijsvragen (algemeen)	Vragen naar gevolgen
• Waarom? • Waarop is je mening gebaseerd? • Waarom denk je dat? • Wat zijn je redenen hiervoor?	• Wat betekent dit voor je? • Tot welke conclusie kom je dan?

Alternatieven
• Ontbreek er misschien nog belangrijke kennis/inzicht/informatie? • Zou dit ook een andere verklaring kunnen hebben? • Zou je ook een ander perspectief kunnen innemen? • Zou je hier anders tegenaan kunnen kijken?

(Vragen geciteerd van of gebaseerd op: "DE KUNST VAN HET DOORVRAGEN: UITLEG EN VOORBEELDEN", 2018)

Doorvragen
• Zou je me misschien meer kunnen vertellen over… • Ik weet niet zeker of ik het helemaal begrepen heb… Zou je me er meer over kunnen vertellen? • Ik weet niet zeker wat je bedoeld met… Zou je me meer voorbeelden kunnen geven? • Zou je me meer kunnen vertellen hoe je daar over denkt? • Je noemde… Zou je me meer kunnen vertellen daarover? Wat springt er volgens jou uit? • Ik dacht te begrijpen dat… Heb je goed begrepen? • Wat ik je hoor zeggen is… • Hoe komt het dat je er zo over denkt? • Wat zijn redenen waarom je er zo over denkt? • Je hebt me net verteld over… ik zou ook graag wat weten over… • Ik zou het graag beter willen begrijpen, kan je uitleggen hoe…

(Vragen gebaseerd op Ernste (2018))

Samenvatting
Zou je in het kort willen samenvatten hoe jij denkt over het gebruik van plaats en ruimte (bij een beweging)?

Afsluiten 2e gedeelte
Aangeven dat voor mij het 2e gedeelte van het interview nu afgesloten is. Vragen of de geïnterviewde nog iets wilt toevoegen of ergens op terug wilt komen of zelf nog vragen heeft. Zo niet aangeven dat we naar de afsluiting gaan.

Afsluiting interview

“Naar mijn mening zijn op dit moment alle vragen gesteld en kunnen we het interview afsluiten. Heb jij misschien nog vragen die je wilt stellen of onduidelijkheden die je graag verduidelijkt wilt zien worden? Nee? Oke top. Nogmaals, met de informatie verkregen uit het interview zal vertrouwelijk omgegaan worden. Dan rest als enige nog dat ik je wil bedanken voor het meewerken aan dit interview. Ik zet dan nu de opname af en beschouw het interview als afgesloten.”

-Opname stoppen-

Appendix I

Interview guide – English example

Before the interview

Before the interview I'll have an informal conversation with the interviewee. Slowly I'll make the transition to the intro of the interview and will ask the interviewee if it's okay that the interview will be taped (previously done on the mail). Notify that I start the recording

-Start the recording-

Intro interview

"As you know, this interview will be audio-recorded and this audio-record will be processed anonymously. Do you agree with this recording?"

"The interview will probably take about … The interview will be used in my research about activism in the 1960/1970s and the use of place and space compared with the activism of today. The interview is divided in two parts. The first part of the interview will be about the actual use of place and space during actions and activities. The second part will be about the value the activists address to the use of place and space. In other words: how important you think place and space are for a social movement. Do you have any questions so far?"

"Then I would like to ask you if can tell shortly in which period you were active and to which group or movement you were committed to. After that we'll start with the actual interview."

Questions interview – 1st part

Goal: Getting an insight into the use of place and space during activities by activists in the 1960/1970s.

Opening questions
In which different ways, during your actions and activities, you made use of place and space?

Think about demonstrations and protest, occupation of place and space, managing a certain place (house, café, other building etc), performances, handing flyers out etc. It can be all kind of different actions and activities as long as there was use of place and space.

But not only the consciously using of place and space is important, also the times that you consciously didn't made use of place and space. For example, when you did purposively chose to not make use of a demonstration. And what the reasons were behind it to not use it.

Follow on what the interviewee has to tell. Listen carefully in order to follow on what he or she has to tell. Do not forget to look at the different themes which the interview should be about.

Themes which need to be discussed

- **Copresence**

Finding out if they were together often, how they did come together, if it gave them a sense of community and to what extent it helped their movement. Essence: growing as a movement by getting closer to each other through being together?

- To what extent was taking action 'being together' (copresence) and provided you with visibility and publicity?
- Did you came closer to each other by 'being together'? (or didn't you spend that much time together?)
- Did the taking action together gave you a sense of community?
- Did this sense of community brought you closer together?

- **Strong tie**

If they build, through the use of place and space, such relationships that they had blind faith in each other (friends) and could count on each other (no betraying). (strong tie was more important than the idealistic view they hold)

- How were the ties/relations between you as a group/movement?
- How did those relations derived?
- Did you guys trust each other? Did you had the feeling that no one would betray each other when you would take action?
- Would you go through fire for each other at that time?
- To what extent you think the relations were important for you as a group/movement?

- **Safe place/safe haven**

Track down if they had a place where they genuinely felt free of any authority and if that benefit their movement/taking action.

- Do you have the feeling you had a safe place back in the days?
  - ➔ A place without interference of a authority which enabled you to be free without being afraid of consequences. A place which brought you closer together and enabled you to recruit new people.
- How was it like to have a safe place? Or what did you missed?
- Did it benefit the taking action or did it cause problems as well?

- **Free speech**

To what extent they were free to do what they wanted (restrictions) and what were the consequences of this. No restricted: how did it benefit the movement? Restricted: did they listen to it? What happened if they didn't listen to it.

- To what extent there was free speech during your actions and activities?
- Could you say what you wanted without being work against? (for example, by the government or an owner of a certain place)
- If you were work against, how did you handle that?
- Was the working against successful? Why or why not?
- What was at stake when you didn't listen to the working against?

Example: the picketing/striking people at an airport which were directed to a parking lot

- **Symbolic meaning**

  If there was ever use of place and space because of its symbolic meaning

  - During activities, is there ever made use of the symobylic meaning of a space or place?

- For instance, did you purposively demonstrated at a certain place, occupied a place or any other activity for its symbolic meaning? Chosen a certain place to strengthen the activity.

Example: the occupation of a park close by Wall Street by the 'Occupy Wall Street' movement.

- **Disruptive**

If there were ever actions or activities which had a disruptive nature and therefore disrupted Nijmegen's society. Why or why not did they chose for this kind of actions or activities.

- Have there been any actions or activities which had a disruptive nature?
- If yes, were they consciously used? And why?
- Did you use this tactic more often?
- In which way Nijmegen's society was disrupted?
- What were the consequences of this way of taking actions? (how did the municipality and the people respond?)
- If not, why not? What was the reason behind it?

Example: a demonstration which blocks the road and creates and road block

- **Organizing/meeting**

Because it gives insight into how the people interacted with each other and how things were organized. In which way they made use of place and space in order to meet each other and organize things. (used to make the comparison between now and back then (internet))

- In which way did you meet each other?
- In which way you had contact with each other? How did you know something was going on?
- Did you called each other for instance or did came on a certain moment to somewhere or did you just go randomly to a place?

- **Tactical use of place and space**

Finding out if they ever made consciously (tactical) use of spatial routines

- During your activities did you ever made tactical use of place and space (use of spatial routines). Purposively being there on a certain time of the day or choosing a busy road.
- Why or why not?

For example: choosing a certain time of the day as you know many people will come across your activity (after working hours) or purposively choosing a street as much traffic will pass by.

Closing the 1st part

Saying that for me the first part of the interview is finished. Ask if the interviewee wants to add something or wants to come back to something or maybe has some questions themselves. If not, say that we go the 2nd part of the interview

Questions interview – 2nd part

Goal: finding out how much value the activists of the 1960/1970s address to the use of place and space

Main questions

- How much value do you address to use of place and space to the success of your social movement/group?
- How important do you think was place and space for your movement? And why?
- How important is the use of place and space comparted with other factors which can be of worth for a movement?
- (How useful was it for you as movement to make us of place and space?)

Other questions

Begripsvragen	Voorbeelden
• Wat do you understand with? • What do you mean with? • What is … for you? • Can you describe what you understand with…? • Can you explain what you mean by? • What does that mean as you say it like that? • In what sense …? • … in terms of?	• Can you give me an example? • Like when? • Do you have a clear idea why? • Which example do you think of? • And that is?

Bewijsvragen (algemeen)	Vragen naar gevolgen
• Why? • On which did you base your opinion? • Why do you think that? • What are your reasons for this?	• What does this mean for you? • To what conclusion do you come?

Alternatieven
• Is there missing any important knowledge/insights/information? • Could you also have an another explanation? • Is it possible to take an another perspective? • Is it possible to look different at it?

(Questions are based on: "DE KUNST VAN HET DOORVRAGEN: UITLEG EN VOORBEELDEN", 2018)

Doorvragen
• Could you please tell me more about… • I'm not quite sure I understood… Could you tell me about that some more? • I'm not certain what you mean by… Could you give me some examples? • Could you tell me more about your thinking on that? • You mentioned… could you tell me more about that? What stands out in your mind about that? • This is what I thought I heard… Did I understand you correctly?

- So what I hear you saying is…
- What makes you feel that way?
- What are some of your reasons for liking it?
- You just told me about… I'd also like to know about…
- I would like to understand… better. How did … work?

(Questions are cited from Ernste (2018)

Summary
Could you shortly summarize how you think about the use of place and space (in a movement)?

Closing the 2nd part
Say that that for me the 2nd part is over as well. Ask if the interviewee has anything to add, wants to come back to something or has some questions themselves. If not, say that we go the closing of the interview.

Closing of the interview

"In my eyes all the question I wanted to asked have been asked and I think we can close this interview. Do you maybe have any questions or is anything still unclear to you? No? Great. Once again, the data received from this interview will be dealt with it in a confidential way. That leaves me with thanking you for your cooperation! I will now stop the recording and consider this interview as done."

-Stopping the recording-